

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

~~SOCIALSTATISTIK~~

*Arbetsmarknad samt arbets-
och löneförhållanden.*

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1941

UTGIVEN AV

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1943

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

437051

INLEDNING

TILL

Lönestatistik årsbok för Sverige / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1931-1953. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1929-1951.

1929-1949 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på franska: Annuaire statistique des salaires de la Suède. - 1950-1951 med innehållsförteckning, sammanfattning och parallelltitel på engelska: Year book of wage statistics in Sweden.

Föregångare:

Arbetartillgång, arbetstid och arbetslön inom Sveriges jordbruk / Socialstyrelsen. – Stockholm, 1912-1929. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1928.

Sociala meddelanden. – Stockholm : Norstedt, 1912-1967. – 1912-1953 utgör

Statistiska meddelanden. Ser. F, Sociala meddelanden.

Här publicerade Socialstyrelsen uppgifter om löneförhållandena inom industri och hantverk m.m.

Efterföljare:

Löner. Del. 1: Tjänstemän inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1953-1985

Löner. Del 2: Arbetare inom privat sektor / Statistiska centralbyrån. – Stockholm,

1954-1986. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1952-1985

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : utöver i del I och del II publicerade t.o.m. år 1950 / Statistiska centralbyrån. – Stockholm, 1960.

Lönestatistik årsbok för Sverige 1941. – (Sveriges officiella statistik).

Digitaliserad av Statistiska centralbyrån (SCB) 2011.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK

~~SOCIALSTATISTIK~~

*Arbetsmarknad samt arbets-
och löneförhållanden.*

LÖNESTATISTISK ÅRSBOK

FÖR

SVERIGE

1941

UTGIVEN AV

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1943

ISAAC MARCUS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG

437051

Annuaire statistique des salaires de la Suède en 1941.

Pour la table des matières voir page	6
Pour le résumé français voir page	7

Den i föreliggande publikation ingående redogörelsen för arbetslönerna inom Sveriges jordbruk, trädgårdsodling, skogsbruk och vägarbete samt för löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. år 1941 ansluter sig i fråga om uppställning och innehåll i allt väsentligt till Lönestatistisk årsbok för år 1940.

Preliminära siffror rörande löneförhållandena inom jordbruk, skogsbruk och vägarbete samt inom industri, handel, samfärdsel m. m. år 1941 ha tidigare publicerats i *Sociala Meddelanden*.

Den närmaste ledningen av hithörande arbeten handhaves inom styrelsen av undertecknad *Twengström* och amanuens *C. Olsson*, av vilka den förre utarbetat avd. II och den senare avd. I av föreliggande berättelse.

Stockholm i april 1943.

KARL J. HÖJER.

ANDERS TWENGSTRÖM.

Innehållsförteckning

	Sid.
<i>Sammanfattning på franska</i>	7
I. Löneförhållandena inom jordbruk, trädgårdsodling, skogsbruk och vägarbete	
A. Lantarbetare	
a. Undersökningens primärmaterial	11
b. Arbetstiden inom jordbruket år 1941	21
c. Lönenivåns förändringar åren 1913—1941	25
d. Avtalsenliga och faktiska löner år 1941	
1. Kollektivavtalens lönesatser	29
2. Faktiska löneinkomster per år	30
3. Faktiska löneinkomster per timme och dag	38
4. Arbetslöner inom olika åldrar	39
5. Lönenivån inom olika områden m. m.	41
6. Arbetslöner vid egendomar med och utan kollektivavtal	43
7. Arbetslönernas variationer	44
e. Arbetskraftåtgången per arealenhet inom jordbruket	47
f. Sysselsättningsvolym och lönebudget inom jordbruket 1939—1941	51
B. Trädgårdsarbetare	54
C. Skogsarbetare	70
D. Vägarbetare	73
II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
A. Undersökningens primärmaterial	77
B. Löneförhållandena för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.)	79
C. Löneförhållandena för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.	
a. Antal redovisade arbetare	87
b. Löneutvecklingen i allmänhet	87
c. Löneinkomster per timme	92
d. Löneinkomster per dag, vecka och år	107
e. Arbetslöner inom olika dyrtorsgrupper, inom olika län samt å olika orter	108
f. Löneförhållandena för sjöfolk, hotell- och restaurangpersonal samt hembiträden	119
g. Löneinkomster vid statens anläggningsarbeten	123
D. Industrins sysselsättningsvolym och lönebudget åren 1929—1941	126

Table des matières.

	Page
<i>Résumé en français</i>	7
I. Salaires dans l'agriculture, l'horticulture, l'exploitation forestière et les travaux de voirie	
A. Ouvriers agricoles	
a. Matériel primaire de l'enquête	11
b. L'heure de travail dans l'agriculture en 1941	21
c. Aperçu général sur les fluctuations des salaires de 1913 à 1941	25
d. Taux des salaires selon les contrats collectifs et salaires réels en 1941	
1. Taux des salaires des contrats collectifs	29
2. Salaires par année	30
3. Salaires par heure et salaires par jour	38
4. Variations des salaires selon l'âge de l'ouvrier	39
5. Le niveau des salaires parmi les ouvriers agricoles de différentes régions et catégories de propriétés	41
6. Salaires dans les exploitations avec et sans contrats collectifs	43
7. Variations des salaires individuels	44
e. Main-d'œuvre employée par hectare	47
f. Volume d'emploi et budget des salaires 1939—1941	51
B. Ouvriers jardiniers	54
C. Ouvriers forestiers	70
D. Ouvriers des travaux de voirie	73
II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.	
A. Matériel primaire de l'enquête	77
B. Salaires des employés dans les entreprises privées (personnel technique, employés de bureau et employés de magasin)	79
C. Salaires des ouvriers dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.	
a. Nombre d'ouvriers touchés par l'enquête	87
b. Aperçu général sur le mouvement des salaires	87
c. Salaires horaires	92
d. Salaires journaliers, hebdomadaires et annuels	107
e. Variations des salaires, par groupes, de la cherté du coût de la vie, par département et dans certaines villes	108
f. Salaires des marins, du personnel d'hôtel et de restaurant ainsi que du personnel domestique	119
g. Salaires des ouvriers des travaux de construction de l'Etat	123
D. Nombre d'heures de travail effectuées et somme globale des salaires dans l'industrie pendant la période 1929—1941	126

Résumé.

I. Salaires dans l'agriculture, l'horticulture, l'exploitation forestière et les travaux de voirie.

La statistique des salaires des ouvriers *agricoles*, réorganisée depuis 1937, se base pour l'année 1941 sur les données nominatives émanant de 3 546 exploitations agricoles choisies comme représentatives. De celles-ci, environ $\frac{2}{5}$ étaient des exploitations de paysans propriétaires d'une superficie en terres labourables de 20 à 49 hectares, tandis que $\frac{2}{5}$ contenaient 50 hectares ou davantage et $\frac{1}{5}$ moins de 20 hectares.

Le nombre total des ouvriers agricoles attachés à ces propriétés et visés par l'enquête était de 19 054, dont 88·6 % étaient des hommes et 11·4 % des femmes. Deux cinquièmes de la main-d'œuvre masculine consistait en *journaliers* touchant un salaire quotidien ou horaire, tandis que les *domestiques* nourris aux frais du patron en représentaient un quart et les *ouvriers à salaire mixte* (*«statare»*) un tiers. Les ouvriers de ces deux dernières catégories sont engagés à l'année ou au mois et reçoivent, outre un salaire fixe, une rétribution en nature. Celle-ci consiste, pour les domestiques généralement célibataires, en nourriture et logement, tandis que les ouvriers à salaire mixte dits «statare», qui presque toujours sont mariés, obtiennent, sous le nom de «stat», un logement pour eux et leur famille ainsi qu'un petit jardin et certains produits alimentaires, tels que lait, céréales, etc.

Les résultats principaux de l'enquête sont figurés dans les tabl. 9—12, tandis que le tabl. 7 et le tabl. p. 28 montrent les variations dans le niveau des salaires de certaines catégories d'ouvriers agricoles depuis 1913 et depuis 1936.

En ce qui concerne les salaires annuels, ceux-ci se basent seulement sur les données fournies par 11 206 ouvriers ayant effectué un minimum de 250 journées de travail durant l'année. Le salaire annuel en espèces et en nature des ouvriers hommes adultes s'élevait en moyenne à 1 986 cour., celui des jeunes gens mineurs à 1 255 cour. et celui des femmes à 1 029 cour. Le salaire annuel en espèces à lui seul se montait en moyenne, pour chacune de ces catégories d'ouvriers, à 1 344, 904 et 675 cour. Parmi les ouvriers hommes adultes, le salaire total annuel moyen était, pour les domestiques de 1 634 cour., pour les ouvriers agricoles à salaire mixte de 2 146 cour., pour les journaliers recevant aussi une rétribution en nature de 2 023 cour. et pour ceux n'en recevant pas de 1 889 cour.

Les salaires annuels moyens figurés dans les tabl. 9—11 varient selon l'âge et l'emploi des ouvriers et l'on remarque aussi des différences sensibles d'une région à l'autre. Le niveau des salaires est plus élevé dans les propriétés situées dans des districts industriels que dans des communes proprement agricoles, de même qu'il est plus élevé dans les exploitations où sont pratiqués les contrats collectifs que dans les autres.

Outre ces calculs de moyennes, le tabl. 12 fournit des chiffres sur les variations des salaires individuels pendant 1941. Environ $\frac{1}{10}$ des ouvriers adultes avaient un salaire total annuel de moins de 1 500 cour., tandis que près de $\frac{1}{5}$ recevaient de 1 500 à 1 900, $\frac{2}{5}$ de 1 900 à 2 300 et que le salaire des autres ouvriers, soit environ $\frac{1}{5}$ de leur nombre, dépassait 2 300 cour.

Le gain moyen journalier en 1941 était de 6·33 pour les journaliers ne recevant pas de rétribution en nature et de 7·01 pour ceux en recevant une. Cette dernière catégorie d'ouvriers consistait, pour la plupart, en journaliers à qui étaient fournis le logement, le bois de chauffage et un lopin de terre à cultiver et en journaliers nourris par le patron; le salaire par journée de travail s'élevait pour les premiers à 7·34 et pour les seconds à 5·82 cour. Celui des domestiques était de 5·46 et celui des ouvriers à salaire mixte de 7·17 cour.

Finalement, certaines données ont été réunies à l'égard de telle main-d'œuvre occasionnelle qui, pendant 1941, a effectué moins de 50 journées de travail sur une même propriété. Ces journées se chiffraient à 248 000 et avaient été rétribuées d'un salaire moyen de 6·36 cour. Pour des ouvriers engagés occasionnellement, le gain journalier était en moyenne de 7·50 pour les hommes et de 5·05 pour les femmes.

Pour la statistique des salaires des ouvriers *jardiniers*, réorganisée depuis 1938, des données ont été fournies pour l'année 1941 par 886 exploitations occupant un total de 5 513 ouvriers; de ces données, on a utilisé celles visant environ $\frac{1}{3}$ des entreprises et $\frac{1}{3}$ du total des ouvriers. Le gain horaire moyen pour les hommes, comprenant contremaîtres, ouvriers professionnels, manœuvres, élèves et ouvriers spécialisés (chauffeurs de chaufferie, conducteurs d'automobiles, etc.) était de 93 öre. Le gain journalier correspondant s'élevait à 7·63 cour. et pour les ouvriers ayant effectué un minimum de 250 journées de travail, le salaire annuel était de 2 274 cour. Les femmes recevaient en moyenne 60 öre par heure et 4·94 cour. par jour.

Dans les *régions forestières* les ouvriers, qui travaillent pendant l'été dans l'agriculture, s'embauchent habituellement pendant l'hiver dans les exploitations forestières. Ce travail est payé presque exclusivement à la pièce. D'après les renseignements fournis par les inspecteurs des forêts, le gain moyen par jour dans l'ensemble des inspections se serait élevé pendant l'hiver 1941/42 à 20·93 cour. pour les ouvriers chargés du charroi (y comprise la rémunération pour la mise à disposition d'un cheval) et à 10·62 cour. pour les ouvriers chargés de l'abatage des arbres.

Les travaux de *voirie* constituent ainsi que les travaux forestiers une source de revenu très importante pour la population agricole. D'après les renseignements recueillis auprès des administrations régionales des routes et auprès de certains entrepreneurs de travaux de voirie, les ouvriers occupés à l'entretien des routes auraient gagné, en moyenne pendant l'été de 1942, 1·21 cour. par heure. Cependant, la rémunération varie considérablement selon les régions, le gain moyen par heure le plus bas étant de 0·90 cour. et le gain le plus élevé de 1·79 cour. (ordinairement 1·11—1·27 cour.).

II. Salaires dans l'industrie, les métiers manuels, le commerce, les services de transport, les services publics, etc.

L'enquête a été basée sur un questionnaire auquel ont répondu 12 094 chefs d'entreprise. De ceux-ci, 7 943 ont fourni des renseignements à la fois sur les employés et sur les ouvriers, 1 325 sur les employés seulement et 2 826 sur les ouvriers seulement. Les données primaires visent un total de 672 094 salariés, dont 144 818 employés et 527 276 ouvriers. Parmi ces derniers, 79·4 % appartiennent à l'industrie proprement dite et le reste, soit 20·6 %, aux services des communes et de l'Etat, aux services des tramways et des chemins de fer (privés), à l'arrimage, au bâtiment, ainsi qu'au commerce et aux entrepôts.

De même que l'année précédente, le questionnaire ne portait, en ce qui concerne les employés, que sur la somme totale payée sous forme de salaires par chaque entreprise et sur le nombre moyen, réparti en hommes et femmes, des employés attachés à l'entreprise pendant l'exercice envisagé. Par contre, en ce qui concerne les ouvriers, les questionnaires prévoyaient la répartition de la somme globale sur les ouvriers à l'heure et sur les ouvriers à forfait, ainsi que l'indication du nombre d'heures correspondant. On demandait en outre aux intéressés de mentionner le nombre total de journées de travail, de semaines de travail et le nombre moyen par jour des ouvriers pendant la période d'emploi.

Les employés touchés par l'enquête ont été, comme l'année précédente, répartis en trois groupes: le personnel technique, les employés de bureau proprement dits et les employés de magasin. Pour l'ensemble de ces employés, le salaire annuel moyen s'élevait en 1941 à 4 146 cour. Si, afin de comparer le niveau des salaires en 1941 avec celui des années précédentes, on refait le calcul des moyennes antérieures en supposant le personnel réparti sur groupes professionnels et sur sexes dans les mêmes proportions qu'en 1941, on trouve que le salaire annuel moyen de cette dernière année implique sur celui de 1913 une augmentation de 121 %, tandis que par rapport à l'année 1940 il a augmenté d'environ 7 %.

Comme précédemment, le traitement moyen a été pendant l'année le plus élevé pour le personnel technique (6 272 cour.) et le plus bas pour le personnel de magasin (2 548 cour.), tandis que le traitement moyen des employés de bureau tient à peu près le milieu entre les deux autres (4 135 cour.). Les changements survenus dans le niveau des salaires pendant la période 1913—1941 diffèrent assez sensiblement pour les trois groupes. Ainsi, les salaires des employés de magasin ont augmenté de 140 % depuis 1913, tandis que le traitement du personnel technique et celui des employés de bureau ont augmenté de 107 et de 126 % respectivement. En outre, on constate que l'augmentation a généralement été plus grande pour les femmes (139 %) que pour les hommes (116 %).

En ce qui concerne les *ouvriers*, les gains moyens horaires pendant l'année 1941 ont été de 1·64 pour les hommes et de 1·01 cour. pour les femmes. L'augmentation est donc assez sensible depuis l'année précédente où les salaires moyens correspondants étaient respectivement de 1·53 et 0·93 cour. Cette augmentation a aussi amené une élévation des gains moyens annuels (respectivement de 6·1 et 6·5 %).

Nombres indices (1913 = 100)	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
Salaire nominal:														
par heure . . .	104	109	118	147	213	284	372	366	267	253	258	266	268	270
> jour	102	109	119	145	206	265	310	306	224	213	214	220	223	223
> an	102	109	119	142	198	256	295	271	209	203	211	216	221	224
Coût de la vie .	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171
Salaire réel:														
par heure . . .	102	95	91	91	95	109	138	152	137	143	148	151	156	158
> jour	100	95	91	90	92	101	115	127	115	121	123	125	130	131
> an	100	95	92	88	88	98	110	112	107	115	121	123	128	131

Nombres indices (1913 = 100)	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941
Salaire nominal:														
par heure . . .	274	281	289	289	284	274	274	279	281	290	307	321	346	372
> jour	226	233	242	238	235	227	228	235	235	243	256	267	289	309
> an	221	232	234	225	213	213	222	226	232	242	250	260	279	296
Coût de la vie .	171	169	164	159	156	153	154	156	158	162	166	171	192	218
Salaire réel:														
par heure . . .	161	166	176	182	182	179	178	179	178	179	185	188	180	170
> jour	132	138	147	150	151	148	148	150	149	150	154	156	151	142
> an	129	137	142	141	136	139	144	145	147	150	150	152	145	136

Pour le groupe des ouvriers considéré dans son ensemble, on constate que, par rapport à l'année 1913, le gain moyen horaire a augmenté de 272 %, le gain journalier de 209 % et le gain annuel de 196 %. Les différences que l'on observe dans l'évolution des salaires, considérés par heure, par jour ou par an, tiennent en majeure partie à la réduction survenue au cours de la période envisagée dans la durée du travail journalier en raison de la loi de 8 heures.

De même que pour les employés, on constate pour le personnel ouvrier une tendance à l'égalisation des salaires pour les deux sexes. C'est ainsi que, de 1913 à 1941, le salaire horaire des hommes a augmenté de 264 %, le salaire journalier de 204 % et le salaire annuel de 191 %, tandis que, pendant la même période, les salaires des femmes ont augmenté de respectivement 321, 239 et 229 %. Si l'on limite l'enquête à l'industrie proprement dite et si l'on exclut, par conséquent, certains groupes d'ouvriers pour lesquels la hausse des salaires a été relativement forte, comme ceux employés par les communes et par l'Etat, dans les transports, le bâtiment, etc., on trouve que, pour les hommes, la hausse a été notablement inférieure, par exemple en ce qui concerne les salaires horaires où elle a été de 249 %, tandis que, pour les femmes, le chiffre correspondant, 317 %, est demeuré presque inchangé.

Les calculs effectués ici ne portent cependant que sur les salaires-argent et ne concernent, par suite, que les modifications nominales survenues dans les salaires au cours de la période envisagée. En faisant la comparaison entre le niveau des salaires et celui du coût de la vie, exprimés tous deux en nombres indices avec l'année 1913 comme base, on a cherché à établir dans quelle mesure les fluctuations des salaires en espèces sont vraiment effectives et comportent un pouvoir d'achat d'une quantité plus ou moins grande de marchandises. En divisant les nombres indices des salaires nominaux avec l'indice du coût de la vie pour les années correspondantes, on a obtenu des nombres indices exprimant les fluctuations des salaires réels depuis l'année 1913. On trouvera dans le tableau ci-dessus les nombres indices ainsi établis. (V. aussi le diagramme II, p. 90.)

Il ressort de ce tableau que, jusqu'à 1918, l'augmentation des salaires a été inférieure à l'augmentation du coût de la vie, en sorte que les salaires réels correspondants ont été, pendant ces années, inférieurs à ceux de l'année 1913, mais qu'à partir de 1919 c'est l'inverse qui s'est produit. Le salaire annuel a été sujet à une évolution analogue, à cette différence près que l'équilibre entre le salaire et le coût de la vie ne s'est établi qu'un an plus tard, c'est-à-dire en 1920.

Après avoir dépassé le niveau de l'année de base (100), les salaires réels ont continué à monter pendant le reste de la période envisagée, à l'exception d'une ou deux années seulement. — En 1940, il y a eu une pause dans l'élévation continue des salaires réels, qui a baissé le niveau du salaire réel par an de 5 %, environ, par rapport à l'année précédente. L'année 1941 a apporté une nouvelle abaissement de 6 %. (V. aussi le tableau ci-dessus.)

Les nombres indices concernant les salaires annuels ainsi que les moyennes correspondantes se rapportent — à cause de la nature des données fournies par les chefs d'entreprise — à des ouvriers occupés pratiquement toute l'année ou du moins durant la partie de l'année pendant laquelle l'industrie en question a été en pleine activité. Si l'on avait pu calculer le salaire annuel par ouvrier en tenant compte du temps que chacun a eu du travail, les chiffres figurés au tableau ci-dessus auraient certainement montré de bien plus grandes variations, à cause du chômage.

De plus, certains calculs ont été effectués concernant, d'une part, la somme totale des salaires payés dans l'industrie proprement dite pendant les années 1929 à 1941, d'autre part, le nombre total d'heures de travail effectuées. En 1941, pour 5 734 entreprises occupant au total 379 230 ouvriers, la somme totale des salaires payés s'est élevée à 1 161.7 millions de cour. et le nombre d'heures de travail effectuées à 829.4 millions. En comparant, d'année en année, les entreprises qui ont fourni des données pour deux années consécutives, on a pu établir que le nombre moyen d'ouvriers occupés dans l'industrie proprement dite avait diminué de 1.1 % depuis 1940 et augmenté de 8.0 % depuis 1929. Le nombre total d'heures de travail effectuées pendant 1941 montrait une diminution depuis 1940 de 2.0 % et une augmentation depuis 1929 de 3.5 %, tandis que la somme totale des salaires payés a augmenté de 7.0 % depuis 1940 et de 42.8 % depuis 1929. Dans ces calculs, on n'a pu tenir compte ni de la création de nouvelles, ni de la cessation d'anciennes entreprises.

I. Löneförhållandena inom jordbruk, trädgårdsodling, skogsbruk och vägarbete.

A. Lantarbetare.

a. Undersökningens primärmaterial.

Primärmaterialets insamling och bearbetning. Föreliggande redogörelse utgör en fortsättning av socialstyrelsens årliga undersökningar angående lantarbetarnas löneförhållanden och har utförts efter i huvudsak samma plan som motsvarande för år 1940. Enligt kungl. kungörelsen den 8 oktober 1937 angående uppgifter till lantarbetarstatistiken ha hushållningssällskapen att från omkring en tjugondel av samtliga brukningsdelar med mera än 10 hektar åker årligen anskaffa uppgifter angående där anställda jordbruksarbetares arbetstid och arbetslön. Uppgifterna skola före den 15 november insändas till hushållningssällskapen, som ha att efter granskning och erforderlig komplettering av uppgifterna före den 15 december översända desamma till socialstyrelsen.

Fr. o. m. år 1937 har den årliga lantarbetarstatistiken sålunda blivit omlagd på grundval av individuella löneuppgifter från ett större antal efter representativa grunder utvalda egendomar. Tidigare utgjordes primärmaterialet alltifrån lantarbetarstatistikens början år 1911 av summariska uppskattningar av inom vissa områden gängse löner för de vanligast förekommande grupperna av manliga och kvinnliga lantarbetare. T. o. m. år 1928 erhöles dylika ortsuppgifter från samtliga landskommuner i riket men senare endast från varje härad, varigenom undersökningens primärmaterial minskades från c:a 2 200 till omkring 400 uppgifter per år.

1941 års frågeformulär, som fastställes av socialstyrelsen i samråd med lantbruksstyrelsen, upptog en avdelning för statavlönade arbetare och arbetare i kost och en annan för daglönare, torpare och mjölkerskor. För bägge grupperna efterfrågades namn, ålder, civilstånd och yrkesspecialitet, antal utgjorda arbetstimmar och dagsverken under året samt uppburen lön i kontant och naturaförmåner. För tillfällig arbetshjälp, som utgjort mindre än 50 dagsverken å egendomen, behövde uppgift lämnas endast rörande antal arbetare samt summa dagsverken och summa avlöning, helst med fördelning på vardera av grupperna män, kvinnor och barn. Vidare begärdes uppgift om egendomens storlek samt om kollektivavtal tillämpades eller icke, varjämte de

av ägaren och hans familjemedlemmar utgjorda dagsverkena skulle uppgivas. — Med hänsyn till de inom vårt jordbruk ännu i stor utsträckning tillämpade arbetsavtalen för ett helt år har det dessutom i regel varit möjligt att individuellt efterfråga, huruvida avtal träffats om ökad eller minskad kontantlön för nästkommande tjänsteår (d. v. s. merendels för tiden 1 nov. 1941/31 okt. 1942). I år liksom föregående år ha dylika uppgifter emellertid icke kunnat erhållas. Lantarbetarnas löneläge har nämligen på senare tid kommit att alltmer intimt knytas till jordbrukets produktprisnivå och näringens beräknade bärighet. Löneförhandlingarna ha därför ej kunnat föras in på ett avgörande skede, förrän produktprisfrågan fått sin lösning, vilket år 1941 liksom 1940 inträffade först efter det att uppgifterna till lantarbetarstatistiken avlämnats.

Frågeformulären utsändes av socialstyrelsen i oktober 1941 till samtliga hushållningssällskap, och genom deras förmedling inkommo lönestatistiska uppgifter från 3 879 brukningsdelar. Vid bearbetningen utslötos av olika anledningar 333 formulär, varför undersökningens primärmaterial utgjordes av uppgifter från 3 546 brukningsdelar. Å dessa voro tillhoppa 19 054 arbetare mera fast anställda under år 1941 eller det bokförings- eller tjänsteår, som närmast sammanföll därmed (i regel 1 nov. 1940—31 okt 1941). Tillsammans hade dessa arbetare utgjort 4 438 952 dagsverken under året. Utöver nu angivna arbetare ha redovisats 763 torpare med tillsammans 115 902 dagsverken,¹ varjämte c:a 247 574 dagsverken utgjorts av 11 714 tillfälliga arbetare, om vilka senare vissa uppgifter lämnas i det följande (se sid. 38).

På grundval av de under december 1941 inkomna uppgifterna utarbetades en preliminär redogörelse för löneläget inom jordbruket år 1941, vilken publicerades i Sociala Meddelanden (årg. 1942, sid. 426 o. f.). Bearbetningen har verkställt med hjälp av statistikmaskiner enligt hålkortsmetoden.

Antal redovisade brukningsdelar. De redovisade egendomarnas antal och belägenhet meddelas i tab. 1. De undersökta egendomarna ha fördelats inom olika landsdelar efter åkerarealens storlek samt på socknar av olika närings-typ. Härvid har särskilts dels jordbrukskommuner (med minst 75 % av befolkningen inom huvudgruppen jordbruk med binäringar), dels blandade kommuner (50—75 %), dels slutligen industrikommuner (mindre än 50 %). Vidare redovisas antal brukningsdelar med kollektivavtal.

Av betydelse för materialets representativitet är de redovisade brukningsdelarnas geografiska fördelning. Jämför man ur denna synpunkt antalet brukningsdelar i den förevarande undersökningen med det, som jordbruks-räkningen år 1937 utvisar, finner man, att de olika områdena äro ganska likformigt företrädade. I förhållande till samtliga brukningsdelar äro södra och mellersta Sveriges slättbygder bäst representerade, medan skogs- och dalbygden samt norra Sverige uppvisa betydligt lägre relationstal. Bortser man från småbruk med en åkerareal av under 10 hektar, försvinna emellertid dessa olikformigheter och de sistnämnda områdena bliva snarare nå-

¹ Angående torparnas förmåner och skyldigheter hänvisas till den utförliga redogörelsen i »Undersökning rörande löneläget och lönevariationerna inom jordbruket 1935—1936», sid. 56.

Tab. 1. Översikt över antalet redovisade brukningsdelar 1941.

Naturliga jordbruks- områden ¹	Antal bruk- nings- delar	D ä r a v (i %)								Redovisade egendomar i % av	
		belägna i			med en åkerareal (i ha) av				med kol- lek- tivav- tal	samt- liga ²	egend. med minst 10 ha åker ²
		jord- br.- kom.	bland. kom.	ind. kom.	intill 20	20— 49	50— 99	100 o. över			
Södra o. mellersta Sveriges slättbygder	2 064	45·6	38·8	15·6	8·9	39·6	27·6	23·9	43·7	1·5	3·4
därav:											
Skånes och Hallands slättbygder	442	31·9	46·2	21·9	7·5	52·5	23·7	16·3	57·0	1·8	3·8
Sydsvenska mellan- bygden	242	21·9	59·9	18·2	12·4	49·6	21·1	16·9	30·6	1·2	3·2
Öland och Gotland	96	60·4	29·2	10·4	9·4	62·5	20·8	7·3	16·7	0·9	2·3
Östgötaslätten	158	59·5	34·2	6·3	2·5	34·2	34·8	28·5	62·7	2·2	4·2
Vänerslätten	437	57·9	23·3	18·8	13·7	31·8	29·8	24·7	25·4	1·3	3·1
Mälar- och Hjälm- bygden	689	49·8	38·9	11·3	7·0	30·8	30·3	31·9	50·7	1·5	3·5
Södra o. mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	1 196	35·5	45·9	18·6	26·9	44·7	20·2	8·2	17·9	0·7	4·2
Norra Sverige	286	30·4	50·4	19·2	59·1	33·2	7·0	0·7	5·2	0·3	4·1
Hela riket	3 546	41·0	42·1	16·9	19·0	40·8	23·5	16·7	31·9	0·8	3·7
med koll.-avtal	1 130	39·0	41·3	19·7	1·3	18·1	36·4	44·2	.	—	—
utan >	2 416	41·9	42·5	15·6	27·3	51·4	17·4	3·9	.	—	—

got överrepresenterade. I förhållande till brukningsdelar, som överhuvud sysselsätta lejd arbetskraft, synes därför den geografiska fördelningen av de redovisade egendomarna väl överensstämma med de verkliga förhållandena.

De 3 546 redovisade egendomarna utgöra icke fullt 1 % av samtliga brukningsdelar i riket enligt 1937 års jordbruksräkning. Ifrågavarande proportion varierar dock väsentligt för olika storleksklasser, vilket belyses av nedanstående siffror:

Redovisade brukningsdelar i % av totala antalet brukningsdelar med över 0·25 ha åker enl. 1937 års jordbruksräkning	Brukningsdelar med en åkerareal (i ha) av				Samtliga
	intill 20	20—49	50—99	100 o. över	
	0·2	5·1	16·4	25·9	0·8

Som synes, är undersökningen representativ företrädesvis för de storleksklasser av jordbruk, vilka i mera betydande utsträckning sysselsätta lejd arbetskraft. Den redovisade åkerarealen uppgår sålunda till 5·7 % av den sammanlagda åkerarealen enligt 1937 års jordbruksräkning, trots att antalet egendom utgör endast 0·8 % av samtliga.

De redovisade egendomarnas storleksfördelning är mycket skiftande inom olika områden. Det större jordbruket är särskilt starkt representerat i Mälar- och Hjälmabygden, Östgötaslätten och Vänerslätten, medan småbruket do-

¹ Jfr Jordbruksräkningen år 1937, sid. 7 och 322 o. f.

² Enligt 1937 års jordbruksräkning.

minerar i skogs- och dalbygderna samt i norra Sverige. Särskilt inom Skånes och Hallands slättbygder samt på Öland och Gotland äro böndebruk om 20—49 ha åker förhärskande.

Kollektivavtal uppgives ha tillämpats hos 1 130 eller 31·9 % av de redovisade egendomarna. Det var framför allt å större gårdar, som arbetsvillkoren reglerades av kollektivavtal. Av gårdar med minst 50 ha åker hade 63·9 % kollektivavtal, medan detsamma var fallet för blott 10·3 % av mindre brukningsdelar. Sin största utbredning ha kollektivavtalen därför inom Östgötaslätten samt Mälar- och Hjälmabygden, där storjordbruken äro vanligast förekommande. I förhållande till antalet stora brukningsdelar uppvisar Vänerslätten relativt få kollektivavtalsanslutna gårdar, medan Skånes och Hallands slättbygder har ett mycket stort antal gårdar med kollektivavtal. Den lägsta proportionen av egendommar, som tillämpa kollektivavtal, förekommer i Norra Sverige samt i skogs- och dalbygderna söderöver, där småbruket dominerar. Vidare äro gårdar med kollektivavtal något vanligare i industrikommuner än i mer eller mindre utpräglade jordbrukskommuner.

Egendomarnas sammansättning var i stort sett densamma som vid föregående års undersökning, beroende på att 3 155 av samtliga redovisade brukningsdelar år 1941 eller 89 % även deltog i 1940 års undersökning.

Antal redovisade arbetare. Å de 3 546 brukningsdelarna ha redovisats 19 054 mera fast anställda arbetare, sålunda i genomsnitt 5·4 per egendom. Härvidlag ha medräknats förmän, som deltaga i arbetet, medan annat arbetsbefäl samt förvaltningspersonal uteslutits. Beräknas totalantalet arbetare inom det större jordbruket till c:a 100 000, ha sålunda till förevarande statistik redovisats c:a $\frac{1}{5}$ av dessa.

Tab. 2 framställer fördelningen av manliga och kvinnliga lantarbetare på jordbruksområden och olika slag av brukningsdelar. Av arbetarna voro 88·6 % män och 11·4 % kvinnor. Över två tredjedelar av arbetarna voro sysselsatta å gårdar med minst 50 ha åker och mer än hälften å gårdar med kollektivavtal. Av männen voro tre femtedelar och av kvinnorna två femtedelar sysselsatta å gårdar med kollektivavtal. Att döma av uppgifterna i tab. 3 skulle kvinnlig arbetskraft komma till användning i relativt större utsträckning å mindre egendommar än å större. Denna omständighet torde delvis vara förklaringen till att kollektivavtal var mindre vanligt bland kvinnliga arbetare. Häri torde man även ha att söka orsaken till att kvinnorna omfattade en jämförelsevis stor andel av lantarbetarkåren i norra Sverige (26·1 %). Det höga procenttalet kvinnliga arbetare inom Skånes och Hallands slättbygder (17·2 %) torde däremot närmast bero på sockerbetskötselns utbredning i dessa trakter.

Förutom de nominativt redovisade arbetarna föreligga även summariska uppgifter rörande 11 714 tillfälligt anställda arbetare samt 763 torpare. Inräknas även dessa skulle undersökningen omfatta 31 531 arbetare eller i genomsnitt 8·9 per egendom.

Tab. 2. Översikt över antalet nominativt redovisade lantarbetare.

Naturliga jordbruksområden	Antal redovisade arbetare			Därav (i %) anställda å brukningsdelar						
	män	kvinnor	tillhoppa	belägna i			med en åkerareal (i ha) av			
				jordbr.-kom.	bland.kom.	ind.-kom.	intill 20	20—49	50—99	100 o. över
Skånes o. Hallands slättbygder	2 180	454	2 634	34.3	45.9	19.8	2.1	27.2	22.7	48.0
brukningsdelar med koll.-avtal	1 715	346	2 061	31.1	49.6	19.3	0.4	16.4	23.4	59.8
» utan »	465	108	573	45.5	32.5	22.0	8.0	66.0	20.2	5.8
Sydsvenska mellanbygden	1 116	215	1 331	27.3	56.7	16.0	4.2	30.1	21.5	44.2
brukningsdelar med koll.-avtal	615	118	733	33.8	51.7	14.5	0.1	7.9	18.3	73.7
» utan »	501	97	598	19.2	62.9	17.9	9.2	57.4	25.4	8.0
Öland och Gotland	287	63	350	55.1	34.6	10.3	3.7	45.1	22.6	28.6
brukningsdelar med koll.-avtal	122	27	149	38.9	49.0	12.1	—	17.4	21.5	61.1
» utan »	165	36	201	67.2	23.9	8.9	6.4	65.7	23.4	4.5
Östgötaslätten	941	55	996	65.8	28.6	5.6	0.8	16.3	29.0	53.9
brukningsdelar med koll.-avtal	749	35	784	67.1	27.2	5.7	—	8.2	29.6	62.2
» utan »	192	20	212	60.8	34.0	5.2	3.8	46.2	26.9	23.1
Vänerslätten	2 023	146	2 169	56.8	23.6	19.6	4.8	15.2	26.4	53.6
brukningsdelar med koll.-avtal	991	47	1 038	52.8	22.2	25.0	—	3.0	18.7	78.3
» utan »	1 032	99	1 131	60.5	24.8	14.7	9.3	26.4	33.4	30.9
Mälard- och Hjälmbygderna	4 726	357	5 083	49.7	36.0	14.3	1.7	10.5	22.5	65.3
brukningsdelar med koll.-avtal	3 688	185	3 873	49.7	34.5	15.8	—	2.3	19.6	78.1
» utan »	1 038	172	1 210	49.8	40.8	9.4	7.0	37.0	31.8	24.2
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	4 759	575	5 334	30.4	47.2	22.4	12.2	32.0	28.0	27.8
brukningsdelar med koll.-avtal	1 991	133	2 124	26.3	44.9	28.8	0.7	8.4	29.3	61.6
» utan »	2 768	442	3 210	33.1	48.7	18.2	19.7	47.7	27.2	5.4
Norra Sverige	855	302	1 157	25.0	53.7	21.3	43.6	35.2	17.5	3.7
brukningsdelar med koll.-avtal	140	10	150	38.7	22.0	39.3	8.0	18.7	47.3	26.0
» utan »	715	292	1 007	22.9	58.4	18.7	48.9	37.6	13.1	0.4
Hela riket	16 887	2 167	19 054	40.8	41.2	18.0	7.7	23.2	24.5	44.6
brukningsdelar med koll.-avtal	10 011	901	10 912	41.8	38.9	19.3	0.3	7.5	23.1	69.1
» utan »	6 876	1 266	8 142	39.5	44.3	16.2	17.6	44.3	26.3	11.8

Löneformer. Ett för jordbruket karakteristiskt drag är mångfalden av växlande löneformer. Även om man endast räknar med löneformer, som tillämpas i mera avsevärd utsträckning, blir splittringen stor. De olika löneformerna skilja sig från varandra huvudsakligen genom de olika slag av naturaförmåner, som ingå i lönen, och genom de tidsenheter, för vilka lönerna beräknas. I föreliggande undersökning ha lantarbetarnas löneformer sammanfattats i sju huvudgrupper, nämligen arbetare i kost, statavlönade arbetare, dagsverkare utan naturaförmåner och dagsverkare med livsförnödenheter, med livsförnödenheter och bostad, med enbart bostad samt med fri kost, av vilka dock de fyra sistnämnda i regel icke redovisas var för sig utan tillsammans under beteckningen dagsverkare med naturaförmåner. Arbetare i kost och statavlönade arbetare äro års- eller månadsavlönade, och lönen utgår dels med ett fixerat kontantbelopp och dels in natura. Naturaförmånerna för de nästan alltid unga, ogifta arbetarna i kost utgöras av fri kost och logi,

Tab. 3. Nominativt redovisade lantarbetare fördelade efter löneform.¹

	Antal manliga arbetare	därav (i %)				Antal kvinnliga arbetare	därav (i %)			
		arbetare i kost	stat-avlönade arbetare	dagsverkare			arbetare i kost	stat-avlönade arbetare	dagsverkare	
				utan nat.-förm.	med nat.-förm.				utan nat.-förm.	med nat.-förm.
<i>a) Jordbruksomr. m. m.</i>										
Skånes o. Hallands slättbygder	2 180	23·6	23·3	41·1	12·0	454	17·6	0·4	71·2	10·8
Sydsvenska mellanbygden	1 116	27·3	22·3	36·9	13·5	215	27·4	0·5	58·1	14·0
Öland och Gotland	287	39·7	21·3	26·1	12·9	63	36·5	—	54·0	9·5
Östgötaslätten	941	15·8	51·8	21·5	10·9	55	27·3	—	65·4	7·3
Vänerslätten	2 023	19·4	42·7	26·7	11·2	146	39·7	0·7	51·4	8·2
Mälar- och Hjälmnarbygden	4 726	12·1	46·9	24·4	16·6	357	40·0	2·0	44·3	13·7
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder	4 759	28·1	27·4	24·3	20·2	575	49·4	0·9	33·4	16·3
Norra Sverige	855	41·5	3·4	24·5	30·6	302	72·9	2·3	7·9	16·9
Hela riket	16 887	22·1	33·9	27·5	16·5	2 167	40·7	1·1	44·6	13·6
därav anställda å egendomar:										
med koll.-avtal	10 011	7·3	42·1	34·7	15·9	901	8·5	0·9	74·5	16·1
utan »	6 876	43·8	21·8	17·0	17·4	1 266	63·6	1·2	23·4	11·8
belägna i:										
jordbr.-kom.	6 960	22·4	39·1	25·3	13·2	822	41·1	1·1	46·4	11·4
bland. kom.	6 864	23·8	29·9	28·7	17·6	981	43·6	0·7	41·1	14·6
ind.-kom.	3 063	17·9	30·7	29·9	21·5	364	31·9	1·9	50·3	15·9
med nedanstående areal:										
under 20 ha	1 085	64·0	3·6	8·4	24·0	388	80·2	1·5	6·2	12·1
20—49 »	3 718	53·0	16·7	14·0	16·3	700	61·3	0·8	26·9	11·6
50—99 »	4 198	18·5	39·4	27·9	14·2	467	21·0	0·6	64·0	14·4
100 ha o. däröver	7 886	3·7	43·2	36·3	16·8	612	7·2	1·3	74·5	17·0
<i>b) Yrkesgrupper.</i>										
Eg. jordbruksarbetare	10 622	24·4	24·8	33·4	17·4	196	8·7	—	81·1	10·2
Arbetare med blandat arbete	1 091	31·9	8·9	35·8	23·4	111	62·2	—	24·3	13·5
Stall- och ladugårdspersonal	4 083	17·2	63·6	8·2	11·0	1 164	11·8	2·0	64·8	21·4
Specialarbetare	732	4·5	45·4	27·3	22·8	14	7·1	—	64·3	28·6
Landsjungfrur	—	—	—	—	—	654	100·0	—	—	—
Övriga arbetare	359	15·6	15·3	48·2	20·9	28	10·7	—	64·3	25·0
<i>c) Civilstånd.</i>										
Ogifta	7 292	46·6	6·1	33·4	13·9	1 103	74·0	1·1	11·0	13·9
Gifta	8 722	2·1	58·1	22·3	17·5	881	2·7	0·9	86·7	9·7
Änklingar och änkor	426	6·6	38·3	23·0	32·1	90	10·0	3·3	33·3	53·4
Frånskilda	5	—	20·0	60·0	20·0	4	25·0	—	—	75·0
Uppgift saknas	442	28·7	11·5	35·1	24·7	89	34·8	—	58·4	6·8

medan statavlönade arbetare, som vanligen äro familjeförsörjare, erhålla s. k. stat, bestående av vissa förnödenheter, såsom spannmål, mjölk samt bostad jämte ved och potatisland. Som dagsverkare betecknas lantarbetare, vilka erhålla sin avlöning i form av daglön, timlön eller ackordsbetalning med eller utan tillskott in natura. Medan dagsverkare utan naturaförmåner i fråga om anställningsvillkor och avlöningsform nära överensstämna med industri-

¹ I ovanstående fördelning av lantarbetarna efter löneform har hänsyn icke tagits till de 11 714 tillfälligt anställda dagsverkarna med mindre än 50 arbetsdagar per år och egendom, för vilka nominativa uppgifter saknas.

arbetare, representera dagsverkare med naturaförmåner i viss mån en övergångsform till arbetare i kost eller med stat.

Enligt tab. 3, där de mera fast anställda lantarbetarna efter löneform fördelats på jordbruksområden, brukningsdelar, yrkesgrupper och civilstånd utgjorde arbetare i arbetsgivarens kost knappt en fjärdedel och statavlönade arbetare en tredjedel av den manliga arbetskraften vid de redovisade egendomarna, medan dagsverkare med naturaförmåner uppgick till c:a en sjättedel och arbetare utan naturaförmåner till drygt en fjärdedel av samtliga. Vid mindre brukningsdelar utgjordes de redovisade lantarbetarna till övervägande del av arbetare i arbetsgivarens kost eller dagsverkare med naturaförmåner, medan de statavlönade arbetarna och dagsverkare utan naturaförmåner voro storbrukets typiska arbetskraft.

Statarsystemet synes ha sin största utbredning inom Östgöta- och Vänerslätterna samt Mälar- och Hjälmbygderna, där de större egendomarna dominera, men saknas nästan helt i Norrland, där i stället arbetare i kost och dagsverkare med naturaförmåner utgöra det övervägande flertalet. Det kan vidare konstateras, att dagsverkarsystemet vunnit sin största utbredning i industrialiserade trakter; huvuddelen av bruksegendomarnas lantarbetare utgjordes sålunda av dagsverkare utan naturaförmåner. Statarsystemet var däremot starkast representerat inom de mera utpräglade jordbruksbygderna. — Av de kvinnliga arbetarna tillhörde fyra femtedelar arbetare i kost eller dagsverkare utan naturaförmåner. De enbart kontantavlönade dagsverkarna voro särskilt utmärkande för storbruket inom södra Sveriges slättbygder, medan de kvinnliga arbetarna i kost (landsjungfrur) voro småbrukets typiska arbetskraft, framför allt i norra Sverige.

Fördelningen på löneformer blir givetvis en annan om hänsyn tages även till de 11 714 tillfälligt anställda arbetarna, för vilka nominativa uppgifter saknas. Då dessa arbetare förmodligen till 100 % utgöras av dagsverkare utan naturaförmåner eller sådana med fri kost, skulle således dagsverkargrupperna omfatta 67·1 % av samtliga redovisade arbetare (inkl. torpare), medan statarnas andel nedgår till 18·2 och tjänarnas till 14·7 %. Av de 4 802 428 dagsverken, som sammanlagt utgjorts å de redovisade egendomarna, komma emellertid 43·7 % på dagsverkargrupperna och 33·8 resp. 22·5 % på statare och tjänare.

Yrkesgrupper. Tab. 3 framställer även de mera fast anställda lantarbetarnas fördelning på yrkesgrupper inom varje löneform. Fem huvudgrupper av yrken ha särskilts, nämligen egentliga jordbruksarbetare, arbetare med blandat arbete, stall- och ladugårdspersonal, specialarbetare och övriga arbetare. Egentliga jordbruksarbetare bestå av rättare, fördrängar, kördrängar¹ samt övriga jordbruksarbetare, och stall- och ladugårdspersonalen omfattar ladugårdsförmän, kreatursskötare, fodermarskar, stalldrängar samt övriga djurskötare, medan arbetare med blandat arbete äro sysselsatta såväl på fältet

¹ Som kördrängar betraktas här även traktorförare.

som i stall och ladugård. Bland specialarbetarna äro de mest framträdande grupperna snickare och smeder, lastbilsförare samt trädgårdsarbetare. För den kvinnliga arbetskraften är indelningen densamma utom det att landsjungfrur särskilts från den egentliga ladugårdspersonalen.¹

Enligt tab. 3 betecknades flertalet av de manliga arbetarna eller 62·9 % såsom jordbruksarbetare i egentlig mening, 6·5 % som arbetare med blandat arbete, 24·2 % som stall- och ladugårdspersonal samt 4·3 % som specialarbetare, medan återstoden 2·1 % hänfördes till gruppen »övriga arbetare».

Med egentlig jordbruksarbete sysselsatta arbetare voro hälften dagsverkare, en fjärdedel arbetare i kost och lika många statavlönade arbetare. Stall- och ladugårdspersonalen liksom specialarbetarna voro i regel statavlönade. Stall- och ladugårdspersonal förekom även i viss utsträckning bland arbetare i kost, medan dagsverkarna däremot mera sällan voro sysselsatta med djurskötsel. Arbetare med såväl fältarbete som djurskötsel voro däremot huvudsakligen dagsverkare.

De kvinnliga lantarbetarna ha en från de manliga väsentligt avvikande yrkesfördelning. De dominerande yrkesgrupperna äro ladugårdspersonal och s. k. landsjungfrur, vilka tillsammans utgöra över fyra femtedelar av samtliga kvinnliga lantarbetare. Ladugårdspersonalen består huvudsakligen av tid- eller ackordsavlönade mjölkerskor utan naturaförmåner, medan landsjungfrurna, vilka förutom mjölkning även ha andra såväl ute- som innesysslor, endast förekomma som årsanställda arbetare i kost.

Ålder. Åldersfördelningen bland de nominativt redovisade lantarbetarna framgår av tab. 4. Under förutsättning att åldersfördelningen för arbetare, för vilka uppgift om åldern saknas, är densamma som för övriga arbetare, befunnos 15·8 % av de manliga arbetarna ej ha uppnått myndig ålder (21 år) och 8·4 % fyllt 60 år, medan 75·8 % kommo inom de arbetskraftigaste åldrarna 21—59 år.

Inom de olika löneformerna var fördelningen efter ålder ganska olika. Till de yngre hörde i regel arbetare i kost, av vilka nära hälften var under 25 år och det stora flertalet ännu ej uppnått 30 års ålder. Även dagsverkare utan naturaförmåner voro väl representerade i de yngsta åldersklasserna. De arbetskraftigaste åldrarna voro starkast representerade bland statavlönade arbetare, av vilka omkring $\frac{2}{3}$ befunno sig i åldern 25—50 år. Relativt många äldre arbetare över 60 år funnos framför allt inom gruppen dagsverkare med naturaförmåner. Den växlande åldersfördelningen inom olika lönegrupper sammanhänger givetvis med att arbetarna i viss utsträckning cirkulera mellan de olika lönesystemen. De unga, i föräldrahemmen ännu kvarboende sönerna taga i regel sin första anställning som dagsverkare med kontantlön eller också bli de arbetare i arbetsgivarens kost. När de efter några år bilda familj, bli de ofta statare eller daglönare med fri bostad etc.

Av tab. 4 kan vidare utläsas, att inom de olika yrkesgrupperna de äldre arbetarna voro relativt talrikare bland specialarbetare samt stall- och ladu-

¹ Beträffande yrkesfördelningen i dess helhet, se tab. 9, sid. 35 o. f.

Tab. 4. Nominativt redovisade lantarbetare fördelade efter ålder.

	Antal arbeta- re	D ä r a v (i %) i å l d e r n (år)													ej an- given ålder
		un- der 18	18— 20	21— 24	25— 29	30— 34	35— 39	40— 44	45— 49	50— 54	55— 59	60— 64	65 o. över		
<i>Män.</i>															
Arbetare i kost	{ m. k. ¹	728	7.7	16.1	16.2	20.8	14.4	7.0	4.1	2.6	0.8	2.5	2.2	1.5	4.1
	{ u. k.	3 009	11.8	19.6	15.6	17.4	10.0	6.8	4.1	3.5	2.4	2.1	1.5	1.0	4.2
Statavlönade ar- betare	{ m. k.	4 220	0.1	0.7	1.6	9.4	14.5	16.1	14.8	12.5	9.8	7.6	5.4	2.5	5.0
	{ u. k.	1 500	0.1	0.8	3.3	9.2	15.6	14.5	13.5	12.5	10.9	6.7	5.2	2.5	5.2
Dagsv. u. natura- förm.	{ m. k.	3 473	11.8	10.5	8.9	10.5	10.9	8.2	6.4	5.2	4.9	4.2	3.9	4.1	10.5
	{ u. k.	1 170	10.3	11.2	12.2	11.8	9.2	7.9	5.0	5.7	5.0	4.3	3.5	4.3	9.6
Dagsv. m. natura- förm.	{ m. k.	1 590	2.4	3.3	4.1	9.0	11.5	13.0	10.3	8.1	7.2	7.4	7.8	9.6	6.3
	{ u. k.	1 197	5.6	8.9	7.6	11.2	11.3	7.4	7.9	6.4	7.0	5.3	4.4	6.3	10.7
Samtliga	{ m. k.	10 011	5.1	5.7	5.6	10.5	12.8	12.2	10.4	8.5	7.0	6.0	5.0	4.1	7.1
	{ u. k.	6 876	8.0	12.3	11.0	13.6	11.3	8.7	6.9	6.3	5.5	4.0	3.2	2.8	6.4
	tillh.	16 887	6.3	8.4	7.8	11.8	12.2	10.8	8.9	7.6	6.4	5.2	4.3	3.5	6.8
Rättare	{ m. k.	408	—	—	2.0	12.6	14.8	13.1	15.8	12.3	9.5	7.3	5.5	2.8	4.3
	{ u. k.	177	—	0.6	2.8	11.3	19.8	13.0	13.6	14.1	8.5	3.4	3.9	5.1	3.9
Fördrängar	{ m. k.	379	—	0.3	3.0	7.6	13.9	17.7	15.0	12.3	13.9	7.6	4.1	—	4.6
	{ u. k.	185	0.5	3.2	6.5	17.3	12.4	14.1	11.3	12.4	7.6	3.8	4.9	1.1	4.9
Kördrängar	{ m. k.	2 809	3.1	7.0	7.8	12.6	15.4	13.0	10.7	8.1	6.0	4.9	4.2	1.6	6.6
	{ u. k.	2 132	7.1	15.4	14.1	17.8	12.9	8.8	5.5	5.1	4.2	2.9	1.3	0.9	4.0
Övr. jordbruksarb.	{ m. k.	2 499	12.0	9.9	8.2	10.0	10.0	7.4	6.0	5.5	4.6	5.1	5.4	6.4	9.5
	{ u. k.	2 033	9.7	13.7	11.5	12.5	8.6	7.0	5.2	4.9	5.2	3.8	3.8	3.7	10.4
Arbet. m. bland. arbete	{ m. k.	406	11.9	8.5	4.0	9.9	9.7	10.4	10.0	5.5	5.7	6.0	5.2	8.0	5.2
	{ u. k.	685	12.4	15.9	11.8	11.6	9.9	7.5	5.9	4.7	3.8	3.1	3.5	4.5	5.4
Ladugårdsförmän	{ m. k.	468	—	0.2	0.7	10.9	17.4	17.7	13.9	12.9	7.8	7.0	5.4	1.3	4.8
	{ u. k.	109	0.9	—	3.7	15.6	18.3	11.0	14.7	13.8	6.4	5.5	2.8	—	7.3
Kreatursskötare	{ m. k.	1 519	1.9	3.3	4.2	11.6	14.5	15.3	11.8	10.3	8.4	5.7	7.0	—	6.0
	{ u. k.	1 122	7.3	8.4	7.5	10.3	13.0	10.6	10.4	8.4	7.2	6.2	3.9	2.3	4.5
Fodermarskar	{ m. k.	266	—	0.4	0.4	4.9	6.8	18.4	12.8	16.2	9.8	10.5	10.1	5.2	4.5
	{ u. k.	38	—	2.8	5.6	2.8	16.7	8.3	11.1	19.4	11.1	—	—	13.9	8.3
Stalldrängar	{ m. k.	358	3.1	2.2	2.8	7.8	12.0	14.5	12.0	10.9	9.2	8.1	5.0	6.2	6.2
	{ u. k.	136	3.9	5.5	7.9	11.8	11.0	13.4	7.9	7.9	7.9	7.1	6.3	4.7	4.7
Övr. djurskötare	{ m. k.	46	—	—	2.2	15.2	8.7	15.2	6.5	6.5	10.9	6.5	13.1	6.5	8.7
	{ u. k.	21	4.7	4.7	9.5	4.8	—	9.5	14.3	9.5	23.8	4.8	4.8	4.8	4.8
Specialarbetare	{ m. k.	618	1.8	2.0	2.3	7.1	9.6	11.4	13.2	9.2	10.6	8.1	8.7	8.7	7.3
	{ u. k.	114	2.6	0.9	2.7	9.7	7.1	11.5	12.4	8.0	12.4	8.8	8.0	11.5	4.4
Övriga arbetare	{ m. k.	235	11.1	7.2	4.7	4.7	6.8	5.5	8.5	5.1	4.7	8.1	8.9	9.8	14.9
	{ u. k.	124	16.1	11.3	12.1	7.3	4.0	4.0	4.0	5.7	3.2	4.0	5.7	5.7	16.9
<i>Kvinnor.</i>															
Eg. jordbruksar- betare	{ m. k.	110	3.6	6.4	5.5	14.6	14.5	11.8	10.0	7.3	3.6	1.8	—	0.9	20.0
	{ u. k.	86	9.3	15.1	12.8	11.6	8.2	5.8	7.0	9.3	8.1	3.5	—	—	9.3
Arbetare m. blan- dat arb.	{ m. k.	19	10.5	15.8	—	15.8	10.5	—	10.5	21.1	15.8	—	—	—	—
	{ u. k.	92	15.2	22.8	22.8	8.7	5.4	3.3	8.7	2.2	6.5	1.1	1.1	—	2.2
Stall- o. ladugårds- pers.	{ m. k.	680	0.1	0.6	2.8	7.1	12.5	14.3	16.0	11.9	9.6	5.7	4.1	0.6	14.7
	{ u. k.	484	4.1	9.7	10.3	10.8	11.8	11.2	10.7	9.3	6.4	3.9	1.5	1.0	9.3
Specialarbetare	{ m. k.	8	—	—	12.5	12.5	25.0	—	—	—	12.5	25.0	12.5	—	—
	{ u. k.	6	—	—	16.7	—	—	—	—	—	—	16.6	—	16.7	50.0
Landsjungfrur	{ m. k.	70	14.3	22.9	17.1	11.4	8.6	1.4	1.4	—	—	—	—	—	22.9
	{ u. k.	534	16.4	27.7	21.6	10.5	6.2	3.1	4.1	2.4	2.2	1.0	0.4	0.3	4.1
Övriga	{ m. k.	14	—	7.2	7.2	—	7.1	—	—	7.1	14.3	—	21.4	—	35.7
	{ u. k.	14	14.2	14.3	14.3	—	14.3	—	—	7.2	—	—	—	—	35.7
Samtliga	{ m. k.	901	1.9	3.4	4.3	8.4	12.4	12.3	13.7	10.4	8.3	4.8	3.6	0.6	15.9
	{ u. k.	1 266	11.1	19.4	16.6	10.4	8.4	6.3	7.1	5.5	4.5	2.4	0.8	0.6	6.9
	tillh.	2 167	7.3	12.7	11.5	9.6	10.1	8.8	9.8	7.6	6.1	3.4	1.9	0.6	10.6

¹ m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

gårdspersonal än bland egentliga jordbruksarbetare, vilkas arbete ju också ställer större krav på rörlighet och kroppskrafter.

Å mindre gårdar är medelåldern för samtliga sysselsatta arbetare betydligt lägre än å större brukningsdelar, dels på grund av att arbetare i kost är den löneform, som bäst lämpar sig för småbruket, dels att man helt kan undvara äldre arbetare i förmansställning och specialiserade yrkesmän. Jämföres åldersfördelningen för en och samma yrkesgrupp vid gårdar av olika storlek, försvinna därför på det hela taget dessa skiljaktigheter, såsom framgår av nedanstående sammanställning över åldersfördelningen för kontantavlönade jordbruksarbetare fyllda 18 år (dagsverkare utan naturaförmåner, »övriga jordbruksarbetare»).

	Kontant- avlönade jord- bruksarbetare, som ej köra häst	D ä r a v (i %) i å l d e r n (år)								ej angivet
		18—20	21—29	30—39	40—49	50—59	60—64	65 o. över		
Egendomar										
med —20 ha åker	50	18.0	22.0	18.0	14.0	4.0	2.0	2.0	20.0	
» 20—49 » »	261	10.7	17.2	17.6	13.0	13.8	5.4	5.4	16.9	
» 50—99 » »	531	11.5	21.3	18.6	12.2	10.0	5.5	5.5	15.4	
» 100 ha o. över	1 239	14.9	26.4	18.8	10.9	9.8	3.7	5.2	10.3	
Egendomar										
med koll.-avtal . .	1 514	14.3	23.3	18.9	11.6	10.0	4.2	5.3	12.4	
utan » . .	587	11.9	25.4	17.9	11.4	10.7	4.4	4.8	13.5	

För de båda huvudgrupperna av kvinnliga arbetare — ladugårds-personal och landsjungfrur — är åldersfördelningen helt olika. Ladugårds-personalen består nämligen huvudsakligen av lantarbetarhustrur i egen kost, vilka genom mjölkning bidra till familjens uppehälle, under det att landsjungfrurna i regel äro unga ogifta personer i arbetsgivarens kost. Sålunda var över hälften av landsjungfrurna under 25 år, medan av ladugårdspersonalen omkring tre femtedelar var i åldern 25—50 år.

I vad mån de redovisade lantarbetarnas åldersfördelning kan anses representativ framgår av efterföljande sammanställning med 1930 års folkräkningsuppgifter.

	Antal arbetare	D ä r a v (i %) i n e d a n s t å e n d e å l d e r (år)							
		under 25	25—29	30—39	40—49	50—59	60—64	65 och över	
Män:									
Enligt folkräkningen 1930 . .	175 242	38.9	14.5	17.7	11.5	9.2	3.2	5.0	
Enligt löneundersökn. 1940 . .	18 076	25.1	12.8	24.8	17.5	11.7	4.5	3.6	
» » 1941 . .	16 887	24.1	12.7	24.6	17.8	12.4	4.6	3.8	
Kvinnor:									
Enligt folkräkningen 1930 . .	65 818	46.0	12.0	15.4	12.1	8.6	2.5	3.4	
Enligt löneundersökn. 1940 . .	2 331	35.6	12.7	20.8	19.6	9.1	1.7	0.5	
» » 1941 . .	2 167	35.2	10.7	21.2	19.4	10.6	2.2	0.7	

Löneundersökningens material ger någon övervikt åt åldersklasserna 30—60 år, medan de yngre åldrarna äro underrepresenterade. Då storbruket i mindre utsträckning än småbruket använder sig av unga arbetare, överensstämmer denna åldersfördelning relativt väl med förut anförda representativitetskalkyler.

b. Arbetstiden inom jordbruket år 1941.

Sedan år 1936 är arbetstiden inom jordbruket reglerad enligt lag, varifrån dock undantagits småbruk med i regel mindre än tre arbetare. Efter den senaste omarbetningen av lantarbetstidslagen år 1942 utgör den ordinarie arbetstiden för egentliga jordbruksarbetare högst 10 timmar per dygn och för vecka högst 41 timmar, om första söckendagen i veckan infaller i januari, februari eller december, 46 timmar, om veckan infaller i mars, oktober eller november samt 54 timmar, om veckan infaller under tiden april—september. För arbetare med s. k. blandat arbete utgör arbetstiden per vecka 47, 52 och 54 timmar under motsvarande årstider. För arbetare, som huvudsakligen användas till djurskötsel, uppgår den ordinarie arbetstiden till högst 9 timmar för dygn och för två veckor i följd högst 108 timmar. Arbetare, som på grund av djurskötsel äro förhindrade att erhålla sedvanlig ledighet å sön- och helgdagar, ha dessutom enligt kollektivavtalet rätt att erhålla vissa fridagar per år. Arbetare med s. k. blandat arbete är sålunda berättigad till minst 27 fridagar under året och arbetare med uteslutande djurskötsel också till 27 fridagar, om arbetstiden per dag är högst 8 timmar och 18 minuter, men vid längre arbetstid per dag till minst 52 fridagar per år.

För arbetare med uppgift om antalet utgjorda arbetstimmar under året lämnas i tab. 5 en fördelning efter antalet arbetstimmar, varjämte genomsnittliga antalet arbetstimmar och övertidstimmar per år anges för olika arbetarkategorier och egendomar.

Arbetstiden understeg 1 000 timmar om året för 14·8 % av vuxna manliga arbetare, medan nästan hälften hade utgjort minst 2 300 arbetstimmar. Av yrkesgrupperna hade å ena sidan drygt 80 % av ladugårdsförmän och fodermarskar fler än 2 300 arbetstimmar under året, medan å andra sidan knappt 20 % av gruppen övriga jordbruksarbetare uppnådde samma antal arbetstimmar. Av de kvinnliga arbetarna understeg arbetstiden 1 000 timmar om året för hälften av stall- och ladugårdspersonalen (mjölkerskor) och endast för omkring 7 % översteg den 2 300 timmar. Av landsjungfrurna hade däremot drygt 60 % utgjort minst 2 300 arbetstimmar.

Av tab. 5 framgår tydligt, att arbetskraftanvändningen är avsevärt anorlunda vid större och mindre brukningsdelar. Medan de mindre gårdarna genom familjemedlemmarnas arbetsinsatser kunna reda sig med blott tillfällig arbetshjälp under de brådaste arbetsperioderna, måste de större brukningsdelarna ha en stor del av sina arbetare fast anställda under hela året. Det relativa antalet arbetare med mindre än 1 000 arbetstimmar under året är därför betydligt högre å smågårdar än å storbruk. Det bör emellertid observeras, att här ej medräknats antalet tillfälliga arbetare med mindre än 50 dagsverken under året å resp. egendomar, för vilka endast summariska uppgifter föreligga. Av dessa tillfälliga manliga arbetare voro 54 % sysselsatta å egendomar med mindre än 50 ha åker och hade där i medeltal ut-

Tab. 5. Nominativt redovisade lantarbetare fördelade efter antalet utgjorda arbetstimmar under år 1941.

	Antal arbetare med uppgift om antalet utgjorda arbetstimmar	Därv (i %) med nedanstående antal arbetstimmar under året							Genomsnittligt antal arbetstimmar		Antal arbetare med övertidssatade i % av samtliga arbetare	Antal redovisade övertidstimmar i % av samtliga arbetstimmar	Genomsnittligt antal övertidstimmar under året för arbetare med övertidsarbete			
		intill 500	500—999	1 000—1 499	1 500—1 999	2 000—2 999	2 300—2 499	2 500—2 999	3 000 och över	under året			per dag	per arbetare	per dagsverke	
<i>Manliga arbet. fyllda 18 år.</i>																
Rättare	{ m. k. ¹	247	2.0	3.2	6.5	8.5	16.2	48.2	15.4	—	2 172	8.3	53.0	1.6	65.5	0.2
	{ u. k.	116	0.9	1.7	10.3	4.3	16.4	38.8	22.4	5.2	2 254	8.4	29.3	1.2	89.0	0.3
Fördräng	{ m. k.	270	—	0.4	2.6	8.1	18.5	43.0	26.7	0.7	2 330	8.4	72.6	3.9	125.9	0.5
	{ u. k.	101	—	2.0	7.9	11.9	13.9	28.7	30.7	4.9	2 282	8.5	35.6	1.3	80.6	0.3
Kördräng	{ m. k.	2 024	1.0	4.2	9.1	14.3	19.0	31.4	20.6	0.4	2 110	8.4	64.4	3.2	105.9	0.4
	{ u. k.	1 084	4.6	8.0	13.0	13.3	13.5	23.4	19.2	5.0	1 992	8.5	23.4	0.9	77.3	0.3
Övr. jordbruksarb.	{ m. k.	1 714	7.9	15.8	18.6	19.2	17.6	16.1	4.7	0.1	1 594	8.4	39.4	1.4	55.6	0.3
	{ u. k.	1 022	19.7	22.9	17.3	12.2	7.3	10.1	8.2	2.3	1 330	8.5	11.0	0.3	39.7	0.2
Arbet. m. bland. arb.	{ m. k.	295	11.2	18.6	20.0	13.2	9.5	13.2	13.6	0.7	1 553	8.4	31.2	1.6	77.6	0.3
	{ u. k.	342	16.4	17.5	16.7	11.1	8.8	11.4	14.3	3.8	1 542	8.6	14.6	0.6	65.7	0.3
Ladugårdsförman	{ m. k.	316	—	0.6	3.5	4.4	4.8	13.9	68.7	4.1	2 540	8.5	31.3	1.0	84.8	0.3
	{ u. k.	50	2.0	—	6.0	6.0	4.0	8.0	62.0	12.0	2 510	8.5	14.0	0.6	—	—
Kreaturskötare	{ m. k.	1 007	1.1	2.9	7.6	7.5	8.7	13.5	56.5	2.2	2 359	8.5	29.1	1.0	85.0	0.3
	{ u. k.	545	2.2	6.1	8.4	7.9	7.0	14.5	45.1	8.8	2 277	8.4	16.5	0.6	88.7	0.3
Fodermarsk	{ m. k.	177	—	0.6	2.3	4.0	9.0	39.5	43.5	1.1	2 497	8.5	48.6	2.0	100.2	0.3
	{ u. k.	19	—	—	10.5	10.5	5.3	15.8	57.9	—	2 378	8.3	26.3	0.7	—	—
Stalldräng	{ m. k.	229	0.9	1.8	4.8	6.1	14.0	20.5	48.0	3.9	2 394	8.4	41.0	2.1	119.8	0.4
	{ u. k.	61	1.6	—	4.9	18.0	3.3	24.6	47.6	—	2 362	8.4	39.3	0.9	55.8	0.2
Övr. djurskötare	{ m. k.	26	—	—	11.5	3.8	7.7	42.3	30.8	3.9	2 317	8.4	19.2	0.7	—	—
	{ u. k.	13	15.4	—	30.7	15.4	15.4	—	15.4	7.7	1 666	8.7	15.4	1.4	—	—
Specialarbetare	{ m. k.	432	3.2	6.5	4.6	12.3	23.2	35.9	14.1	0.2	2 065	8.2	40.7	1.8	88.7	0.3
	{ u. k.	74	16.2	8.1	9.4	6.8	16.2	33.8	6.8	2.7	1 738	8.2	17.6	0.9	89.7	0.3
Övriga arbetare	{ m. k.	166	5.4	21.7	12.0	16.3	19.3	22.3	3.0	—	1 658	8.0	33.7	1.1	56.4	0.2
	{ u. k.	67	25.4	20.9	19.4	8.9	10.4	7.5	7.5	—	1 202	8.6	11.9	0.2	—	—
Samtliga	{ m. k.	6 903	3.4	7.5	10.6	12.9	15.8	24.4	24.5	0.9	2 031	8.4	46.5	2.1	89.9	0.4
	{ u. k.	3 494	10.1	12.5	13.6	11.3	10.0	17.2	20.8	4.5	1 810	8.5	18.2	0.7	71.4	0.3
	tillh.	10 397	5.6	9.2	11.6	12.4	13.8	22.0	23.3	2.1	1 957	8.4	37.0	1.6	86.8	0.3
Eg. med under 20 ha	{ m. k.	15	13.3	20.0	33.3	6.7	6.7	20.0	—	—	1 308	8.3	20.0	0.4	—	—
	{ u. k.	486	23.5	15.8	14.6	9.3	5.3	11.5	13.4	6.6	1 472	8.8	4.1	0.1	50.4	0.2
» » 20—49	{ m. k.	395	6.3	12.9	11.7	10.6	11.1	20.3	25.6	1.5	1 896	8.4	30.6	2.0	126.4	0.5
	{ u. k.	1 431	10.4	13.6	13.4	11.0	8.6	14.1	23.2	5.7	1 813	8.5	11.6	0.6	95.8	0.4
» » 50—99	{ m. k.	1 559	5.6	10.3	11.2	12.4	12.1	18.5	28.7	1.2	1 960	8.4	41.2	2.2	105.7	0.4
	{ u. k.	1 056	6.8	11.0	13.7	9.9	11.0	22.1	21.9	3.6	1 966	8.4	23.0	0.9	74.8	0.3
» » 100 ha o. över	{ m. k.	4 934	2.4	6.2	10.3	13.3	17.3	26.6	23.2	0.7	2 067	8.4	49.5	2.0	84.0	0.3
	{ u. k.	521	3.5	9.6	12.5	17.1	15.9	21.1	19.0	1.3	1 923	8.3	41.7	1.1	50.9	0.2
Skånes o. Hallands slättb.		1 511	5.4	7.3	8.4	13.4	15.9	23.0	24.9	1.7	2 015	8.3	40.7	1.8	88.0	0.3
Sydsvenska mellanbygden		679	5.6	9.3	11.9	15.8	12.1	20.6	22.5	2.2	1 937	8.5	40.4	1.9	92.5	0.4
Öland och Gotland		150	6.7	13.3	12.0	20.0	14.0	11.3	22.0	0.7	1 797	8.5	34.7	2.1	106.5	0.4
Östgötaslätten		649	3.1	6.5	8.5	8.9	16.3	23.1	32.7	0.9	2 133	8.4	49.8	2.2	95.3	0.4
Vänerslätten		1 133	6.5	8.4	13.4	10.6	13.4	20.8	24.5	2.4	1 941	8.4	34.7	1.6	91.5	0.3
Mälar- och Hjälmbygdens		2 950	4.4	7.8	11.3	12.1	15.8	25.0	22.4	1.2	1 998	8.3	43.6	1.7	80.1	0.3
Södra o. mellersta Sveriges skogs- o. dalbygder		2 930	5.7	10.4	12.9	12.3	11.3	20.8	23.1	3.5	1 940	8.5	29.6	1.3	87.4	0.3
Norra Sverige		395	16.7	22.8	15.4	13.7	9.6	11.9	8.1	1.8	1 408	8.4	7.6	0.5	98.0	0.5
Minderåriga manliga arbet.		685	8.2	15.5	20.3	17.5	11.8	15.2	9.5	2.0	1 628	8.5	19.9	0.7	60.6	0.3
Kvinnliga arb. fyllda 18 år. därv:		1 044	18.2	25.4	18.5	12.3	4.8	5.2	10.1	5.5	1 354	6.3	2.4	0.2	109.0	0.6
stall- o. ladugårdspers.		644	17.1	32.9	23.1	13.7	5.9	1.7	3.9	1.7	1 129	5.0	1.7	0.1	59.5	0.2
landsjungfrur		234	5.1	6.8	9.8	12.8	3.9	15.8	27.8	18.0	2 218	8.8	1.7	0.2	—	—
Minderåriga kvinnliga arb.		66	12.1	21.2	10.6	16.7	7.6	13.6	12.1	6.1	1 602	8.6	3.0	0.3	—	—

¹ m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

gjort 18 dagsverken per man, medan genomsnittet för dylika arbetare å större egendomar var 24 dagsverken per man.

Den genomsnittliga arbetstiden uppgick till 1 957 timmar per år för samtliga manliga arbetare och till 84 timmar per dag. Den längsta arbetstiden per år uppvisade de i regel statavlönade arbetarna med djurskötsel. Per dag hade landsjungfrurna den längsta arbetstiden (8·8 timmar), medan den kvinnliga stall- och ladugårdspersonalen (mjölkerskor) endast tjänstgjorde i genomsnitt 5·0 timmar om dagen.

Det under olika årstider starkt växlande arbetsbehovet inom jordbruket tillgodoses under normala år, förutom genom anlåtande av tillfällig arbets-hjälp, i väsentlig mån genom lantarbetstidslagens och kollektivavtalens gradering av den ordinarie arbetstiden under olika månader efter det växlande arbetsbehovet. Men dessutom förekommer, som framgår av tab. 5, övertidsarbete i ganska stor utsträckning inom jordbruket. Detta gällde framför allt de manliga arbetarna, av vilka över en tredjedel redovisat övertidsarbete, medan det däremot var mycket ovanligt med övertidsarbete för kvinnliga arbetare. Genom att rykt och dithörande arbeten enligt kollektivavtalet betraktas som förberedelse- och avslutningsarbeten var övertidsarbete särskilt vanligt bland fördrängar och kördrängar, vilka i avtalet äro garanterade en minimiinkomst av 60 kr. per år för dylika arbeten. I övrigt ger siffermaterialet i tab. 5 vid handen, att övertidsarbete förekommer minst inom den lägsta storleksgruppen och stiger med stigande egendomsstorlek. Detta gäller för såväl egendomar med som utan kollektivavtal. De senare uppvisa emellertid avsevärt mindre övertidsarbete än avtalsbundna gårdar, särskilt inom de lägsta storleksgrupperna. Beträffande den genomsnittliga längden av övertidsarbetet per arbetare är denna störst vid de mindre egendomarna och faller med stigande egendomsstorlek. Liksom beträffande omfattningen av övertidsarbetet är även antalet övertidstimmar per arbetare minst vid egendomar utan kollektivavtal inom resp. storleksgrupper.

Som en följd av övertidsarbetets skiftande omfattning vid större och smärre jordbruk är övertidsarbetet huvudsakligen koncentrerat till södra och mellersta Sveriges slättbygder, där de större egendomarna företrädesvis förekomma. I dessa trakter har nära hälften av de redovisade arbetarna haft övertidsarbete av något slag, medan i skogs- och dalbygderna knappt en tredjedel och i Norrland icke ens var tionde arbetare haft övertidsarbete.

I nedanstående tablå lämnas vidare en summarisk redogörelse för arbetarnas fördelning efter antalet utgjorda övertidstimmar år 1941.

	Antal arbetare med övertidsarbete	Därav (i %) med följande antal övertidstimmar under år 1941						
		intill 51	51—100	101—150	151—200	201—250	251—300	301 o. över
Samtliga egendomar	3 842	52·2	20·2	9·2	8·8	3·9	2·2	3·5
därav med koll.-avtal	3 207	50·8	20·0	9·7	9·2	4·2	2·4	3·7
" utan "	635	59·5	20·8	6·9	6·6	2·7	0·8	2·7

Tab. 6. Nominativt redovisade lantarbetare fördelade efter antalet utgjorda dagsverken under år 1941.

	Antal arbetare	Därav (i %) arbetare med följande antal dagsverken under året									Arb., som under året utgjort minst 250 dagsv.	
		in- till 50	50- 99	100- 149	150- 199	200- 249	250- 299	300- 349	350 o. över	antal	i % av samtliga	
<i>Manliga arbetare fyllda 18 år.</i>												
Arbetare i kost	{ m. k. ¹	672	2.1	5.8	10.6	10.8	8.2	25.6	36.2	0.7	420	62.5
	{ u. k.	2 653	4.2	8.7	10.5	12.8	8.0	14.9	38.4	2.5	1 480	55.8
Statavlönade arbetare	{ m. k.	4 215	0.1	0.7	2.4	4.4	7.6	38.9	45.1	0.8	3 575	84.8
	{ u. k.	1 498	—	1.1	4.1	6.0	6.0	26.0	54.9	1.3	1 240	82.8
Dagsv. utan naturaförm.	{ m. k.	3 062	5.3	12.8	14.6	11.9	13.3	27.6	13.8	0.7	1 288	42.1
	{ u. k.	1 050	15.2	18.9	17.3	13.0	10.6	14.8	9.8	0.4	262	25.0
» med »	{ m. k.	1 553	2.5	4.5	6.9	9.0	13.7	37.8	24.1	1.5	984	63.4
	{ u. k.	1 130	17.3	19.1	11.9	10.4	7.4	16.4	15.9	1.6	383	33.9
därav: m. livsförnödenhet.	{ m. k.	191	0.5	2.6	7.9	15.2	13.6	28.8	29.8	1.6	115	60.2
	{ u. k.	89	3.2	5.6	12.4	9.0	12.4	28.1	30.3	—	52	58.4
» livsf. o. bostad	{ m. k.	303	0.3	3.6	5.6	7.0	11.2	45.2	26.4	0.7	219	72.3
	{ u. k.	140	—	4.3	6.4	10.7	7.9	37.1	30.7	2.9	99	70.7
» bostad	{ m. k.	946	0.6	3.7	6.7	7.7	15.3	40.3	24.1	1.6	624	66.0
	{ u. k.	255	0.8	5.9	8.2	13.3	10.6	29.0	31.0	1.2	156	61.2
» fri kost	{ m. k.	113	27.4	16.8	10.6	15.1	7.1	12.4	8.0	2.6	26	23.0
	{ u. k.	646	29.6	29.4	14.5	9.3	5.4	5.3	4.8	1.7	76	11.8
Samtliga	{ m. k.	9 502	2.3	5.6	7.6	8.0	10.5	34.1	31.0	0.9	6 267	66.0
	{ u. k.	6 331	7.4	10.4	10.4	10.8	7.8	17.8	33.6	1.8	3 365	53.2
	{ tillh.	15 833	4.4	7.5	8.7	9.1	9.4	27.6	32.0	1.3	9 632	60.9
Egend. under 20 ha	{ m. k.	26	7.7	7.7	15.4	23.1	3.8	7.7	34.6	—	11	42.3
	{ u. k.	929	16.9	14.6	11.3	9.9	7.2	11.5	26.3	2.3	372	40.1
» med 20—49 ha	{ m. k.	651	4.8	10.0	8.1	8.1	7.4	21.5	39.0	1.1	401	61.6
	{ u. k.	2 749	7.8	11.1	10.5	11.9	7.6	15.0	34.0	2.1	1 405	51.1
» » 50—99 »	{ m. k.	2 155	4.1	7.3	9.4	7.0	9.2	27.3	34.8	0.9	1 358	63.0
	{ u. k.	1 801	4.3	9.4	10.1	8.9	7.7	20.6	37.6	1.4	1 074	59.6
» » 100 ha o. över	{ m. k.	6 670	1.6	4.6	7.0	8.2	11.2	37.6	28.9	0.9	4 497	67.4
	{ u. k.	852	2.1	6.1	9.9	12.3	9.3	27.6	31.4	1.3	514	60.3
Minderåriga manliga arbetare		1 054	7.6	10.9	14.8	15.2	11.2	20.0	19.3	1.0	425	40.3
Kvinnliga arbetare fyllda 18 år		2 010	8.4	10.5	9.2	12.1	5.9	7.4	25.1	21.4	1 084	53.9
därav:												
Stall- o. ladngårdspersonal		1 143	4.1	8.1	9.9	13.7	7.3	7.0	21.5	28.4	650	56.9
Landsjungfrur		548	3.1	5.3	7.1	12.4	4.6	9.9	41.2	16.4	370	67.5
Minderåriga kvinnliga arbetare		1 571	9.6	12.7	12.1	17.2	7.0	5.7	26.1	9.6	65	41.4

En längre övertid än 200 timmar, varom arbetsrådets tillstånd skall inhämtas i varje särskilt fall, uppvisar förhållandevis många arbetare å gårdar, som tillämpa kollektivavtal. Detta omfattande övertidsarbete avser emellertid endast vissa yrkesgrupper, såsom fördrängar och kördängar, vilka enligt kollektivavtalet äro skyldiga att utföra rykt och andra förberedelse- och avslutningsarbeten. I tabblån å föregående sida redovisad övertid om mer än 200 timmar per år torde därför huvudsakligen inbegripa tid för förberedelse- och avslutningsarbeten, som i arbetstidslagen icke betraktas som egentligt över-

¹ m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

tidsarbete, men som här sammanslagits med annan övertid. En bekräftelse härpå finner man i det faktum, att framställning till arbetsrådet om rätt att uttaga den särskilda övertiden om 100 timmar utöver de 200, som få uttagas utan tillstånd, blott skett en enda gång under år 1941.

Vid beräkningen av olika löneformers och yrkesgruppers årslöner medtagas endast löneuppgifter för arbetare med minst 250 dagsverken under året. På grund av att arbetskraftanvändningen ej är densamma inom olika egendoms kategorier blir fördelningen av dylika årsarbetare på löneformer, yrkes- och åldersgrupper delvis en annan än den för samtliga arbetare, som beskrivits i det föregående. För att erhålla en uppfattning om dessa förskjutningars storlek lämnas i tab. 6 en redovisning av lantarbetarna efter antalet utgjorda dagsverken.

Avskiljandet av arbetare med mindre än 250 dagsverken medför framför allt en förskjutning av representativiteten mot större egendomar med kollektivavtal, vilket självfallet inverkar såväl på arbetarnas geografiska fördelning som ålderssammansättning och löneformer m. m. Allmänt kan sägas, att fördelningen på årsarbetare innebär en starkare representativitet för de arbetskraftigaste åldrarna och de i löneavseende mest gynnade grupperna.

Av tab. 6 erhåller man en bild av de olika löneformernas användning för säsong- resp. helårsanställning. Arbetare i kost och statavlönade arbetare äro i regel årsanställda, även om det förekommer, att speciellt tjänares anställningstid i vissa fall inskränkes till att avse endast sommarhalvåret. Beträffande dagsverkarna äro anställningsförhållandena mera växlande. Dagsverkare utan naturaförmåner synas vara mer säsong- än helårsanställda, medan dagsverkare med livsförnödenheter eller med bostad i regel torde utgöras av årsarbetare. Daglönare med fri kost består däremot till största delen av tillfällig arbetskraft. Kunde hänsyn tagas även till de 11 714 tillfälligt anställda arbetarna, för vilka endast summariska löne- och dagsverksuppgifter föreligga, bleve dagsverkarnas säsonganställning självfallet ännu mera markerad.

c. Lönenivåns förändringar åren 1913—1941.

Genom förenämnda omläggning av lantarbetarstatistiken år 1937 från summariska ortsuppgifter till individualuppgifter för samtliga anställda å vissa representativa gårdar förefinnes ej längre något direkt jämförelsematerial för belysande av löneutvecklingen inom jordbruket sedan 1913. Vid en av socialstyrelsen verkställd specialundersökning av löneläget inom jordbruket år 1936,¹ vilken nära anslöt sig till den nuvarande på individuella uppgifter omlagda lantarbetarstatistiken, överensstämde emellertid de genomsnittliga individuellönerna för årsanställda arbetare (tjänare och statare) relativt väl med motsvarande ortsuppgifter för samma år. Genom att använda båda slagen av löneuppgifter för år 1936 är det därför möjligt att anknyta de nya löneserierna med de förutvarande för dessa lantarbetargrupper, varvid som motsvarighet till grupperna manliga och kvinnliga tjänare upptagits kördrängar resp. landsjungfrur i arbetsgivarens kost i den nya serien.

¹ Se not 1, sid. 12.

Tab. 7. Lönenivåns förändringar inom jordbruket åren 1913—1941.

År	M ä n					K v i n n o r		
	Arbetare i kost ¹		Statavlönade kördrängar ¹		Tillf.dag-lönare i egen kost	Arbetare i kost ¹		Tillf.dag-lönare i egen kost
	kontant	total	kontant	total	sommar-daglön	kontant	total	sommar-daglön
	Årslön	Årslön	Årslön	Årslön		Årslön	Årslön	
	a) Absoluta tal, kr.							
År 1913	318	667	320	710	2·97	190	470	1·77
» 1929	560	1 119	627	1 329	4·73	424	891	3·27
» 1930	566	1 123	631	1 308	4·69	428	893	3·21
» 1931	567	1 093	633	1 260	4·57	434	880	3·15
» 1932	556	1 060	629	1 247	4·43	425	860	3·08
» 1933	525	1 003	617	1 213	4·33	405	817	3·04
» 1934	512	971	615	1 208	4·36	399	798	3·06
» 1935	521	980	625	1 229	4·50	408	807	3·12
» 1936 a ²	545	1 010	643	1 263	4·85	423	826	3·39
» 1936 b	555	1 020	698	1 286	4·27	389	805	2·95
» 1937	650	1 144	801	1 457	5·10	429	882	3·39
» 1938	718	1 221	862	1 526	5·53	471	924	3·68
» 1939	772	1 282	899	1 581	5·98	500	964	3·95
» 1940	831	1 407	971	1 745	6·68	537	1 057	4·12
» 1941	920	1 591	1 080	1 995	7·50	571	1 182	4·74
	b) Indextal, om avlöningen år 1913 sättes = 100							
År 1929	176	168	196	187	159	223	190	185
» 1930	178	168	197	184	158	225	190	181
» 1931	178	164	198	177	154	228	187	178
» 1932	175	159	197	176	149	224	183	174
» 1933	165	150	193	171	146	213	174	172
» 1934	161	146	192	170	147	210	170	173
» 1935	164	147	195	173	152	215	172	176
» 1936	171	151	201	178	163	223	176	192
» 1937	200	169	231	201	193	245	194	221
» 1938	221	182	251	212	212	270	202	232
» 1939	238	192	259	219	228	288	211	257
» 1940	257	208	279	242	254	308	231	269
» 1941	284	236	312	276	287	328	259	309
	c) Indextal, om avlöningen år 1929 sättes = 100							
År 1930	101	100	101	98	99	101	100	98
» 1931	101	98	101	95	97	102	99	96
» 1932	99	95	100	94	94	100	97	94
» 1933	94	90	98	91	92	96	92	93
» 1934	91	87	98	91	92	94	90	94
» 1935	93	88	100	92	95	96	91	95
» 1936	97	90	103	95	103	100	93	104
» 1937	113	101	118	107	123	110	102	120
» 1938	125	108	129	113	134	121	107	126
» 1939	135	113	133	117	144	129	112	139
» 1940	146	124	143	129	161	138	122	146
» 1941	161	140	159	148	181	147	136	167

¹ Då tjänsteåret i regel omfattar tiden $\frac{1}{11}$ — $\frac{31}{10}$, ha vid omläggningen av lantarbetarstatistiken år 1937 löneuppgifterna hänförs till det senare av tjänsteårets bägge kalenderår. Detta förfarings-sätt har medfört, att samtliga föregående års löneuppgifter för årsanställda arbetare (tjänare och statare) blivit framflyttade ett år.

² a = ortsuppgifter, b = individuella uppgifter för arbetare i kost (tjänare) och statavlönade arbetare (statare), resp. dagsförtjänster för tillfällig arbetskraft, som under året utfört mindre än 50 dagsverken å egendomen (se sid. 38). — De individuella årslönerna år 1936 grunda sig på uppgifter för arbetare med minst 200 arbetsdagar under året mot 250 för senare år. Som framgår av tab. 6, torde detta dock ej nämnvärt minska jämförbarheten.

En översikt av löneutvecklingen för ifrågakvarande lantarbetargrupper sedan år 1913 lämnas i tab. 7, där individualuppgifterna fr. o. m. 1937 sålunda anslutits till motsvarande ortsuppgifter för tidigare år med användande av båda slagen av uppgifter för år 1936 efter sedvanliga metoder för kedjeindexberäkningar. På samma sätt har konstruerats motsvarande utveckling av sommardaglönen för tillfälliga dagsverkare i egen kost, vilken serie efter år 1936 framskrivits med hjälp av de summariska löneuppgifter, som infordras för tillfällig arbetskraft med mindre än 50 dagsverken under året (jfr sid. 38).

Tabellen visar, att de statavlönade arbetarnas totala årsförtjänster år 1941 i genomsnitt undergått en ökning av omkring 176 % sedan år 1913, medan motsvarande lönestegring för manliga arbetare i kost (tjänare) utgjort 136 och för kvinnliga tjänare 159 %. En jämförelse åter med löneläget under 1929 ger vid handen, att medelinkomsten per år sedan dess stigit med 48 % för statavlönade arbetare, 40 % för manliga och 36 % för kvinnliga arbetare i kost.¹

Av tab. 7 framgår, att den begynnande ekonomiska depressionen efter år 1929 medförde en ganska allmän lönesänkning, som bröts först 1935. Utvecklingen fr. o. m. 1936, under vilken tid betydande löneförhöjningar genomförts, kan belysas mera ingående tack vare den förenämnda specialundersökning av löneläget inom jordbruket, som utfördes för tjänsteåret 1935/36. Ökningen av medellönen i kontant och naturaförmåner för olika lantarbetargrupper under tiden 1936—1941 framgår av följande sammanställning.

Genomsnittlig arbetsinkomst (kontant o. naturaförmåner) för arbetare fyllda 18 år	Kördrängar i kost årslön, kr.	Statavlönade arbetare		Dagsv. utan nat.-förm. ² timlön, kr.	Dagsv. med nat.-förm. ² timlön, kr.	Samtliga manliga arbetare årslön, kr.	Kvinnliga arbetare		
		kördrängar årslön, kr.	kreaturs-skötare, årslön, kr.				landsjungfrur årslön, kr.	mjölkerskor utan nat.-förm. timlön, kr.	samtliga årslön, kr.
a) Absoluta tal, kr.									
År 1936 ³	1 021	1 285	1 429	—	—	1 289	805	—	717
» 1937	1 147	1 456	1 597	—	—	1 462	885	—	751
» 1938	1 237	1 525	1 683	—	—	1 542	912	—	782
» 1939	1 291	1 581	1 756	0.66	0.65	1 605	966	0.52	792
» 1940	1 408	1 745	1 923	0.71	0.71	1 763	1 057	0.54	930
» 1941	1 591	1 995	2 171	0.81	0.80	1 988	1 182	0.60	1 032
b) Indextal om avlöningen år 1939 = 100									
År 1936	79	81	81	—	—	80	83	—	91
» 1937	89	92	91	—	—	91	92	—	95
» 1938	95	96	96	—	—	96	94	—	99
» 1940	109	110	110	108	109	110	109	104	117
» 1941	123	126	124	123	123	124	122	115	130

¹ Siffror rörande den motsvarande utvecklingen av reallöner kunna ej lämnas i avsaknad av förflöpande statistik över pris- och levnadskostnadsförhållanden på landsbygden.

² Jordbruksarbetare, som ej köra häst eller traktor.

³ Se not 2, sid. 26.

De i tablån redovisade medellönerna för olika yrkesgrupper ha uträknats under antagande av att fördelningen på storleksgrupper av egendomar varit densamma under hela perioden som under redovisningsåret 1941. Omgestaltningen av jordbrukets lönebyggnad sedan 1936 framstår ännu tydligare utav nedanstående uppgifter rörande de individuella löneinkomsternas variationer åren 1936—1941.

	Antal manliga arbetare fyllda		Däraf (i %) med en totallön per år, kr.					
	18 år med minst 250 dagsv.	under 1 000	1 000—1 199	1 200—1 399	1 400—1 599	1 600—1 799	1 800—1 999	2 000 o. över
År 1936	16 938 ¹	17·4	20·3	32·5	16·2	6·6	3·4	3·6
» 1937	11 570	6·8	12·8	20·5	31·4	17·5	6·4	4·6
» 1938	12 130	4·4	9·3	14·8	30·3	25·2	9·3	6·7
» 1939	11 693	3·7	6·9	12·5	24·8	28·9	14·0	9·2
» 1940	10 140	2·4	4·4	8·5	14·2	24·4	24·0	22·1
» 1941	9 632	1·0	2·4	4·6	8·1	12·4	20·9	50·6

Sedan år 1936 har den typiska lantarbetarlönen förskjutits från mellan 1 200 och 1 400 kr. till över 2 000 kr. per år. Vid bedömande av löneutvecklingen mellan åren 1936 och 1941 bör man även taga hänsyn till minskningen av antalet arbetstimmar per år genom lantarbetstidslagen, varigenom arbetstiden nedsatts med c:a 11 % för egentliga jordbruksarbetare och 17 % för djurskötare.

Genom samverkan mellan statsmakternas jordbrukspolitik och sociala reformarbete, som syftar till att utjämna skillnaden i levnadsstandard mellan lantarbetare och industriarbetare, har sålunda fr. o. m. 1937 arbetstiden förkortats i riktning mot 8-timmarsdagen och betydande löneförhöjningar genomdrivits. Hur denna löneökning ställer sig vid en jämförelse med löneutvecklingen för övriga arbetare å landsbygden framgår av följande sammanställning:

	Lantarbetare		Skogsarbetare	Trädgårdsarbetare	Vägarbetare ²	Industriarbetare i dyrstorsgrupp A ²	
	tillfälligt anställda arbetare	mera fast anställda arbetare	huggare	yrkesarbetare	grovarbetare	jord- o. stenindustri	träindustri
	Genomsnittlig dagsförtjänst för manliga arbetare, kr.						
År 1936	4·27	—	4·97	—	6·32	7·28	6·56
» 1937	5·10	4·72	6·25	—	7·12	7·60	6·88
» 1938	5·53	5·00	7·51	6·63	7·60	8·16	7·28
» 1939	5·98	5·30	6·92	7·07	7·84	8·32	7·84
» 1940	6·68	5·89	7·73	7·15	8·00	9·12	8·32
» 1941	7·50	6·72	8·97	7·71	8·80	9·92	9·12
	Indextal om tillfälligt anställda lantarbetares dagsförtjänst = 100						
År 1936	100·0	—	116	—	148	170	154
» 1939	100·0	89	116	118	131	139	131
» 1941	100·0	90	120	103	117	132	122

Även om ovanstående medellöner äro av olika värde, när det gäller att karakterisera lönenivån inom resp. grupper, torde den bild de giva av löneut-

¹ Se not 2, sid. 26.

² Daglönen har erhållits genom att multiplicera timlönen med 8.

vecklingen vara tämligen tillfredsställande. Sedan 1936 ha lantarbetarnas löner stigit mindre än skogsarbetarnas men betydligt starkare än övriga arbetares. Fortfarande kvarstår dock en viss lönedifferens mellan lantarbetare och de lägst betalda industriarbetarna.

d. Avtalsenliga och faktiska löner år 1941.

1. Kollektivavtalens lönesatser.

Gällande kollektivavtal för jordbruket torde reglera löne- och arbetsförhållandena, förutom för den organiserade delen av lantarbetarkåren (för närvarande c:a 40 000 arbetare), även för en stor del oorganiserade lantarbetare. En av svenska lantarbetareförbundet företagen beräkning ger vid handen, att för närvarande i runt tal 60 000 löneanställda vid jordbruket ha sina löner direkt eller indirekt reglerade genom kollektivavtal. Särskilt inom östra och södra Sverige utöva kollektivavtalen ett dominerande inflytande på lönebestämningen.

I tab. 8 ha sammanställts dels de kontanta minimilönerna för årsanställda manliga arbetare med stat eller fri kost, dels minimilönerna för timavlönade arbetare enligt de mellan svenska lantarbetsgivareföreningen och svenska lantarbetareförbundet ingångna kollektivavtalen för tjänsteåren 1939/40, 1940/41 samt 1941/42.

Tab. 8. Minimilönning (inklusive fast kristilllägg) för manliga arbetare fyllda 18 år enligt kollektivavtal 1940—1942 inom samtliga distrikt utom Gävle-Dala och Bergslagens.

Anställningsgrupper	Vid årsanställning med stat eller fri kost (kr.)						Vid anställning mot timlön (öre)								
	Statavlönad			Arbetare i kost			Utan förmåner ¹			Bostad och bränsle			Kost, logi och tvätt		
	1940	1941	1942 ²	1940	1941	1942 ²	1940	1941	1942 ³	1940	1941	1942 ³	1940	1941	1942 ³
Rättare	1 150	1 180	1 210	1 040	1 070	1 100	79	83	90	69	72	75	48	50	53
Fördräng	930	960	990	860	890	920	72	76	83	62	65	68	42	44	47
Kördräng	860	890	920	780	810	840	70	74	81	60	63	66	40	42	45
Arbetare med s. k. blandat arbete	945	975	1005	885	915	945	71	75	82	61	64	67	41	43	46
Ladugårdsförmån . . .	1 150	1 180	1 210	1 040	1 070	1 100	76	80	87	66	69	72	47	49	52
Kreatursskötare . . .	1 025	1 055	1 085	965	995	1 025	71	75	82	61	64	67	42	44	47
Fodermarsk (med skoning)	1 120	1 150	1 180	1 010	1 040	1 070	74	78	85	64	67	70	45	47	50
Slöjdare, smed o. maskinskötare . . .	1 120	1 150	1 180	1 010	1 040	1 070	78	82	89	68	71	74	47	49	52
Lastbilsförare	1 050	1 080	1 110	965	995	1 025	76	80	87	66	69	72	45	47	50

¹ För arbetare i åldern 18—20 är timlönen 1942 3 öre lägre än den i tabellen angivna.

² Avtalet gäller från och med den 1 november 1941 till och med den 31 oktober 1942.

³ „ „ „ „ „ 1 december 1941 „ „ „ 31 „ 1942.

⁴ Inberäknat garanterad inkomst av minst 60 kr. per år för rykt eller andra förberedelse- och avslutningsarbeten.

Genom löneavtalet för år 1941 erhöles lantarbetarna — förutom rörligt indextillägg enligt de av svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen överenskomna grunderna — löneförhöjningar i form av fasta kristillägg till de förut utgående kontanta grundlönerna. Kristilläggen voro av olika storlek vid olika löneformer. Variationerna sammanhänge med att arbetarna ansågos vara mera oberoende av krisförhållandena ju större del av deras lön, som utgick in natura. I enlighet härmed fingo statavlönade arbetare det minsta och timavlönade arbetare det största kristillägget. För manliga arbetare inneburo de fasta kristilläggen en förhöjning av kontantlönen med 30 kr. per år eller c:a 2·5—3·5 % för årsanställda och mellan 2 och 4 öre per timme eller c:a 3 à 5 % för timavlönade arbetare. Den reella löneförhöjningen för timavlönade arbetare blev dock något lägre på grund av att mjölkpriset för gårdens arbetare samtidigt höjdes från 17 till 19 öre per liter. För kvinnliga arbetarna medförde det fasta kristillägget en höjning av kontantlönen med 4 à 5 %.

I det nya löneavtalet för år 1942 ha de fasta kristilläggen ytterligare höjts. För manliga arbetare höjas sålunda de kontanta årslönerna med giltighet från den 1 november 1941 med 30 kr. eller med i genomsnitt 3 %. Timlöneförhöjningarna variera mellan 7 och 3 öre och tillämpas från den 1 december 1941. Den högsta siffermässiga löneförbättringen gäller de timavlönade arbetarna utan naturaförmåner, för vilka timlönen enligt avtalet höjes med 7 öre eller 9·5 %. Liksom föregående år blir den reella löneförhöjningen något mindre, alldenstund arbetsgivarna ha rätt att höja mjölkpriset från 19 till 20 öre per liter. Även bränslepriset, till vilket gårdens arbetare enligt avtalet ha rätt att inköpa bränsle till husbehov, har höjts. Beträffande gruppen »timavlönade arbetare utan förmåner» har dessutom en kategoriklyvning genomförts. Arbetare i åldern 18—20 år ha nämligen fått ett mindre tillägg än de äldre arbetarna (4 öre i stället för 7 öre per timme). Timlönen för kvinnliga arbetare har höjts från 48 till 50 öre eller med 4 %. Månadslönerna för kvinnliga arbetare utan naturaförmåner har höjts från 66 till 69 kr. och ackordersättningarna för maskinmjölkning från 0·8 till 0·9 öre per liter.

Utöver grundlönerna och de fasta kristilläggen äro lantarbetarna liksom föregående år berättigade erhålla rörligt indextillägg. Detta höjdes den 1 februari 1942 från 12·7 till 16·7 % av de ursprungliga grundlönerna. Fr. o. m. 1 maj 1942 utgår det rörliga indextillägget med 19·2 %, vilket för årsanställda arbetare med stat innebär ett lönetillägg med 15·04 kr. per månad. För årsanställda arbetare i kost uppgår motsvarande tillägg till 14·78 kr. per månad och för timavlönade arbetare utan naturaförmåner till 13·4 öre per timme.

2. Faktiska löneinkomster per år.

Löneuppgifternas beskaffenhet. I den kontanta årslönen inberäknas provision, ackords-, rykt- och övertidsersättning o. dyl., utom för årsanställda, för vilka dylika extra förtjänster i vissa fall särredovisas. Beträffande naturaförmånerna skulle fördelning ske å tre huvudposter, nämligen livsförnöden-

heter, bostad och bränsle samt kost och logi. Så långt möjligt ha vid löneberäkningarna hänsyn tagits till alla med det utförda arbetet direkt sammanhängande löneförmåner i kontant och in natura. Siffrorna innefatta däremot ej sådana kollektivt utgående förmåner som utgifter för sjukvård, medicin, olycksfallsförsäkring o. dyl.

Enligt formulärets anvisningar skulle naturaförmånernas värde upptagas efter ortens försäljningspris (icke självkostnadspris eller »bokpris»). Vid beräkningen av värdet av fri bostad, jordupplåtelse o. dyl. torde de i orten gängse eller vid skattetaxering o. dyl. tillämpade hyres- eller arrendevärderna varit vägledande. Det bör framhållas, att man i fråga om uppgifter av denna art alltid måste räkna med en viss osäkerhetsmarginal, varför de redovisade totallönerna icke helt invändningsfritt angiva de naturaavlönade lantarbetargruppernas faktiska arbetsinkomster.

I de följande lönetabellerna ha icke medtagits medellöner, för vilka antalet uppgifter understiger 10. Medellöner, som grunda sig på mindre än 25 arbetare, ha angivits med medievalstil.

Medelavlönning för olika löneformer och yrkesspecialiteter. I tab. 9 föreligger en redogörelse för den genomsnittliga årsförtjänsten år 1941 i kontant samt i kontant och naturaförmåner inom olika löneformer och yrkesspecialiteter med fördelning på anställda vid gårdar med och utan kollektivavtal.

För att kunna jämföra årsinkomsterna inom olika löneformer har förutsatts viss minimiarbets-tid, nämligen lägst 250 arbetsdagar under året (se sid. 25). Antalet arbetare, som utgjort detta minimiantal dagsverken, har enligt tab. 6 och 9 uppgått till 11 206, därav 9 632 vuxna och 425 minderåriga manliga arbetare samt 1 084 vuxna och 65 minderåriga kvinnor. Den genomsnittliga årsförtjänsten i kontant och naturaförmåner för samtliga manliga arbetare uppgick år 1941 till 1 955 kr. Då motsvarande tal föregående år var 1 732 kr., har under mellantiden skett en stegring med 12·9 %. Begränsar man undersökningen till enbart vuxna manliga arbetare, blir stegringen 12·8 % eller från 1 761 kr. år 1940 till 1 986 kr. år 1941. De minderåriga arbetarnas årsförtjänst har samtidigt stigit från 1 104 kr. till 1 255 kr., motsvarande en höjning med 13·7 % sedan föregående år.

En mer detaljerad granskning av lönerna inom olika arbetargrupper ger vid handen, att lönevillkoren i betydande utsträckning växlade efter arbetarnas anställningsform och yrkeskvalifikation. Av de olika löneformerna kommo bland de vuxna årsavlönade arbetarna statavlönade högst med en genomsnittlig totalavlönning per år av 2 146 kr., medan arbetare i kost icke uppnådde mer än 1 634 kr. eller 23·9 % lägre. Av de tim- eller ackordsavlönade arbetarna kommo dagsverkare med naturaförmåner upp till ungefär samma lönestandard som statarna eller i genomsnitt 2 023 kr. i totalavlönning, medan årslönen för dylika arbetare utan naturaförmåner utgjorde 1 889 kr. eller 6·6 % lägre. Det bör emellertid framhållas, att bland såväl arbetare i kost som dagsverkare utan naturaförmåner äro de yngre, ogifta arbetarna starkare företrädade än inom övriga löneformer (jfr tab. 3 och 4). Att dagsverkare utan

naturaförmåner komma så pass långt ner på inkomstskalan torde dessutom sammanhånga med det förhållandet, att jämväl bland »årsarbetande» daglönnare genomsnittstalet för presterade dagsverken är lägre än för övriga löneformer (jfr tab. 6).

Av de olika huvudgrupperna av yrken voro specialarbetare de högst avlönade och därefter stall- och ladugårdspersonalen, medan årsinkomsterna för egentliga jordbruksarbetare, arbetare med blandat arbete och »övriga arbetare» kommo icke oväsentligt lägre. Av de olika yrkesspecialiteterna, uppnåddes de högsta lönerna av arbetare med kvalificerat arbete. Inom samtliga löneformer kommo bland egentliga jordbruksarbetare rättarna högst (2 410 kr.), därefter fördrängar (2 034 kr.), kördrängar (1 862 kr.) och lägst jordbruksarbetare, som ej köra hästar (1 727 kr.). Bland stall- och ladugårdspersonalen hade ladugårdsförmän (2 499 kr.) och fodermarskar (2 151 kr.) genomgående högre lön än vanliga kreatursskötare (2 077 kr.) och stalldrängar (2 044 kr.). Bland specialarbetarna redovisade trädgårdsmästare den högsta årsinkomsten (2 309 kr.), därefter lastbilsförare (2 304 kr.), smeder och snickare (2 166 kr.) samt sist trädgårdsarbetare (1 815 kr.), vilka tillsammans med »övriga jordbruksarbetare» utgjorde den lägst betalade yrkesgruppen inom jordbruket.¹ De här framträdande lönedifferenserna äro dock icke enbart betingade av arbetarnas olika yrkeskvalifikationer utan kunna även delvis tillskrivas andra faktorer, såsom olika åldersfördelning o. dyl. (jfr nedan).

Den genomsnittliga arbetsförtjänsten under år 1941 var för kvinnliga arbetare 1 029 kr. mot 927 kr. föregående år, d. v. s. en höjning med 11·0 %. Kvinnornas årsinkomst utgjorde sålunda något mer än hälften av männens. De kvinnliga arbetarnas årsförtjänster äro emellertid ej direkt jämförbara med männens, då över hälften av kvinnorna bestod av tid- eller ackordsavlönade mjölkerskor, vilkas göromål icke omfatta hela arbetsdagen (jfr tab. 5). Arbetsförtjänsten för heltidsanställda kvinnliga arbetare i kost (landsjungfrur) utgjorde däremot 1 182 kr. (11·8 % stegring sedan år 1940) eller c:a $\frac{3}{4}$ av årslönen för manliga arbetare i kost.

Kontant- och naturaavlönning. Betraktar man i tab. 9 de kontanta årslönerna, erhålles i stort sett samma bild av lönestandarden inom olika löneformer och yrkesgrupper som beträffande de totala årsförtjänsterna. För samtliga manliga arbetare uppgick den kontanta årslönen till 1 325 kr. mot 1 177 kr. föregående år, vilket motsvarar en stegring med 12·6 %. För vuxna manliga arbetare utgjorde den kontanta årslönen 1 344 kr. och för minderåriga 904 kr. För den kvinnliga arbetskraften voro motsvarande siffror 688 och 450 kr. Den kontanta årslönen för samtliga kvinnliga arbetare var 675 kr. mot 626 kr. föregående år, en stegring sålunda på 7·8 %.

Såsom redan omnämnts, utgår avlöningen vid olika löneformer i växlande utsträckning i kontant och in natura. Förhållandet mellan kontantlön och naturallön framgår i mera överskådlig form av efterföljande översikt.

¹ Beträffande trädgårdsarbetare jfr sid. 54.

	Manliga arbetare fyllda 18 år			Kvinnliga arbetare fyllda 18 år		
	total årslönn	därav	nat.-förm.	total årslönn	därav	nat.-förm.
	kr.	kr.	%	kr.	kr.	%
Arbetare i kost	{ m. k. ¹ 1 780	701	39·4	1 215	597	49·1
	{ u. k. 1 593	686	43·1	1 168	605	51·8
Statavlönade arbetare	{ m. k. 2 172	937	43·1	.	.	.
	{ u. k. 2 072	884	42·7	.	.	.
Dagsverkare utan nat.-förm.	{ m. k. 1 927	—	—	843	—	—
	{ u. k. 1 703	—	—	608	—	—
Dagsverkare med nat.-förm.	{ m. k. 2 078	296	14·2	1 191	272	22·8
	{ u. k. 1 883	378	20·1	1 012	372	36·8
därav:						
med livsförnödenheter	{ m. k. 1 955	222	11·4	994	148	14·9
	{ u. k. 1 749	377	21·6	837	126	15·1
med livsförnödenheter och bostad	{ m. k. 2 170	424	19·5	1 229	336	27·3
	{ u. k. 1 952	437	22·4	1 021	365	35·7
med bostad	{ m. k. 2 079	251	12·1	1 280	209	16·3
	{ u. k. 2 098	269	12·8	.	.	.
med fri kost	{ m. k. 1 818	614	33·8	.	.	.
	{ u. k. 1 458	520	35·7	1 064	537	50·5
Samtliga arbetare	{ m. k. 2 081	628	30·2	980	143	14·6
	{ u. k. 1 811	670	37·0	1 069	488	45·7
	{ tillh. 1 986	643	32·4	1 031	343	33·3
därav:						
exkl. dagsv. utan nat.- förm.	{ m. k. 2 120	791	37·3	1 203	378	31·4
	{ u. k. 1 820	727	39·9	1 146	570	49·7
	{ tillh. 2 005	766	38·2	1 160	523	45·1

Värdet av naturaförmånerna uppgick till i genomsnitt 766 kr. för män och 523 kr. för kvinnor med dylika förmåner och utgjorde i medeltal $\frac{1}{3}$ resp. $\frac{2}{5}$ av totalavlöningen. Det ligger i sakens natur, att uppskattningen av naturainkomsten oftast blir tämligen konventionell och mestadels innebär en värdering i underkant. De starka prisstegringarna under krigsåren torde dock medfört, att uppskattningarna närmare anknutits till marknadsläget. Värdestegringen av naturaförmånerna efter 1939 (omkring 32 %) torde sålunda helt återspegla livsmedelsprisernas förändringar sedan krigsutbrottet. I förhållande till föregående år har värdet av naturaförmånerna ökat med c:a 17 %. Till jämförelse kan nämnas, att socialstyrelsens index över livsmedel, bränsle och lyse under samma tid steg med 20 %.

Naturaförmånernas viktiga roll beror särskild på s t a t s y s t e m e t, som — trots den under senare tid alltmer ökade övergången till den modernare löneformen med enbart kontantavlöning — alltjämt är vanligt inom det större svenska jordbruket. Statens sammansättning torde vara rätt skiftande i olika delar av landet, men har under senare år i hög grad påverkats av de i kollektivavtalen uppställda normalstaterna. En översikt över de i hel stat ingående varukvantiteterna enligt de för tjänsteåret 1940/41 gällande lokala avtalen, vilka i stort sett icke ändrats sedan 1939, lämnas i efterföljande tablå:

¹ Se not 1 sid. 24.

	Uppland o. Öster- götland	Söder- manland o. Väst- manland	Kalmar län	Got- land	Ble- kinge	Skåne	Halland	Göteborgs o. Bohus- samtÅlvs- borgs län	Skara- borgs o. Värm- lands län	Örebro län
Mjök, oskum. l	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460	1 460
Råg kg	500	500	900	800	900	700	720	600	600	500
Vete »	400	400	200	300	200	100	180	300	300	400
Korn »	200	100	—	—	—	600	—	—	—	—
Värsäd »	—	—	—	—	—	—	—	450	450	450
Blandsäd »	200	300	1 250	1 250	2 250	—	3 450	—	—	—
Årter »	50	50	—	—	—	—	—	—	—	—

I riksavtalets allmänna bestämmelser regleras närmare beskaffenheten av ovanstående naturaförmåner och anges storleken av potatisland samt kvantiteten bränsle, varjämte vissa bestämmelser angående bostadens storlek och kvalitet givas. Beträffande statarbostaden ha i förevarande undersökning begärts uppgifter om antalet rum. Härvid erhållna medeltal rum per bostad (exkl. kök) utgjorde 1·6 för riket i dess helhet. Lägst var siffran i Mälar- och Hjälmarbygden och högst i Skåne med resp. 1·1 och 2·2 rum i medeltal per bostad. För 15·2 % av samtliga statarbostäder lämnades dessutom uppgift om att avlopp förekom, medan 11·5 uppgavs vara utrustad med centralvärme. Medelvärdet per familj och år av bostad inklusive bränsle och trädgård beräknas till 320 kr., men då i vissa jordbrukstrakter bostäder av liknande art knappast finnas till uthyrning, torde hyresvärderingarnas tillförlitlighet i många fall kunna sättas i fråga. Enligt riksavtalet uppskattas hyran för bostad av normalbeskaffenhet jämte bränsle till 180 kr. och till 255 kr. för bostad med vatten, avlopp och centralvärme. Stadförmånernas sammanlagda värde per år, vilket ingår i den i tab. 9 redovisade totalavlöningen för statavlönade arbetare, utgjorde i genomsnitt 923 kr. för landet i dess helhet mot 781 kr. föregående år eller en stegring med 18·2 %.

I tab. 9 har för årsanställda arbetare med stat eller i kost lönen sammanställning även belysts beträffande överenskommen ordinarie kontantlön per år och extra förtjänster i form av provision, ersättning för rykt, ersättartjänstgöring, övertid o. dyl. Under senare år ingår här även indextillägget. Fördelningen och storleken av dessa biinkomster framgår i sammandrag av nedanstående tablå:

Genomsnittl. extra förtjänster under år 1941 för manliga årsarbetare fyllda 18 år, kr.	Arbe- tare i kost	Statav- lönade arbeta- re	Till- hopa	eg. jord- bruks- arbeta- re	d ä r a v				
					arbetare med blandat arbete	stall-o. ladug.- perso- nal	yrkes- män	övriga arbeta- re	
Per arbetare (samtliga) . . .	{ m. k. ⁴	102	168	161	170	150	154	151	136
	{ u. k.	16	71	41	32	21	59	104	26
	{ tillh.	35	143	112	107	54	121	145	109
Per arbetare med sådan extra förtjänst	{ m. k.	169	197	195	200	178	192	190	151
	{ u. k.	73	132	113	100	80	130	164	.
	{ tillh.	115	186	176	176	132	178	187	137

För arbetare i kost uppgick extrainkomsten till 115 kr. och för statavlönad arbetare till 186 kr. i medeltal per år och arbetare. Fördelas extra förtjänsterna på samtliga arbetare, oavsett om de erhållit sådana eller ej, stanna motsvarande siffror vid 35 resp. 143 kr., vilket innebär en ökning av de ordinarie kontantlönerna med resp. 3·8 och 13·2 %.

¹ Ev. korn eller havre. — ² Fodersäd. — ³ Ev. havre. — ⁴ Se not 1 sid. 24.

Tab. 9 (forts.). Genomsnittliga löneinkomster för lantarbetare år 1941.

Löneformer och yrkes-specialiteter	Genomsnittlig löneinkomst, kronor ¹												
	Redovisade arbetare						per år ²						
	samtliga	med minst 250 arbetsdagar under året	med upp. om antalet utgjorda arbetstimmar	kontant (inkl. extra förtjänster) ³	total, kontant och naturaförmåner	kontant (inkl. extra förtjänster) ³	per timme			per dag			
							total, kontant och naturaförmåner	kontant inkl. extra förtjänster ³	inkl. extra förtjänster ³	total, kontant och naturaförmåner	inkl. extra förtjänster ³	utan koll.-avtal	total, kontant och naturaförmåner
Dagsverk. utan naturaförm.	4 112	1 550	3 314	0.83	0.83	6.83	6.83	1 889	1 927	1 703	1 889	1 927	1 703
Eg. jordbruksarbetare	3 140	1 158	2 504	0.82	0.82	6.77	6.77	1 840	1 870	1 700	1 840	1 870	1 700
därav:													
rättare	19	11	11	0.85	0.85	7.52	7.52	2 298	.	.	2 298	.	.
födrängar	45	33	32	0.88	0.88	6.95	6.95	2 015	2 029	2 015	2 015	2 029	2 015
ködrängar	975	507	831	0.84	0.84	6.87	6.87	1 909	1 932	1 806	1 909	1 932	1 806
övr. jordbruksarbetare	2 101	607	1 630	0.81	0.81	6.69	6.69	1 764	1 803	1 575	1 764	1 803	1 575
Arbetare m. bland. arb.	333	66	275	0.85	0.85	6.95	6.95	1 822	1 861	1 702	1 822	1 861	1 702
Stall- o. ladugårdsp.	307	202	253	0.83	0.83	7.02	7.02	2 165	2 229	1 758	2 165	2 229	1 758
därav:													
ladugårdsförmän	30	22	24	0.96	0.96	8.33	8.33	2 640	2 647	.	2 640	2 647	.
kreaturskötare	209	130	171	0.81	0.81	6.77	6.77	2 082	2 162	1 667	2 082	2 162	1 667
fodermarskar	22	18	18	0.85	0.85	7.48	7.48	2 281	2 270	.	2 281	2 270	.
stalldrängar	38	25	34	0.82	0.82	6.95	6.95	2 136	2 198	.	2 136	2 198	.
övr. djurskötare	8	7	6
Specialarbetare	188	86	160	0.89	0.89	7.20	7.20	1 990	2 039	1 652	1 990	2 039	1 652
därav:													
trädgårdsmästare	7	4	7
smeder, snickare m. fl.	110	57	93	0.88	0.88	7.20	7.20	2 031	2 060	.	2 031	2 060	.
lastbilsförare	25	11	22	0.89	0.89	7.35	7.35	2 163	.	.	2 163	.	.
trädgårdsarbetare	25	13	19	0.79	0.79	6.06	6.06	1 671	1 750	.	1 671	1 750	.
övr. specialarbetare	21	1	19	1.17	1.17	9.82	9.82
Övriga arbetare	144	38	122	0.82	0.82	6.68	6.68	1 825	1 851	.	1 825	1 851	.
Dagsverkare med livsförm.	280	167	166	0.73	0.83	5.70	6.62	1 619	1 733	1 372	1 619	1 733	1 372
Dagsv. med livsförm. o. bost. ⁴	443	318	314	0.71	0.90	5.70	7.24	1 674	1 746	1 514	1 674	1 746	1 514
Dagsverkare med bostad ⁴	1 201	780	935	0.77	0.88	6.40	7.34	1 828	1 827	1 829	1 828	1 827	1 829
Dagsverkare med fri kost	759	102	437	0.48	0.71	3.93	5.82	1 003	1 204	938	1 003	1 204	938
Samtl. dagsv. med nat.-förm.	2 683	1 367	1 852	0.72	0.86	5.80	7.01	1 705	1 782	1 505	1 705	1 782	1 505
Eg. jordbruksarbetare	1 764	823	1 211	0.71	0.85	5.75	6.95	1 649	1 713	1 502	1 649	1 713	1 502
därav:													
rättare	81	73	51	0.97	1.16	7.86	9.38	2 274	2 354	2 151	2 274	2 354	2 151
födrängar	57	45	38	0.72	0.85	6.10	7.30	1 775	1 774	1 778	1 775	1 774	1 778
ködrängar	626	382	456	0.72	0.85	5.74	6.92	1 627	1 690	1 483	1 627	1 690	1 483
övr. jordbruksarbetare	1 000	323	666	0.67	0.82	5.45	6.66	1 517	1 610	1 273	1 517	1 610	1 273
Arbetare m. bland. arb.	245	58	159	0.64	0.79	5.14	6.59	1 432	1 547	1 332	1 432	1 547	1 332
Stall- o. ladugårdsp.	436	341	309	0.74	0.87	5.96	7.09	1 829	1 931	1 511	1 829	1 931	1 511
därav:													
ladugårdsförmän	59	55	45	0.91	1.03	7.64	8.80	2 301	2 334	2 166	2 301	2 334	2 166
kreaturskötare	271	202	188	0.70	0.82	5.59	6.73	1 715	1 872	1 334	1 715	1 872	1 334
fodermarskar	26	21	22	0.79	0.90	6.48	7.46	1 987	1 968	.	1 987	1 968	.
stalldrängar	61	49	45	0.73	0.87	5.82	6.93	1 750	1 750	.	1 750	1 750	.
övr. djurskötare	19	14	9	.	.	5.11	6.38	1 650	1 682	.	1 650	1 682	.
Specialarbetare	166	124	123	0.80	0.93	6.51	7.61	1 923	1 935	1 911	1 923	1 935	1 911
därav:													
trädgårdsmästare	7	108	6	1 930	1 925	.	1 930	1 925	.
smeder, snickare m. fl.	102	16	79	0.80	0.92	6.53	7.61	1 874	.	1 874	1 874	.	1 874

¹ Se not 1 sid. 35. — ² Se not 2 sid. 35. — ³ Se not 3 sid. 35. — ⁴ Utom bostad i regel även bränsle och jord.

Tab. 9 (forts.). **Genomsnittliga löneinkomster för lantarbetare år 1941.**

Löneformer och yrkes-specialiteter	Redovisade arbetare		Genomsnittlig löneinkomst, kronor ¹											
			per timme, per dag					per år ²						
	samtliga	med minst 250 arbets-dagar under året	med uppg. om antalet utgjorda arbetstim-mar	konstant (inkl. extra förtjänster) ³	total, konstant och naturförmåner	konstant (inkl. extra förtjänster) ³	total, konstant och naturförmåner	kontant inkl. extra förtjänster ³		total, kontant och naturförmåner				
								samtliga arbetare	därav vid ägdomar	samtliga arbetare	därav vid ägdomar			
		med koll-avtal	utan koll-avtal	med koll-avtal	utan koll-avtal	med koll-avtal	utan koll-avtal	med koll-avtal	utan koll-avtal					
lastbilsförare	25	—	19	0.79	0.92	6.67	7.67	—	—	—	—	—	—	—
trädgårdsarbetare	13	—	8	—	—	4.92	6.01	—	—	—	—	—	—	—
övr. specialarbetare	19	—	11	1.04	1.17	7.43	8.85	—	—	—	—	—	—	—
Övriga arbetare	72	21	50	0.69	0.86	5.05	6.46	1 329	1 394	—	1 608	1 669	—	—
Samtl. arbetare fyllda 18 år, därav:	15 833	9 632	10 397	0.60	0.82	4.73	6.72	1 344	1 453	1 141	1 986	2 081	1 811	—
eg. jordbruksarbetare	9 890	5 432	6 578	0.61	0.81	4.82	6.59	1 319	1 443	1 112	1 890	1 985	1 732	—
arbetare m. bland. arb.	958	371	637	0.61	0.77	4.65	6.26	1 177	1 451	1 009	1 754	1 917	1 654	—
stall- och ladugårdsp.	3 954	3 205	2 443	0.55	0.84	4.40	6.90	1 364	1 437	1 206	2 147	2 220	1 992	—
specialarbetare	718	512	506	0.72	0.94	5.67	7.65	1 604	1 616	1 523	2 212	2 231	2 084	—
övriga arbetare	313	112	233	0.66	0.81	5.09	6.45	1 326	1 399	988	1 784	1 839	1 530	—
Manliga minderåriga arb.														
Arbetare i kost	412	197	197	0.25	0.51	2.15	4.38	649	680	644	1 321	1 325	1 320	—
Statavlönade arbetare	7	4	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Dagsverkare utan nat.-förm.	531	185	417	0.52	0.52	4.28	4.28	1 188	1 232	963	1 188	1 232	963	—
Dagsverkare med nat.-förm.	104	39	67	0.38	0.55	3.01	4.45	857	966	699	1 223	1 227	1 217	—
Samtliga minderåriga	1 054	425	685	0.42	0.52	3.25	4.32	904	1 123	893	1 255	1 249	1 222	—
Kvinnliga arb. fyllda 18 år.														
Arbetare i kost	748	500	320	0.21	0.45	1.79	3.78	569	618	563	1 173	1 215	1 168	—
Statavlönade arbetare	23	16	12	0.37	0.68	2.44	4.35	694	—	—	1 260	—	—	—
Dagsverkare utan nat.-förm.	956	374	575	0.60	0.60	2.75	2.75	787	843	608	787	843	608	—
Dagsverkare med livsförm.	49	33	21	0.52	0.60	2.50	2.94	805	846	711	946	994	837	—
Dagsv. med livsförm. o. bost. ⁴	117	94	61	0.46	0.68	2.50	3.61	815	893	656	1 161	1 229	1 021	—
Dagsverkare med bostad ⁴	48	37	22	0.59	0.71	2.99	3.60	1 017	1 070	—	1 214	1 280	—	—
Dagsverkare med fri kost	69	30	33	0.26	0.44	1.86	3.57	524	—	527	1 063	—	1 064	—
Samtl. dagsv. med nat.-förm.	283	194	137	0.44	0.62	2.49	3.48	807	919	639	1 119	1 191	1 012	—
Samtliga kvinnliga arbetare därav:	2 010	1 084	1 044	0.38	0.53	2.31	3.29	888	837	580	1 031	980	1 069	—
eg. jordbruksarbetare	184	15	84	0.58	0.65	5.16	5.69	817	—	683	1 177	—	1 174	—
arbetare m. bland. arb.	95	39	50	0.28	0.51	2.38	4.02	632	—	559	1 163	—	1 127	—
stall- och ladugårdsp.	1 143	650	644	0.50	0.59	2.40	2.89	754	853	599	934	944	918	—
specialarbetare	14	8	11	0.48	0.55	2.88	3.51	—	—	—	—	—	—	—
landsjungfrur	548	370	234	0.21	0.44	1.79	3.73	571	618	564	1 182	1 224	1 176	—
övriga arbetare	26	2	21	0.40	0.52	3.24	4.18	—	—	—	—	—	—	—
Kvinnliga minderåriga arb.	157	65	66	0.19	0.41	1.47	3.27	450	—	443	995	—	1 011	—
Samtl. arbet. år 1941 män	16 987	10 057	11 082	0.59	0.81	4.65	6.59	1 325	1 442	1 114	1 955	2 054	1 778	—
kv.	2 167	1 149	1 110	0.37	0.52	2.25	3.29	675	831	569	1 029	978	1 064	—
Samtl. arbet. år 1940 män	18 076	10 612	11 435	0.51	0.70	4.04	5.77	1 177	1 288	992	1 732	1 837	1 557	—
kv.	2 331	1 312	1 170	0.35	0.48	2.03	2.91	626	741	540	927	887	958	—

¹ Se not 1 sid. 35. — ² Se not 2 sid. 35. — ³ Se not 3 sid. 35. — ⁴ Se not 4 sid. 36.

3. Faktiska löneinkomster per timme och dag.

Genomsnittliga tim- och dagsförtjänster. På grundval av uppgifterna om antalet utgjorda dagsverken och arbetstimmar under året samt arbetsinkomster under samma tid föreligga i tab. 9 beräkningar om den genomsnittliga löneinkomsten per dag resp. timme för samtliga löneformer och yrkespecialiteter.

För samtliga redovisade vuxna arbetare utgjorde genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för män 6·72 kr. (14·1 % stegring sedan föregående år) och för kvinnor 3·29 kr. (13·4 % stegring sedan föregående år). Den konstant uppburna ersättningen per dagsverke var för män 4·73 kr. och för kvinnor 2·31 kr. För manliga dagsverkare utan naturaförmåner uppgick dagsförtjänsten i genomsnitt till 6·83 kr. (15·8 % högre än 1940). För ett klarläggande, hur motsvarande siffror variera för de redovisade yrkesspecialiteterna, hänvisas till tabellen.

För samtliga vuxna arbetare, som redovisat antalet utgjorda arbetstimmar under året, uppgick timlönen i medeltal till 0·82 kr. för män (13·9 % stegring sedan 1940) och 0·53 kr. för kvinnor (8·2 % stegring i förhållande till föregående år). En statavlonad kördräng hade sammanlagt 0·84 kr. i timförtjänst, en dito i arbetsgivarens kost 0·65 kr. och enbart kontantavlönad dagsverkare 0·84 kr. För mjölkerskor utgjorde timlönen 0·59 kr. och för landsjungfrur 0·44 kr. (5·4 resp. 15·8 % stegring sedan 1940). En kvinnlig dagsverkare utan naturaförmåner (till största delen mjölkerskor) hade i genomsnitt 0·60 kr. i timmen, vilket utgör c:a $\frac{3}{4}$ av timförtjänsten för manliga dagsverkare utan naturaförmåner.

Dagsförtjänster för tillfällig arbetskraft. Ett för det nutida jordbruket karakteristiskt förhållande är, att antalet fasta arbetare inskränkes till det för driftens upprätthållande oundgängligen nödvändiga, vilket genom användning av arbetsbesparande maskiner och transportanordningar kan sättas relativt lågt, medan det starkt ökade arbetsbehovet under skördetiden tillgodoses genom tillfälligt lejd arbetskraft. Dylika tillfälliga arbetare torde i regel kunna påräkna högre dagsförtjänst än den mera fasta arbetskraften, varför i frågeformuläret även begärts summariska uppgifter om sammanlagda antalet dagsverken och total avlöningssumma för arbetare, som under året utfört mindre än 50 dagsverken å egendomen. En sammanställning av på grundval härav beräknade genomsnittliga dagsförtjänster, vilka avse tillhoppa 11 714 arbetare med sammanlagt 247 574 dagsverken, meddelas här nedan.

Genomsnittlig dagsförtjänst för tillfälliga arbetare (kr.)	Skånes o. Hall. sl.-b.	Sydv. mell.-b.	Öland o. Gotland	Östgötaslätten	Vänerslätten	Mälars. o. Hjälmars.	S. o. m. Sveriges o. dalb.	Norra Sverige	Hela riket	Jordbrukskommuner	Bländade kom-muner	Industri-kommuner
därav	7·31	6·15	6·70	6·54	5·98	5·59	5·90	6·66	6·36	6·14	6·61	6·16
män	8·23	7·58	7·46	7·36	7·36	7·07	6·89	7·90	7·50	7·33	7·79	7·15
kvinnor	5·86	5·20	6·72	4·11	3·80	3·69	4·57	4·52	5·05	4·89	5·29	4·75
barn	4·51	4·22	4·73	5·28	2·59	3·06	3·55	3·24	3·51	3·56	3·64	3·11

Åt tillfällig dagsverkare betalades år 1941 i genomsnitt 6·36 kr. mot 5·60 kr. föregående år, sålunda en ökning med 13·6 %. För män uppgick dagsförtjänsten 1941 till 7·50 kr. och för kvinnor och minderåriga till 4·74 kr. mot resp. 6·68 och 4·12 kr. föregående år. Jämföres priset för mansdagsverke med motsvarande genomsnittslön för mera fast anställda dagsverkare utan naturaförmåner (6·83 kr.), befinner det förra ligga 9·8 % högre.

4. Arbetslöner inom olika åldrar.

Bland såväl allmänna som individuella faktorer, vilka påverka lönesättningen inom jordbruket, ingår levnadsåldern som en av de viktigaste. Frågan om ålder och lön inom jordbruket belyses av tab. 10, som meddelar genomsnittliga löneinkomster (kontant och naturaförmåner) per dag och år för manliga och kvinnliga arbetare i olika åldersklasser.

Tabellen belyser det samband, som förefinnes mellan lön och levnadsålder inom en och samma arbetargrupp. Inom respektive löneformer och yrkesgrupper tar sig detta uttryck i en relativt stark successiv stegring av genomsnittslönerna i de yngre åldersklasserna. För de flesta lantarbetargrupperna fortsätter denna stegring, ehuru i långsammare tempo, upp till 45-årsåldern. Nedgången i löneinkomsten efter 50 år synes försiggå tämligen långsamt, och först efter 60 år framträder en mera väsentlig lönereducering. — Vad de kvinnliga arbetarna beträffar synas de i regel uppnå sin topplön vid betydligt lägre ålder än vad fallet är bland männen.

För att belysa sambandet mellan lön, ålder och civilstånd samt anställningsform meddelas här nedan lönesiffror inom femårsklasser för kördrängar och övriga jordbruksarbetare inom olika löneformer, varvid åtskillnad gjorts mellan arbetare å egendomar med kollektivavtal (m. k.) och dylika vid egendomar, som ej tillämpa kollektivavtal (u. k.).

Genomsnittlig total årslön (i kr.) för kördrängar och övriga jordbruksarbetare med en ålder av	Arbetare i kost ogifta ¹ m. k. ² u. k.		Statavlönade arbetare gifta ¹ m. k. u. k.		Dagsverkare							
					utan nat.-förm.				med nat.-förm.			
					ogifta		gifta		ogifta		gifta	
m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.	m. k.	u. k.			
under 18 år	1 364	1 279	.	—	1 257	1 084	—	—	1 316	1 220	—	—
18—20 »	1 594	1 512	—	—	1 764	1 475	—	—	1 736	1 446	—	—
21—24 »	1 647	1 580	.	.	1 844	1 622	.	—	1 743	.	.	—
25—29 »	1 689	1 585	2 008	1 891	1 862	1 491	1 995	.	1 850	1 565	2 028	.
30—34 »	1 723	1 542	2 050	1 957	1 869	1 856	2 006	1 962	2 036	1 689	2 120	2 063
35—39 »	1 719	1 547	2 065	1 973	1 805	.	2 012	1 855	1 953	.	2 037	2 025
40—44 »	.	1 532	1 998	1 875	1 815	.	1 927	.	.	.	1 980	1 853
45—49 »	.	1 505	2 051	1 894	1 954	.	1 994	1 829	.	.	2 113	.
50—54 »	.	1 375	2 022	1 931	.	.	1 949	1 965	.	.	2 044	1 836
55—59 »	.	1 585	2 064	1 892	.	—	1 901	.	.	.	1 912	1 956
60—64 »	.	.	1 942	1 784	.	—	1 747	.	.	.	1 794	.
65 år o. däröver	.	.	1 759	.	—	.	1 360	.	.	.	1 556	1 517
ej angiven ålder	1 445	1 500	1 964	2 013	1 869	.	1 963	.	.	.	1 598	.
Samtliga	1 627	1 514	2 023	1 919	1 696	1 500	1 912	1 811	1 811	1 534	1 950	1 879

Tablån ger ett tydligt uttryck för hur intimt lönesättningen inom jordbruket sammanhänger med ålder och försörjningsplikt. Beträffande lönedif-

¹ Antalet gifta arbetare i kost liksom ogifta statavlönade arbetare är mycket ringa (jfr tab. 3). —

² Se not I sid. 24.

Tab. 10. Genomsnittliga arbetsförtjänster i kontant och naturaförmåner under år 1941 för lant-
arbetare inom olika åldersgrupper.

Totallön per dr.	Antal redovisade arbetare	Medelavlönning (i kr.) ¹ för arbetare i åldern:													Genomsnittlig lön, kr.	Standardberäknad genomsnittslön, kr. ²			
		under 18 år	18—20 år	21—24 år	25—29 år	30—34 år	35—39 år	40—44 år	45—49 år	50—54 år	55—59 år	60—64 år	65 år o. över						
Manliga arbetare.																			
Arbetare i kost	{ m. k. u. k.	448 1 649	1 325 1 320	1 628 1 534	1 703 1 590	1 840 1 641	1 916 1 629	1 861 1 654	1 914 1 660	1 879 1 588	1 781 1 511	1 554 1 304	1 506 1 506	1 751 1 565	1 756 1 574				
Statavlönade arbetare	{ m. k. u. k.	3 578 1 241	1 946	2 105 1 966	2 114 2 035	2 212 2 039	2 201 2 112	2 203 2 117	2 209 2 090	2 190 2 086	2 196 2 026	2 171 1 957	2 087 1 867	1 916 2 071	2 123 2 004				
Dagsv. utan nat.förm.	{ m. k. u. k.	1 443 292	1 232 963	1 766 1 503	1 875 1 597	1 923 1 751	1 985 1 857	2 042 1 826	1 995 1 820	2 086 1 888	1 978 1 842	1 988 1 564	1 988 1 421	1 464 1 627	1 853 1 709				
Dagsv. med nat.förm.	{ m. k. u. k.	1 007 399	1 227 1 217	1 653 1 457	1 927 1 649	2 047 1 790	2 263 2 080	2 141 2 043	2 122 2 043	2 330 2 092	2 206 1 970	2 108 1 980	1 892 1 770	1 694 1 518	2 059 1 857	2 053 1 872			
Samtliga	{ m. k. u. k. (tillh.)	6 476 3 581 10 057	1 249 1 262 1 255	1 737 1 529 1 621	1 886 1 631 1 741	2 021 1 745 1 896	2 146 1 891 2 057	2 152 1 909 2 081	2 155 1 965 2 100	2 193 1 949 2 119	2 155 1 948 2 080	2 120 1 878 2 054	2 120 1 748 1 993	1 994 1 636 1 698	1 721 1 636 1 655	2 054 1 778 1 955	2 033 1 814		
Rättare	{ m. k. u. k.	332 143	—	—	—	2 328 2 312	2 398 2 419	2 489 2 221	2 429 2 425	2 516 2 436	2 527 2 470	2 477 2 411	2 325 2 070	—	2 441 2 338	2 447 2 321			
Fördrängar	{ m. k. u. k.	319 154	—	—	—	2 028 1 986	2 094 1 861	2 052 2 054	2 096 1 907	2 141 1 976	2 141 1 995	2 070 1 994	1 979 1 905	—	2 083 1 926	2 029 1 899			
Kördrängar	{ m. k. u. k.	1 945 1 276	1 378 1 281	1 786 1 534	1 833 1 644	1 917 1 679	2 017 1 790	2 018 1 807	1 970 1 761	2 035 1 820	2 022 1 800	1 994 1 804	1 905 1 734	1 732 1 676	1 943 1 688	1 927 1 723			
Övr. jordbruksarbetare	{ m. k. u. k.	960 583	1 235 1 157	1 740 1 436	1 830 1 499	1 920 1 622	1 928 1 634	1 899 1 634	1 943 1 618	2 033 1 622	1 911 1 717	1 883 1 705	1 704 1 347	1 389 1 339	1 767 1 617	1 848 1 570			
Arbetare m. bl. arbete	{ m. k. u. k.	157 259	1 113 1 347	—	1 559	1 585	1 641	1 707	1 851	1 953	2 003	—	—	1 488	1 835	1 903			
Ladugårdsförmän	{ m. k. u. k.	421 92	—	—	—	2 393 2 346	2 638 2 497	2 545 2 327	2 619 2 598	2 539 2 201	2 409 2 201	2 399 2 155	2 370 2 085	—	2 526 2 375	2 385 2 342			
Kreaturskötare	{ m. k. u. k.	1 201 846	1 091 1 294	1 840 1 599	2 030 1 688	2 070 1 872	2 214 1 989	2 174 2 036	2 222 2 102	2 225 2 072	2 238 2 033	2 155 1 918	2 085 1 787	1 880 1 815	2 145 1 912	2 094 1 922			
Fodermarskar	{ m. k. u. k.	244 27	—	—	—	2 157 2 210	2 210 2 167	2 171 2 171	2 207 2 207	2 165 2 190	2 190 2 021	2 190 2 021	2 021 2 041	—	2 159 2 074	2 114 2 144			
Stalldrängar	{ m. k. u. k.	307 99	—	—	—	1 088 1 886	2 135 1 927	2 119 2 026	2 109 1 945	2 159 1 945	2 216 2 235	2 118 2 330	2 030 2 152	1 798	2 061 1 916	2 023 1 900			
Specialarbetare	{ m. k. u. k.	447 67	—	—	—	2 157 —	2 274 —	2 391 —	2 308 —	2 329 —	2 235 2 397	2 330 —	2 152 —	1 900 1 746	2 225 2 084	2 152 2 100			
Kvinnliga arbetare.	{ m. k. u. k.	465 684	1 088 1 011	1 079 1 104	1 167	987 1 180	1 034 1 002	918 1 056	968 994	1 010 901	991 898	963 945	943 —	—	978 1 064	1 000 1 035			
därav: Tillhoppa		1 149	995	1 102	1 158	1 135	1 017	973	979	965	953	955	954	—	1 029	1 029			
Stall- o. ladug.pers.	{ m. k. u. k.	397 266	—	—	—	811 1 106	1 025 818	913 875	957 818	1 003 832	953 851	967 845	948 —	—	943 917	884 919			
Landsjungfrur	{ m. k. u. k.	51 363	1 124 1 022	1 229 1 134	1 196	1 247	1 174	1 346	1 213	1 043	—	—	—	—	1 187 1 160	1 197 1 156			
Totallön per dag.																			
Manliga arbetare.	{ m. k. u. k.	10 011 6 876	4 45 4 20	6 13 5 16	6 71 5 65	7 08 5 98	7 36 6 37	7 48 6 41	7 40 6 49	7 42 6 36	7 32 6 44	7 13 6 25	6 74 5 76	5 84 5 48	7 01 5 90	6 89 5 96			
därav: Tillhoppa		16 887	4 32	5 57	6 11	6 58	7 00	7 11	7 13	7 08	7 04	6 88	6 47	6 74	6 59	6 59			
Kördrängar	{ m. k. u. k.	2 809 2 132	4 33 4 45	6 04 5 20	6 63 5 60	6 90 5 72	7 07 6 15	7 19 6 29	7 05 5 97	7 09 6 19	7 01 6 13	6 87 5 92	6 71 5 50	6 02 5 50	6 84 5 73	6 72 5 81			
Kreaturskötare	{ m. k. u. k.	1 519 1 122	3 76 4 18	5 80 5 07	6 62 5 61	6 79 5 99	7 20 6 46	7 15 6 46	7 16 6 69	7 12 6 40	7 18 6 30	6 88 6 08	6 80 5 61	6 80 5 78	6 92 6 04	6 67 6 00			
Kvinnliga arbetare.	{ m. k. u. k.	901 1 266	3 18 3 28	3 88 3 59	3 58 3 71	3 48 3 61	3 26 3 25	3 06 3 28	3 11 3 24	3 16 3 06	3 15 3 12	3 01 2 76	2 75 2 92	—	3 14 3 40	3 28 3 32			
därav: Tillhoppa		2 167	3 27	3 62	3 69	3 57	3 25	3 15	3 16	3 12	3 14	2 90	2 79	2 74	3 29	3 29			
Stall- o. ladug.pers.	{ m. k. u. k.	680 484	—	—	2 73 3 33	2 81 3 34	2 95 2 71	2 87 2 81	2 96 2 73	3 05 2 92	2 95 2 73	3 01 2 47	2 78 —	—	2 87 2 92	2 76 2 92			
Landsjungfrur	{ m. k. u. k.	70 584	3 24 3 31	3 76 3 67	3 97 3 75	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3 85 3 65	3 92 3 65			

¹ Se not 1 sid. 35. — ² Beräknad medellön om åldersfördelningen antages vara densamma som för samtliga manliga resp. kvinnliga arbetare. — ³ Se not 1 sid. 24.

ferenserna mellan gifta och ogifta bör dock beaktas, att den icke fullgoda arbetskraften sannolikt är relativt starkare representerad bland ogifta än bland gifta, särskilt i åldrarna över 30 år.

Mellan de olika löneformerna framträda en del avvikelser i arbetsförtjänsten, även när man tar i betraktande en och samma yrkes-, ålders- och civilståndsgroup. De faktorer, som påverka den enskildes lön, äro ju också åtskilligt flera än löneform, yrkesställning, civilstånd, ålders- och kollektivavtalsförhållanden. Av betydelse äro sålunda även den geografiska belägenheten, bygdens ekonomiska karaktär, brukningsdelarnas lönsamhet och arbetarnas individuella kvalifikationer, såsom noggrannhet, intresse, omdöme, utbildning och anställningstid. Samtliga dessa faktorer utöva inflytande på lönenivån och i verkligheten gives det säkerligen ännu flera. Beträffande vissa av dessa faktorer torde man emellertid kunna räkna med att de fördela sig så pass likformigt över lönematerialet, att de sannolikt icke inverka nämnvärt på resultatén.

5. Lönenivån inom olika områden m. m.

För att ge en bild av de ej sällan avsevärda regionala och lokala variationerna i lönesatserna har i tab. 11 det lönestatistiska materialet för vissa viktigare arbetarkategorier fördelats på jordbruksområden resp. län och hushållningssällskap m. m. Härvid ha för årsanställda arbetare med stat och i kost redovisats årslöner, medan för dagsverkare angivits tim- och daglöner. De i tabellen redovisade medellönerna för olika jordbruksområden och egendoms-kategorier ha standardvägts under antagande av att åldersfördelningen inom resp. grupper varit densamma som för hela riket.

För manliga lantarbetare av olika slag var lönenivån i regel högst inom Skånes och Hallands slättbygder och inom norra Sverige samt lägst på Vänerslätten, medan Östgötaslätten och Mälar- och Hjälmbygdén intogo en mellanställning. Särskilt utpräglad var denna lönegeografiska fördelning beträffande dagsverkare. Den relativt höga lönenivån i norra Sverige hade sålunda närmast avseende på dessa; för arbetare i kost framträdde däremot ej någon högre lönenivå, och beträffande statavlönade arbetare i norra Sverige torde dessa kunna lämnas utan avseende, enär de där äro mycket fåtaliga. — Den höga lönenivån inom Skånes och Hallands slättbygder för tillfälligt anställd arbetskraft, som redovisas å sid. 38, torde närmast sammanhänga med sockerbetskampanjen i Skåne.

Liknande regionala differenser kunna även iakttagas bland kvinnorna. Bland den i regel enbart kontant avlönade ladugårdspersonalen var lönenivån lägst på Vänerslätten samt högst i Skåne och norra Sverige. Lönerna för landsjungfrur i arbetsgivarens kost lågo liksom för manliga arbetare i kost relativt lågt inom norra Sverige.

Vid en mer detaljerad granskning av lönevariationerna mellan olika län och hushållningssällskap, som möjliggöres av tab. 11, synes lönesplittringen inom jordbruket vara ganska avsevärd. Sålunda låg lönenivån relativt högt

Tab. 11. Genomsnittliga löneinkomster för vissa yrkeskategorier av lantarbetare fyllda 18 år inom olika län och hushållnings-sällskapsområden m. m. år 1941.¹

L ä n och hushållnings- sällskapsområden m. m.	Kör- drängar i kost		Statavlö- nade kör- drängar		Statavlö- nade kreatura- skötare		Lands- jung- frur		Manliga dagsverkare ²				Kvinnliga dagsverkare ³	
	kont- ant års- lön, ⁴ kr.	total års- lön, kr.	kont- ant års- lön, ⁴ kr.	total års- lön, kr.	kont- ant års- lön, ⁴ kr.	total års- lön, kr.	kont- ant års- lön, ⁴ kr.	total års- lön, kr.	utan nat.-förm.		med nat.- förm.		utan nat.-förm.	
									tim- lön, ⁴ kr.	dag- lön, ⁴ kr.	total tim- lön, kr.	total dag- lön, kr.	tim- lön, ⁴ kr.	dag- lön, ⁴ kr.
Stockholms	828	1 593	1 089	2 046	1 226	2 190	587	1 247	0·86	7·08	0·80	6·31	0·57	2·11
Uppsala	839	1 448	1 102	2 012	1 249	2 181	598	1 169	0·74	6·07	0·81	6·61	0·58	2·69
Södermanlands	875	1 534	1 082	2 004	1 173	2 092	574	1 202	0·79	6·49	0·82	6·62	0·50	2·08
Östergötlands	957	1 671	1 079	2 009	1 232	2 159	634	1 302	0·80	6·55	0·74	6·20	0·56	1·71
Jönköpings	969	1 715	1 051	1 927	1 258	2 160	664	1 346	0·76	5·89	0·74	5·75	0·40	1·71
Kronobergs	904	1 570	1 109	1 970	1 329	2 167	571	1 153	0·71	6·17	0·76	6·23	0·55	2·08
Kalmar	916	1 636	1 052	1 947	1 156	2 074	549	1 153	0·81	6·44	0·67	5·43	0·48	1·59
norra hush.-sällsk.	884	1 469	1 082	1 957	1 215	2 111	549	1 153	0·84	7·61	0·83	6·86	0·59	2·56
södra » »	815	1 524	993	1 947	1 082	1 963	519	1 066	0·89	7·31	0·76	6·23	0·57	2·66
Gotlands	929	1 575	1 001	1 846	1 171	2 112	578	1 162	0·72	6·12	0·76	5·54	0·58	2·82
Blekinge	967	1 593	1 073	2 074	1 292	2 253	626	1 226	0·89	7·10	0·69	6·16	0·58	2·82
Kristianstads	952	1 542	1 081	2 081	1 321	2 337	653	1 215	0·84	7·07	0·96	7·73	0·68	2·91
Malmöhus	953	1 651	1 078	2 016	1 230	2 218	631	1 276	0·80	6·93	0·81	6·73	0·64	2·59
Hallands	795	1 536	1 012	1 909	1 252	2 138	543	1 211	0·65	5·96	0·58	5·85	0·57	1·87
Göteborgs och Bohus	903	1 673	1 054	1 968	1 278	2 218	543	1 211	0·79	6·69	0·76	6·11	0·54	1·69
norra hush.-sällsk.	884	1 469	1 082	1 957	1 215	2 111	549	1 153	0·81	6·44	0·67	5·43	0·48	1·59
södra » »	899	1 680	1 025	1 892	1 285	2 215	543	1 211	0·77	6·41	0·82	5·79	0·57	2·66
Skaraborgs	901	1 580	1 049	1 925	1 196	2 106	529	1 054	0·76	6·21	0·78	6·45	0·52	1·88
Värmlands	818	1 417	1 126	1 978	1 511	2 367	511	1 024	0·77	6·39	0·83	6·74	0·53	1·85
Örebro	1 018	1 736	1 070	1 972	1 199	2 064	544	1 169	0·84	6·68	0·81	7·47	0·55	1·83
Västmanlands	909	1 584	1 101	2 017	1 323	2 239	507	1 212	0·95	7·33	0·88	7·18	0·55	1·83
Kopparbergs	987	1 617	1 078	2 016	1 230	2 218	631	1 276	0·51	10·86	0·92	7·87	0·89	6·71
Gävleborgs	987	1 617	1 078	2 016	1 230	2 218	631	1 276	0·42	10·04	0·89	6·84	1·10	7·45
Västernorrlands	940	1 584	1 101	2 017	1 323	2 239	507	1 212	0·86	7·01	0·95	7·18	0·55	1·83
Jämtlands	940	1 584	1 101	2 017	1 323	2 239	507	1 212	0·86	7·01	0·95	7·18	0·55	1·83
Västerbottens	940	1 584	1 101	2 017	1 323	2 239	507	1 212	0·86	7·01	0·95	7·18	0·55	1·83
Norrbottnens	940	1 584	1 101	2 017	1 323	2 239	507	1 212	0·86	7·01	0·95	7·18	0·55	1·83
Hela riket	920	1 591	1 080	1 995	1 247	2 171	571	1 182	0·81	6·69	0·82	6·66	0·59	2·48
Skånes o. Hall. slättb.	975	1 592	1 098	2 079	1 298	2 297	658	1 243	0·84	7·01	0·94	7·53	0·65	2·84
Sydsvenska mellanb.	928	1 554	1 052	1 993	1 261	2 197	609	1 216	0·80	7·01	0·82	6·56	0·63	2·90
Öland och Gotland	810	1 480	1 058	1 936	1 110	1 970	504	1 032	0·85	7·35	0·80	6·28	0·58	2·79
Östgötaslätten	980	1 671	1 086	2 034	1 234	2 184	674	1 334	0·79	6·47	0·86	7·11	0·67	1·97
Vänerslätten	860	1 527	1 054	1 939	1 261	2 182	505	1 066	0·77	6·00	0·75	6·09	0·53	1·92
Mälar- o. Hjälmarb.	866	1 551	1 089	2 013	1 220	2 145	581	1 204	0·82	6·71	0·83	6·82	0·56	2·22
Södra o. mell. Sveriges skogs- o. dalbygder	943	1 636	1 180	2 013	1 379	2 188	529	1 121	0·85	6·87	0·82	6·64	0·53	2·02
Norra Sverige	934	1 507	1 340	2 251	1 948	2 656	508	1 119	0·89	7·67	0·91	6·71	0·68	2·97
Egendomar belägna i jordbrukskommuner bland kommuner	890	1 568	1 073	1 974	1 222	2 133	598	1 198	0·80	6·60	0·77	6·31	0·58	2·44
industrialkommuner	942	1 607	1 078	1 994	1 257	2 182	554	1 170	0·81	6·78	0·84	6·75	0·60	2·60
industrialkommuner	941	1 607	1 103	2 061	1 291	2 248	556	1 178	0·82	6·72	0·85	6·99	0·61	2·32
Egend. med en åker- areal av under 20 ha	849	1 473	1 019	1 737	1 330	2 154	515	1 104	0·69	5·44	0·69	5·90	0·42	1·33
20—49 »	923	1 590	1 071	1 938	1 247	2 161	600	1 227	0·79	6·57	0·73	6·03	0·58	2·30
50—99 »	950	1 647	1 076	1 990	1 289	2 215	583	1 184	0·80	6·61	0·80	6·45	0·59	2·47
100 ha o. öfver	946	1 658	1 082	2 006	1 211	2 138	627	1 188	0·82	6·80	0·84	6·88	0·61	2·62
Egend. m. koll.-avtal utan »	974	1 653	1 092	2 024	1 247	2 188	626	1 203	0·82	6·84	0·84	6·95	0·62	2·66
utan »	905	1 573	1 041	1 910	1 249	2 142	565	1 176	0·76	6·23	0·74	6·03	0·50	2·04

¹ Se not 1 sid. 35. — ² Jordbruksarbetare, som ej köra häst (övr. jordbruksarbetare). — ³ Stall- och ladugårdspersonal (mjölkerskor). — ⁴ Inkl. extraförtjänster (rykt, övertid, akord, ersättartjänstgöring, provision och indextillägg). Årslönerna grundas sig på uppgifter för arbetare med minst 250 arbetsdagar under året.

inom Malmöhus, Kristianstads, Stockholms och Örebro län och relativt lågt inom Smålandslänen, Blekinge samt Göteborgs och Bohus län. Vid en uppdelning av det föreliggande materialet i så pass många undergrupper, är det emellertid klart, att antalet uppgifter bakom varje särskilt medeltal ofta blir så ringa, att inga bestämda slutsatser kunna dragas av de i tabellen anförda läns-siffrorna. Ifrågavarande siffror ha ej heller i motsats till övriga i tab. 11 redovisade medeltal standardvägts med avseende på åldersfördelningen.

Ett utmärkande drag i lönedifferentieringen å jordbrukets arbetsmarknad är vidare den skillnad i lönenivå man finner mellan kommuner av olika näringstyp. Som framgår av tab. 11, är lönenivån för manliga arbetare högre i industrikommuner än i mer eller mindre utpräglade jordbrukssocknar. Angivna löneskillnad synes dock vara mera markerad för dagsverkare än för statare och arbetare i kost. — För kvinnliga arbetare framträder liknande lönetendenser för enbart kontantavlönade mjölkerskor. På grund av att bristen på kvinnlig arbetskraft framför allt berör de egentliga jordbruksbygderna är däremot lönenivån för landsjungfrur i stället högre inom jordbrukskommuner än inom övriga landskommuner. Beträffande den tillfälligt anställda arbetskraften (se sid. 38) ligger dagsförtjänsten för såväl män som kvinnor högst i s. k. blandade kommuner.

Tab. 11 ger även möjligheter att bedöma löneläget vid större och mindre brukningsdelar. Ett klart samband mellan egendomens storlek och lönenivån framträder framför allt bland årsanställda kördrängar och dagsverkare, för vilka avlöningen regelmässigt ökas med gårdens storlek. Beträffande kreatursskötare och landsjungfrur är tendensen däremot icke lika klart framträdande. De mindre jordbruken ha emellertid i allmänhet lägre arbetskostnader än storbruken genom att de huvudsakligen använda sig av de lägst avlönade kategorierna av lantarbetare. Arbetsgivaren eller hans familjemedlemmar torde nämligen i dessa fall själva svara för arbetsledningen och det mera kvalificerade arbetet, så att arbetare i förmansställning och specialiserade yrkesmän praktiskt taget kunna undvaras.

6. Arbetslöner vid egendomar med och utan kollektivavtal.

Av stort intresse för jordbrukets arbetsmarknad är kollektivavtalens inflytande på lönesättningen (jfr sid. 29). En redogörelse härför lämnas i tab. 9, 10, 11 och 12, vilka ange årslönen i kontant samt kontant och naturaförmåner för olika yrkesspecialiteter vid brukningsdelar med och utan kollektivavtal. Ett sammandrag av dessa uppgifter jämte motsvarande tim- och daglöner för vissa viktigare arbetargrupper lämnas i följande översikt, varvid medel-lönerna uträknats under antagande av att åldersfördelningen för arbetare med och utan kollektivavtal är densamma som för samtliga arbetare inom resp. yrkesgrupp.

Manliga arbetare fyllda 18 år	Egendomar utan koll.-avtal			Egendomar med koll.-avtal		
	timlön, kr.	daglön, kr.	årslön, kr.	timlön, kr.	daglön, kr.	årslön, kr.
Kördräng i kost	0·63	5·29	1 573	0·69	5·63	1 653
Kreatursskötare i kost	0·66	5·31	1 659	0·69	5·77	1 813
Statavlönad kördräng	0·81	6·54	1 910	0·85	7·07	2 024
Statavlönad kreatursskötare	0·83	6·80	2 142	0·86	7·05	2 188
Dagavlönad jordbr.-arb. utan nat.-förm.	0·76	6·23	1 574	0·82	6·84	1 802
Dagavlönad jordbr.-arb. med nat.-förm.	0·74	6·03	1 599	0·84	6·95	1 860

Lönenivån ligger genomgående lägre vid egendomar, som ej tillämpa kollektivavtal. Enär dylika gårdar i regel utgöras av mindre brukningsdelar, är löneskillnaden mellan avtalsbundna gårdar och övriga sannolikt till en del också ett uttryck för lönedifferensen mellan det större och mindre jordbruket.

Det bör observeras, att icke fullgod arbetskraft sannolikt finnes representerad å såväl gårdar med som utan kollektivavtal. Kollektivavtalens tillämpning å en egendom är nämligen enligt avtalets ordalydelse begränsad till fullt arbetsföra, dugliga och yrkesvana manliga arbetare fyllda 18 år. I ovan redovisade medellöner för arbetare å gårdar med och utan kollektivavtal ingå därför troligen löner för icke fullt arbetsföra arbetare. Kunde hänsyn tagas även till detta förhållande, skulle den genomsnittliga löneskillnaden mellan arbetare å gårdar med och utan kollektivavtal sannolikt bli mindre, då antalet icke fullt arbetsföra förmodligen är större å brukningsdelar, som ej tillämpa kollektivavtal.

7. Arbetslönernas variationer.

För att komplettera de i föregående avsnitt anförda medeltalen lämnas i tab. 12 en fördelning av vuxna årsarbetare efter deras individuella årsinkomster.

Av samtliga vuxna manliga arbetare hade å ena sidan 2·1 % en totallön understigande 1 100 kr. och för tillhoppa 11·5 % understeg beloppet 1 500 kr., medan lönen uppgick till minst 1 900 kr. för 62·2 % och till 2 300 kr. eller mer för 18·5 %. Å andra sidan hade omkring en fjärdedel av samtliga manliga arbetare en årsförtjänst mellan 1 900 och 2 100 kr. och tre femtedelar förtjänade mellan 1 700 och 2 300 kr. per år. De lägre lönegrupperna voro i första hand besatta av arbetare tillhörande mindre kvalificerade yrkesspecialiteter; bland exempelvis arbetare med blandat arbete och övriga jordbruksarbetare understeg lönen 1 500 kr. för 25·9 resp. 24·9 %.

För arbetare vid egendomar med kollektivavtal märkes en förhållandevis starkare beläggning av de högre lönelägena och framför allt en mera utpräglad anhopning till den typiska lönen (avtalslönen). För arbetare vid egendomar utan kollektivavtal är lönespridningen betydligt starkare ej minst utöver nedre delen av löneskalan. — Av samtliga kvinnliga arbetare hade 33·5 % en årslön understigande 900 kr. Av ladugårdspersonalen (mjölkerskor), som

Tab. 12. Redovisade lantarbetare fyllda 18 år fördelade efter löneinkomstens storlek år 1941.

	Antal redov. arb. m. minst 250 dagsv.	Därav (i %) med nedanstående totallön (kontant och naturaförmåner) per år, kr.										Medel-lön (kr.) ¹	Median-lön (kr.) ¹	Normal löne-variation (kr.) ¹		
		under 900	900-1099	1100-1299	1300-1499	1500-1699	1700-1899	1900-2099	2100-2299	2300-2499	2500 o. över					
<i>Män.</i>																
Rättare . . .	m. k. ²	332	—	—	—	—	0.9	3.3	10.3	25.0	25.3	35.2	2 441	2 376	2 186-2 622	
	u. k.	143	—	—	1.4	0.7	2.8	13.3	16.8	21.0	18.9	25.1	2 338	2 253	1 983-2 511	
Fördrängar . .	m. k.	319	—	—	1.6	4.1	14.7	32.0	29.5	15.0	3.1	2 083	2 088	1 934-2 249		
	u. k.	153	—	0.6	3.3	7.2	14.4	18.3	26.8	17.0	7.2	5.2	1 930	1 933	1 695-2 142	
Kördrängar . .	m. k.	1 897	0.1	0.5	1.5	3.7	8.8	20.3	36.7	21.9	5.3	1.2	1 957	1 950	1 816-2 127	
	u. k.	1 207	0.8	2.4	8.3	14.3	22.7	21.7	17.8	8.6	2.2	1.2	1 712	1 715	1 491-1 950	
Övr. jordbruks- arbetare . . .	m. k.	855	1.5	2.0	3.6	6.4	14.8	24.1	28.1	13.2	4.3	2.0	1 832	1 882	1 657-2 057	
	u. k.	526	2.8	6.7	13.9	20.0	20.7	20.0	10.8	3.2	1.1	0.8	1 556	1 566	1 316-1 819	
Arbetare m. bl. arbete . . .	m. k.	141	1.4	0.7	2.8	5.0	11.4	21.3	28.4	17.7	8.5	2.8	1 917	1 961	1 742-2 136	
	u. k.	230	1.3	7.0	7.4	20.0	17.4	19.1	16.5	7.0	1.3	3.0	1 654	1 668	1 399-1 929	
Ladugårdsförm. u. k.	m. k.	421	—	—	—	0.2	0.5	1.4	7.1	19.3	24.7	46.8	2 526	2 476	2 267-2 746	
	u. k.	92	—	—	—	—	—	5.4	18.5	21.8	23.9	30.4	2 375	2 338	2 116-2 597	
Kreatursskötare	m. k.	1 183	0.1	0.2	1.1	1.7	3.8	10.1	22.7	31.7	16.7	11.9	2 161	2 169	1 975-2 335	
	u. k.	794	1.5	2.0	4.7	6.1	11.7	16.0	20.9	18.6	9.4	9.1	1 952	1 979	1 687-2 236	
Fodermarskar .	m. k.	244	—	0.4	—	0.4	1.6	10.2	28.3	31.2	20.1	7.8	2 159	2 163	2 001-2 324	
	u. k.	27	—	—	—	7.4	—	18.5	29.7	22.2	14.8	7.4	2 074	2 067	1 900-2 300	
Stalldrängar .	m. k.	299	—	0.3	1.0	2.0	5.4	12.4	33.1	26.4	12.4	7.0	2 079	2 077	1 927-2 257	
	u. k.	96	—	2.1	1.0	7.3	13.5	25.0	27.1	14.6	2.1	7.3	1 926	1 915	1 712-2 099	
Övr. djurskötare	m. k.	39	—	2.6	—	5.1	2.6	7.7	33.3	18.0	12.8	17.9	2 158	2 100	2 009-2 433	
	u. k.	10	—	10.0	—	—	10.0	—	40.0	20.0	10.0	10.0	1 997	2 075	1 940-2 430	
Specialarbetare	m. k.	445	0.2	0.2	1.4	1.6	3.8	6.5	21.3	27.9	18.9	18.2	2 231	2 202	2 023-2 408	
	u. k.	67	—	4.5	3.0	4.5	7.5	13.4	19.4	17.9	14.9	14.9	2 084	2 089	1 780-2 367	
Övriga arbetare	m. k.	92	3.3	2.2	1.1	8.7	9.8	20.6	32.6	16.3	4.3	1.1	1 839	1 920	1 703-2 069	
	u. k.	20	—	10.0	10.0	20.0	25.0	30.0	5.0	—	—	—	1 530	1 583	1 343-1 770	
Arbetare i kost	m. k.	420	0.5	1.4	4.1	16.0	23.8	22.1	14.3	10.0	3.3	4.5	1 780	1 734	1 530-1 983	
	u. k.	1 480	1.2	4.8	11.8	22.2	25.4	17.9	8.9	5.2	1.5	1.1	1 593	1 574	1 371-1 811	
Statavlönade arb.	m. k.	3 575	—	—	0.3	0.3	2.8	12.1	29.5	28.1	14.9	12.0	2 172	2 134	1 974-2 321	
	u. k.	1 240	0.1	0.3	0.9	0.8	7.3	19.7	30.1	21.1	10.6	9.1	2 072	2 042	1 863-2 249	
Dagsv. utan nat.-förm. . .	m. k.	1 288	1.1	1.5	2.5	4.3	10.8	19.6	31.1	17.6	7.3	4.2	1 927	1 962	1 755-2 141	
	u. k.	262	3.4	6.1	9.5	11.1	13.4	22.5	18.3	6.9	3.4	5.4	1 703	1 760	1 393-2 012	
Dagsv. med nat.-förm. . .	m. k.	984	0.6	1.1	3.0	5.0	7.9	13.9	20.5	21.7	12.5	13.8	2 078	2 082	1 815-2 320	
	u. k.	383	2.1	3.7	7.3	8.3	16.7	17.2	15.7	10.4	6.3	12.3	1 883	1 849	1 552-2 176	
Samtliga 1941	m. k.	6 267	0.3	0.6	1.4	2.9	6.7	14.6	27.4	23.7	12.2	10.2	2 081	2 073	1 883-2 276	
	u. k.	3 365	1.1	3.1	7.1	11.9	16.8	18.8	18.2	11.7	5.6	5.7	1 811	1 814	1 522-2 077	
	tillh.	9 632	0.6	1.5	3.4	6.0	10.2	16.1	24.2	18.5	9.9	8.6	1 986	2 005	1 748-2 229	
Samtliga 1940	m. k.	6 423	0.6	1.1	2.1	6.0	17.7	31.5	23.0	10.0	4.1	3.9	1 861	1 843	1 673-2 039	
	u. k.	3 717	2.4	6.1	13.7	18.9	21.9	18.1	10.3	5.0	2.0	1.6	1 590	1 581	1 329-1 832	
	tillh.	10 140	1.3	2.9	6.4	10.7	19.2	26.6	18.3	8.2	3.3	3.1	1 761	1 771	1 539-1 986	
<i>Kvinnor.</i>																
Stall- o. lada- gårdspers. . .	m. k.	396	49.2	17.4	18.4	7.6	4.6	2.3	0.5	—	—	—	944	907	719-1 191	
	u. k.	254	46.8	19.7	18.1	11.0	2.8	0.4	0.4	0.4	0.4	—	918	935	632-1 193	
Landsjungfrur	m. k.	45	6.7	17.8	44.4	20.0	6.7	4.4	—	—	—	—	1 224	1 243	1 108-1 344	
	u. k.	325	8.9	28.3	34.8	18.8	7.1	1.2	0.6	0.3	—	—	1 176	1 167	1 018-1 324	
Övriga arbetare	m. k.	16	31.3	12.5	18.8	25.0	6.2	—	—	—	6.2	—	1 163	1 175	830-1 460	
	u. k.	48	25.0	25.0	25.0	12.5	10.4	—	—	—	2.1	—	1 145	1 113	910-1 327	
Samtliga 1941	m. k.	457	44.4	17.3	21.0	9.4	4.8	2.4	0.5	—	0.2	—	980	951	741-1 232	
	u. k.	627	25.5	24.6	27.3	15.1	5.6	0.8	0.5	0.3	0.3	—	1 069	1 100	894-1 283	
	tillh.	1 084	33.5	21.5	24.6	12.7	5.2	1.5	0.5	0.2	0.3	—	1 031	1 052	816-1 262	
Samtliga 1940	m. k.	544	58.3	16.4	15.2	5.5	2.7	1.3	0.2	0.2	0.2	—	885	840	655-1 105	
	u. k.	678	34.5	34.8	21.0	7.7	1.6	—	0.3	0.1	—	—	959	982	816-1 140	
	tillh.	1 222	45.1	26.6	18.4	6.7	2.1	0.6	0.2	0.2	0.1	—	926	930	720-1 126	

¹ Se not 1 sid. 35. — ² m. k. = med kollektivavtal, u. k. = utan kollektivavtal.

ej är heltidsanställd, var detta fallet för 48·3 %, medan de flesta landsjungfrurna (35·9 %) förekommo i lönegrupperna 1 100—1 300 kr.

Delvis återspeglar den splittring av lönerna, som framträder i materialet, helt visst det förhållandet, att lönesättningen för lantarbetare fortfarande är ganska oenhetlig främst naturligtvis vid egendomar, där arbetsvillkoren ej äro reglerade av kollektivavtal. Det är emellertid naturligt, att en icke obetydlig lönespridning skall förefinnas beroende på lokala och regionala olikheter i lönenivån, lönens variation med ålder och arbetsförmåga m. fl. förhållanden, som delvis berörts i det föregående. För man fram den statistiska undersökningen till den möjliga differentieringsgränsen, d. v. s. den gräns, utöver vilken en ytterligare uppdelning av det föreliggande materialet icke är möjlig eller av praktisk betydelse, minskas lönespridningen också avsevärt, såsom framgår av nedanstående tablå, där kördränkningar och övriga jordbruksarbetare fördelats efter årsinkomstens storlek inom olika löneformer samt den mest homogena gruppen — statavlönade arbetare — även på ålder inom samma storleksgrupp av egendomar dels i södra och mellersta Sveriges slättbygder, dels i skogs- och dalbygderna.

Kördränkningar och övriga jordbruksarbetare fyllda 18 år	Antal arbetare m. minst 250 dagsv.	Därav (i %) med en årsinkomst av (kr.)										Medel-lön (kr.)	Median-lön (kr.)	Normal lönevariation (kr.)	
		under 900	900-1 099	1 100-1 299	1 300-1 499	1 500-1 699	1 700-1 899	1 900-2 099	2 100-2 299	2 300-2 499	2 500 o. öfver				
Arbetare i kost	m. k. ¹	216	—	1·9	5·6	19·9	33·3	23·6	11·1	4·6	—	—	1 646	1 644	1 483-1 796
	u. k.	944	1·3	4·6	14·5	23·7	27·1	17·7	7·3	3·1	0·6	0·1	1 544	1 540	1 347-1 749
Statavl. arb.	m. k.	1 117	—	—	0·4	0·5	5·3	20·4	41·9	23·8	6·4	1·3	2 015	2 018	1 888-2 148
	u. k.	389	0·3	0·5	0·5	3·1	12·9	29·0	35·5	14·4	3·3	0·5	1 900	1 922	1 755-2 063
Dagsv. utan nat.-förm.	m. k.	919	1·4	1·8	2·6	5·0	11·9	23·1	33·6	15·7	3·5	1·4	1 861	1 923	1 722-2 072
	u. k.	195	3·1	5·6	9·2	12·3	15·9	23·1	17·9	7·2	2·6	3·1	1 684	1 738	1 400-1 975
Dagsverk med nat.-förm.	m. k.	500	0·4	1·2	4·0	6·2	10·4	19·8	26·8	21·8	6·6	2·8	1 925	1 972	1 734-2 157
	u. k.	205	2·4	3·9	7·8	8·8	22·5	20·5	14·6	10·7	3·9	4·9	1 752	1 753	1 525-2 030
Samtliga	m. k.	2 752	0·5	1·0	2·2	4·6	10·6	21·4	34·0	19·2	5·0	1·5	1 918	1 959	1 766-2 107
	u. k.	1 733	1·4	3·7	10·0	16·0	22·1	21·2	15·7	7·0	1·8	1·1	1 664	1 671	1 432-1 908
	tillh.	4 485	0·9	2·0	5·2	9·0	15·1	21·3	26·9	14·5	3·8	1·3	1 820	1 871	1 613-2 060
Därav statavlön. arb. vid eg. med minst 50 ha åker inom södra o. mellersta Sveriges slättbygder i åldern															
21—29 år	m. k.	92	—	—	2·2	1·1	7·6	23·9	42·4	16·3	6·5	—	1 955	1 981	1 821-2 094
	u. k.	20	—	—	—	—	10·0	35·0	30·0	25·0	—	—	1 929	1 950	1 766-2 120
30—59 "	m. k.	649	—	—	0·1	0·2	3·2	17·6	44·4	26·8	6·5	1·2	2 042	2 040	1 921-2 164
	u. k.	139	—	0·7	—	0·7	10·8	25·9	40·3	17·3	3·6	0·7	1 947	1 959	1 818-2 085
60 år o. öfver	m. k.	64	—	—	1·6	3·1	18·8	23·4	42·2	10·9	—	—	1 898	1 919	1 743-2 041
	u. k.	12	—	—	—	8·3	33·4	8·3	33·4	8·3	8·3	—	1 828	1 917	1 615-2 080
skogs- o. dalbygder i åldern															
21—29 år	m. k.	19	—	—	—	—	—	57·9	36·8	—	5·3	2 088	2 050	1 956-2 240	
	u. k.	11	9·1	—	—	9·1	9·1	45·4	27·3	—	—	—	1 695	1 775	1 700-1 933
30—59 "	m. k.	156	—	—	—	1·3	10·2	23·1	34·6	19·9	9·0	1·9	1 995	1 984	1 833-2 154
	u. k.	67	—	—	—	3·0	7·5	43·3	31·3	11·9	3·0	—	1 890	1 887	1 771-2 014
60 år o. öfver	m. k.	13	—	—	—	—	30·7	23·1	30·8	15·4	—	—	1 861	1 900	1 683-2 033
	u. k.	5	—	—	—	20·0	20·0	20·0	20·0	20·0	—	—	—	—	—

¹ Se not 2 sid. 45.

Lönespridningen för de statavlönade kördrängarna och jordbruksarbetarna är något större i skogs- och dalbygderna än i slätbygderna samt minst för arbetare i åldern 30—59 år. Även vid en dylik mycket långt driven uppdelning av lönematerialet kvarstå emellertid relativt stora individuella variationer.

Av tab. 12 torde framgå, att begreppet lönenivå icke får fattas i alltför bokstavigt bemärkelse. Den genomsnittliga lönen har endast ett begränsat värde, eftersom den icke ger upplysning om de individuella lönernas spridning. Å andra sidan framgår det också, att lönekoncentrationen inom de flesta manliga yrkesgrupperna är fullt tillräcklig för att den genomsnittliga årslönen skall ge ett gott uttryck för löneförhållandena vid jämförelser av lönestandarder mellan olika grupper. Sålunda överensstämmer (i tab. 12) medellönen i de flesta fall med medianlönen, varmed förstås den mittersta lönen, till vilken man kommer, då man ordnar arbetarna i stigande skala efter lönen och därefter räknar bort halva antalet med början från den lägsta (eller den högsta) lönen. Ett mått på lönespridningen och avvikelserna från genomsnittet utgör den i tab. 12 redovisade normala lönevariationen, d. v. s. avståndet mellan de löner, som halva antalet arbetare över- resp. understiger frånräknat de båda fjärdedelar, som ha de lägsta och högsta lönerna. För kördrängar vid egendomar med kollektivavtal var den normala lönevariationen endast 311 kr., vilket innebär, att lönen för hälften av antalet arbetare över- eller understeg medianlönen (1 990 kr.) med 155 kr. För samma arbetargrupp vid egendomar utan kollektivavtal var motsvarande avvikelse från medianlönen 230 kr. För hälften av samtliga manliga arbetare över- eller understeg lönen medianlönen (eller medellönen, eftersom denna nära sammanfaller med medianlönen) med 240 kr. För samtliga avtalsbundna arbetare utgjorde samma avvikelse 196 kr. och för ej organiserade arbetare 277 kr. — Beträffande kvinnliga arbetare är lönevariationernas omfattning av växlande betydelse. För landsjungfrur är lönesättningen mycket enhetlig, medan för stall- och ladugårdspersonal (mjölkerskor) variationerna äro större. För var och en av grupperna ger dock genomsnittstalet en relativt god bild av löneförhållandena. Där emot blir genomsnittslönen för samtliga kvinnor tillsammantagna något osäker på grund av landsjungfrurnas och mjölkerskornas helt olika löne- och arbetstidsförhållanden (jfr tab. 4, 5 och 9).

e. Arbetskraftåtgången per arealenhet inom jordbruket.

Ur jordbruksekonomisk synpunkt är arbetslönen per arbetare eller per dagsverke av mindre betydelse än egendomens totala lönesumma och denna betingas icke blott av arbetskostnaden per dagsverke utan även av arbetsförbrukningen per arealenhet. Då det även för bedömande av löneläget och löneutvecklingen kan vara av betydelse att erhålla uppgifter angående arbetskraftåtgången inom jordbruket, har i år utförts vissa sammanställningar

däröver beträffande i lantarbetarstatistiken redovisade egendomar. I tab. 13 meddelas uppgifter om antalet årligen av såväl lejd arbetskraft som av gårdens ägare jämte dennes familjemedlemmar utgjorda dagsverken per 100 ha åker inom olika jordbruksområden, storleksklasser av egendomar m. m., varvid manlig resp. kvinnlig jämte minderårig arbetskraft genomgående särskilts.

Grupperingen av materialet har i stort sett bestämts av önskvärdheten att erhålla full jämförbarhet med en liknande av socialstyrelsen utförd undersökning, betitlad »Löneläget och lönevariationerna inom jordbruket 1935—1936», vilken såväl beträffande uppläggning som utförande överensstämmer med den fortlöpande lantarbetarstatistiken. För att även kunna belysa utvecklingen under avspärrningskrisen ha utförts vissa sammanställningar angående arbetskraftåtgången inom jordbruket år 1939. I samband med här nedan lämnade uppgifter om lönebudget och sysselsättningsvolym inom jordbruket ha emellertid härvid endast bearbetats uppgifter från de 2 779 (72,8 % av samtliga år 1939 redovisade) egendomar, som lämnat uppgift till lantarbetarstatistiken såväl för år 1939 som år 1941.

Det genomsnittliga antalet mansdagsverken per 100 ha åker uppgick till 2 278 under år 1941 och motsvarande antal dagsverken för kvinnliga och minderåriga arbetare till 661. Tager man hänsyn till enbart de av lejd arbetskraft utförda dagsverken stannar motsvarande tal vid 1 908 resp. 379. Familjemedlemmarnas arbetsinsats har självfallet sin största betydelse inom det mindre och medelstora jordbruket, medan den inom det större jordbruket icke spelar någon som helst roll. Det bör emellertid framhållas, att uppgifterna om antalet av familjemedlemmar utgjorda dagsverken i många fall utgöras av tämligen grova uppskattningar från jordbrukarnas sida och i allmänhet torde dylika dagsverken redovisats betydligt ofullständigare än för de anställda arbetarna.

För övrigt ger siffermaterialet i tab. 13 vid handen, att arbetsförbrukningen per arealenhet är störst vid de minsta brukningsdelarna och faller med stigande egendomsstorlek. Den är vidare i regel lägst i södra och mellersta Sveriges slättbygder och högst i norra Sverige.

Växlingarna i arbetsåtgången inom olika områden bero givetvis icke endast på den grad arbetskraften kunnat effektivt utnyttjas utan även på hur pass intensiv jordbruksdriften är inom området. I tab. 13 upptagna dagsverken per arealenhet omfatta nämligen sådana, som utförts såväl av djurskötare som av andra arbetare, utarbetare, torpare och tillfälliga arbetare. Det bör vidare observeras, att de anförda uppgifterna icke blott avse det arbete, som kommit till användning för själva jordbruks- och lanthushållningen, utan även dagsverken för annat arbete, såsom nyanläggningar, skogen o. dyl.

Ställas de av lejd arbetskraft år 1941 utgjorda antalet dagsverken per 100 ha åker i relation till vid tiden 1938/39 resp. 1935/36 per 100 ha förbrukade dagsverken, erhålles ett visst mått på de förändringar, som i fråga om arbetsåtgången inom jordbruket ägt rum under de sista fem åren. I tab. 14

Tab. 13. Genomsnittligt antal dagsverken per år och 100 ha åker inom olika områden utgjorda av såväl anställda arbetare som ägaren och dennes familjemedlemmar år 1941.¹

Naturliga jordbruksområden m. m.	An- tal egen- do- mar	Genomsnittligt antal årligen utgjorda dagsverken per 100 ha åker å egendomar med en åkerareal (i ha) av									Genomsn. antal dagsv. per 100ha åker å samtliga egendomar	
		under 10	10— 19	20— 29	30— 39	40— 49	50— 99	100— 199	200— 399	400 o. över		
<i>Manliga arbetare</i>	3 546	6 356	3 743	2 943	2 440	2 275	2 090	2 115	2 149	1 943	2 278	
därav i % av lejd arbetskraft		46·7	53·8	62·6	73·6	76·1	86·0	92·7	93·4	100·0	83·8	
Södra o. mellersta Sveriges slättb. därav i % av lejd arbetskraft	2 064	6 667	3 240	2 648	2 235	2 166	1 932	2 062	2 121	1 960	2 104	
			48·5	58·5	73·0	75·6	85·8	91·9	99·3	100·0	86·4	
Skånes o. Hallands slättbygder	442	—	3 027	2 479	2 421	2 173	1 858	1 995	1 935	1 435	2 013	
Sydsvenska mellanbygden	242	—	3 769	3 519	2 358	2 375	2 100	2 077	1 848	—	2 274	
Oland och Gotland	96	—	3 730	2 229	2 250	2 090	1 640	1 954	1 489	—	1 997	
Östgötaslätten	158	—	3 185	2 647	2 520	2 103	2 165	2 059	2 277	—	2 157	
Vänerslätten	437	—	3 023	2 204	2 146	2 003	1 825	1 878	2 179	1 700	1 950	
Mälar- och Hjälmabygden	689	6 667	3 243	2 700	1 983	2 239	1 962	2 191	2 241	2 740	2 187	
Södra o. mellersta Sveriges skogs- och dalbygd	1 196	5 739	3 784	3 183	2 737	2 435	2 389	2 369	2 339	1 881	2 622	
därav i % av lejd arbetskraft			61·4	57·0	65·5	74·2	77·0	86·6	95·8	100·0	100·0	80·6
Sydsvenska höglandet	602	6 803	3 851	3 217	2 742	2 505	2 297	2 072	2 310	2 656	2 602	
Ostsvenska dalbygden	100	—	3 784	3 660	2 403	2 398	2 454	2 305	1 718	—	2 479	
Västsvenska	190	6 065	4 071	3 235	2 587	2 063	2 602	2 711	—	—	2 870	
Södra Bergslagen	66	—	3 534	2 862	4 003	3 504	2 447	2 550	3 219	1 793	2 626	
Västsvenska dalsjöområdet	82	5 157	3 583	2 758	3 015	2 319	2 299	2 542	2 260	—	2 619	
Norra Bergslagen	61	—	3 018	3 386	2 372	1 869	2 577	3 092	—	1 465	2 492	
Östra Dalarna-Gästrikland	95	4 889	3 546	2 865	2 531	2 406	2 158	2 703	2 613	—	2 669	
Norra Sverige	286	7 198	4 297	3 506	2 699	3 033	3 047	2 562	—	—	3 547	
därav i % av lejd arbetskraft			29·1	53·3	68·2	75·1	78·3	84·0	100·0	—	66·2	
Egendomar belägna i Jordbrukskommuner	1 454	7 297	3 604	2 607	2 207	2 119	1 984	2 021	1 970	2 020	2 128	
Blandade kommuner	1 494	6 271	3 947	3 042	2 506	2 330	2 118	2 098	2 455	1 971	2 371	
Industrikommuner	598	3 730	3 584	3 358	2 823	2 561	2 256	2 426	2 074	1 710	2 461	
Egendomar med koll.-avtal , utan ,	1 130	—	3 160	2 790	2 893	2 514	2 122	2 184	2 162	1 801	2 175	
	2 416	6 356	3 756	2 953	2 348	2 182	2 056	1 804	1 829	—	2 424	
<i>Kvinnliga o. minderåriga arbetare</i>	3 546	5 810	2 846	1 778	1 011	859	495	299	263	241	661	
därav i % av lejd arbetskraft			33·1	42·7	44·4	46·1	49·7	62·6	85·3	97·0	93·4	57·3
Södra o. mellersta Sveriges slättb. därav i % av lejd arbetskraft	2 064	6 667	2 781	1 717	1 064	829	514	302	271	218	545	
			35·5	41·7	44·0	51·5	61·7	84·4	96·7	100·0	60·7	
Skånes o. Hallands slättbygder	442	—	2 262	1 437	951	920	701	595	434	—	701	
Sydsvenska mellanbygden	242	—	2 703	1 691	1 266	1 209	916	524	382	—	885	
Oland och Gotland	96	—	5 201	2 637	1 274	1 117	681	368	209	—	1 138	
Östgötaslätten	158	—	3 086	963	728	320	303	251	231	—	328	
Vänerslätten	437	—	2 566	1 313	1 117	687	401	217	232	198	455	
Mälar- och Hjälmabygden	689	6 667	2 963	2 255	1 055	810	444	224	194	296	433	
Södra o. mellersta Sveriges skogs- och dalbygd	1 196	4 205	2 334	1 648	873	895	443	281	209	323	780	
därav i % av lejd arbetskraft			50·8	42·0	45·0	48·6	43·1	61·6	89·3	100·0	77·4	52·1
Norra Sverige	286	7 998	3 983	2 638	1 391	1 174	607	367	—	—	2 387	
därav i % av lejd arbetskraft			23·1	50·1	52·5	54·2	74·3	94·9	100·0	—	53·3	
Egendomar belägna i Jordbrukskommuner	1 454	6 921	3 009	1 840	1 007	779	489	290	239	282	620	
Blandade kommuner	1 494	5 669	2 806	1 818	951	936	509	297	327	167	715	
Industrikommuner	598	2 935	2 527	1 547	1 153	867	482	328	195	159	639	
Egendomar med koll.-avtal , utan ,	1 130	—	1 539	899	939	760	459	304	273	217	364	
	2 416	5 810	2 879	1 830	1 025	898	535	272	—	572	1 080	

¹ Medieval anger, att siffrorna grunda sig på uppgifter från mindre än 10 brukningsdelar.

Tab. 14. Medeltal dagsverken per år och 100 ha åker samt medeltal årsarbetare per egendom inom olika storleksklasser av jordbruk åren 1936, 1939 och 1941 (exkl. ägaren o. dennes familjemedlemmar).

	Egendomar med en åkerareal av (i ha)									Till- hoppa
	under 10	10— 19	20— 29	30— 39	40— 49	50— 99	100— 149	150— 199	200 o. över	
Mansdagsverken, medeltal per 100 ha åker										
år 1936	3 673	2 621	2 280	2 279	2 162	2 222	2 407	2 304	2 231	2 296
» 1939	2 161	1 960	1 994	1 780	1 915	2 033	2 093	2 252	2 030
» 1941	2 967	2 015	1 843	1 796	1 732	1 798	1 920	2 024	2 098	1 908
Indextal om 1936 = 100										
år 1939	82	86	87	82	86	84	91	101	88
» 1941	81	77	81	79	80	81	80	88	94	85
Dagsverken av kvinnor och min- deråriga, medeltal per 100 ha åker										
år 1936	2 694	1 437	1 001	613	525	446	337	360	312	477
» 1939	1 406	767	541	414	331	291	288	261	405
» 1941	1 926	1 216	790	466	427	310	229	295	249	379
Indextal om 1936 = 100										
år 1939	98	77	88	79	74	86	80	84	85
» 1941	71	85	79	76	81	70	68	82	80	79
Medeltal manliga årsarbetare per egendom										
år 1936	0·8	1·2	1·8	2·5	3·1	5·0	9·5	12·8	22·8	5·0
» 1939	0·7	0·6	0·8	1·2	1·5	2·4	3·9	5·2	8·7	2·0
» 1941	0·4	0·4	0·7	0·9	1·2	1·8	2·8	3·9	6·0	1·5
Indextal om 1936 = 100										
år 1939	88	50	44	48	48	48	41	41	38	40
» 1941	50	33	39	36	39	36	29	30	26	30
Medeltal kvinnliga och minder- åriga årsarbetare per egendom										
år 1936	0·6	0·7	0·8	0·7	0·8	1·0	1·3	2·0	3·2	1·0
» 1939	0·3	0·4	0·3	0·3	0·3	0·4	0·6	0·8	1·1	0·4
» 1941	0·2	0·3	0·3	0·2	0·3	0·3	0·3	0·6	0·9	0·3
Indextal om 1936 = 100										
år 1939	50	57	38	43	38	40	46	40	34	40
» 1941	33	43	38	29	38	30	23	30	28	30

kan jämförelsen ske direkt, varjämte den procentuella minskningen sedan 1936 resp. 1939 kan avläsas.

Antalet mansdagsverken per 100 ha åker har nedgått med 17 % mellan 1936 och 1941. Minskningen av arbetsförbrukningen har varit mera utpräg-
lad å mindre och medelstora än å större egendomar. I förhållande till 1939
har arbetsförbrukningen nedgått med c:a 6 % såväl för större som för
mindre brukningsdelar. Utvecklingen sedan 1939 har varit densamma för
kvinnliga och minderåriga arbetare som för vuxna manliga arbetare, men
i förhållande till år 1936 har minskningen av antalet dagsverken per areal-
enhet varit starkare för de förra. Av tabellen kan även utläsas, att jordbru-
karnas strävan att nedpressa arbetskraftåtgången framför allt medfört en
kraftig nedgång i antalet årsarbetare, d. v. s. arbetare som utgjort minst 300
dagsverken under året på en och samma egendom. I förhållande till år 1936

har sålunda det genomsnittliga antalet årsarbetare per egendom reducerats med 60 resp. 70 % år 1939 och 1941. I verkligheten har nedgången icke varit så stor, ty på grund av beredskapsinkallelserna ha ett färre antal arbetare än vanligt kunnat uppnå 300 dagsverken under de senaste åren.

Under perioden 1936—1941 har en allt större del av åkerarealen börjat upptagas av en relativt arbetskrävande grönsaksodling och å egendomar med skog torde antalet dagsverken i skogen varit betydligt större 1941 än 1939 och tidigare. Antalet dagsverken, som under år 1941 använts till annat arbete än själva lantushållningen, torde därför överstiga motsvarande för år 1939 resp. 1936. Då de i tab. 14 anförda siffrorna angående antalet dagsverken per 100 ha åker innefatta allt arbete, som utförts av gårdens folk, är det tydligt, att den procentuella minskningen av arbetsförbrukningen för enbart lantushållningen måste varit större än den här ovan återgivna. Härvid torde observeras, att arbetskraftåtgången år 1941 nedpressats av det ovanligt dåliga skörderesultatet detta år. Det bör även framhållas, att de anförda genomsnittstalen icke utgöra en särskilt god karakteristik av arbetsåtgången per arealenhet på grund av de stora olikheter i arbetsförbrukningen, som framträda mellan olika gårdar även inom en och samma storleksgrupp.

f. Sysselsättningsvolym och lönebudget inom jordbruket 1939—1941.

I nuvarande läge med statlig kontroll av jordbrukets produktpriser är det uppenbarligen av stort intresse att kunna mäta de förändringar, som inträffat sedan krigets början i jordbrukets totala arbetskraftkostnad, såsom varande näringens största kostnadspost. I viss utsträckning kan lantarbetarstatistiken bidra här till genom approximativa beräkningar rörande förändringarna i den totala lönebudgeten och i sysselsättningsvolymen, mätt i antalet utgjorda dagsverken. I tab. 15 lämnas en sammanställning av arbetarantal (inkl. tillfälligt anställda och torpare), dagsverken och lönesumma, uppdelad på kontantlön och naturaförmåner, för åren 1939 och 1941. För att möjliggöra en dylik jämförelse har endast medtagits uppgifter från brukningsdelar, som äro redovisade i lantarbetarstatistiken såväl år 1939 som år 1941. Med användande av dessa uppgifter, vilka avse 2 779 egendomar med en lönebudget år 1941 av över 23 milj. kr. (inkl. naturaförmåner), ha med 1939 som basår uträknats indextal för hela antalet sysselsatta arbetare, antalet årsarbetare och antalet dagsverken samt totalsumma utbetalade arbetslöner i kontant samt in natura.

Vid samtliga redovisade egendomar har antalet sysselsatta arbetare stigit med 8 %. Antalet årsarbetare har däremot minskat med 23 %, vilket dock till största delen torde vara att tillskriva den ökade försvarsberedskapen 1941 i förhållande till år 1939, som medfört att ett mindre antal arbetare än vanligt kunnat uppnå 300 dagsverken å en och samma egendom under

Tab. 15. Arbetarantal, dagsverken och lönesumma vid bruknings-

	Jordbruksområden, kommuntyper och storleksklasser av brukningsdelar	Antal brukningsdelar	därav			
			Antal arbetare (lejd arbetskraft)		årsarbetare	
			1939	1941	1939	1941
1	Skånes och Hallands slättbygder	326	3 275	4 154	1 028	812
2	Sydsvenska mellanbygden	188	1 927	2 421	430	374
3	Öland o. Gotland	82	577	702	128	95
4	Östgötaslätten	130	1 219	1 115	385	286
5	Vänerslätten	395	3 068	3 018	952	703
6	Mälar- och Hjälmbygd	525	5 222	5 133	1 698	1 287
7	Södra o. mell. Sveriges skogs- o. dalbygd	923	6 323	6 781	1 935	1 465
8	Norra Sverige	210	1 754	1 793	280	226
9	Hela riket	2 779	23 365	25 172	6 836	5 248
	därav å egendomar belägna i:					
10	jordbrukskommuner	1 161	9 433	9 887	2 925	2 191
11	blandade kommuner	1 151	9 648	10 581	2 652	2 056
12	industrikommuner	467	4 284	4 704	1 259	1 001
	med en åkerareal av:					
13	under 20 ha	498	1 986	2 122	470	375
14	20— 49 „	1 141	6 344	7 289	1 602	1 367
15	50— 99 „	658	5 369	5 877	1 835	1 405
16	100 „ o. över	432	9 666	9 884	2 929	2 101
17	Egend. m. intill 50 ha åker	1 639	8 330	9 411	2 072	1 742
	belägna i:					
18	Skånes o. Hallands slättbygder	189	1 137	1 540	298	234
19	Sydsvenska mellanbygden	118	895	1 086	163	128
20	Öland o. Gotland	63	368	462	66	55
21	Östgötaslätten	51	246	204	82	67
22	Vänerslätten	172	581	655	166	143
23	Mälar- o. Hjälmbygd	193	661	704	222	193
24	Södra o. mell. Sveriges skogs- o. dalbygd	658	2 946	3 202	843	729
25	Norra Sverige	195	1 496	1 558	232	193
26	jordbrukskommuner	656	2 899	3 267	737	619
27	blandade kommuner	705	3 816	4 282	952	786
28	industrikommuner	278	1 615	1 862	383	337
29	Egend. m. minst 50 ha åker	1 140	15 035	15 761	4 764	3 506
	belägna i:					
30	Skånes o. Hallands slättbygder	137	2 138	2 614	730	578
31	Sydsvenska mellanbygden	70	1 032	1 335	267	246
32	Öland o. Gotland	19	209	240	62	40
33	Östgötaslätten	79	973	911	303	219
34	Vänerslätten	223	2 487	2 363	786	560
35	Mälar- o. Hjälmbygd	332	4 561	4 479	1 476	1 094
36	Södra o. mell. Sveriges skogs- o. dalbygd	265	3 377	3 579	1 092	736
37	Norra Sverige	15	258	240	48	33
38	jordbrukskommuner	505	6 534	6 620	2 188	1 572
39	blandade kommuner	446	5 832	6 299	1 700	1 270
40	industrikommuner	189	2 669	2 842	876	664

tjänsteåret. På grund härav samt 1941 års svaga skörd minskades antalet utgjorda dagsverken med 5 % mellan åren 1939 och 1941. Då emellertid den genomsnittliga daglönen inom jordbruket undergått en icke oväsentlig höjning under samma tid, kommer trots nedgången i sysselsättningen jordbrukets totala lönebudget att visa en stegring på 21 % i förhållande till år 1939. Beträffande utvecklingen mellan åren 1940 och 1941 har likaledes

delar, varifrån uppgifter föreligga både för år 1939 och 1941.

Summa utgjorda dagsverken (1 000-tal dagsverken)		Kontant lönesumma (1 000-tal kr.)		Summa värde av naturaförmåner (1 000-tal kr.)		Indextal för 1941 (1939 = 100)					
1939	1941	1939	1941	1939	1941	Antal arbetare	Antal årsarbetare	Antal dagsverken	Kontant lönesumma	Summa värde av nat.-förm.	
561.6	555.4	2 095.4	2 780.8	598.9	679.6	127	79	99	133	113	1
268.6	275.4	906.0	1 215.0	321.1	362.5	126	87	103	134	113	2
76.8	66.1	203.9	237.7	103.0	110.1	122	74	86	117	107	3
231.2	217.8	822.0	937.0	373.8	468.0	91	74	94	114	125	4
564.9	517.8	1 663.0	1 995.9	761.1	948.4	98	74	92	120	125	5
1 075.8	1 018.0	3 809.4	4 526.6	1 664.1	2 018.1	99	76	95	119	121	6
1 109.6	1 056.1	3 666.2	4 364.5	1 464.1	1 818.8	107	76	95	119	124	7
199.5	178.9	668.6	749.8	217.0	254.1	103	81	90	112	117	8
4 088.0	3 885.5	13 834.5	16 807.3	5 503.1	6 659.6	108	77	95	121	121	9
1757.6	1 646.5	5 697.9	6 856.1	2 466.8	3 006.9	105	75	94	120	122	10
1 595.5	1 539.8	5 430.8	6 716.2	2 109.3	2 535.6	110	78	97	124	120	11
734.9	699.2	2 705.8	3 235.0	927.0	1 117.1	110	80	95	120	121	12
261.6	234.9	592.7	689.9	356.5	414.4	107	80	90	116	116	13
899.9	863.9	2 613.3	3 143.9	1 267.7	1 570.5	115	85	96	120	124	14
992.7	944.5	3 338.0	4 015.8	1 386.9	1 685.0	109	77	95	120	121	15
1 933.8	1 842.2	7 290.5	8 957.7	2 492.0	2 989.7	102	72	95	123	120	16
1 161.4	1 098.8	3 206.0	3 833.9	1 624.2	1 984.9	113	84	95	120	122	17
152.0	143.9	462.8	600.2	199.1	227.9	135	79	95	130	114	18
96.3	95.9	275.8	342.0	119.4	147.4	121	79	100	124	123	19
45.6	38.2	106.6	126.9	62.4	60.8	126	83	84	119	97	20
41.7	35.9	129.5	137.9	64.1	81.9	83	82	86	106	128	21
86.7	86.7	213.6	275.3	135.7	175.4	113	86	100	129	129	22
118.1	109.7	299.4	328.7	184.5	223.2	107	87	93	110	121	23
459.1	444.8	1 257.3	1 501.5	662.9	841.5	109	86	97	119	127	24
161.9	143.7	461.0	521.4	196.1	226.8	104	83	89	113	116	25
411.4	393.0	1 087.9	1 310.7	594.5	741.4	113	84	96	120	125	26
529.7	498.8	1 429.0	1 721.8	734.4	890.7	112	83	94	120	121	27
220.3	207.0	689.1	801.4	295.3	352.8	115	88	94	116	119	28
2 926.6	2 786.7	10 628.5	12 973.4	3 878.9	4 674.7	105	74	95	122	121	29
409.6	411.5	1 632.6	2 180.6	399.8	451.7	122	79	100	134	113	30
172.3	179.5	630.2	873.0	201.7	215.1	129	92	104	139	107	31
31.2	27.9	97.3	110.8	40.6	49.3	115	65	89	114	121	32
189.5	181.9	692.5	799.1	309.7	386.1	94	72	96	115	125	33
478.2	431.1	1 449.4	1 720.6	625.4	773.0	95	71	90	119	124	34
957.7	908.3	3 510.0	4 197.9	1 479.6	1 794.9	98	74	95	120	121	35
650.5	611.3	2 408.9	2 863.0	801.2	977.3	106	67	94	119	122	36
37.6	35.2	207.6	228.4	20.9	27.3	93	69	94	110	131	37
1 346.2	1 253.5	4 610.0	5 545.4	1 872.3	2 265.5	101	72	93	120	121	38
1 065.8	1 041.0	4 001.8	4 994.4	1 374.9	1 644.9	108	75	98	125	120	39
514.6	492.2	2 016.7	2 433.6	631.7	764.3	106	76	96	121	121	40

gjorts en undersökning av lönesummans förändringar å samma egendomar, vilken visar, att den kontanta lönesumman under denna tid stigit med 16 0/0 och naturaförmånerna med 13 0/0. Det må framhållas, att ifrågavarande förändringar i sysselsättningsvolymen och lönebudgeten icke äro signifikativa för jordbruket i dess helhet utan återspegla i huvudsak förhållandena vid större och medelstora jordbruk.

B. Trädgårdsarbetare.

Undersökningens primärmaterial. Vid sidan av den trädgårdsproduktion, som bedrivs i samband med jordbruk och som med avseende på löneförhållandena behandlats ovan under avd. A (se tab. 9), finnes en allt mera betydelsefull fristående trädgårdsodling vid handelsträdgårdarna, vilka för närvarande torde uppgå till omkring 5 000 och sysselsätta omkring c:a 15 000 arbetare.¹ I likhet med föregående år har socialstyrelsen låtit insamla uppgifter även angående arbets- och löneförhållanden inom den yrkesmässiga trädgårdsnäringen. Uppgifterna ha lämnats av trädgårdsodlarna å av socialstyrelsen tillhandahållna blanketter, vilka upprättats i samråd med representanter för arbetsgivar- och arbetarorganisationerna. För varje arbetare ha efterfrågats namn, ålder, yrkesspecialitet, antal arbetstimmar och dagsverken under år 1941 samt under denna tid uppuren kontant årslön jämte uppskattat värde av under året erhållna naturaförmåner. För arbetare med mindre än 50 dagsverken vid ett företag behövdes emellertid endast lämnas summariska uppgifter om sammanlagda antalet dagsverken och total avlöningssumma fördelade på män, kvinnor och barn. Vidare begärdes uppgift om företagets specialitet, trädgårdsarealens storlek, antal kvm markyta av växt- och häckor samt om kollektivavtal tillämpades.

Uppgifter ha inkommit från 886 företag med sammanlagt 5 513 arbetare, varav 4 074 nominativt redovisade med tillsammans 708 278 dagsverken under år 1941. Antalet dagsverken, som utgjorts av de 1 439 summariskt redovisade arbetarna, uppgick till 35 891 under året. Undersökningen omspänner sålunda c:a $\frac{1}{6}$ av samtliga trädgårdsföretag och $\frac{1}{3}$ av samtliga trädgårdsarbetare, vilket visar, att de större företagen äro relativt väl representerade. Det framgår även därav, att antalet arbetare per företag uppgår till 6.2 mot endast 2.3 i företagsräkningen år 1931. Företagens storlek belyses närmare i efterföljande tablå, vari undersökningens resultat sammanställts med företagsräkningen 1931.

	Redovisade företag med nedanstående antal arbetare							Samtliga
	1	2—3	4—5	6—10	11—50	51 o. över		
Enligt löneundersökningen 1941								
Antal företag	185	292	196	145	66	9	886	
Antal arbetare	320	1 059	1 257	1 327	1 342	208	5 513	
Enligt företagsräkningen 1931								
Antal företag	1 052	1 942	780	329	107	10	4 220	
Antal sysselsatta personer ²	953	4 724	3 380	2 397	1 797	1 154	14 405	

Över hälften av företagen hade mindre än 4 arbetare, medan i 1931 års företagsräkning c:a tre fjärdedelar av företagen redovisades i denna grupp. Större företag med över 10 arbetare äro relativt sällsynta inom trädgårdsnä-

¹ Betänkande med utredning och förslag rörande produktions- och avsättningsförhållandena inom trädgårdsnäringen. Statens offentliga utredningar 1938: 5, sid. 10 o. f.

² Härei medräknas även företagsägare samt förvaltnings- och butikspersonal, vilka tillsammans utgjorde 4 640 personer.

ringen. I löneundersökningen redovisas c:a 8 % av företagen dit mot endast 3 % i 1931 års företagsräkning. Av de olika företagsstorlekarna äro de med 6 à 10 och 11 à 50 arbetare bäst representerade i förhållande till företagsräkningen 1931 (resp. c:a 44 och 60 %), medan företag med 2—3 arbetare endast utgöra omkring en sjättedel av samtliga i denna storleksgrupp. Härvid är att märka, att storleksfördelningen i företagsräkningen skett efter antalet sysselsatta personer, vari inräknas icke blott trädgårdsarbetare utan även förvaltnings- och butikspersonal samt företagsägarna själva.

Uppgifter om trädgårdsarealens storlek ha lämnats av nästan samtliga företag. Av dessa hade 29 % mindre trädgårdsareal än en hektar, 30 % en till två hektar, 29 % två till fem hektar och 12 % minst fem hektar. De största trädgårdsarealerna uppvisade företag belägna i Malmö med omnejd samt på landsbygden, där trädgårdsodling å friland torde vara förhärskande. Sammanlagt uppgick de redovisade företagens trädgårdsareal till 2 210 hektar, vilket enligt 1932 års jordbruksräkning skulle innebära, att endast c:a 8 % av hela trädgårdsarealen omfattas av undersökningen. Den procentuella andelen av handelsträdgårdarnas areal är emellertid betydligt större, eftersom jordbruksräkningens siffror omfatta även jordbrukarnas trädgårdar. För en jämförelse mellan växthus- och bänkgårdsarealerna har detta mindre att betyda, enär dylika anläggningar förekomma huvudsakligen i handels-trädgårdar. Den i förevarande undersökning redovisade arealen av växthus och bänkgårdar framgår av nedanstående tablå, vari även gjorts en jämförelse med den totala växthus- resp. bänkgårdsarealen enligt 1937 års jordbruksräkning.

	Östra Sverige ¹	Småland o. öarna	Södra Sverige	Västra Sverige	Norra Sverige	Hela riket
Växthusareal (kvm)	183 454	34 150	332 503	145 429	31 833	727 369
därav i % av hela arealen . . .	27.1	30.1	50.8	33.0	30.1	36.6
Bänkgårdsareal (kvm)	131 250	23 162	84 727	77 871	27 354	344 364
därav i % av hela arealen . . .	17.7	18.9	19.9	18.7	17.8	18.5

Därest växthus- resp. bänkgårdsarealen vore densamma som år 1937, skulle en tredjedel av växthusarealen och en femtedel av bänkgårdsarealen vara redovisad i undersökningen. Av de redovisade företagen saknade 22 % växthus, medan 59 % hade växthus om mindre än 1 000 kvm markyta, 11 % mellan 1 000 och 2 000 kvm, 3 % mellan 2 000—3 000 kvm och 5 % minst 3 000 kvm markyta.

De redovisade företagens belägenhet, storlek och specialitet m. m. belyses av tab. 16. Över hälften (56.1 %) voro belägna i eller i närheten av städer, 7.2 % i köpingar och municipalsamhällen och resten (36.7 %) i övriga landskommuner. C:a en femtedel av trädgårdsföretagen — sysselsättande drygt en fjärdedel av samtliga arbetare — lågo i de tre största städernas omnejder.

¹ Härvid sammanföras Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands och Västmanlands län till östra Sverige; Jönköpings, Kronobergs, Kalmar och Gotlands län till Småland och öarna; Blekinge, Kristianstads och Malmöhus län till södra Sverige; Hallands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Värmlands och Örebro län till västra Sverige; Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län till norra Sverige.

Tab. 16. Antal redovisade handelsträdgårdar och trädgårdsarbetare inom olika ortsgupper år 1941.

Företagstyper	Stockholm med omnejd ¹		Göteborg med omnejd ²		Malmö med omnejd ³		Övr. städer inkl. förorter ⁴		Köp. o. m:en exkl. förorter till städer ⁴		Övriga landskommuner		Samtliga	
	antal företag	antal arbetare	antal företag	antal arbetare	antal företag	antal arbetare	antal företag	antal arbetare	antal företag	antal arbetare	antal företag	antal arbetare	antal företag	antal arbetare
Köksväxtodling . . .	m. k. ⁵	12 121	3 37	— —	17 155	— —	12 156	44 469	— —	12 156	44 469	— —	— —	
	u. k.	9 61	3 6	1 1	33 127	4 16	39 133	89 344	— —	39 133	89 344	— —	— —	
Blomsterodling . . .	m. k.	7 77	2 9	2 10	20 131	1 37	2 31	34 295	— —	2 31	34 295	— —	— —	
	u. k.	4 22	1 1	2 5	14 88	2 3	9 47	32 166	— —	9 47	32 166	— —	— —	
Fruktodling	m. k.	— —	1 9	— —	1 2	— —	9 103	11 114	— —	9 103	11 114	— —	— —	
	u. k.	4 22	— —	1 3	— —	4 19	12 50	21 94	— —	12 50	21 94	— —	— —	
Plantskolerörelse . . .	m. k.	2 134	1 27	1 41	9 177	— —	3 59	16 438	— —	3 59	16 438	— —	— —	
	u. k.	— —	2 12	1 25	12 92	1 7	13 94	29 230	— —	13 94	29 230	— —	— —	
Anläggningsarbeten	m. k.	8 49	1 9	11 42	4 20	1 12	— —	25 132	— —	— —	— —	— —	— —	
	u. k.	2 19	— —	— —	— —	— —	— —	2 19	— —	— —	— —	— —	— —	
Köksväxt- o. blomsterodling . . .	m. k.	23 127	6 70	8 62	41 349	4 18	9 53	91 679	— —	9 53	91 679	— —	— —	
	u. k.	19 63	5 14	5 32	88 406	32 125	88 324	237 964	— —	88 324	237 964	— —	— —	
Köksväxt- o. fruktodling . . .	m. k.	5 22	— —	— —	4 28	— —	7 85	16 135	— —	7 85	16 135	— —	— —	
	u. k.	1 2	— —	1 9	7 52	— —	30 121	39 184	— —	30 121	39 184	— —	— —	
Allsidig trädgårdsörelse	m. k.	10 64	— —	5 138	14 76	4 15	22 172	55 465	— —	22 172	55 465	— —	— —	
	u. k.	5 17	2 13	— —	39 174	9 39	63 372	118 615	— —	63 372	118 615	— —	— —	
Ej angiven	m. k.	— —	— —	8 80	4 25	— —	1 16	13 121	— —	1 16	13 121	— —	— —	
	u. k.	3 8	— —	— —	3 9	2 10	6 22	14 49	— —	6 22	14 49	— —	— —	
Samtliga	m. k.	67 594	14 161	35 373	114 963	10 82	65 675	305 2 848	— —	65 675	305 2 848	— —	— —	
	u. k.	47 214	13 46	11 75	196 948	54 219	260 1 163	581 2 665	— —	260 1 163	581 2 665	— —	— —	
	tillh.	114 808	27 207	46 448	310 1 911	64 301	325 1 838	886 5 513	— —	325 1 838	886 5 513	— —	— —	
Därav:														
Företag utan växt- hus o. bänkar . . .	m. k.	9 62	1 9	9 31	11 147	1 12	6 85	37 346	— —	6 85	37 346	— —	— —	
	u. k.	5 29	— —	1 25	9 48	4 19	24 118	43 239	— —	24 118	43 239	— —	— —	
Övriga företag . . .	m. k.	58 532	13 152	26 342	103 816	9 70	59 590	268 2 502	— —	59 590	268 2 502	— —	— —	
	u. k.	42 185	13 46	10 50	187 900	50 200	236 1 045	538 2 426	— —	236 1 045	538 2 426	— —	— —	
Företag med 1—5 arbetare	m. k.	44 197	4 16	17 51	73 406	5 10	35 218	178 898	— —	35 218	178 898	— —	— —	
	u. k.	39 139	11 32	9 36	166 599	50 189	220 743	495 1 738	— —	220 743	495 1 738	— —	— —	
Företag med 6—10 arbetare	m. k.	15 161	4 40	8 64	26 212	3 23	22 252	78 752	— —	22 252	78 752	— —	— —	
	u. k.	7 59	2 14	— —	24 200	4 30	30 272	67 575	— —	30 272	67 575	— —	— —	
Företag med 11—50 arbetare	m. k.	7 108	6 105	9 178	15 345	2 49	8 205	47 990	— —	8 205	47 990	— —	— —	
	u. k.	1 16	— —	2 39	6 149	— —	10 148	19 352	— —	10 148	19 352	— —	— —	
Företag med 51 o. flera arbetare . . .	m. k.	1 128	— —	1 80	— —	— —	— —	2 208	— —	— —	— —	— —	— —	
	u. k.	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	— —	

Koncentrationen kring större städer och befolkningscentra är sålunda betydande, vilket återspeglar den yrkesmässigt bedrivna trädgårdsodlingens beroende av möjligheterna till snabb avsättning av sina ofta skrymmande och ömtåliga produkter.

¹ Till Stockholm med omnejd räknas Hammarby, Fresta och Vallentuna i Vallentuna härad, Österåker i Åkers skeppslag, Bo i Värmdö skeppslag, Danderyds skeppslag, Sollentuna, Färentuna och Svartlösa häradar, Västerhaninge, Österhaninge och Tyresö i Sotholms härad samt städerna Sundbyberg, Djursholm, Lidingö och Vaxholm. — ² Till Göteborg med omnejd räknas Sävédals härad, Råda, Källered, Askim och Västra Frölunda i Askims härad, Östra Hisings härad, Torslanda, Björlanda, Säve, Backa och Rödbo i Västra Hisings härad samt städerna Mölndal och Kungälv i Göteborgs och Bohus län, Släp, Tölö och Lindome i Fjäre härad av Hallands län samt Nödinge i Ale härad och Angered, Bergum och Lerum i Vättele härad av Älvsborgs län. — ³ Till Malmö med omnejd räknas Tottarp, Lomma, Burlöv och Görslöv i Bara härad samt Särslöv, Södra Sallerup, Oxie, Glostorp, Lockarp, Bunkeflo, Västra Klagetorp och Tygelsjö i Oxie härad. — ⁴ Jfr Särskilda folkräkningen 1935/36 del I, sid. 92 samt Jordbruksräkningen år 1937, sid. 320. — ⁵ m. k. = företag med kollektivavtal, u. k. = företag utan kollektivavtal.

Mindre företag med 1—5 arbetare förekommo talrikast på landsbygden, där de i regel icke tillämpade kollektivavtal. Kollektivavtal förekom företrädesvis vid större företag, men även många mindre företag i närheten av befolkningscentra hade dylikt avtal. Sammanlagt uppgåvo 305 eller 34 % av de redovisade företagen, att de tillämpade kollektivavtal.

I tab. 16 redovisas trädgårdsföretagen även fördelade efter huvudslag av odling. Härvid har i första hand urskilts odlare med enbart köksväxt- eller blomsterodling, vidare sådana med enbart eller huvudsakligen fruktodling, plantskolerörelse eller anläggningsarbeten. I en del företag voro dessa huvudslag av odling kombinerade i sådana proportioner, att de ej kunnat föras till den ena eller andra av ovannämnda grupper utan inordnats under självständiga grupper, nämligen kombinerad köksväxt- och blomsterodling, köksväxt- och fruktodling samt »allsidig trädgårdsrörelse».

Som framgår av tabellen, äro de ej specialiserade formerna av trädgårdsodlingen de vanligast förekommande. Det övervägande antalet bedrev köksväxt- och blomsterodling samt »allsidig trädgårdsrörelse». Ganska många hade även specialiserat sig på enbart köksväxtodling resp. blommor, medan blott 4 % odlade enbart frukt. Företag med plantskolerörelse voro även relativt fåtaliga men i gengäld förhållandevis stora.

Trädgårdslärdarnas yrkes- och åldersfördelning. Av de nominativt redovisade 4 074 arbetarna voro 3 488 män och 586 kvinnor. Mer än halva antalet arbetare kommo på städerna, varav nära hälften i de tre största städernas omnejder. Kollektivavtal reglerade arbets- och löneförhållandena för 50·2 % av männen och 53·9 % av kvinnorna.

Liksom för lantarbetare fast i mindre utsträckning utgick lönen för trädgårdslärdare till en del i form av naturaförmåner. Fördelningen på löneformer och yrkesgrupper för nominativt redovisade arbetare framgår av följande tablå:

		Nominativt redovisade arbetare							
		därav (i %) med							
		Med nat.- förm.	kost o. logi	endast bostad	endast kost	andra för- nödenheter	bostad o. andra för- nödenheter	Utan nat.- förm.	Samt- liga
Manliga arbetare (exkl. anl.-arb.)	m. k. ¹	316	56·0	29·8	1·6	2·5	10·1	1 296	1 612
	u. k.	688	73·8	9·5	8·9	2·3	5·5	1 031	1 719
	tillh.	1 004	68·2	15·8	6·6	2·4	7·0	2 327	3 331
Trädgårdsmästare	m. k.	48	31·2	39·6	—	4·2	25·0	25	73
	u. k.	62	51·6	14·5	—	6·5	27·4	45	107
Förmän	m. k.	44	29·6	52·3	4·5	4·5	9·1	47	91
	u. k.	31	74·2	12·9	—	—	12·9	41	72
Yrkesarbetare . .	m. k.	74	45·2	39·2	1·4	5·4	10·8	581	655
	u. k.	242	76·0	11·6	5·8	3·3	3·3	304	546
Grovarbetare . .	m. k.	14	50·0	14·3	—	—	35·7	260	274
	u. k.	47	44·7	10·6	34·0	6·4	4·3	184	231
Elever	m. k.	106	88·7	9·4	1·9	—	—	254	360
	u. k.	259	82·2	5·4	9·7	0·4	2·3	342	601
Specialarbetare. .	m. k.	23	52·2	34·8	—	—	13·0	71	94
	u. k.	28	82·2	10·7	7·1	—	—	34	62
Övriga arbetare .	m. k.	7	57·1	42·9	—	—	—	58	65
	u. k.	19	63·2	10·5	21·0	—	5·8	81	100
Kvinnliga arbetare (exkl. anl.-arb.)	m. k.	21	61·9	23·8	4·8	—	9·5	291	312
	u. k.	45	64·5	—	33·3	2·2	—	224	269
	tillh.	66	63·6	7·6	24·3	1·5	3·0	515	581

¹ Se not 5 sid. 56.

Tab. 17. Nominativt redovisade trädgårdsarbetare fördelade efter ålder.

	Antal redovisade arb.	Därav (i %) i åldern											ej angivna ålder
		under 16 år	16—17 år	18—19 år	20 år	21 år	22—29 år	30—39 år	40—49 år	50—59 år	60—64 år	65 år o. där över	
<i>Män.</i>													
Trädgårdsmästare	m. k. ¹	89	—	—	—	—	11.2	42.7	27.0	10.1	1.1	4.5	3.4
	u. k.	109	—	—	—	—	9.2	42.2	27.5	16.5	1.8	0.9	1.9
Förmän	m. k.	97	—	—	—	1.0	24.8	44.3	20.6	6.2	2.1	—	1.0
	u. k.	73	—	—	—	—	27.4	46.6	17.8	4.1	1.4	—	2.7
Yrkesarbetare	m. k.	745	—	—	—	3.9	45.4	30.2	8.7	5.3	1.9	1.6	3.0
	u. k.	559	—	—	—	3.9	46.3	25.4	7.3	6.1	3.1	2.5	5.4
Grovarbetare	m. k.	299	6.0	5.7	5.7	3.3	2.0	19.0	18.4	9.7	15.1	5.0	4.7
	u. k.	231	13.9	5.2	6.9	1.7	—	16.4	19.5	9.1	10.8	5.2	8.7
Elever	m. k.	362	8.6	22.6	27.6	17.4	5.5	14.9	1.7	—	—	0.3	1.4
	u. k.	603	15.1	26.7	28.7	14.3	4.3	7.0	1.0	0.1	0.2	—	2.6
Specialarbetare	m. k.	94	—	1.1	3.2	1.1	—	17.0	29.8	14.9	16.0	7.4	5.3
	u. k.	62	1.6	1.6	4.9	6.5	3.2	25.8	24.2	16.1	1.6	3.2	6.5
Övriga arbetare	m. k.	65	12.3	15.4	10.8	1.5	3.1	13.8	7.7	10.8	9.2	6.2	3.1
	u. k.	100	29.0	22.0	6.0	3.0	3.0	10.0	6.0	4.0	5.0	2.0	2.0
Samtliga	m. k.	1 751	3.3	6.3	7.2	4.3	3.3	29.0	22.8	9.1	6.9	2.6	2.2
	u. k.	1 737	8.8	11.3	11.4	5.6	3.0	22.7	16.9	6.9	5.0	2.1	2.4
	tillh.	3 488	6.0	8.8	9.3	4.9	3.2	25.9	19.9	8.0	5.9	2.3	2.3
Stockholm	m. k.	399	1.0	2.5	5.8	2.8	3.8	35.8	24.1	10.5	7.0	1.5	2.5
	u. k.	145	2.8	6.2	4.1	4.1	3.5	25.5	23.4	11.7	9.7	1.4	4.1
Göteborg	m. k.	147	1.4	4.8	5.4	4.1	4.7	36.0	24.5	8.2	8.8	0.7	0.7
	u. k.	38	—	2.6	13.1	7.9	5.3	23.7	31.6	5.3	7.9	2.6	—
Malmö	m. k.	224	1.8	4.5	3.1	3.6	3.1	25.4	24.6	10.7	8.9	5.4	3.1
	u. k.	34	5.9	8.8	5.9	8.8	2.9	26.5	20.6	—	8.8	5.9	2.9
Övr. städer med förortsbebyggelse	m. k.	578	2.8	7.8	8.1	6.1	2.9	28.2	24.7	8.1	6.4	2.1	1.6
	u. k.	615	8.1	9.4	9.9	4.9	2.8	23.6	17.6	8.3	5.0	1.5	2.9
Köpingar och m:nen	m. k.	67	3.0	6.0	11.9	6.0	—	22.4	13.4	10.4	6.0	4.5	1.5
	u. k.	151	9.3	15.2	14.6	2.7	4.6	23.8	19.2	3.3	3.3	0.7	2.0
Övr. landskommuner	m. k.	336	8.6	10.1	10.1	3.3	3.6	22.9	18.1	8.0	5.7	2.7	3.0
	u. k.	754	11.0	13.5	13.5	6.8	2.8	21.1	13.8	6.0	4.1	2.8	1.7
Företag med 1—5 arbetare	m. k.	488	2.9	6.8	9.2	5.1	3.9	27.0	19.9	9.8	6.3	2.9	3.3
	u. k.	1 083	9.5	12.2	13.3	6.0	3.5	21.5	16.3	5.9	4.9	1.9	1.8
Företag med 6—10 arbetare	m. k.	504	5.9	8.5	7.9	5.2	3.6	28.0	22.0	9.3	4.0	2.0	1.4
	u. k.	411	9.0	7.8	9.0	5.1	2.7	26.3	18.2	8.0	4.9	2.4	3.4
Företag med 11—50 arbetare	m. k.	638	1.9	5.0	5.6	3.1	2.8	29.5	26.0	8.5	9.6	2.0	1.4
	u. k.	243	5.4	13.2	7.0	4.5	1.6	22.2	17.7	9.5	5.8	2.0	3.3
Företag med 51 arbetare o. över	m. k.	121	0.8	1.6	5.0	3.3	2.5	38.8	21.5	8.3	7.4	5.0	0.8
	u. k.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Kvinnor.</i>													
Yrkesarbetare	m. k.	94	—	—	—	—	1.1	22.3	31.9	23.4	8.5	3.2	1.1
	u. k.	64	—	—	—	—	6.3	31.2	28.1	12.5	12.5	1.6	—
Grovarbetare	m. k.	147	15.6	5.4	5.4	4.8	6.1	19.1	22.5	11.6	4.1	2.7	—
	u. k.	86	9.3	10.5	8.1	3.5	2.3	10.5	29.1	11.6	9.3	3.5	—
Elever	m. k.	45	15.5	2.2	15.6	28.9	6.7	20.0	2.2	2.2	—	—	6.7
	u. k.	80	26.2	23.7	18.8	12.5	7.5	10.0	1.3	—	—	—	—
Övriga arbetare	m. k.	30	3.4	3.3	—	—	3.9	13.3	33.3	20.0	6.7	—	16.7
	u. k.	40	10.0	15.0	10.0	5.0	10.0	2.5	5.0	10.0	7.5	2.5	20.0
Samtliga	m. k.	316	9.8	3.2	4.8	6.3	4.4	19.6	23.4	14.6	5.1	3.2	0.3
	u. k.	270	12.2	12.6	9.6	5.6	5.9	14.1	17.0	8.1	7.0	1.9	0.4
	tillh.	586	10.9	7.5	7.0	6.0	5.1	17.1	20.5	11.6	6.0	2.0	0.3

¹ Se not 5 sid. 56.

För nära en tredjedel av de manliga trädgårdsarbetarna utgick lönen till en del in natura. Den vanligaste formen för naturaförmåner var kost och logi, men även fritt upplåten bostad förekom i viss utsträckning särskilt vid företag, som tillämpade kollektivavtal.

Av yrkesgrupperna voro yrkeskunniga trädgårdsarbetare de talrikaste (36.1 % av samtliga). Antalet elever var i det närmaste lika stort eller 28.9 % av alla arbetare och avsevärt större än antalet grovarbetare (15.2 %). Trädgårdsmästarna utgjorde 5.4 % och förmän samt specialarbetare 4.9 % resp. 4.7 % av de manliga arbetarna.

Av betydelse för den bild av trädgårdsarbetarnas löneförhållanden, som föreliggande material lämnar, är arbetarnas fördelning efter ålder. I tab. 17 meddelas fördelningen på olika ålders- och yrkesgrupper bland manliga och kvinnliga arbetare. Omkring en tredjedel av de manliga arbetarna voro under 22 år, d. v. s. den åldersgräns, som är stipulerad i kollektivavtalet för utlärdade trädgårdsarbetare, en fjärdedel voro i åldern 22—30 år och lika många i åldern mellan 30 och 50 år.

Trädgårdsföretag belägna i närheten av befolkningscentra synas i mindre utsträckning än övriga sysselsatta arbetare under 22 år. Dylik arbetskraft synes även vara vanligare inom småföretag än inom storföretag samt i större utsträckning användas vid företag, som icke tillämpa kollektivavtal.

Bland trädgårdsmästare och förmän förekommo helt naturligt mycket få under 30 år. Av yrkesarbetarna voro nära hälften under 30 år men ytterst få under 22 år. Under 22 år voro däremot ganska många grovarbetare och de flesta eleverna. — Av de kvinnliga arbetarna voro en tredjedel under 22 år och c:a hälften i åldern 22 till 50 år.

I vad mån de redovisade arbetarnas åldersfördelning kan anses representativ, framgår av nedanstående sammanställning med folkräkningssiffrorna för 1930.

	Antal manliga arbetare	under 20	därav (i %) i nedanstående ålder (år)						65 och över
			20—29	30—39	40—49	50—59	60—64		
Enligt folkräkningen 1930 ¹ . . .	13 720	26.0	46.1	11.8	5.2	4.7	2.3	3.9	
› löneundersökn. 1940 . . .	4 805	26.8	36.1	18.9	7.9	5.3	2.9	2.1	
› „ 1941 . . .	3 488	25.1	35.2	20.6	8.3	6.2	2.3	2.3	

För de manliga trädgårdsarbetarna överensstämmer åldersfördelningen ganska väl med den, som 1930 års folkräkning utvisar. Emellertid framträder en tydlig överrepresentation i åldrarna 30—50 år, medan de lägre åldersklasserna synas vara underrepresenterade, vilket sannolikt torde bero på att de i undersökningen ingående trädgårdsföretagen samtliga äro handelsträdgårdar, vilka ha behov av en mera yrkeskunnig och därmed något äldre personal än trädgårdsodlingen i övrigt.

Arbetstiden inom trädgårdsodlingen år 1941. Lantarbetstidslagen äger tillämpning å trädgårdsskötsel, som bedrivs som självständigt företag och sysselsätter minst 1 arbetare. Den lagstadgade arbetstiden för trädgårdsar-

¹ I 1930 års folkräkningssiffror ingå även mejeriarbetare, vilket dock icke i högre grad torde påverka åldersfördelningen.

betare utgör högst 10 timmar per dygn och 48 timmar per vecka, men arbetsgivaren har rätt att uttaga 53 timmar per vecka under tiden april—september, om arbetstiden under januari, februari, november och december inskränkes till 42 timmar samt under mars och oktober till 45 timmar i veckan.

Arbetstiden inom trädgårdsodlingen belyses av tab. 18, som lämnar en översikt över fördelningen efter antalet arbetstimmar samt genomsnittliga antalet arbetstimmar och övertidstimmar.

Arbetstiden under året understeg 1 000 timmar för 31 % av de vuxna manliga och 60 % av de kvinnliga arbetarna, medan 34 resp. 10 % utgjort mera än 2 000 timmar. Det genomsnittliga antalet arbetstimmar utgjorde för vuxna män 1 495 och för minderåriga 1 361 samt för vuxna kvinnor 963 och för minderåriga 759. I förhållande till föregående år innebär detta en avsevärd ökning, som emellertid helt är att tillskriva det förhållandet, att företagen i år icke behövt lämna *nominativa* uppgifter för tillfälligt anställda arbetare, som utgjort mindre än 50 dagsverken.

Som framgår av tab. 18, är trädgårdsarbetet i stor utsträckning säsongbetonat. Detta gäller framför allt trädgårdsrörelsen kring de största städerna. Ytterligt starkt säsongbetonat är anläggningsarbetena, medan blomsterodlingen synes ha den jämnaste sysselsättningen. Av arbetarna ha givetvis trädgårdsmästare och förmän i regel årsanställning. Grovarbetarna äro däremot nästan alltid tillfälligt anställda och detsamma gäller även om en stor del av yrkesarbetarna och eleverna. Tager man hänsyn till de 1 439 summariskt redovisade arbetarna med mindre än 50 dagsverken vid resp. företag, förstärkes ytterligare trädgårdsodlingens säsongkaraktär.

Övertidsarbetet har sin största utbredning vid företag i närheten av befolkningscentra och utnyttjas framför allt av större handelsträdgårdar, som tillämpa kollektivavtal. Av de manliga arbetarna har över en tredjedel haft övertidsarbete under 1941 och i medeltal utgjort 83 övertidstimmar under året. Övertidsarbetets omfattning för den enskilde arbetaren framgår närmare av nedanstående tablå:

	Antal arbetare med övertidsarbete	Därav (i %) med följande antal övertidstimmar under år 1941						
		intill 51	51—100	101—150	151—200	201—250	251—300	301 o över
Samtliga företag . . .	722	45.0	26.0	13.2	9.6	2.6	1.5	2.1
därav med koll.-avtal	553	45.2	25.9	12.5	10.3	3.1	1.6	1.4
» utan »	169	44.4	26.6	15.4	7.1	1.2	1.2	4.1

En stor del av övertidsarbetet inom trädgårdsskötseln torde bestå av s. k. vaktjänst, vilket i lantarbetstidslagen icke räknas som övertidsarbete i egentlig mening.

Vid uträkningen av årslöner för trädgårdsarbetare medtages endast löneuppgifter för arbetare, som inom resp. företag utgjort minst 250 dagsverken under året. Denna avgränsning av materialet medför givetvis vissa förskjutningar i undersökningens representativitet, vilka dock i stort sett torde framgå av vad som förut anförts om säsong- resp. helårsanställning.

Tab. 18. Nominativt redovisade trädgårdsarbetare fördelade efter antalet arbetstimmar under år 1941.

	Antal arbet. med uppgift om utgjorda arbetstimmar	Därav (i %) med nedanstående antal arbetstimmar under året							Genom- snittligt antal arbets- timmar under året	Antal ar- bete- tare med övertid i % av samt- ligen	Antal över- tids- timmar i % av samt- ligen arbets- timmar	Genom- snittl. antal övertids- timmar under året ¹			
		in till 500	500—999	1 000—1 499	1 500—1 999	2 000—2 399	2 400—2 499	2 500—2 799				2 800 o. övert	per ar- bete- tare	per dags- verke	
Vuxna män.															
<i>Ortsgrupper.</i>															
Stockholm med omnejd	{ m.k. ²	351	17.1	16.2	15.9	23.1	14.0	7.4	6.3	—	1 420	58.4	4.0	98.2	0.5
	{ u. k.	106	28.3	16.0	15.1	16.0	10.4	9.5	4.7	—	1 248	22.6	1.8	96.8	0.6
Göteborg med omnejd	{ m.k.	117	11.1	17.1	21.4	24.8	16.2	6.8	2.6	—	1 434	70.1	2.5	51.1	0.3
	{ u. k.	21	—	23.8	38.1	14.3	23.8	—	—	—	1 443	76.2	4.2	79.6	0.5
Malmö med omnejd	{ m.k.	108	19.5	14.8	10.2	18.5	22.2	8.3	6.5	—	1 454	28.7	1.1	53.8	0.2
	{ u. k.	18	27.8	33.3	—	27.8	—	5.6	5.5	—	1 096	5.6	0.5	—	—
Övr. städer m. förorter	{ m.k.	340	11.8	14.4	15.6	23.2	20.6	10.3	4.1	—	1 552	47.6	2.7	87.2	0.4
	{ u. k.	253	13.8	17.4	9.9	16.2	18.2	13.8	9.5	1.2	1 593	28.1	1.4	77.0	0.3
Köpingar o. m:en	{ m.k.	10	10.0	—	30.0	10.0	30.0	10.0	10.0	—	1 651	—	—	—	—
	{ u. k.	72	23.6	23.6	9.7	22.2	9.7	7.0	4.2	—	1 238	5.6	0.4	—	—
Övriga landskommuner	{ m.k.	215	7.4	15.3	15.8	22.3	20.5	14.9	3.3	0.5	1 665	34.0	1.3	66.1	0.3
	{ u. k.	310	14.8	15.5	17.8	14.8	20.3	12.9	2.9	1.0	1 522	17.1	1.1	96.0	0.5
Hela riket	{ m.k.	1 141	13.2	15.4	16.0	22.6	18.3	9.7	4.7	0.1	1 512	48.5	2.6	81.3	0.4
	{ u. k.	780	17.0	17.6	14.2	16.4	16.9	11.7	5.4	0.8	1 469	21.7	1.3	86.6	0.4
	{ tillh.	1 921	14.8	16.1	15.3	20.1	17.8	10.5	5.0	0.4	1 495	37.6	2.1	82.5	0.4
<i>Storleksgrupper.</i>															
Företag med 1—5 arb.	{ m.k.	305	11.1	17.4	15.7	22.3	17.7	12.5	3.0	0.3	1 521	27.2	1.5	85.4	0.4
	{ u. k.	439	13.7	17.1	15.2	19.1	16.2	13.0	4.8	0.9	1 512	14.6	0.7	77.4	0.4
Företag med 6—10 arb.	{ m.k.	289	14.2	17.0	15.2	21.1	18.0	10.7	3.8	—	1 484	37.4	1.9	77.2	0.4
	{ u. k.	213	26.8	21.6	13.1	10.3	14.6	7.5	5.2	0.9	1 254	26.8	2.2	102.0	0.6
Företag m. 11—50 arb.	{ m.k.	440	14.8	14.5	16.4	22.3	19.8	8.6	3.6	—	1 484	60.7	2.9	71.5	0.4
	{ u. k.	128	12.5	12.5	12.5	17.2	23.4	14.1	7.8	—	1 682	37.5	1.8	80.6	0.3
Företag m. 51 arb. o. övert.	{ m.k.	107	10.3	8.4	16.8	29.0	15.0	3.7	16.8	—	1 679	88.8	5.8	109.9	0.5
	{ u. k.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
<i>Odlingslag.</i>															
Köksväxtodling		233	16.3	17.6	15.5	20.2	16.3	12.4	1.3	0.4	1 439	31.3	1.1	52.1	0.3
Blomsterodling		249	10.1	15.3	12.0	20.9	20.9	12.0	8.8	—	1 652	69.1	4.5	107.2	0.5
Fruktodling		89	14.6	11.2	15.7	16.9	23.1	12.4	1.1	—	1 582	9.0	0.3	—	—
Plantskolerörelse		304	10.8	16.1	18.4	23.7	17.8	5.6	5.6	—	1 509	54.3	3.1	85.7	0.5
Anläggningsarbete		114	34.2	22.8	21.0	16.7	3.5	0.9	0.9	—	911	21.9	1.4	57.8	0.4
Köksväxt- o. blomsterodling		503	12.7	16.5	12.9	22.5	17.1	11.1	6.6	0.6	1 542	34.4	1.8	80.0	0.4
Köksväxt- o. fruktodling		74	20.3	12.2	18.9	14.9	13.5	18.9	—	1.3	1 459	14.9	0.5	49.2	0.2
Allsidig trädg.-rörelse		319	16.3	15.7	15.1	14.4	20.1	12.5	5.3	0.6	1 512	27.0	1.4	76.8	0.4
Ej angiven		36	13.9	16.7	16.7	13.9	22.2	11.1	5.5	—	1 547	25.0	0.6	—	—
<i>Yrkesgrupper.</i>															
Trädgårdsmästare		103	7.8	4.8	6.8	16.5	20.4	30.1	9.7	3.9	1 990	26.2	1.3	95.1	0.4
Förmän		89	5.6	6.7	7.9	10.1	28.1	28.1	12.4	1.1	1 992	37.1	1.8	96.8	0.4
Yrkesarbetare		883	14.3	17.4	14.6	22.9	16.3	10.1	4.2	0.2	1 471	41.6	2.4	83.7	0.4
Grovarbetare		324	27.2	21.9	18.2	18.2	10.2	2.5	0.6	1.2	1 112	32.7	1.3	45.9	0.3
Elever		380	8.1	15.8	19.7	21.6	20.0	9.5	5.3	—	1 588	38.9	2.4	97.4	0.5
Specialarbetare		93	11.8	5.4	7.5	12.9	35.5	14.0	12.9	—	1 879	38.7	2.2	104.7	0.4
Övriga arbetare		49	30.6	22.4	18.4	10.2	18.4	—	—	—	1 065	10.2	0.1	—	0.1
Minderåriga män	{ m.k.	98	15.3	14.3	18.4	26.5	16.3	5.1	4.1	—	1 440	29.6	1.5	74.4	0.4
	{ u. k.	186	16.7	22.0	19.4	20.4	12.4	7.0	2.1	—	1 319	13.4	0.5	46.8	0.2
	{ tillh.	284	16.2	19.4	19.0	22.6	13.7	6.3	2.8	—	1 361	19.0	0.9	61.7	0.3
Vuxna kvinnor	{ m.k.	208	25.5	30.3	24.0	10.6	6.7	1.0	1.9	—	1 003	20.2	1.3	63.8	0.3
	{ u. k.	122	32.0	34.4	16.4	7.4	2.5	6.5	0.8	—	896	8.2	0.6	68.1	0.3
	{ tillh.	330	27.9	31.8	21.2	9.4	5.2	3.0	1.5	—	963	15.8	1.1	64.6	0.3
Minderår. kvinnor	{ m.k.	38	47.4	23.7	23.7	5.2	—	—	—	—	638	10.5	0.7	—	—
	{ u. k.	46	21.7	47.8	23.9	2.2	2.2	2.2	—	—	858	17.4	0.2	—	—
	{ tillh.	84	33.3	36.9	23.8	3.6	1.2	1.2	—	—	759	14.3	0.4	21.8	0.2

¹ För arbetare med övertidsarbete. — ² Se not 5 sid. 56.

Lönenivåns förändringar 1939—1941. Löneutvecklingen sedan 1939 belyses i nedanstående tablå, där de redovisade medellönerna för olika yrkesgrupper ha uträknats under antagande av att fördelningen på Orts- och åldersgrupper samt huvudslag av odling varit densamma under hela perioden som under redovisningsåret 1941.

	Genomsnittlig timförtjänst, kr.			Löneökning %		Genomsnittlig årslön, kr.			Löneökning %	
	1939	1940	1941	1939—1941	1940—1941	1939	1940	1941	1939—1941	1940—1941
<i>Manliga arbetare fyllda 18 år (exkl. anläggningsarb.)</i>	0·80	0·84	0·93	16·3	10·7	2 020	2 078	2 274	12·6	9·4
därav:										
trädgårdsmästare	1·13	1·18	1·39	23·0	17·8	2 912	2 984	3 326	14·2	11·5
förmän	1·08	1·14	1·24	16·7	10·5	2 693	2 767	2 936	9·0	6·1
yrkesarbetare	0·85	0·91	0·99	16·5	8·8	1 993	2 090	2 173	9·0	4·0
grovarbetare	0·72	0·74	0·86	19·4	16·2	1 601	1 603	1 931	20·6	20·5
elever	0·59	0·63	0·69	16·9	9·5	1 339	1 395	1 535	14·6	10·0
specialarbetare	0·88	0·96	1·02	15·9	6·3	2 034	2 180	2 374	16·7	8·9
övriga arbetare		0·76	0·81		6·6			1 483		9·8
<i>Anläggningsarbetare</i>	1·22	1·40	1·58	29·5	12·9	2 835	3 146	3 178	12·5	1·0
<i>Kvinnl. arb. fyllda 18 år</i>	0·52	0·55	0·60	15·4	9·1	1 272	1 418	1 522	19·7	7·3

I jämförelse med år 1939 visade timförtjänsten en stegring av 16·3 % för vuxna män (exkl. anläggningsarbetare) och 15·4 % för vuxna kvinnliga arbetare. Motsvarande stegring av årsförtjänsten var 12·6 resp. 19·7 %. I förhållande till föregående år steg timlönen med 10·7 % och årslönen med 9·4 % för vuxna manliga arbetare. Motsvarande stegringstal för kvinnliga arbetare voro 9·1 och 7·3 %.

Löneförhållandena år 1941. En sammanfattning av löneuppgifterna rörande inom trädgårdsverksamheten sysselsatta arbetare lämnas i tab. 19, vari meddelas genomsnittliga löneinkomster (kontant och naturaförmåner) inom olika yrkesgrupper per timme, dag och år under 1941, varvid arbetare med och utan kollektivavtal särredovisas. Vid uträknande av årsförtjänsterna ha endast medtagits uppgifter för arbetare, som utgjort minst 250 arbetsdagar under året. Medellöner, som grunda sig på uppgifter för mindre än 10 arbetare, ha uteslutits. Med anledning av att anläggningsarbete beträffande lönenivån avsevärt skiljer sig från egentlig handelsträdgårdsrörelse, ha i det följande löneuppgifterna i regel särredovisats för dessa två huvudkategorier.

Den genomsnittliga timförtjänsten (inkl. övertidsersättning, naturaförmåner o. dyl.) uppgick för år 1941 till 0·91 kr. för samtliga i undersökningen representerade män och till 0·56 kr. för samtliga kvinnor. För vuxna manliga arbetare var timförtjänsten 0·93 kr. (exkl. anläggningsarbetare) och för minderåriga 0·46 kr., medan motsvarande timlöner för kvinnor utgjorde 0·60 kr. och 0·41 kr. Den genomsnittliga dagsförtjänsten under redogörelseåret uppgick till 7·25 kr. för män och 4·66 kr. för kvinnor, medan den totala årsförtjänsten var 2 153 resp. 1 466 kr. För enbart vuxna ar-

Tab. 19. Genomsnittliga löneinkomster (kontant och naturaförmåner) för trädgårdsarbetare år 1941.

	Antal redovisade arbetare			Genomsnittlig timlön (kr.)			Genomsnittlig daglön (kr.)			Genomsnittlig årslön (kr.) ¹		
	samtliga	med minst 250 dagsverken	med uppgift om antalet utförda arbetstimmar	därav		samtliga arbetare	därav		samtliga arbetare	därav		
				med koll.-avt.	utan koll.-avt.		med koll.-avt.	utan koll.-avt.		med koll.-avt.	utan koll.-avt.	
Vuxna arbetare fyllda 18 år												
<i>Män (exkl. anläggningsarb.)</i>	2 816	1 021	1 807	0·93	0·99	0·85	7·63	8·43	6·77	2 274	2 499	2 039
Trädgårdsarbetare . . .	2 567	912	1 665	0·93	0·99	0·85	7·63	8·51	6·76	2 282	2 539	2 030
därav: trädgårdsmästare . . .	180	134	89	1·39	1·61	1·25	11·19	13·14	9·86	3 326	3 878	2 964
förmän	163	111	84	1·26	1·37	1·12	10·14	11·20	8·90	2 936	3 256	2 561
yrkesarbetare	1 201	405	809	0·99	1·05	0·88	7·71	8·53	6·67	2 173	2 414	1 860
grovarbetare	426	69	305	0·86	0·91	0·80	7·02	7·44	6·44	1 931	1 988	1 857
elever	597	193	378	0·69	0·72	0·66	5·47	6·01	5·11	1 535	1 629	1 481
Specialarbetare	153	85	93	1·02	1·06	0·96	7·99	8·26	7·50	2 374	2 367	2 389
därav: snickare	17	7	10	1·26	·	·	10·05	9·88	·	·	·	·
chaufförer	29	17	20	1·11	1·12	·	9·45	9·65	·	2 853	2 819	·
eldare	15	11	9	·	·	·	8·66	8·35	·	2 498	·	·
hästkörare	92	50	54	0·91	0·93	0·88	7·08	7·37	6·66	2 106	2 145	2 038
Övriga arbetare	96	24	49	0·81	0·84	0·79	6·17	6·60	5·52	1 629	1 770	·
<i>Manliga anläggningsarb.</i>	156	14	114	1·58	1·58	1·56	12·59	12·33	12·97	3 178	3 139	·
därav: trädgårdsmästare . . .	18	1	14	1·84	1·84	·	14·59	14·54	·	·	·	·
förmän	7	2	5	·	·	·	·	·	·	·	·	·
yrkesarbetare	103	11	74	1·54	1·52	1·61	12·02	11·84	12·98	2 890	·	·
grovarbetare	25	—	19	1·54	1·54	—	13·08	13·08	—	—	—	—
elever	3	—	2	·	·	·	·	·	·	·	·	·
<i>Kvinnor (exkl. anläggningsarb.)</i>	474	39	330	0·60	0·63	0·55	4·94	5·12	4·66	1 522	1 475	1 596
Trädgårdsarbetare	416	35	291	0·60	0·62	0·56	4·98	5·11	4·75	1 548	1 466	1 706
därav: yrkesarbetare	154	21	97	0·60	0·61	0·58	5·12	5·04	5·23	1 670	1 526	·
grovarbetare	185	5	140	0·61	0·64	0·53	4·95	5·27	4·13	·	·	·
elever	77	9	54	0·56	0·58	0·54	4·76	4·96	4·53	·	·	·
Övriga arbetare	58	4	39	0·59	0·64	0·53	4·63	5·17	4·16	·	·	·
Minderåriga manliga arbetare (exkl. anläggningsarb.)	515	134	283	0·46	0·53	0·43	3·79	4·39	3·49	1 119	1 282	1 029
Minderåriga kvinnliga arbetare (exkl. anläggningsarb.)	107	4	84	0·41	0·44	0·38	3·14	3·37	3·03	·	·	·
Samtliga arbetare år 1941²												
män	3 488	1 169	2 205	0·91	1·00	0·78	7·25	8·26	6·22	2 153	2 410	1 897
kvinnor	586	43	414	0·58	0·60	0·51	4·66	4·96	4·28	1 466	1 438	1 509
Samtliga arbetare år 1940²												
män	4 805	1 456	3 106	0·80	0·92	0·69	6·50	7·62	5·53	1 965	2 286	1 679
kvinnor	674	57	481	0·53	0·57	0·49	4·27	4·60	3·92	1 327	1 286	1 387

¹ Årslönerna grunda sig på uppgifter för arbetare med minst 250 arbetsdagar under året. — ² Inklusiva anläggningsarbetare.

betare (exkl. anläggningsarbetare) var årsinkomsten 2 274 kr. och för kvinnor 1 522 kr.

För tillfälligt anställda arbetare, för vilka endast lämnats summariska löneuppgifter, uppgick dagsförtjänsten till 8·04 kr. för män, 4·75 kr. för kvinnor och 2·88 kr. för barn.

Bland yrkesgrupperna kommo trädgårdsmästare och förmän högst på löneskalan. Timlönerna för dessa (1·39 resp. 1·26 kr.) lågo 40 å 27 % över genomsnittslönen för yrkeskunniga trädgårdsarbetare (0·99 kr.). Grovarbetarlönen (0·86 kr.) understeg yrkesarbetarnas genomsnittslön med omkring 13 %, medan elevernas medellön (0·69 kr.) kom ända till 30 % under densamma. Av specialarbetarna inom trädgårdsnäringsen uppnådde snickare 1·26 kr. och chaufförer 1·11 kr. i medelförtjänst per timme, medan hästkörarnas lönestandard (0·91 kr.) endast obetydligt översteg grovarbetarnas. I förhållande till de inom jordbruket redovisade trädgårdsmästarna och trädgårdsarbetarna, vilkas genomsnittliga timförtjänster uppgingo till 1·00 resp. 0·77 kr., låg lönenivån inom handelsträdgårdarna betydligt högre. Jordbrukets trädgårdsarbetare, av vilka nära hälften voro yngre än 21 år, torde emellertid till största delen utgöras av elever och grovarbetare.

Tab. 20. Genomsnittlig timlön för trädgårdsarbetare inom olika åldersgrupper.

	Antal redovisade arbetare	Medelavlönning (i kr.) för arbetare i åldern											ej an-given ålder	
		under 16 år	16—17 år	18—19 år	20 år	21 år	22—29 år	30—39 år	40—49 år	50—59 år	60—64 år	65 år o. över		
<i>Mänliga arbetare (exkl. anläggningsarb.)</i>														
Trädgårdsm.	m. k. ¹	34	—	—	—	—	—	1·63	1·71	·	·	·	·	
	u. k.	55	—	—	—	—	·	1·26	1·27	·	·	·	·	
Förmän	m. k.	46	—	—	—	—	1·20	1·45	1·44	·	·	·	·	
	u. k.	38	—	—	—	—	·	1·05	1·25	·	·	·	·	
Yrkesarbetare	m. k.	510	—	—	—	0·92	1·04	1·10	1·06	1·00	·	·	0·93	
	u. k.	299	—	—	—	0·78	0·86	0·94	0·92	0·99	·	·	·	
Grovarbetare	m. k.	196	·	0·83	·	·	0·92	0·92	0·97	0·97	0·84	0·84	·	
	u. k.	150	0·31	·	·	·	0·73	0·88	0·91	0·83	0·75	0·77	·	
Elever	m. k.	270	0·41	0·59	0·71	0·78	0·85	0·66	·	·	·	·	·	
	u. k.	317	0·88	0·51	0·62	0·70	0·63	0·71	·	·	·	·	·	
Specialarb.	m. k.	59	·	·	·	·	·	1·12	·	·	·	·	·	
	u. k.	36	·	·	·	·	0·89	·	·	·	·	·	·	
Övriga arb.	m. k.	27	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	
	u. k.	53	0·32	0·35	·	·	·	·	·	·	·	·	·	
Samtliga	m. k.	1 142	0·42	0·58	0·73	0·79	0·89	0·99	1·12	1·15	1·03	0·87	0·90	0·93
	u. k.	948	0·35	0·49	0·61	0·70	0·73	0·85	0·98	1·05	0·92	0·77	0·79	0·89
	tillh.	2 090	0·37	0·53	0·67	0·75	0·83	0·93	1·07	1·11	0·99	0·82	0·85	0·91
<i>Anläggningsarb.</i>	m. k.	97	—	—	—	·	1·52	1·61	1·53	·	·	·	·	
	u. k.	18	—	·	·	·	·	·	·	·	·	·	·	
	tillh.	115	·	·	·	·	1·51	1·61	1·55	1·73	·	·	·	
<i>Kvinnliga arbetare (exkl. anläggningsarb.)</i>	m. k.	246	0·41	·	0·60	0·56	0·71	0·63	0·63	0·62	0·59	·	0·62	
	u. k.	168	0·35	0·41	0·45	·	0·47	0·59	0·60	0·62	0·52	·	·	
	tillh.	414	0·38	0·44	0·52	0·54	0·61	0·62	0·62	0·62	0·56	·	0·60	

¹ Se not 5 sid. 56.

Medellönen per år för arbetare utan resp. med naturaförmåner jämte det genomsnittliga värdet av olika naturaförmåner framgår av nedanstående tablå:

Manliga arbetare fyllda 18 år (exkl. anlägg.-arb.)	Genomsnittlig total årslön (kr.) för		d ä r a v				Nat.-för- månernas värde i % av total- lönen	
	arbeta- rare utan nat- förm.	arbeta- rare med nat- förm.	uppskattat värde (i kr.) av erhållna naturaförmåner bestående av	kost och logi	endast bostad	bostad o. andra för- nöden- heter		till- hopa
Trädgårdsmästare . . .	m. k. ¹	3 594	4 012	759	373	550	532	13.3
	u. k.	3 129	2 832	795	.	494	624	21.7
Förmän	m. k.	2 967	3 492	883	357	.	523	15.0
	u. k.	2 721	2 312	795	.	.	710	30.7
Yrkesarbetare	m. k.	2 463	2 117	869	175	.	500	23.6
	u. k.	2 003	1 751	753	204	.	642	36.7
Grovarbetare	m. k.	2 024
	u. k.	2 032	1 509	.	.	—	465	30.8
Elever	m. k.	1 714	1 475	797	.	—	739	50.1
	u. k.	1 473	1 489	780	.	—	738	49.6
Specialarbetare	m. k.	2 385	2 324	.	.	.	441	19.0
	u. k.	2 583	2 131	.	.	—	611	28.7
Övriga arbetare	m. k.	1 718	.	.	.	—	.	.
	u. k.	.	.	.	—	.	.	.
Minderåriga manl. arb. (exkl. anlägg.-arb.)	m. k.	1 245	.	.	—	—	.	.
	u. k.	949	1 177	664	.	—	549	46.6

Av de många faktorer, som utöva inflytande på lönenivån inom trädgårdsnäringsen, har förutom yrke hänsyn tagits till arbetarnas åldersfördelning och förekomsten av kollektivavtal samt företagens storlek, geografiska belägenhet och huvudslag av odling.

I tab. 20 meddelas genomsnittslöner för trädgårdsarbetare i olika åldersklasser. I allmänhet tar sig sambandet mellan lön och ålder uttryck i en mer eller mindre stark successiv stegring av genomsnittslönen upp till omkring 40—50 år, varefter löneminskning ofta inträder.

I tab. 21 lämnas en redogörelse för timlönens storlek inom olika ortsgrupper och storleksgrupper av företag. Medellönerna för varje yrkesspecialitet har härvid beräknats under antagande av att åldersfördelningen inom de olika Orts- och företagsgrupperna varit densamma som för hela riket.

Det framgår tydligt, att en av de viktigaste orsakerna till lönedifferenserna mellan olika grupper av trädgårdsföretag torde vara, i vilket beroende de äro av närheten till större befolkningscentra för avsättning av sina produkter.

I tab. 21 ha yrkesarbetarna även fördelats efter trädgårdarnas huvudslag av odling inom resp. Orts- och företagsgrupper. Vid uträkning av medellönerna ha hänsyn tagits till arbetarnas åldersfördelning vid olika företags-specialiteter inom varje Orts- och storleksgrupp (se sid. 67).

En väsentlig löneskillnad framträder mellan anläggningsarbetare och övriga trädgårdsarbetare. I övrigt synas lönerna — möjligen med undantag för

¹ Se not 5 sid. 56.

köksväxtodling — ligga högst inom de specialiserade formerna av trädgårdsföretag.

Tab. 21. Genomsnittlig timlön (kr.) för trädgårdsarbetare inom olika orter och storleksgrupper av företag.

Trädgårdsarbetare fyllda 18 år	Stock- holm med om- nejd	Göte- borg med om- nejd	Malmö med om- nejd	Övriga städer med för- orter	Köp- och muni- cipal- samh.	Övriga lands- kom- muner	Hela riket	Därav inom företag med nedanstående antal arbetare							
								1-3	4-5	6-10	11-50	51 o. fl.			
<i>Män (exkl. anläggnings- arb.)</i>															
Trädgårdsmäs- tare	{ m. k. 1.75 u. k. 1.35	.	1.25	1.44	—	1.58	1.61	1.47	1.40	1.50	2.01	1.67	—	—	—
Förmän	{ m. k. 1.40 u. k. 1.31	1.48	1.20	1.41	1.13	1.30	1.37	1.15	1.09	1.43	1.43	—	—	—	—
Yrkesarbetare	{ m. k. 1.09 u. k. 1.03	1.16	0.99	1.02	0.77	0.93	1.05	1.01	1.00	1.01	1.08	1.21	—	—	—
Grovarbetare	{ m. k. 1.02 u. k. 1.05	0.99	0.76	0.88	—	0.89	0.91	0.85	0.88	0.90	0.94	0.93	—	—	—
Elever	{ m. k. 0.72 u. k. 0.76	0.88	0.64	0.78	0.69	0.75	0.72	0.75	0.78	0.74	0.86	0.54	—	—	—
Specialarbetare	{ m. k. 1.16 u. k. 0.78	1.23	0.95	1.02	—	0.96	1.06	—	0.83	0.98	1.10	1.00	—	—	—
Övriga arbetare	{ m. k. 0.94 u. k. 1.01	—	0.82	0.84	—	0.89	0.84	—	0.88	0.87	0.89	—	—	—	—
				0.61	1.00	0.71	0.79	0.57	0.76	0.94	—	—	—	—	—
<i>Anläggningsarb.</i>	{ m. k. 1.71 u. k. 1.56	1.58	1.34	1.19	—	—	1.58	1.27	1.49	1.55	1.79	—	—	—	—
		—	—	—	—	—	1.56	—	—	—	1.50	—	—	—	—
<i>Kvinnor (exkl. an- läggn.arb.)</i>	{ m. k. 0.68 u. k. 0.65	0.67	0.54	0.55	0.58	0.64	0.63	0.58	0.62	0.57	0.66	0.61	—	—	—
		—	0.55	0.58	0.46	0.51	0.55	0.56	0.61	0.53	0.61	—	—	—	—
<i>Manliga yrkesarbetare vid företag med</i>															
Köksväxtodling	{ m. k. 1.01 u. k. 1.04	1.15	0.92	0.90	—	0.89	1.00	0.94	0.90	1.02	1.05	—	—	—	—
Blomsterodling	{ m. k. 1.18 u. k. 1.07	1.21	—	1.13	—	1.11	1.15	1.17	1.11	1.15	1.17	—	—	—	—
Fruktodling	{ m. k. — u. k. 0.88	1.24	—	1.23	—	0.98	1.03	1.22	0.89	1.10	0.92	—	—	—	—
Plantskole- rörelse	{ m. k. 1.19 u. k. —	1.32	1.05	1.04	—	0.93	1.08	—	0.84	0.91	1.07	—	—	—	—
Anläggningsar- bete	{ m. k. 1.66 u. k. 1.58	1.66	—	1.19	—	—	1.62	1.26	1.42	1.55	1.75	—	—	—	—
Köksväxt- och blomsterodl.	{ m. k. 1.10 u. k. 0.90	1.15	—	0.98	—	0.79	0.78	0.83	0.83	0.81	0.77	0.87	—	—	—
Allsidig trädg- rörelse	{ m. k. 1.13 u. k. 0.76	—	—	0.95	—	0.85	0.99	0.99	1.10	1.01	1.13	—	—	—	—
Köksväxt- o. fruktodling	{ m. k. 0.90 u. k. 0.80	—	—	1.03	—	—	0.86	0.89	1.09	—	0.85	—	—	—	—
Ej angiven spe- cialitet	{ m. k. — u. k. 0.87	—	1.08	0.92	—	—	0.79	0.89	—	1.08	0.92	0.85	—	—	—

¹ Se not 5 sid 56.

Ännu mera ingående belysas de regionala lönedifferenserna i efterföljande sammanställning, där yrkesarbetarna fördelats efter uppgifterna om antal praktikår vid olika företagsgrupper. Vid uträknande av medellönerna ha hänsyn tagits till den olika åldersfördelningen inom ortsgруппerna.

Timplöner för yrkesarbetare (exkl. anläggn.-arbetare) fyllda 22 år, kr.	Arbetare med 6 el. fl. års praktik vid företag med ... arbetare					Arbetare med mindre än 6 års praktik vid företag med ... arbetare						
	med utan koll.-avtal	koll.-avtal	1-5	6-10	11-50	51 o. fl.	med utan koll.-avtal	koll.-avtal	1-5	6-10	11-50	51 o. fl.
Stockholm m. omnejd	1:17	0:95	1:05	1:16	1:20	1:25	1:00	0:88	0:99	0:89	1:00	1:38
Göteborg , ,	1:21	0:90	1:02	1:24	1:20	—	1:05	0:81	1:00	0:79	1:08	—
Malmö , ,	1:05	1:00	—	—	1:04	—	1:01	—	1:08	—	0:98	—
Övr. städer m. förorter												
därav:												
i södra Sverige . .	1:09	1:13	1:02	0:83	1:03	—	0:87	0:98	0:89	0:86	0:79	—
i mellersta , . .	1:11	0:95	0:99	1:01	1:14	—	0:89	0:79	0:80	0:82	0:97	—
i norra , . .	1:08	0:81	0:95	0:94	1:11	—	0:75	0:50	0:63	—	—	—
Landsbygdskommuner												
därav:												
i södra Sverige . .	0:93	0:89	0:85	1:03	0:78	—	0:91	0:74	0:74	1:02	0:77	—
i mellersta , . .	0:94	0:80	0:77	0:86	0:91	—	0:90	0:83	0:84	0:84	1:16	—
i norra , . .	1:17	0:89	1:02	1:10	—	—	1:11	—	—	1:11	—	—
Hela riket	1:09	0:92	0:95	1:04	1:07	1:25	0:95	0:80	0:86	0:90	0:97	1:33

Den höga lönenivån omkring de tre största städerna framträder även vid denna mycket långt drivna uppdelning av materialet. Lönetendensen är visserligen icke genomgående, vilket dock torde förklaras av materialets ringa omfattning.

Tablån utvisar vidare, att löneskillnaden mellan yrkeskunniga arbetare med minst 6 års praktik och dylika med ett mindre antal praktikår är ganska avsevärd på många orter. Likaså framgår det, att lönenivån för en så långt möjligt likartat sammansatt personal är betydligt högre vid handelsträdgårdar med kollektivavtal än vid dylika utan avtal. Man finner dessutom, att det i regel råder ett positivt samband mellan lönenivån och företagets storlek.

Utöver ovan anförda genomsnittssiffror är det av intresse att studera arbetarnas fördelning efter löneinkomstens storlek, vilket belyses i tab. 22.

Av vad som förut nämnts beträffande de regionala lönedifferenserna m. m., är det naturligt, att de individuella timplönerna förete en stark spridning. En koncentration omkring vissa lönegrupper kan dock tydligt iakttagas. Av yrkesarbetare med kollektivavtal hade 42 % mellan 1:00 och 1:20 kr. i timplön och 88 % mellan 0:80 och 1:40 kr., medan 35 % av de oorganiserade arbetarna erhöilo en timplön mellan 0:80 och 1:00 kr. och 80 % mellan 0:60 och 1:20 kr. För hälften av antalet kollektivavtalsbundna yrkesarbetare över- eller understeg lönen medianlönen per timme (1:06 kr.) med 11 öre, och för samma arbetargrupp vid företag utan kollektivavtal utgjorde motsvarande avvikelse från medianlönen (0:87 kr.) 16 öre. För kvinnliga arbetare över- eller understeg lönen för halva antalet arbetare medianlönen (0:59 kr.) med 9 öre.

En fördelning av trädgårdsarbetarna efter årslönens storlek uppvisar en något större spridning än motsvarande för timplönen, såsom framgår av sammanställningen å sid. 69.

Tab. 22. Redovisade trädgårdsarbetare fördelade efter timlönens storlek år 1941.

Vuxna arbetare fyllda 18 år.	Redovisade arbetare med uppgift om antalet utgjorda arbetstim.	Därav (i %) med en timlön (kontant och naturaförmåner) av kr.												
		in till 0-40	0-40-0-59	0-60-0-79	0-80-0-99	1-00-1-19	1-20-1-39	1-40-1-59	1-60-1-79	1-80 och över	Medel- lön, kr.	Median- lön, kr.	Normal lönevaria- tion, kr.	
<i>Män.</i>														
(Exkl. anläggningsarb.)														
Trädgårdsarbet.	{ m. k. u. k.	963 702	0-4 3-0	6-3 13-7	15-3 28-9	30-7 27-2	29-3 16-4	12-2 5-7	3-0 2-8	1-6 1-9	1-2 0-4	0-99 0-85	0-98 0-83	0-82-1-14 0-66-1-02
därav:														
trädgårdsmäst.	{ m. k. u. k.	34 55	— —	— 1-8	3-0 16-4	14-7 30-9	23-5 30-9	20-6 9-1	23-5 7-3	23-5 3-6	1-61 1-25	1-58 1-21	1-35-1-81 1-08-1-38	
förmän	{ m. k. u. k.	46 38	— —	— 10-5	10-9 42-1	17-4 15-8	23-9 7-9	23-9 10-5	10-9 10-5	10-9 2-7	1-37 1-12	1-37 1-00	1-17-1-56 0-90-1-42	
yrkesarbetare	{ m. k. u. k.	510 299	— 0-8	1-2 9-4	8-0 25-1	25-2 35-4	42-2 20-1	18-0 5-0	1-8 3-0	0-6 1-7	— —	1-05 0-88	1-06 0-87	0-93-1-14 0-72-1-03
grovarbetare	{ m. k. u. k.	179 126	— 4-8	2-2 12-7	20-7 36-5	47-5 19-8	26-2 20-6	2-8 4-0	0-6 1-6	— —	— —	0-91 0-80	0-93 0-78	0-81-1-02 0-66-1-01
elever	{ m. k. u. k.	194 184	2-1 7-6	26-3 28-3	35-6 41-8	31-4 19-0	3-6 3-3	1-0 —	— —	— —	— —	0-72 0-66	0-74 0-66	0-58-0-86 0-54-0-79
Specialarbetare	{ m. k. u. k.	59 34	— 3-4	11-9 23-7	23-7 25-6	35-6 26-5	15-2 14-7	6-8 2-9	1-7 —	1-7 —	1-06 0-96	1-05 0-95	0-90-1-22 0-77-1-17	
därav:														
snickare . . .	{ m. k. u. k.	5 5	— —	20-0 —	— 20-0	— 20-0	— 40-0	60-0 20-0	20-0 —	— —	— —	— —	— —	— —
chaufförer . .	{ m. k. u. k.	18 2	— —	5-6 —	11-1 50-0	50-0 50-0	27-8 —	5-5 —	— —	— —	— —	1-12 —	1-12 —	1-03-1-28 —
eldare	{ m. k. u. k.	6 3	— —	16-7 —	— —	33-3 33-3	33-3 66-7	— —	— —	— —	16-7 —	— —	— —	— —
hästkörare . .	{ m. k. u. k.	30 24	— —	6-7 45-8	13-3 25-0	40-0 25-0	33-3 4-2	6-7 —	— —	— —	— —	0-93 0-88	0-96 0-85	0-84-1-08 0-74-1-06
Övriga arbetare	{ m. k. u. k.	22 27	— 14-8	13-6 14-8	18-2 11-1	45-3 18-5	18-2 40-8	4-5 —	— —	— —	— —	0-84 0-79	0-89 0-95	0-77-1-01 0-58-1-06
Samtliga	{ m. k. u. k.	1044 763	0-4 3-3	6-3 13-1	15-1 23-4	30-7 26-7	29-4 17-7	12-2 5-9	3-2 2-8	1-5 1-7	1-2 0-4	0-93 0-99	0-99 0-83	0-82-1-14 0-66-1-03
tillh.		1807	1-6	9-2	20-7	29-0	24-3	9-5	3-0	1-6	0-9	0-85	0-93	0-75-1-09
Anläggningsarb. (yrkesarbetare)	{ m. k. u. k. tillh.	97 17 114	— — —	— 5-9 0-9	— — —	— — —	3-1 — 2-6	23-7 17-7	24-7 23-5	35-1 35-3	13-4 17-6	1-58 1-56	1-59 1-70	1-39-1-76 1-45-1-79 1-39-1-76
<i>Kvinnor.</i>														
(Exkl. anläggningsarb.)														
Trädgårdsarbet.	{ m. k. u. k.	186 105	0-5 9-5	48-4 57-2	31-7 25-7	19-4 3-8	— 3-8	— —	— —	— —	— —	0-62 0-56	0-61 0-56	0-54-0-75 0-49-0-61
Övriga arbetare	{ m. k. u. k.	22 17	4-6 11-8	40-9 47-0	40-9 41-2	9-1 —	4-5 —	— —	— —	— —	— —	0-64 0-58	0-62 0-58	0-55-0-72 0-46-0-69
Samtliga	{ m. k. u. k. tillh.	208 122 330	0-9 9-8 4-3	47-6 55-7 50-6	32-7 27-9 30-9	18-3 3-3 12-7	0-5 3-3 1-5	— — —	— — —	— — —	— — —	0-63 0-55 0-60	0-61 0-56 0-59	0-54-0-74 0-48-0-65 0-52-0-69
<i>Minderårigs arbetare.</i>														
(Exkl. anläggningsarb.)														
Manliga	{ m. k. u. k. tillh.	98 185 283	17-3 47-6 37-1	48-0 33-9 42-0	29-6 10-8 17-3	5-1 2-2 3-2	— 0-5 0-4	— — —	— — —	— — —	— — —	0-58 0-43 0-46	0-58 0-41 0-46	0-43-0-66 0-31-0-51 0-34-0-58
Kvinnliga	{ m. k. u. k. tillh.	38 46 84	50-0 50-0 50-0	31-6 34-8 33-3	7-9 8-7 8-3	10-5 — 4-8	— — —	— 2-2 1-2	— 4-8 2-4	— — —	— — —	0-44 0-38 0-41	0-42 0-40 0-40	0-30-0-58 0-34-0-51 0-33-0-55

1 Se not 5 sid. 56.

Vuxna arb. fyllda 18 år (Exkl. anläggningsarb.)	Redo- visa- de arbet. med minst 250 dagsv.	Därav i % med en årslön (kontant och naturaförmåner) av kr.						Medel- lön per år, per år, kr.	Medi- anlön per år, kr.	Normal lönevariation, kr.		
		in till 1 000	1 000—1 499	1 500—1 999	2 000—2 499	2 500—2 999	3 000—3 499				3 500 o. öfver	
<i>Män.</i>												
Trädgårdsarb.	{ m. k. 1	451	0.7	6.7	20.0	29.0	20.2	11.7	11.7	2 539	2 403	1 955—2 945
	{ u. k.	461	3.7	20.6	31.7	20.2	11.7	7.6	4.5	2 030	1 881	1 509—2 475
därav												
trädgårdsmäst.	{ m. k.	53	—	3.8	—	3.8	17.0	20.7	54.7	3 878	3 733	3 025—4 750
	{ u. k.	81	—	1.2	5.0	17.3	29.6	29.6	17.3	2 964	2 980	2 530—3 317
förmän	{ m. k.	60	—	—	3.4	15.0	18.3	30.0	33.3	3 256	3 217	2 615—3 793
	{ u. k.	51	—	5.9	9.8	41.2	19.6	11.7	11.8	2 561	2 440	2 100—3 000
yrkesarbetare	{ m. k.	229	—	1.8	17.0	39.3	29.7	10.5	1.7	2 414	2 414	2 073—2 747
	{ u. k.	176	2.8	20.5	39.8	26.7	6.8	2.8	0.6	1 860	1 827	1 517—2 212
grovarbetare	{ m. k.	39	—	7.7	38.5	48.7	5.1	—	—	1 988	2 029	1 775—2 250
	{ u. k.	30	—	33.3	33.3	10.0	23.4	—	—	1 857	1 817	1 427—2 530
elever	{ m. k.	70	4.3	30.0	48.6	15.7	1.4	—	—	1 629	1 696	1 370—1 890
	{ u. k.	123	9.8	36.6	46.3	6.5	0.8	—	—	1 481	1 528	1 227—1 718
Specialarbetare	{ m. k.	57	—	7.0	12.3	43.8	26.3	8.8	1.8	2 367	2 400	2 050—2 788
	{ u. k.	28	3.6	7.1	25.0	17.9	17.8	25.0	3.6	2 389	2 333	1 910—3 060
Övriga arbetare	{ m. k.	15	—	26.7	40.0	26.7	6.6	—	—	1 770	1 700	1 400—2 200
	{ u. k.	9	22.2	44.5	11.1	11.1	11.1	—	—	—	—	—
Samtliga	{ m. k.	523	0.6	7.3	19.7	30.6	20.4	11.1	10.3	2 499	2 378	1 948—2 885
	{ u. k.	498	4.0	20.3	30.9	19.9	12.1	8.4	4.4	2 039	1 898	1 509—2 503
	tillh.	1 021	2.2	13.6	25.2	25.4	16.4	9.8	7.4	2 274	2 154	1 651—2 735

Enligt uppgift skulle löneförhållandena för ungefär 3 000 handelsträdgårdsarbetare, anställda hos omkring 500 arbetsgivare, vara reglerade genom kollektivavtal mellan å ena sidan dels svenska trädgårdsarbetsgivareföreningen, dels allmänna arbetsgivareföreningen (i Malmö, Landskrona och Ystad) samt å andra sidan svenska lantarbetareförbundet.² I riksavtalet indelas de egentliga trädgårdsarbetarna i 5 åldersgrupper, varvid grupp 1 omfattar utlärda trädgårdsarbetare, som fyllt 22 år och ha minst 6 års praktik i yrket, grupp 2 arbetare, som fyllt 21 år och ha minst 4 års praktik, samt grupp 3, 4 och 5 arbetare, som fyllt resp. 20, 18 och 16 år. Vidare indelas landet i lönehänseende i tre områden, nämligen Stockholms- och Göteborgstrakten, Norrland samt landet i övrigt. Även för grovarbetare, sysselsatta med grävnings-, hacknings-, rensnings- samt frukt- och bärplockningsarbeten o. dyl. samt för kvinnor är lönen graderad efter dessa grupper. I efterföljande tablå lämnas en översikt av de i riksavtalen för åren 1939 till 1942 fastställda lönesatserna inom olika delar av landet.

Lön i öre per timme för utlärda trädgårdsarbetare fyllda 22 år	Stockholms och Göteborgs om- givningar				Övriga områden i södra och meller- sta Sverige				Norrland			
	1939	1940	1941	1942	1939	1940	1941	1942	1939	1940	1941	1942
grovarbetare fyllda 18 år	98	102	105	109	89	92	95	99	93	95	98	102
kvinnor fyllda 18 år	77	84	88	95	70	74	78	85	74	76	80	87
	56	60	62	64	46	50	52	54	50	52	54	56

¹ Se not 5 sid. 56. — ² För arbetare hos trädgårdsanläggare gälla särskilda avtal.

Den mellan svenska arbetsgivareföreningen och landsorganisationen träffade överenskommelsen om lönereglering efter index tillämpas även för trädgådsarbetare. Det rörliga tillägget skall för manliga arbetare beräknas på en timlön av 83 öre och för kvinnliga arbetare på en timlön av 52 öre.

C. Skogsarbetare.

I mellersta och norra Sverige, å sydsvenska höglandet m. fl. landsdelar, där skogsbruket är en huvudnäring, sker för vissa arbetarkategorier en regelmässig växling i sysselsättning under olika årstider mellan jordbruk och skogshantering. Det är därför av intresse att såsom komplement till löneuppgifterna för den mera tillfälliga arbetskraften inom jordbruket även ge en översikt över skogsarbetarnas löneförhållanden.¹ Framhållas må, att skogsarbetena i vårt land så gott som uteslutande utföras på ackord.

Alltsedan vintern 1917/18 har socialstyrelsen årligen från jägmästarna i reviren (f. n. 102) inhämtat uppgifter rörande normala dagsförtjänster vid skogsarbete för huggare och körare (häst och karl). På grundval av dessa uppgifter, vilka avse förhållandena under februari månad, ha översikter över löneförhållandena vid skogsbruket under resp. vintersäsonger utarbetats och publicerats i Sociala Meddelanden. Dessutom ha under de senare åren i augusti månad från jägmästarna insamlats kompletterande löneuppgifter på grundval av erfarenheterna från drivningarnas slutlikvidering. Uppgifterna avse närmast medelförtjänster under normala drivningsförhållanden vid arbete å kronoparker o. dyl., men belysa — åtminstone beträffande Norrland — även arbetsvillkoren å enskilda skogar. Det må framhållas, att ifrågavarande uppgifter icke kunna användas för att belysa de faktiska löneinkomsterna under avverkningssäsongen. De individuella dagsförtjänsterna bland huggare såväl som körare, kunna av mångahanda orsaker variera inom mycket vida gränser. Löneförhållandena för arbetare inom ett revir bliva därför icke på ett tillfredsställande sätt karakteriserade, om endast ett genomsnittstal, d. v. s. en medeldagsförtjänst för hela gruppen, angives. Det måste därför betonas, att socialstyrelsens uppgifter om skogsarbetarnas dagsförtjänster endast ha det begränsade syftet att giva ett approximativt uttryck för lönenivåns förändringar år efter år. En sammanfattning av de sålunda publicerade löneuppgifterna, vilka så gott som uteslutande avse arbete på ackord, lämnas i tab. 23, i vilken löneförändringarna för riket i dess helhet åskådliggöras från och med vintern 1918/19.

Såsom härav framgår, nådde arbetsförtjänsterna inom skogsbruket sin höjdpunkt under åren 1918—1920, varefter löneinkomsterna fram till 1930-talet i stort sett hållit sig på en nivå, utgörande en tredjedel till hälften av toppårens. Från och med vintern 1933/34 ha arbetsförtjänsterna företett en oavbruten ökning ända fram till drivningssäsongen 1938/39, då ogynnsamma

¹ En närmare belysning av skogsarbetarnas löne- och arbetsförhållanden erhålles i en av socialstyrelsen verkställd specialundersökning, »Skogsbygdens arbets- och levnadsvillkor», del I (utg. 1937).

Tab. 23. Skogsarbetarnas löneförhållanden vintersäsongerna 1918/19—1941/42.

Vintern	Medelförtjänst för						Vintern	Medelförtjänst för					
	huggare			körare				huggare			körare		
	Kr. per dag	Indextal		Kr. per dag	Indextal			Kr. per dag	Indextal		Kr. per dag	Indextal	
		1929/30 = 100	Föreg. år = 100		1929/30 = 100	Föreg. år = 100			1929/30 = 100	Föreg. år = 100		1929/30 = 100	Föreg. år = 100
1918/19	11·68	212	143	29·00	282	155	1930/31	5·19	94	94	9·78	95	95
1919/20	9·99	181	86	23·73	231	82	1931/32	4·66	85	90	8·72	85	89
1920/21	10·67	194	107	23·44	238	99	1932/33	4·40	80	94	8·21	80	94
1921/22	5·00	91	47	10·17	99	43	1933/34	4·68	85	106	8·73	85	106
1922/23	5·22	95	104	10·41	101	102	1934/35	4·89	89	104	8·95	87	103
1923/24	5·47	99	105	10·80	105	104	1935/36	4·97	90	102	9·03	88	101
1924/25	5·27	96	96	10·13	99	94	1936/37	6·25	113	126	11·70	114	130
1925/26	5·37	97	102	10·39	101	103	1937/38	7·51	136	120	13·93	136	119
1926/27	5·28	96	98	10·08	98	97	1938/39	6·92	126	92	12·96	126	93
1927/28	5·28	96	100	10·12	98	100	1939/40	7·73	140	112	14·46	141	112
1928/29	5·16	94	98	9·96	97	98	1940/41	8·97	163	116	17·42	169	120
1929/30	5·61	100	107	10·28	100	103	1941/42	10·62	193	118	20·93	204	120

väderleksförhållanden medförde en reducering av arbetsförtjänsterna med ca 7 à 8 %.

Bättre huggningsförhållanden och höjda brännvedspriser förbättrade åter dagsförtjänsterna 1939/40 med omkring 12 % för såväl huggare som körare och under de båda senaste krisåren ha arbetsförtjänsterna stigit ännu starkare. 1942 uppgick daglönen för huggare till 10·62 kr. och för körare till 20·93 kr. eller 18 resp. 20 % högre än föregående år.³

Löneförändringarna ha dock ställt sig ganska växlande inom olika landsdelar. Detta belyses närmare genom tab. 24, vari lämnas en översikt av skogsarbetarnas genomsnittliga arbetsförtjänst inom olika län under åren 1929/30 och 1937/38—1941/42. Beträffande de i tabellen beräknade länssiffrorna bör det emellertid framhållas, att dessa i åtskilliga fall grunda sig på mycket fåtaliga primäruppgifter.

Sin största betydelse har skogsbruket för rikets norra delar (Värmland, Dalarna och Norrland). I slutraderna av tab. 24 ha även uträknats vissa indextal belysande löneförhållandenas utveckling inom detta område sedan år 1929/30 resp. 1939/40. För reviren tillsammans synes arbetsprisinivån vintern 1941/42 ha legat 90 à 100 % högre än arbetssäsongen 1929/30 och 35 à 45 % högre än 1939/40. Som även synes av tab. 24, varierade dock löneförändringarna betydligt inom olika landsdelar, bl. a. beroende på skogsarbe-

¹ De ursprungliga data kompletterade medelst i augusti (juni) månad införekäffade uppgifter om likvidavräkningarnas faktiska resultat.

² Enligt uppgifter avgivna efter slutlikvideringen i augusti. — Enligt de i februari inkomna uppgifterna utgjorde medelförtjänsten för körare 20·15 och för huggare 10·36 kr. per dag, vilka allmänna genomsnitt sålunda ligga något lägre än motsvarande augustisiffror. Vad beträffar förhållandena i de olika reviren, har i fråga om körarnas dagsförtjänster i 57 revir ingen förändring ansetts böra vidtagas i de tidigare uppgifterna på grundval av erfarenheterna från slutlikvideringen, medan de ansetts böra sänkas i 7 och höjas i 38. I fråga om huggarna voro dagsförtjänsterna oförändrade i 58 revir men hade sänkts i 10 och höjts i 34.

³ Siffror rörande den motsvarande utvecklingen av reallönen kunna ej lämnas i avsaknad av fortlöpande statistik över pris- och levnadskostnadsförhållanden på landsbygden.

Tab. 24. Skogsarbetarnas arbetsförtjänster inom olika län 1929/30 och 1937/38—1941/42.

L ä n	Medelförtjänst (i kr.) per dag vintern											
	1929 /30 ¹	1937 /38 ¹	1938 /39 ¹	1939 /40 ¹	1940 /41 ¹	1941 /42 ²	1929 /30 ¹	1937 /38 ¹	1938 /39 ¹	1939 /40 ¹	1940 /41 ¹	1941 /42 ²
	<i>Huggare</i>						<i>Körare</i>					
Stockholms	5.50	5.68	5.80	7.75	8.88	10.00	9.00	8.50	10.00	12.75	15.00	16.75
Uppsala	4.88	6.25	6.00	9.00	10.00	12.00	8.88	9.00	10.00	13.00	15.00	17.50
Södermanlands	4.75	5.65	5.63	7.13	8.25	8.88	7.88	9.10	8.88	10.50	13.13	14.75
Östergötlands	4.23	5.65	5.34	6.19	7.54	8.25	7.00	8.75	8.20	9.75	12.25	14.30
Jönköpings	4.44	5.33	6.19	6.50	7.88	8.50	7.69	9.17	10.75	10.63	14.00	14.88
Kronobergs	4.17	5.05	5.08	5.67	7.18	8.95	7.33	8.00	9.00	9.83	13.27	16.87
Kalmar	4.10	5.67	5.44	6.32	7.42	8.53	7.13	9.83	8.98	10.03	12.75	15.49
Gotlands	4.00	5.50	5.00	6.00	6.50	8.00	7.50	9.00	12.00	10.00	12.00	12.00
Blekinge	4.50	5.75	5.50	6.00	7.50	9.00	7.00	9.75	10.00	10.00	11.00	13.00
Kristianstads	4.25	5.50	5.25	5.75	7.75	9.25	8.25	9.00	9.50	10.25	11.50	14.33
Malmöhus	4.50	6.00	6.00	6.50	9.50	9.75	9.00	10.00	10.00	12.00	15.00	15.00
Hallands	4.50	6.00	6.00	6.33	7.25	9.00	7.50	12.00	10.50	11.00	14.00	17.00
Göteborgs o. Bohus	4.07	4.50	4.40	5.50	7.15	8.85	7.63	7.70	7.40	10.00	13.25	17.00
Älvsborgs	4.06	5.00	5.13	6.25	7.25	8.25	8.13	8.53	9.00	10.75	12.75	15.50
Skaraborgs	3.86	5.43	5.47	5.95	8.00	9.63	6.77	8.60	8.75	10.18	11.83	14.42
Värmlands	5.13	6.38	6.00	6.88	7.63	8.88	8.79	10.98	9.25	11.60	13.75	15.25
Örebro	4.80	6.48	6.31	6.73	7.75	8.44	7.15	9.99	10.03	10.80	13.20	14.68
Västmanlands	4.00	5.95	5.78	6.75	7.76	9.35	7.96	10.64	10.00	11.88	14.23	15.50
Kopparbergs	5.67	8.17	7.79	8.63	9.73	10.91	12.39	14.99	13.96	15.63	20.28	23.06
Gävleborgs	5.90	8.60	7.50	9.00	9.67	11.42	11.83	15.53	14.33	17.00	20.50	25.50
Västernorrlands	6.04	8.65	7.77	7.80	9.55	10.80	11.71	17.30	15.81	15.60	18.75	22.90
Jämtlands	6.47	8.50	7.36	8.07	9.36	11.14	12.77	16.50	14.50	15.96	20.00	23.79
Västerbottens	6.46	9.16	8.32	9.22	9.96	12.26	12.26	17.93	16.96	18.44	20.31	25.28
Norrbottnens	6.07	8.74	7.70	8.56	10.21	12.61	11.66	17.30	15.86	17.59	21.21	26.45
Hela riket	5.51	7.51	6.92	7.78	8.97	10.62	10.28	13.93	12.96	14.46	17.42	20.93
Indextal:												
basår 1929/30	100	136	126	140	163	193	100	136	126	141	169	204
> 1939/40	71	97	90	100	116	137	71	96	90	100	120	145
Därav <i>Norra Sverige</i> ³	6.22	8.67	7.80	8.63	9.81	11.82	11.87	16.81	15.81	17.06	20.29	24.75
Indextal:												
basår 1929/30	100	139	125	139	158	190	100	142	129	144	171	209
> 1939/40	72	100	90	100	114	137	70	99	90	100	119	145

tets olika svårighetsgrad och växlande väderleksbetingelser för skogsdrivingarna.

Såsom förut nämnts, arbeta skogsarbetarna nästan uteslutande på ackord. En karakteristisk mätare av lönenivån inom skogsbruket utgöra därför i olika delar av landet de vanligen tillämpade ackordssatserna för vedhuggning, låt vara att dessa givetvis röna inverkan av lokala avvikelser i fråga om skogens beskaffenhet, slag av ved m. m. Liksom tidigare år ha för vintern 1941/42, förutom uppgifterna rörande dagsförtjänsterna vid skogsdriving, från reviren insamlats uppgifter om det på olika orter vanliga priset för huggning av en m³ brännved.⁴ I år ha dylika uppgifter inforrats även för våren och försommaren 1942, varvid samtidigt begärdes uppgifter om sedvanliga priset för huggning av 1 m res resp. 2 alnar res kolved. En

¹ Se not 1 å sid. 71. — ² Se not 2 å sid. 71. — ³ Värmland, Dalarna och Norrland. — ⁴ Se Soc. Medd. 1942, sid. 322.

Tab. 25. Ackordssatser för vedhuggning våren/försommaren 1942.

Överjägmästar- distrikt	Antal revir med uppg- om pri- set för hugg- ning av bränn- ved	Antal revir, där vanliga priset för huggning av 1 m ³ brännved utgjorde i kr.:					Medel- pris för hugg- ning av 1 m ³ bränn- ved, kr.	Antal revir med uppg- om pri- set för huggn. av kol- ved	Antal revir, där vanliga priset för huggning av 1 m res kolved utgjorde i öre:					Medel- pris för huggn. av 1 m res kol- ved, öre	
		un- der 2·75	2·75- 2·99	3·00- 3·24	3·25- 3·49	3·50 o. där- över			un- der 45	45- 50- 49	50- 55- 54	55- 60- 59	60- 65 där- över		
Södra	11	1	8	2	—	—	2·85	2	—	1	—	—	1	—	53
Västra	9	—	1	8	—	—	3·03	4	—	1	1	1	1	—	54
Östra	12	—	8	4	—	—	2·92	7	3	4	—	—	—	—	44
Bergslags	12	—	3	7	2	—	3·09	12	—	5	6	1	—	—	49
Gävle-Dala	7	—	—	3	3	1	3·28	11	—	2	2	1	1	6	65
Mell. Norrlands	13	—	1	3	7	2	3·26	9	—	1	—	5	3	—	64
Umeå	10	—	1	5	3	1	3·18	6	—	4	—	1	1	—	56
Skellefteå	8	—	—	3	2	3	3·33	7	—	1	—	1	5	—	69
Nedre Norrb.	7	—	—	2	5	—	3·23	3	—	—	—	1	2	—	70
Övre Norrb.	8	—	1	2	3	2	3·31	2	—	—	—	—	2	—	65
Hela riket 1942	97	1	23	39	25	9	3·13	63	3	11	15	4	11	19	58
1941	100	41	31	22	5	1	2·78	67	19	10	22	5	7	4	49
1940	100	80	18	2	—	—	2·39	47	28	8	8	1	2	—	43

sammanställning av dessa uppgifter lämnas i tab. 25, varvid priset å 2 alnar res kolved, vilket huvudsakligen tillämpas i vissa delar av Norrland, reducerats till 1 m res kolved.

Priset för vedhuggning i södra och mellersta Sverige växlade vanligen mellan 2·75 kr. och 3·25 kr. och i norra Sverige mellan 3·00 kr. och 3·50 kr. per m³. Beträffande huggning av kolved förekom detta endast inom vissa revir. Vanligen varierade priset för kolvedhuggning i mellersta Sverige mellan 40 och 50 öre, i Bergslagen mellan 45 och 55 öre och i Norrland mellan 50 och 65 öre per 1 m res. För hela riket uppgick medelpriset för huggning av 1 m³ brännved till 3·13 kr. och för huggning av 1 m res kolved till 58 öre eller 12·6 resp. 18·4 % högre än föregående år.

D. Vägarbetare.

Angående vägarbetarnas löneförhållanden har socialstyrelsen sedan år 1927 från vägstyrelser och vägentreprenörer inhämtat årliga uppgifter, i regel avseende förhållandena under sommarsäsongen. Även för år 1942 har en sådan undersökning verkställts. Liksom vid föregående undersökningstillfälle begärdes vissa uppgifter angående vägstyrelsernas personal, varjämte efterfrågades sedvanlig arbetsförtjänst för med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare vid tidlöns- och ackordsarbete, ävensom hur stor del av arbetet som utförts såsom ackordsarbete. Efterföljande redogörelse avser endast att lämna en översikt av vägunderhållsarbetsarnas löneförhållanden 1942.¹

¹ En fullständig redogörelse för resultaten av undersökningen har lämnats i Soc. Medd. årg. 1942, sid. 823 o. f. Det använda formuläret finnes avtryckt i Lönestatistisk årsbok 1937 (sid. 111).

En sammanfattning av löneuppgifterna rörande med vägunderhållsarbete sysselsatta grovarbetare lämnas i följande tablå:

	Timförtjänst för grovarbetare sysselsatta med vägunderhållsarbete inom samtliga vägdistrikt											
	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941	1942
Tidlönsarbete . . .	0.73	0.72	0.72	0.72	0.72	0.73	0.83	0.88	0.91	0.95	1.05	1.15
Ackordsarbete . . .	0.87	0.85	0.85	0.84	0.87	0.88	1.01	1.09	1.13	1.16	1.28	1.42
Oavsett löneform ¹ .	0.79	0.78	0.77	0.77	0.77	0.79	0.89	0.95	0.98	1.00	1.10	1.21

Åren 1932—1933 gingo lönerna något tillbaka och höllo sig därefter oförändrade till år 1936, då en mindre uppgång märktes. De följande åren ha medfört en fortsatt förbättring av timförtjänsterna, särskilt framträdande för år 1937 samt de båda senaste åren.²

Den genomsnittliga timförtjänsten 1942 utgjorde 1.15 kr. vid tidlönsarbete, 1.42 kr. vid ackordsarbete och 1.21 kr. i medeltal för allt arbete oavsett löneform, vilka lönebelopp innebära stegring från föregående år med resp. 9.5, 10.9 och 10.0 %. En bild av löneökningens styrka inom olika vägdistrikt erhålles i nedanstående tablå, där vägdistriktet fördelats efter timförtjänsternas procentuella ökning eller minskning sedan år 1941.

Antal distrikt med uppgift både 1941 och 1942	Därav distrikt, där timförtjänsten år 1942 i jämförelse med 1941 uppgivits vara:						
	lägre, %			högre, %			
	6 och över	1—5	oförändrad	1—5	6—15	16 och över	
Vid tidlönsarbete	2	2	3	15	122	26	
Vid ackordsarbete	6	2	4	16	51	30	
Oavsett löneform	3	4	2	21	115	25	

Stigande genomsnittsförtjänster föredde 161 av de 170 vägdistrikt, från vilka uppgifter föreligga för både 1941 och 1942, medan 2 distrikt uppvisade oförändrade och 7 distrikt fallande förtjänster. I de distrikt, där genomsnittsförtjänsterna minskats, torde detta i allmänhet antingen bero på en minskning av ackordsförtjänsterna per timme eller en minskning av ackordsarbetets relativa betydelse. Tidlönsatserna ha nämligen, enligt vad tablåen utvisar, beräknats vara fallande endast i 4, oförändrade i 3 och stigande i 163 distrikt.

Man finner, att genomsnittsförtjänsterna vid ackordsarbete voro betydligt högre än vid tidlönsarbete. Medräknar man endast sådana vägdistrikt, där både tidlöns- och ackordsarbete förekommit, befinner sig medelförtjänsten år 1942 ha varit 23 % högre (år 1941 20 %) vid ackordsarbete än vid tidlönsarbete. I detta sammanhang kan det nämnas, att enligt erhållna upplysningar i medeltal 20 % av vägunderhållsarbetet utföres på ackord. Både beträffande ackordsarbetets relativa betydelse och den relativa merförtjänsten vid ackordsarbete förefinnas emellertid betydande olikheter mellan olika vägdistrikt.

¹ Dessa siffror ha med användande av vissa uppgifter om hur stor del av arbetet, som utföres mot tidlön resp. på ackord, approximativt beräknats på grundval av uppgifterna om tid- och ackordslöner.

² Siffror rörande den motsvarande utvecklingen av reallönen kunna ej lämnas i avsaknad av fortlöpningsstatistik över pris- och levnadskostnadsförhållanden på landsbygden.

Tab. 26. Genomsnittliga timförtjänster inom olika län för med vägenderhållsarbete sysselsatta grovarbetare.

L ä n	Genomsnittlig timförtjänst (i kr.) för grovarbetare								
	vid tidlönsarbete			vid ackordsarbete			vid allt arbete oavsett löneform		
	1940	1941	1942	1940	1941	1942	1940	1941	1942
Stockholms	1.15	1.23	1.42	1.70	1.79	1.88	1.28	1.34	1.50
Uppsala	1.05	1.13	1.24	1.22	1.47	1.52	1.09	1.15	1.27
Södermanlands	0.96	1.03	1.10	1.13	1.15	1.28	1.01	1.07	1.16
Östergötlands	0.93	1.02	1.12	1.14	1.23	1.37	0.96	1.05	1.15
Jönköpings	0.92	0.99	1.09	1.06	1.22	1.40	0.94	1.03	1.15
Kronobergs	0.90	0.99	1.07	1.00	1.21	1.32	0.93	1.07	1.12
Kalmar	0.87	0.99	1.05	1.03	1.02	1.18	0.89	0.99	1.06
Gotlands	1.06	1.05	1.11	1.11	1.13	1.33	1.08	1.09	1.18
Blekinge	0.86	0.97	1.07	1.15	1.10	1.18	0.87	0.97	1.08
Kristianstads	0.90	0.99	1.09	1.16	1.21	1.33	0.93	1.02	1.13
Malmöhus	0.89	1.02	1.15	1.04	1.34	1.48	0.89	1.03	1.15
Hallands	0.93	0.99	1.10	1.16	1.21	1.30	0.94	1.01	1.11
Göteborgs o. Bohus	1.01	1.18	1.31	1.21	1.45	1.58	1.05	1.20	1.33
Älvsborgs	0.96	0.99	1.13	1.18	1.24	1.30	0.99	1.02	1.16
Skaraborgs	0.91	0.98	1.08	1.03	1.19	1.28	0.94	1.01	1.11
Värmlands	0.89	1.01	1.09	1.04	1.14	1.26	0.93	1.04	1.13
Örebro	0.93	1.04	1.13	1.18	1.31	1.39	1.03	1.11	1.19
Västmanlands	1.00	1.06	1.13	1.09	1.24	1.36	1.00	1.07	1.14
Kopparbergs	0.98	1.03	1.15	1.17	1.23	1.34	1.04	1.08	1.19
Gävleborgs	1.01	1.08	1.18	1.22	1.33	1.46	1.08	1.14	1.27
Västernorrlands	1.05	1.18	1.29	1.30	1.50	1.60	1.12	1.30	1.41
Jämtlands	0.91	1.10	1.22	1.09	1.24	1.45	0.97	1.13	1.27
Västerbottens	0.95	1.06	1.16	1.12	1.24	1.37	1.01	1.12	1.22
Norrbottens	1.03	1.15	1.23	1.22	1.33	1.52	1.10	1.21	1.33
Samtl. vägdistrikt	0.95	1.05	1.15	1.16	1.28	1.42	1.00	1.10	1.21
därav med koll.-avtal	0.96	1.05	1.16	1.16	1.28	1.42	1.01	1.10	1.21
utan » » » » »	0.89	0.97	1.13	1.07	1.28	1.48	0.95	1.15	1.23

Av tab. 26 framgår, att medellönerna inom olika län förete relativt betydande olikheter. Högsta genomsnittliga timförtjänsten (oavsett löneform) uppvisade under år 1942 Stockholms län (1.50 kr.), medan Blekinge (1.08 kr.) och Kalmar län (1.06 kr.) kommo lägst på skalan. Inom alla län har genomsnittsförtjänsterna vid såväl tidlönsarbete som ackordsarbete stigit i förhållande till föregående år.

Ett uttryck för lönenivån inom samtliga vägdistrikt ger nedanstående tablå:

		Antal vägdistrikt (%), där genomsnittliga timförtjänsten för grovarbetare utgjorde (i kr.)										
		under 0.90	0.90-0.99	1.00-1.09	1.10-1.19	1.20-1.29	1.30-1.39	1.40-1.49	1.50-1.59	1.60-1.69	1.70-1.79	1.80 o. över
Vid tidlönsarbete .	1941	1.8	27.7	41.7	22.9	4.1	0.6	0.6	0.6	—	—	—
	1942	—	1.8	29.4	40.6	19.4	4.1	1.8	1.7	0.6	0.6	—
Vid ackordsarbete	1941	—	0.9	8.8	21.1	36.0	16.7	6.1	4.4	2.6	1.7	1.7
	1942	—	—	0.8	5.1	16.8	28.6	21.8	17.7	1.7	5.0	2.5
Oavsett löneform .	1941	0.6	18.8	35.9	30.0	8.8	2.9	1.2	1.2	0.6	—	—
	1942	—	1.2	18.8	37.0	23.5	11.8	1.8	2.9	1.8	1.2	—

¹ Avse 4 mindre vägdistrikt.

De lägsta och de högsta genomsnittliga timförtjänsterna (oavsett löneform) utgjorde år 1941 resp. 0·84 och 1·65 samt år 1942 0·90 och 1·79 kr. Om man frånräknar de båda fjärdedelar av vägdistriktet, där de högsta och de lägsta timförtjänsterna förekommo, befinnes timförtjänsten inom den återstående mellersta hälften av distriktet ha varierat mellan 1·11 och 1·27 kr. år 1942; för 1941 voro motsvarande tal 1·02 och 1·14 kr.

Variationerna i vägarbetarnas löner torde delvis sammanhånga med vägarbetets olika karaktär inom olika vägdistrikt. På sina håll utgör det fortfarande — om också i betydligt mindre grad än förr — en bisyssla för jordbruksbefolkningen. Särskilt å starkare trafikerade vägar brukar emellertid numera vägunderhållet ombesörjas av yrkesmässiga vägarbetare, vilka till största delen äro fackligt organiserade och ha sina arbetsförhållanden reglerade genom kollektivavtal. År 1942 uppgåvos kollektivavtal gälla inom 166 distrikt eller 98 % av samtliga. Kollektivavtal saknas således nu endast i 4 mindre distrikt.

Vad beträffar avlöningen för körslor i samband med vägarbete föreliggande för år 1942 uppgifter över genomsnittliga timförtjänster för körare med en häst från 75 distrikt (år 1941 76 distrikt) och för körare med två hästar från 23 distrikt (21 föregående år). I flertalet distrikt torde dock endast lastbilar användas för gruskörning och andra transporter vid vägarbeten.¹ För att erhålla en uppfattning om löneutvecklingen för körare jämföres i nedanstående uppställning vägdistriktets fördelning efter körarens timförtjänster åren 1941 och 1942.

	Antal vägdistrikt, där timförtjänsten för körare utgjorde (i kr.):										2·20 och över
	under 1·30	1·80- 1·39	1·40- 1·49	1·50- 1·59	1·60- 1·69	1·70- 1·79	1·80- 1·89	1·90- 1·99	2·00- 2·09	2·10- 2·19	
Körare med en häst:											
år 1941	7	1	4	16	15	7	8	7	7	—	4
, 1942	1	—	1	10	4	14	3	7	17	10	8
Körare med två hästar:											
år 1941	—	—	—	—	2	2	2	1	6	1	7
, 1942	—	—	—	—	—	2	1	1	3	4	12

I genomsnitt för hela riket har timförtjänsten för körare med en häst uppgivits till 1·90 kr. år 1942 och till 1·68 kr. 1941. Motsvarande medelförtjänster för körare med två hästar ha beräknats till 2·31 och 2·09 kr.

¹ Angående chaufförernas timförtjänster se Soc. Medd. 1942, nr 10, sid. 823.

II. Löneförhållandena inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

A. Undersökningens primärmaterial.

Undersökningens innehåll. Efterföljande översikt av löneläget år 1941 innebär ett fullföljande av socialstyrelsens sedan år 1918 pågående årliga undersökningar angående löneförhållandena för förvaltnings- och arbetarpersonal inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m. En preliminär redogörelse för resultatet av årets undersökning har publicerats i juni månad 1942.¹

Insamlandet av undersökningens huvudsakliga primärmaterial, som avser faktiskt utbetalda löner inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m., har liksom tidigare skett genom utsändande av frågeformulär till vederbörande arbetsgivare, varvid förutsatts, att erforderligt material skulle kunna åstadkommas på frivillighetens väg. De kompletterande uppgifterna om löneförhållandena inom vissa grupper av sjömansyrket ävensom för i hotell- och restaurangrörelse samt i husligt arbete anställd personal härröra från de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. Lönematerialet rörande statens anläggningsarbetare har ställts till förfogande av statens järnvägars statistiska kontor samt av vattenfallsstyrelsens kanslibyrå.

Det frågeformulär, som använts vid insamlande av primäraterialet för socialstyrelsens lönestatistiska uppgifter från arbetsgivarna, överensstämmer i huvudsak med det, som användes vid föregående års undersökning.²

Primäraterialets omfattning. Blanketterna utsändes av socialstyrelsen under januari månad 1942 till sammanlagt 14 608 arbetsgivare i olika delar av riket. Det övervägande flertalet av de tillskrivna återsände frågeformulären vederbörligen ifyllda. Sammanlagt ha till styrelsen inkommit lönestatistiska uppgifter från 12 459 arbetsgivare eller 85,3 % av de tillskrivna, däribland från så gott som samtliga större företag.

¹ Soc. Medd. årg. 1942, sid. 513 o. f. — ² Se Lönestatistisk årsbok för Sverige 1940, sid. 122—123.

Allteftersom löneuppgifterna inkommo till socialstyrelsen, underkastades de omedelbart en ingående granskning, varvid bl. a. jämförelse skett med för tidigare år lämnade uppgifter samt med lönesatser i gällande kollektivavtal. Vid bearbetningen har det, för erhållande av ett så fullgott material som möjligt, befunnits lämpligt att av olika anledningar utgallra 365 formulär. Det till grund för undersökningen liggande primärmaterialet utgöres sålunda av uppgifter från 12 094 företag, av vilka 7 943 redovisat både förvaltningspersonal och arbetare, 1 325 enbart förvaltningspersonal och 2 826 enbart arbetare. Från dessa företag ha redovisats tillsammans 672 094 löntagare, av vilka 144 818 hänförts till förvaltningspersonal och 527 276 till arbetare. Av de redovisade arbetarna representerade 79·4 % den egentliga industrin och återstoden eller 20·6 % grupperna samfärdsl (inkl. kommunal spårvägs- och omnibusdrift), byggnadsverksamhet (inkl. statliga och kommunala byggnads- och anläggningsarbeten) samt handel och varulager. I förhållande till föregående år har antalet redovisade personer ökat beträffande förvaltningspersonalen med 4·4 och i fråga om arbetarna med 5·4 %.

Primärmaterialets beskaffenhet. I samband med den inom styrelsen verkställda granskningen av primäruppgifterna har kompletterande material insamlats, varjämte uppenbart felaktiga uppgifter korrigerats. Särskilt för vissa näringsgrenar kvarstå likväl vissa bristfälligheter, vilka framför allt göra sig gällande vid beräkningen av årslönerna inom de s. k. säsongyrkena. I årsboken för 1939 gjordes ett försök att närmare utreda betydelsen av de viktigaste bland angivna felkällor. Då de resultat, som därvid vunnos, i allt väsentligt äga giltighet även för årets lönestatistik, kan man här av utrymmesskäl i fråga om detaljerna inskränka sig till en hänvisning till nämnda undersökning.¹ Såsom en sammanfattning av nämnda omprövning av primäruppgifternas beskaffenhet må här antecknas dels att arbetare inom fabriksindustrin blivit fullständigare redovisade än inom småindustrin och hantverket, dels att det summariska tillvägagångssättet vid löneredovisningen visserligen ej nämnvärt påverkar tillförlitligheten av de beräknade tim-, dags- och veckoförtjänsterna men däremot nödvändiggör försiktighet vid årslönestatistikens användning. Varsamhet påkallas även vid jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrupper och näringsgrenar, på grund av att primärmaterialet ej möjliggör en sammanställning av jämförbara yrkesspecialiteter. Vid studiet slutligen av löneutvecklingen i tiden måste hänsyn tagas till det lönestatistiska materialets svagare representativitet under tidigare år.

¹ Jfr Lönestatistisk årsbok för Sverige år 1939 (sid. 65 o. f.) samt Berättelse över Svenska städernas förhandlingsorganisations verksamhet år 1941 (sid. 54 o. f.).

B. Löneförhållandena för privatanställda.

(Förvaltningspersonal o. dyl.)

Antal redovisade privatanställda. Såsom förut nämnts, utgjorde år 1941 förvaltningspersonalen m. fl. vid de i undersökningen ingående 9 268 företag, som redovisat dylik personal, tillsammans 144 818 personer. Härav voro 62·0 % män och 38·0 % kvinnor. Motsvarande fördelningstal för män och kvinnor utgjorde närmast föregående år resp. 62·7 och 37·3 % samt utgångsåret 1913 resp. 77·0 och 23·0 %, vilket innebär, att kvinnornas betydelse under perioden i fråga ökats rätt väsentligt på männens bekostnad.

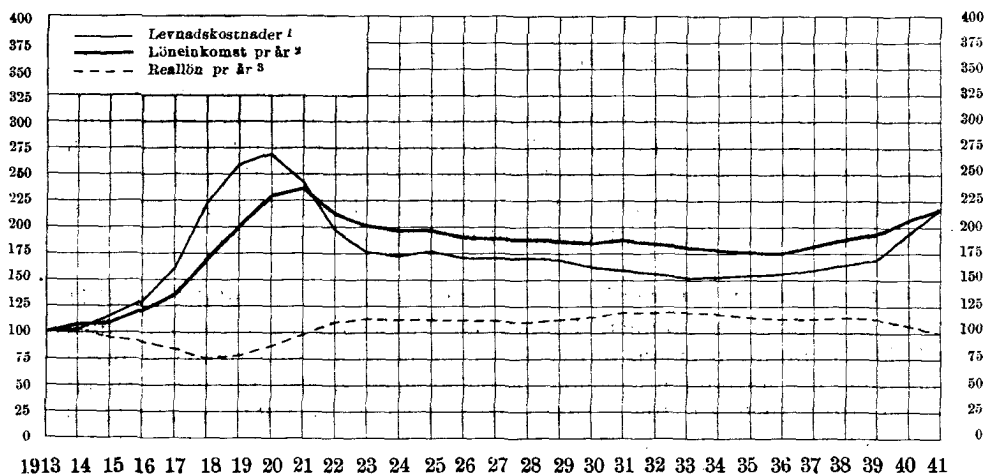
Löneutvecklingen i allmänhet. En första översikt av resultatet av 1941 års lönestatistiska beräkningar lämnas med avseende på i enskild tjänst anställd förvaltningspersonal o. dyl. i tab. 27 (avd. a), som redovisar den i genomsnitt per anställd utbetalade årsavlönings storlek för vart och ett av åren 1913, 1929 och 1935—1941.¹ Härvid ha de anställda uppdelats på män och kvinnor inom trenne huvudgrupper, nämligen teknisk personal (ingenjörer, kemister, verkmästare, förmän o. dyl.), kontorspersonal o. dyl. (exkl. direktörer, disponenter m. fl. företagsledare) samt butiks- och lagerpersonal. För var och en av dessa personalgrupper meddelas i tabellen motsvarande indextal för årslönen, varvid avlöningen år 1913 satts = 100 (avd. d). Därjämte ha — för att underlätta ett detaljstudium av löneutvecklingen under de senaste åren — särskilda indextal beräknats, varvid såväl år 1940 (avd. b) som år 1929 (avd. c) valts till basår. De i tabellen meddelade medellönerna för män och kvinnor dels tagna var för sig och dels tillsammans ha beräknats under antagande av att personalens fördelning på yrkesgrupper och sammansättning efter kön varit densamma under hela perioden som under redogörelseåret 1941 (s. k. standardräkning). Då siffrorna för manlig kontorspersonal m. fl. rönt inverkan i sänkande riktning genom viss år 1931 ny tillkommen grupp (linjepersonal vid enskilda järnvägar), ha i tabellen särskilda tal meddelats inom parentes, där nämnda grupp ej medräknats.

Tab. 27 (avd. a) visar, att genomsnittslönen för samtliga privatanställda (andra än kroppsarbetare) utgjorde för personalen i dess helhet 4 146 kr. För männen enbart var motsvarande siffra 5 077 kr. och för kvinnorna 2 627 kr. Den höjning av de nominella lönerna, som dessa siffror återspegla i förhållande till 1940 års löner, är lika stor för kvinnorna som för männen (7·5 %). Medelförtjänsten för hela personalgruppen (inkl. linjepersonalen vid enskilda järnvägar) uppvisade i jämförelse med föregående redovisningsår en ökning av 7·5 % samt låg 13·9 % högre än under år 1929, vilket år för stora delar av näringslivet kan betecknas som gränsåret, innan lågkonjunkturen före världskriget satte in. Vissa förändringar i personalens samman-

¹ För mellanliggande år hänvisas till tidigare årgångar av denna årsbok.

Diagram 1. Löneutvecklingen för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) åren 1913—1941.

Indextal Mouvement général du traitement des employés des entreprises privées, de 1913 à 1941. Indextal

sättning under perioden 1929—1941 kunna dock ha påverkat siffrorna. Utsträcker jämförelsen till manliga och kvinnliga privatanställda, visar det sig, att lönerna år 1941 lågo för männen 16.4 % (om hänsyn ej toges till linjepersonalen vid enskilda järnvägar) och för kvinnorna endast 11.7 % högre än under jämförelseåret 1929. Nedgången i lönerna under perioden 1929—1941 var störst under åren 1932 och 1933, men en viss om också svagare tendens till sänkning av lönerna har varit märkbar även under de följande åren fram till 1936, som betecknar vändpunkten, varefter en stegring inträtt under åren 1937—1941.

En jämförelse åter med basåret 1913 visar, att de anställdas löner år 1941 i genomsnitt undergått en ökning av omkring 121 % sedan år 1913, om hänsyn ej toges till linjepersonalen vid enskilda järnvägar. Ett närmare studium av tabellen ger emellertid vid handen, att löneförskjutningarna företett betydande olikheter inom skilda områden. Medan exempelvis lönen för den lägst avlönade gruppen, butiks- och lagerpersonal, stigit mest eller med 140 %, ha tekniker och kontorister fått sina löner ökade med resp. 107 och 126 %. Ökningen har i allmänhet varit högre för kvinnorna (139 %) än för männen (116 %). Vid här gjorda jämförelser, som ju spänna över en tidrymd av mer än 25 år, måste reservation göras för under mellantiden inträffade förändringar bl. a. i personalens sammansättning, vilka förändringar ha väsentligt större betydelse än vid en jämförelse exempelvis med år 1929.

¹ Nombrés indices du coût de la vie (villes et agglomérations urbaines). — ² Salaire nominal par an. — ³ Salaire réel par an.

Tab. 27. Lönenivåns förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) åren 1913—1941.

(Siffrorna inom parentes avse medeltal, där linjepersonalen vid enskilda järnvägar ej medräknats.)

År	M ä n			K v i n n o r			S a m t l i g a a n s t ä l l d a					
	L ö n e i n k o m s t p e r å r f ö r											
	tek- nisk per- sonal	konto- perso- nal	bu- tiks- per- sonal	samtliga	tek- nisk per- sonal	konto- perso- nal	bu- tiks- per- sonal	samt- liga	tek- nisk per- sonal	konto- perso- nal	bu- tiks- per- sonal	samtliga
a) Absoluta tal, kr.												
1913	3 131	2 309	1 314	2 395 (2 402)	1 204	1 257	881	1 100	3 037	1 874 (1 829)	1 064	1 903 (1 882)
1929	5 619	4 206	2 914	4 431 (4 450)	2 624	2 589	2 014	2 352	5 474	3 538 (3 469)	2 394	3 641 (3 612)
1935	5 306	3 921 (4 177)	2 333	4 082 (4 209)	2 574	2 425	1 757	2 153	5 173	3 303 (3 378)	2 000	3 349 (3 388)
1936	5 319	3 943 (4 165)	2 305	4 092 (4 203)	2 558	2 391	1 695	2 108	5 185	3 302 (3 356)	1 952	3 338 (3 367)
1937	5 401	4 011 (4 244)	2 425	4 174 (4 291)	2 556	2 434	1 840	2 192	5 263	3 360 (3 419)	2 087	3 421 (3 453)
1938	5 539	4 154 (4 404)	2 536	4 310 (4 434)	2 718	2 492	1 879	2 245	5 402	3 467 (3 532)	2 156	3 525 (3 560)
1939	5 671	4 281 (4 527)	2 602	4 427 (4 549)	2 739	2 513	1 916	2 273	5 529	3 551 (3 609)	2 205	3 608 (3 640)
1940	6 028	4 573 (4 792)	2 788	4 421 (4 831)	2 947	2 686	2 084	2 444	5 878	3 793 (3 832)	2 381	3 856 (3 878)
1941	6 428	4 968 (5 184)	2 963	5 077 (5 182)	3 209	2 881	2 245	2 627	6 272	4 106 (4 135)	2 548	4 146 (4 162)
b) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1940 sättes = 100												
1941	106·6	108·6 (108·2)	106·3	107·5 (107·3)	108·9	107·3	107·7	107·5	106·7	108·3 (107·9)	107·0	107·5 (107·3)
c) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1935	94·4	93·2 (99·3)	80·1	92·1 (94·6)	98·1	93·7	87·2	91·5	94·5	93·4 (97·4)	83·6	92·0 (93·8)
1936	94·7	93·7 (99·0)	79·1	92·3 (94·5)	97·5	92·4	84·2	89·6	94·7	93·3 (96·8)	81·6	91·7 (93·2)
1937	96·1	95·4 (100·9)	83·2	94·2 (96·4)	97·4	94·0	91·4	93·2	96·2	95·0 (98·6)	87·2	94·0 (95·6)
1938	98·6	98·8 (104·7)	87·0	97·3 (99·6)	103·6	96·3	93·3	95·4	98·7	98·0 (101·8)	90·1	96·8 (98·5)
1939	100·9	101·8 (107·6)	89·3	99·9 (102·2)	104·4	97·1	95·1	96·6	101·0	100·4 (104·0)	92·1	99·1 (100·8)
1940	107·3	108·7 (113·9)	95·7	106·5 (108·5)	112·3	103·7	103·5	103·9	107·4	107·2 (110·5)	99·5	105·9 (107·3)
1941	114·4	118·1 (123·3)	101·7	114·6 (116·4)	122·3	111·3	111·5	111·7	114·6	116·1 (119·2)	106·4	113·9 (115·2)
d) Indextal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1929	179·4	182·2	221·8	185·0 (185·2)	217·9	206·0	228·6	213·8	180·2	188·8 (189·6)	225·0	191·3 (191·9)
1935	169·4	169·8 (180·9)	177·5	170·4 (175·2)	213·8	192·9	199·4	195·7	170·3	176·2 (184·7)	188·0	176·0 (180·0)
1936	169·9	170·8 (180·4)	175·4	170·9 (175·0)	212·5	190·2	197·4	191·6	170·7	176·2 (183·5)	183·5	175·4 (178·8)
1937	172·5	173·7 (183·8)	184·6	174·3 (178·6)	212·3	193·6	208·8	199·2	173·3	179·2 (186·9)	196·2	179·8 (183·4)
1938	176·9	179·9 (190·7)	193·0	179·9 (184·6)	225·7	198·2	213·3	204·0	177·8	185·0 (193·1)	202·7	185·2 (189·1)
1939	181·1	185·4 (196·1)	198·0	184·8 (189·3)	227·5	199·9	217·5	206·6	182·0	189·4 (197·3)	207·3	189·6 (193·4)
1940	192·5	198·1 (207·5)	212·2	197·1 (201·1)	244·8	213·7	236·3	222·2	193·5	204·4 (209·5)	223·8	202·6 (206·0)
1941	205·3	215·2 (224·5)	225·5	212·0 (215·7)	266·5	229·2	254·8	238·9	206·5	219·1 (226·0)	239·5	217·9 (221·1)
e) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1940 sättes = 100												
1941	93·9	95·7 (95·3)	93·6	94·7 (94·5)	95·9	94·5	94·9	94·7	94·0	95·3 (95·0)	94·2	94·7 (94·5)
f) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1935	102·3	101·0 (107·6)	86·7	99·9 (103·3)	106·3	101·4	94·5	99·1	102·4	101·4 (105·7)	90·5	99·8 (101·7)
1936	101·3	100·3 (105·9)	84·6	98·9 (101·9)	104·3	98·8	90·0	95·8	101·3	100·0 (103·7)	87·2	98·2 (99·8)
1937	100·3	99·5 (105·3)	86·8	98·4 (101·4)	101·6	98·1	95·3	97·1	100·3	99·3 (103·0)	90·9	98·1 (99·8)
1938	100·4	100·5 (106·6)	88·6	99·1 (102·3)	105·5	98·0	95·0	97·1	100·5	100·0 (103·9)	91·7	98·7 (100·4)
1939	99·7	100·6 (106·4)	88·2	98·8 (101·9)	103·2	95·9	94·0	95·4	99·8	99·4 (103·0)	91·0	98·1 (99·7)
1940	94·4	95·7 (100·3)	84·2	93·8 (96·3)	98·9	91·3	91·1	91·4	94·6	94·6 (97·4)	87·5	93·3 (94·6)
1941	88·7	91·6 (95·5)	78·8	88·9 (91·0)	94·8	86·3	86·4	86·5	88·8	90·2 (92·6)	82·5	88·4 (89·4)
g) Indextal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1929	106·2	107·8	131·2	109·5 (109·6)	129·0	121·9	135·3	126·5	106·6	111·7 (112·2)	133·2	113·2 (113·6)
1935	108·6	108·9 (116·0)	113·8	109·3 (112·3)	137·0	123·7	127·8	125·4	109·2	113·0 (118·4)	120·5	112·8 (115·4)
1936	107·5	108·1 (114·2)	111·0	108·1 (110·7)	134·5	120·4	121·8	121·3	108·0	111·5 (116·1)	116·2	111·0 (113·2)
1937	106·5	107·2 (113·5)	113·9	107·6 (110·3)	131·0	119·5	128·9	123·0	107·0	110·6 (115·4)	121·1	111·0 (113·2)
1938	106·6	108·4 (114·9)	116·3	108·4 (111·2)	136·0	119·4	128·5	122·9	107·1	111·4 (116·3)	122·1	111·6 (113·9)
1939	105·9	108·4 (114·7)	115·8	108·1 (110·7)	133·0	116·9	127·2	120·8	106·4	110·8 (115·4)	121·3	110·9 (113·1)
1940	100·3	103·2 (108·1)	110·5	102·7 (104·7)	127·5	111·3	123·2	115·7	100·8	105·4 (109·1)	116·6	105·5 (107·8)
1941	94·2	98·7 (103·0)	103·4	97·2 (98·9)	122·3	105·1	116·9	109·6	94·7	100·5 (103·7)	109·9	100·0 (101·4)

Reallöne- och standardberäkningar. Nu utförda beräkningar hänföra sig emellertid uteslutande till penninglönerna och avse således endast de nominella förändringar i årslönerna, som inträffat under redogörelseperioden. Ett försök till beräkning av i vad mån dessa fluktuationer i penninglönerna äro reella och således innebära förfogande över en större eller mindre kvantitet varor och tjänster, har därför även verkställts i tab. 27 (avd. e, f och g) genom en sammanställning av nyssnämnda löneindextal med socialstyrelsens indexsiffror för levnadskostnadernas stegring, omräknade med åren 1940, 1929 och 1913 som bas (i stället för 1 juli 1914).¹ Kalkylen, som grafiskt åskådliggöres i diagram I å sid. 80, ger vid handen, att den genomsnittliga reallönen för samtliga redovisade anställda skulle under år 1939 (alltså två år före redogörelseåret) ligga ungefär på samma höjd som år 1929 men att en sänkning på c:a 5 % i förhållande till nästföregående år inträtt under vart och ett av åren 1940 och 1941. Detta innebär, att den genomsnittliga reallönen under redogörelseåret 1941 sjunkit till ungefär samma nivå som basåret 1913. Huru reallönens utveckling tett sig för de olika personalgrupper, i vilka undersökningsmaterialet i förevarande statistik uppdelats, belyses närmare i tabellen.

Beträffande de i tab. 27 redovisade lönefluktuationerna bör emellertid beaktas, dels att siffrorna på grund av beräkningssättet närmast återspegla förhållandena vid resp. års mitt och dels att den genomsnittliga lönenivån även påverkas av förändringar i materialets representativitet, beroende bl. a. av växlingar i materialets fördelning på olika dyrorts- och åldersgrupper.² Det måste därför anses vara av intresse att, i den mån materialet det medger, söka eliminera även inverkan av dylika faktorer. Till den under redovisningsperioden eventuellt förändrade ålderssammansättningen kan dock f. n. ingen hänsyn tagas. Uppmärksammas måste därför, att — särskilt inom sådana grupper av anställda, där avståndet mellan begynnelse- och slutlön är stort och tjänsteåldern merendels medför successiva löneuppflyttningar — årsmedeltalens förändringar kunna återspegla icke blott faktiska löneförhöjningar eller lönenedsättningar utan även växlingar i personalens åldersfördelning.

För undersökning av i vad mån växlingarna i primärmaterialets fördelning på olika dyrortsgrupper påverka de privatanställdas genomsnittslöner ha — med utgångspunkt från socialstyrelsens dyrortsgrupperingar och med år 1929 som basår — i efterföljande tab. 28 uträknats nya indextal för penninglönerna under förutsättning, att proportionen mellan de anställda inom ortsgrupperna A—C, D—F och G—I samtliga år varit densamma som år 1941.³

En jämförelse mellan indextalen i tab. 28 och motsvarande tal i tab. 27, avd. c (där hänsyn ej tagits till fördelningen på dyrortsgrupper) visar, att

¹ Härvid bör dock beaktas, att sistnämnda indextal närmast avse tjänstemän och arbetare med en medelinkomst av c:a 2 000 kr. år 1914 och ej ta hänsyn till de särdrag konsumtionen kan förete inom högre avlönade yrkesgrupper. — ² Se Undersökningar rörande arbetstidsförhållanden och lönevillkor för privatanställda. Sveriges officiella statistik. Stockholm 1938. — ³ Linjepersonalen vid enskilda järnvägar ej medräknad. Jfr sid. 79.

Tab. 28. Årslönernas förändringar för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) åren 1929—1941.¹

Indextalen äro beräknade på grundval av personalens sammansättning år 1941 med hänsyn tagen till fördelningen på dyrortsgrupper.

Indextal (1929=100)	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941
<i>Män</i>	98·0	98·6	96·0	94·9	94·5	94·2	94·1	96·3	99·4	102·3	108·8	116·9
däruv:												
teknisk personal . .	98·0	99·0	95·2	93·5	92·9	93·2	93·4	94·8	97·2	99·7	106·0	113·0
kontorspersonal . .	96·6	101·3	100·3	100·2	99·8	100·1	100·1	102·1	105·8	109·2	115·9	125·8
butikspersonal . .	102·5	88·8	85·2	82·9	83·2	78·7	77·8	83·5	86·7	89·3	96·1	102·5
<i>Kvinnor</i>	98·2	98·7	97·8	94·7	93·8	92·2	90·8	94·2	96·8	98·1	105·9	114·2
däruv:												
teknisk personal . .	95·9	97·7	94·8	93·3	92·8	95·8	95·2	95·1	101·4	102·8	111·7	121·7
kontorspersonal . .	95·2	99·0	98·3	97·0	96·1	94·7	93·8	95·6	97·8	99·0	106·1	114·2
butikspersonal . .	103·6	98·3	97·2	90·7	89·8	87·8	85·1	91·6	94·8	96·1	105·1	113·3
<i>Samliga anställda</i>	98·1	98·6	96·5	94·8	94·3	93·7	93·3	95·2	98·7	101·2	108·1	116·2
däruv:												
teknisk personal . .	97·9	99·0	95·2	93·5	92·9	93·3	93·5	94·8	97·3	99·8	106·1	113·2
kontorspersonal . .	96·1	100·5	99·6	99·1	98·6	98·3	98·0	99·9	103·1	105·8	112·6	121·9
butikspersonal . .	103·0	93·4	91·0	86·7	86·4	83·1	81·4	87·4	90·7	92·6	100·5	107·8

de förra i regel ej nämnvärt avvika från de senare, vilket tyder på att under här berörda tidsperiod inga större förskjutningar i materialets fördelning på dyrortsgrupper ägt rum. För enstaka år är emellertid skillnaden mellan de båda sifferserierna ej alldeles oväsentlig.

Löneinkomster per år inom olika personalgrupper. I det föregående ha statistiskt åskådliggjorts de allmänna förskjutningarna i lönenivån för privatanställda. De medeltal, med vilka man därvid rört sig, dölja emellertid stora olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen, beroende på betydande olikheter i utbildning, arbetsuppgifter, ställning till yrket, tjänstear, levnadsålder och kön o. s. v. Primärmaterialet för den årliga lönestatistiken medger emellertid icke någon mera ingående undersökning av sambandet mellan ovannämnda faktorer och lönevillkoren, utan möjliggör endast en summarisk jämförelse i lönehänseende mellan vissa mer eller mindre homogena grupper. En mera ingående belysning av löneförhållandena för hithörande personal (avseende år 1935) erhålles däremot genom en inom socialstyrelsen verkställd sammanställning av från personalhåll meddelade individuella uppgifter.²

Resultatet av en sammanställning på grundval av den årliga lönestatistikens primärmaterial meddelas i tab. 29, som berör hela det lönestatistiska materialet. I tabellen ha de anställda liksom förut i denna undersökning delats i tre personalgrupper, nämligen teknisk personal, kontorspersonal o. dyl. samt butikspersonal, och inom var och en av dessa i män och kvin-

¹ Linjepersonalen vid enskilda järnvägar ej medräknad. Jfr sid. 79. — ² Undersökningens resultat har framlagts i publikationen »Undersökningar rörande arbetstidsförhållanden och lönevillkor för privatanställda», utg. 1938 (sid. 108 o. f.). Jfr även Lönestatistisk Årsbok för Sverige 1937 (sid. 57 o. f.).

Tab. 29. Genomsnittslöner för olika grupper av privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) år 1941.

(a = samtliga anställda, b = egentlig kontors- resp. butikspersonal, c = vaktmästare, springpojkar o. dyl., d = övrig personal.¹)

Yrkesgrupper (siffrorna inom klammer [] angiva antalet företag)	Medeltal anställda under år 1941		Genomsnittlig löne- inkomst under år 1941, kr.			Löneökning (+) eller löneminskning (-) 1940-1941 i procent		
	Män	Kv.	Män	Kv.	S:a	Män	Kv.	S:a ²
Teknisk personal [4 760]	29 466	1 503	6 428	3 209	6 272	+ 6·6	+ 8·9	+ 6·7
därav: ingenjörer, ritare o. dyl. . .	13 661	653	7 417	2 896	7 210	+ 6·7	+ 12·9	+ 6·8
verkmästare, förmän	15 805	850	5 574	3 450	5 465	+ 6·2	+ 5·3	+ 6·2
Kontorspersonal o. dyl. [7 826]	a 43 743	30 791	4 968	2 881	4 106	+ 8·6	+ 7·3	+ 8·3
b 31 815	30 070	5 619	2 917	4 306	+ 7·4	+ 7·5	+ 7·4	
c 4 911	721	2 368	1 386	2 243	+ 11·8	+ 8·9	+ 11·6	
d 7 017	.	3 833	.	3 833	+ 9·0	.	+ 9·0	
Därav inom:								
Industri [5 984]	a 22 533	18 451	4 781	2 679	3 855	+ 8·1	+ 7·2	+ 7·8
b 19 680	17 832	5 191	2 723	4 018	+ 7·2	+ 7·5	+ 7·8	
c 2 853	619	1 951	1 411	1 854	+ 10·9	+ 10·3	+ 10·8	
Handel [1 451]	a 4 769	6 710	5 297	2 855	3 870	+ 9·6	+ 7·0	+ 8·4
b 4 255	6 617	5 655	2 878	3 965	+ 9·6	+ 7·1	+ 8·5	
c 514	93	2 332	1 257	2 167	+ 11·4	- 2·4	+ 10·0	
Samfärdsel [175]	a 9 271	286	4 080	3 568	4 064	+ 7·8	+ 29·6	+ 8·2
b 2 082	277	5 097	3 651	4 927	+ 4·9	+ 27·5	+ 6·6	
c 172	9	1 832	1 010	1 791	+ 21·5	.	+ 20·7	
d 7 017	.	3 833	.	3 833	+ 9·0	.	+ 9·0	
Banker [152]	a 5 509	2 674	6 418	3 637	5 509	+ 10·4	+ 9·9	+ 10·3
b 4 610	2 674	6 963	3 637	5 742	+ 9·9	+ 9·9	+ 9·9	
c 899	.	3 623	.	3 623	+ 13·9	.	+ 13·9	
Försäkringsföretag [64]	a 1 661	2 670	6 704	3 506	4 732	+ 10·6	+ 9·6	+ 10·1
b 1 188	2 670	8 283	3 506	4 977	+ 8·7	+ 9·6	+ 9·1	
c 473	.	2 738	.	2 738	+ 14·0	.	+ 14·0	
Butikspersonal [3 805]	a 16 582	22 733	2 963	2 245	2 548	+ 6·3	+ 7·7	+ 7·0
b 10 962	20 872	3 883	2 354	2 880	+ 7·2	+ 7·7	+ 7·5	
c 5 620	1 861	1 169	1 030	1 134	+ 10·1	+ 4·5	+ 8·7	
Samtliga företag [9 268]	89 791	55 027	5 077	2 627	4 146	+ 7·5	+ 7·5	+ 7·5

nor. För att därjämte möjliggöra en inblick i löneförhållandena för kontorspersonalen inom olika näringsgrenar har i tabellen åtskillnad gjorts mellan industri, handel och samfärdsel samt bank- och försäkringsrörelse. Kontorspersonal o. dyl. har därvid uppdelats i egentlig kontorspersonal (b), vaktmästare, springpojkar o. dyl. (c) samt övrig personal (d). På motsvarande sätt har butikspersonalen fördelats i försäljningspersonal (b) samt vaktmästare, springpojkar o. dyl. (c). Även för teknisk personal har verkställt en liknande uppdelning, nämligen i dels ingenjörer, kemister, ritare o. dyl., dels verkmästare och förmän.

Tabellen visar, att i fråga om den egentliga kontorspersonalen (b-gruppen) ligger den genomsnittliga lönenivån både för män och kvinnor avsevärt lägre inom in-

¹ Linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter, extra linjearbetare o. dyl. Jfr tab. 27 sid. 81). — ² Standardräknade tal, se sid. 79.

dustri, handel och samfärdsel än vid banker och försäkringsanstalter. Även för den till kontorspersonalen hänfödda vakt- och budpersonalen (c-gruppen) råder i lönehänseende en avsevärd skillnad mellan olika näringsgrupper, såsom närmare framgår av tabellen, låt vara att skiljaktigheterna till väsentlig del torde återgå på olikheter i fråga om ålder m. m. Den bristande homogenitet, som även i andra hänseenden utmärker denna grupp, gör emellertid, att medellönerna i hög grad påverkas av rena tillfälligheter. En mellanställning i lönehänseende mellan den egentliga kontorspersonalen och vaktgruppen intager linjepersonalen vid enskilda järnvägar, som redovisats som särskild grupp (d-gruppen).

Löneutvecklingen inom samtliga redovisade personalgrupper belyses genom relativa tal för tiden 1940—1941 i tab. 29, där linjepersonalen vid enskilda järnvägar ingår som särskild grupp (d). För tidigare år föreliggande siffror endast för samtliga anställda (a), och för studiet av de genomsnittliga inkomstförändringarna inom dessa grupper under perioderna 1929—1941 och 1913—1941 hänvisas till tab. 27.

Löneinkomster inom olika dyrortsgrupper. En på grundval av 1935 års officiella dyrortsgruppering utförd redovisning av de privatanställdas löner inom olika dyrortsgrupper¹ lämnas i efterföljande tablå.

Ortsgrupp	Levnadskostnader (riksmedeltal = 1 000)		Genomsnittlig löneinkomst per år (kr.)		Indextal (medeltal i D-grupp = 1 000)		
	gruppgränser	medeltal	män	kvinnor	löneinkomst per år män	kvinnor	levnads- kostnader
Ortsgrupp A	t. o. m. 930	870	4 667	2 110	940	947	806
„ B	931—990	960	5 052	2 153	1 018	966	889
„ C	991—1 050	1 020	4 768	2 102	960	943	944
„ D	1 051—1 110	1 080	4 965	2 229	1 000	1 000	1 000
„ E	1 111—1 170	1 140	4 549	2 206	916	990	1 056
„ F	1 171—1 230	1 200	4 738	2 374	954	1 065	1 111
„ G	1 231—1 290	1 260	5 301	2 494	1 068	1 119	1 167
„ H	1 291—1 350	1 320	5 316	2 475	1 071	1 110	1 222
„ I	1 351 o. däröver	1 426 ²	5 966	3 082	1 202	1 383	1 320

Tablå ger vid handen, att personalens löner visserligen påverkas av dyrortsförhållandena, men att andra faktorer synas utöva större inflytande på lönesättningen. En del ojämnheter i tablåns sifferserier torde dock sammanhånga med att speciella uppgifter icke alltid kunnat avgivas i sådana fall, då vissa tjänstemän äro placerade på annan ort än den, som utgör stationsort för personalens huvudmassa.

Efter dyrortsförhållandena differentierade lönesiffror för olika huvudgrupper av anställda meddelas i efterföljande tab. 30. Lönenivån för dessa kategorier synas i något olika grad påverkas av en förskjutning i levnadskostnaderna. För mera homogena personalgrupper, exempelvis manliga verkmästare och förmän, kvinnlig kontorspersonal samt manlig och kvinnlig försäljningspersonal, framträda dock ganska tydliga lönevariationer i enlighet med resp. företags lokalisering.

¹ Jfr sid. 108, not 2. — ² Avser Stockholm.

Tab. 30. Genomsnittliga löneinkomster år 1941 för privatanställda (förvaltningspersonal o. dyl.) inom olika dyrortsgrupper.

(Siffror i medievastil ange, att medeltalet avser mindre än 150 arbetare.)

Grupper av förvaltningspersonal	Antal redovisade anställda	Genomsnittlig löneinkomst i kronor per år									Hela riket (inkl. ej dyrortsgrupperade företag)
		Dyrortsgrupp									
		A	B	C	D	E	F	G	H	I	
Män.											
Teknisk personal	29 466	5 379	5 905	6 107	6 401	6 008	6 345	6 954	7 626	7 189	6 428
därav ingenjörer, ritare o. dyl.	13 661	6 901	7 776	7 625	7 422	6 486	7 093	7 525	8 899	7 569	7 417
verkmästare, förmän	15 805	4 624	4 880	5 065	5 451	5 496	5 642	6 325	6 503	6 702	5 574
Kontorspersonal o. dyl.	43 743	4 254	4 518	4 305	4 547	4 459	4 592	5 250	5 263	6 136	4 968
därav egentlig kontorspersonal	31 815	4 455	4 792	4 656	4 905	4 870	5 032	5 679	5 653	6 878	5 619
inom industri	19 680	4 463	4 790	4 679	4 928	4 892	5 008	5 614	5 777	6 124	5 191
» handel	4 255	3 966	5 045	4 450	4 800	4 757	5 188	5 973	5 238	6 297	5 655
» samfärdsel	2 082	.	3 163	3 524	3 554	4 677	4 141	5 148	5 407	5 827	5 097
» banker	4 610	8 743	6 963
» försäkringsföretag	1 188	8 475	8 283
vaktmästare, springpojkar o. dyl.	4 911	1 723	1 679	1 721	1 859	1 686	1 825	2 188	2 179	2 832	2 368
övrig hithör. personal	7 017	3 833
Butikspersonal	16 582	2 444	2 700	2 379	2 509	2 508	2 678	2 933	2 685	3 985	2 963
därav försäljare o. dyl.	10 982	2 852	3 481	3 213	3 257	3 379	3 653	4 014	3 696	4 885	3 883
springpojkar o. dyl.	5 620	875	881	854	1 450	958	1 010	1 129	1 000	1 635	1 169
Samtliga	89 791	4 667	5 052	4 768	4 965	4 549	4 738	5 301	5 316	5 966	5 077
Kvinnor.											
Teknisk personal	1 503	2 658	2 535	2 690	2 904	3 078	3 202	3 398	3 432	3 692	3 209
därav ingenjörer, ritare o. dyl.	653	2 139	2 115	2 284	2 641	2 807	2 685	3 420	2 869	3 513	2 896
verkmästare, förmän	850	2 856	3 037	3 233	3 273	3 301	3 438	3 367	3 719	3 842	3 450
Kontorspersonal o. dyl.	30 791	2 165	2 240	2 280	2 378	2 458	2 554	2 804	2 839	3 348	2 881
därav egentlig kontorspersonal	30 070	2 197	2 261	2 302	2 399	2 496	2 622	2 835	2 891	3 378	2 917
inom industri	17 832	2 198	2 277	2 274	2 374	2 545	2 621	2 828	2 969	3 248	2 723
» handel	6 617	2 103	2 044	2 492	2 548	2 822	2 630	2 902	2 599	3 160	2 878
» samfärdsel	277	.	2 400	3 073	3 076	2 456	2 120	2 596	3 668	3 651	3 651
» banker	2 674	4 267	3 637
» försäkringsföretag	2 670	3 512	3 506
vaktmästare, springflickor o. dyl.	721	938	1 316	1 033	1 714	1 363	976	1 274	1 504	1 795	1 386
Butikspersonal	22 733	1 658	1 767	1 776	1 877	1 920	2 102	2 210	1 931	2 656	2 245
därav försäljare o. dyl.	20 872	1 690	1 796	1 828	1 934	1 987	2 188	2 340	2 024	2 826	2 354
springflickor o. dyl.	1 861	774	597	922	906	722	822	846	702	1 278	1 030
Samtliga	55 027	2 110	2 153	2 102	2 229	2 206	2 374	2 494	2 475	3 082	2 627

¹ Linjepersonal vid enskilda järnvägar (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter, extra linjearbetare o. dyl.).

C. Löneförhållandena för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportväsen, allmän tjänst m. m.

a. Antal redovisade arbetare.

Antalet redovisade arbetare vid 1941 års löneundersökning utgör, såsom tidigare omnämnts och även framgår av tab. 33, tillhoppa 527 276 fördelade på 10 769 företag emot 500 454 arbetare och 9 294 företag år 1940.

Av de för år 1941 redovisade arbetarna voro 75·4 % vuxna män, 16·9 % vuxna kvinnor och 7·7 % minderåriga av båda könen (i regel under 18 år). Motsvarande procental uppgingo föregående år till resp. 74·9, 17·2, 7·9, år 1929 till resp. 78·3, 14·6 och 7·1 samt år 1913 till resp. 65·9, 10·4 och 8·5 (samt dessutom 15·2 %, som ej fördelats efter ålder och kön). Förutsätter man, att sistnämnda antal ej specificerade fördelade sig proportionellt på de övriga redovisade grupperna, finner man, att männens andel av totalantalet arbetare ej undergått någon nämnvärd förändring under perioden 1913—1929, men att kvinnorna relativt taget ej oväsentligt ökats på de minderårigas bekostnad. Denna tendens till stegring i kvinnoarbetets relativa omfattning kan iakttagas även vid jämförelse mellan åren 1929 och 1941 men tillväxten synes under denna period ha skett icke på de minderårigas utan på männens bekostnad.

b. Löneutvecklingen i allmänhet.

I efterföljande tab. 31 meddelas genomsnittssiffror för löneinkomster per arbetstimme, dag och år dels för redogörelseåret 1941 och dels för vart och ett av åren 1913, 1929 och 1935—1940,¹ varvid särskilda lönesiffror beräknats för män, kvinnor och minderåriga. För arbetarpersonalen i dess helhet har härvid, liksom förut beträffande förvaltningspersonalen (se sid 79), medellönerna standardräknats under antagande av oförändrad sammansättning under hela perioden med avseende på kön (= 1941). I avsaknad av mera fullständiga uppgifter om medellönen för tidigare år inom olika dyrtorsgrupper ha däremot några korrigeringar med hänsyn till förskjutningar i arbetarpersonalens fördelning på olika dyrtorsgrupper icke kunnat ifrågakomma.

För belysande av löneutvecklingen sedan tiden före världskriget förefinnes direkt jämförelsematerial endast i fråga om dags- och årsinkomster. I syfte att kunna jämföra även timförtjänster vid olika tidpunkter har en approximativ beräkning av den genomsnittliga arbetslönen per utgjord arbetstimme verkställt på grundval av föreliggande uppgifter angående löneinkomsten per dag och med ledning av från arbetstidsundersökningar,

¹ För mellanliggande år hänvisas till föregående årgångar av denna årsbok.

kollektivavtal m. m. erhållna siffror rörande arbetsdagens längd. Å andra sidan ha för åren 1921—1925, för vilka uppgifter om antalet utgjorda dagsverken ej inhämtats, daglönerna beräknats genom att multiplicera den genomsnittliga timförtjänsten med normalantalet arbetstimmar per dag, d. v. s. 8. På detta sätt ha indextal för tim-, dags- och årsförtjänster kunnat beräknas för varje år under perioden 1913—1941.

I anslutning härtill ha vissa beräkningar utförts för att belysa prisutvecklingens betydelse för arbetslönens faktiska höjd. Ett bedömande av löneutvecklingen förutsätter nämligen en jämförelse i första hand mellan penninglönerna och rådande prisläge. Genom en omräkning av penninglönerna med socialstyrelsens levnadskostnadsindex (jfr ovan) erhållas reallöner, utvisande de ungefärliga förändringarna i arbetslönernas köpkraft.

Av tab. 31 (avd. b) framgår, att *timförtjänsten* sedan föregående år ökat med 8·1 % i genomsnitt för samtliga redovisade arbetare. Stegringen har varit något lägre för männen (7·2 %) än för kvinnorna (8·6 %) och de minderåriga (7·5 %). Sedan år 1929, som särskilt för den s. k. konkurrensindustrin kan betecknas som gränsåret, innan den senaste lågkonjunkturen före världskriget satte in, har den nominella timförtjänsten i genomsnitt för samtliga grupper ökat med 32·1 % (avd. c). Motsvarande siffra var för männen 31·2, för kvinnorna 36·5 och för minderåriga 41·2 %. Den större delen av denna förskjutning i lönenivån ägde rum under 1938—1941, men även under 1937 var tillväxten ej oväsentlig. Lägst låg medellönen under det senaste decenniet åren 1933 och 1934. — Från lönestatistikens utgångsår 1913 räknat har stegringen till 1941 i den genomsnittliga timförtjänsten beräknats utgöra omkring 272 % (avd. d). Liksom för förvaltningspersonalen har även för arbetarna ökningen i allmänhet varit större för kvinnor (321 %) än för män (264 %). Motsvarande stegrings-siffra för den egentliga industrien blir för kvinnor 317 och för män 249 %.¹ — *Dagsförtjänsten* under 1941 har, såsom tab. 31 utvisar, företett en likartad utveckling som timlönen såväl i jämförelse med föregående år (avd. b) som med 1929 (avd. c). I förhållande till utgångsåret 1913 (avd. d) blir däremot stegringen avsevärt mindre för daglönen än för timförtjänsten. Medan timlönen från 1913 till 1941 beräknats ha stigit med 272 %, stannade dagsinkomsten vid ett belopp, som med 209 % översteg 1913 års siffra. Orsaken till denna skiljaktighet är att söka i minskad arbetstid per dag, förorsakad väsentligen av den år 1920 införda åttatimmarsdagen. Därvid bibehölls i huvudsak oförändrad dagsförtjänst, som således kom att utslås på ett mindre antal arbetstimmar än tidigare. Härtill kommer för vissa år av ekonomiska kriser föranledda inskränkningar i arbetstiden, som även vid oförändrade timlöner verkat sänkande på den faktiska dagsförtjänsten.

Såväl daglönen som antalet arbetsdagar per år påverka *årsförtjänsten*, vars fluktuationer således kunna avvika från daglönens. För redogörelseåret 1941 i förhållande till 1940 uppgick ökningen i den genomsnittliga årsförtjänsten

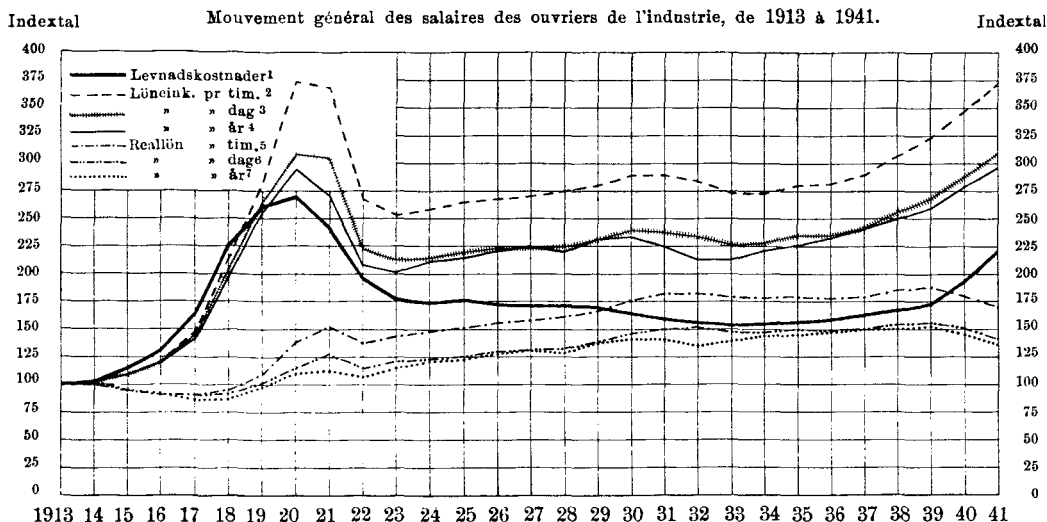
¹ Jfr Lönestatistik årsbok för Sverige år 1940, sid. 77.

Tab. 31. Lönenivåns förändringar för arbetare inom industri och hantverk, handel och transportvägar, allmän tjänst m. m. åren 1913—1941.

År	M ä n ¹			K v i n n o r			M i n d e r å r i g a			S a m t l i g a a r b e t a r e		
	L ö n e i n k o m s t p e r											
	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år	timme	dag	år
a) Absoluta tal, kr.												
1913	0.45	4.32	1 241	0.24	2.34	651	0.18	1.76	485	0.39	3.79	1 072
1929	1.25	9.99	2 846	0.74	5.80	1 637	0.51	3.92	1 099	1.11	8.82	2 483
1935	1.24	10.10	2 770	0.74	5.84	1 661	0.48	3.73	1 036	1.10	8.89	2 426
1936	1.25	10.11	2 848	0.75	5.91	1 691	0.48	3.78	1 062	1.11	8.92	2 491
1937	1.29	10.44	2 974	0.77	6.08	1 740	0.50	3.93	1 128	1.14	9.20	2 598
1938	1.37	11.03	3 071	0.80	6.30	1 758	0.55	4.26	1 180	1.21	9.71	2 677
1939	1.43	11.44	3 183	0.81	6.65	1 882	0.58	4.57	1 286	1.27	10.10	2 791
1940	1.53	12.33	3 406	0.93	7.37	2 011	0.67	5.30	1 466	1.36	10.96	2 993
1941	1.64	13.15	3 615	1.01	7.94	2 142	0.72	5.66	1 525	1.47	11.71	3 175
b) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1940 sättes = 100												
1941	107.2	106.7	106.1	108.6	107.7	106.5	107.5	106.8	104.0	108.1	106.8	106.1
c) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1935	99.2	101.1	97.3	100.0	100.7	101.4	94.1	95.2	94.3	99.1	100.9	97.7
1936	100.0	101.2	100.1	101.4	101.9	103.3	94.1	96.4	96.6	101.0	101.1	100.3
1937	103.2	104.5	104.5	104.1	104.8	106.3	98.0	100.3	102.6	103.1	104.4	104.6
1938	109.6	110.4	107.9	108.1	108.6	107.4	107.8	108.7	107.4	109.4	110.2	107.8
1939	114.4	114.5	111.8	113.5	114.7	115.0	113.7	116.6	117.0	114.3	114.6	112.4
1940	122.4	123.4	119.7	125.7	127.1	123.8	131.4	135.2	133.4	123.1	124.3	120.6
1941	131.2	131.6	127.0	136.5	136.9	130.8	141.2	144.4	138.8	132.1	132.7	127.9
d) Index tal för penninglönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1929	277.8	231.2	229.3	308.3	247.9	251.4	283.3	222.7	226.6	281.1	232.7	231.7
1935	275.6	233.8	223.2	308.3	249.6	255.1	266.7	211.9	213.6	278.6	234.7	226.4
1936	277.8	234.0	229.5	312.5	252.6	259.8	266.7	214.8	219.0	281.0	235.3	232.5
1937	286.7	241.7	239.6	320.8	259.8	267.3	277.8	223.3	232.6	289.9	242.9	224.5
1938	304.4	255.3	247.5	333.3	269.2	270.0	305.6	242.0	243.3	307.5	256.3	249.8
1939	317.8	264.8	256.5	350.0	284.2	289.1	322.2	259.7	265.2	321.3	266.7	260.4
1940	340.0	285.4	274.5	387.5	315.0	308.9	372.2	301.1	302.3	346.0	289.2	279.3
1941	364.4	304.4	291.3	420.8	339.3	329.0	400.0	329.0	314.4	371.5	308.7	296.3
e) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1940 sättes = 100												
1941	91.4	93.9	93.5	95.6	94.9	93.8	94.6	96.2	91.6	94.6	94.0	93.4
f) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1929 sättes = 100												
1935	107.4	109.6	105.4	108.3	109.1	109.9	102.0	103.1	102.1	107.4	109.3	105.9
1936	107.0	108.2	107.0	108.4	109.0	110.5	100.7	103.1	103.4	106.9	108.2	107.3
1937	107.7	109.0	109.0	108.5	109.4	110.9	102.3	104.6	107.1	107.6	108.9	109.2
1938	111.6	112.4	109.9	110.0	110.6	109.3	109.8	110.6	109.3	111.4	112.1	109.8
1939	113.1	113.2	110.5	112.2	113.3	113.6	112.4	115.2	115.6	112.9	113.3	111.1
1940	107.7	106.6	105.3	110.6	111.8	108.1	115.6	119.0	117.4	108.3	109.4	106.1
1941	101.7	102.0	98.5	105.8	106.1	101.4	109.4	114.5	107.6	102.4	102.8	99.2
g) Index tal för reallönen, om avlöningen år 1913 sättes = 100												
1929	164.4	136.8	135.7	182.4	146.7	148.8	167.7	131.8	134.1	166.4	137.7	137.1
1935	176.6	149.9	143.1	197.6	160.0	163.6	170.9	135.9	136.9	178.6	150.4	145.1
1936	175.8	148.1	145.2	197.8	159.9	164.4	168.8	135.9	138.6	177.8	148.9	147.1
1937	177.0	149.2	147.9	198.0	160.4	165.0	171.5	137.8	143.6	178.9	149.9	149.7
1938	183.4	153.8	149.1	200.8	162.2	162.7	184.1	145.8	146.6	185.2	154.4	150.5
1939	185.8	154.9	150.0	204.7	166.2	169.1	188.4	151.8	155.1	187.9	155.9	152.3
1940	177.1	148.7	142.9	201.8	164.0	160.9	193.9	156.8	157.4	180.2	150.6	145.5
1941	167.2	139.6	133.6	193.0	155.7	150.9	183.5	150.9	144.2	170.4	141.6	135.9

¹ Inkl. arbetande förmän.

Diagram II. Löneutvecklingen för industriarbetare m. fl. åren 1913—1941.

till 6·1 % mot 6·8 % för dagsförtjänsten. Under vissa andra år är divergensen mellan de båda lönekurvorna avsevärt större. Sålunda redovisar lönestatistiken (se årsboken för 1938) för exempelvis år 1932 en sänkning i den genomsnittliga årslönen med omkring 5 % samtidigt som dagsförtjänsten blott sjunkit med 1 %. Ett annat uttryck för divergensen mellan olika lönestatistiska data får man genom att konstatera, att årsförtjänsten steg mellan åren 1913—1932 med 113 %, medan löneinkomsten per dag under samma tid ökades åtskilligt mer eller med 135 %. Under de därpå följande åren har emellertid en viss utjämning ägt rum mellan dessa stegringsstal på grund av den ökade sysselsättningen, varigenom årsförtjänstens stegring t. o. m. redogörelseåret 1941 i förhållande till 1913 uppgår till 196 % mot 209 % för dagsförtjänsten.

I tab. 32 ha för vinnande av större överskådlighet ur tab. 31 och från tidigare årgångar av årsboken sammanställts indextal, som — under förutsättning av oförändrad proportion av manliga, kvinnliga och minderåriga arbetare — ange den genomsnittliga stegringen under åren 1913—1941 av nominal- och reallönen per timme, per dag och per år, kompletterade med socialstyrelsens ovannämnda indextal för levnadskostnadernas förändringar.

Det framgår av tab. 32 och diagram II här ovan, att till och med år 1918 var stegringen av såväl tim- som daglöner mindre än levnadskostnadsökningen,

¹ Nombres indices du coût de la vie (villes et agglomérations urbaines). — ² Salaire nominal par heure. — ³ Salaire nominal par jour. — ⁴ Salaire nominal par an. — ⁵ Salaire réel par heure. — ⁶ Salaire réel par jour. — ⁷ Salaire réel par an.

Tab. 32. Arbetslönernas och levnadskostnadernas förändringar åren 1913—1941.

Samtliga arbetare.

Indextal (1913=100)	1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
Löneinkomst:														
per timme . . .	104	109	118	147	213	284	372	366	267	253	258	266	268	270
» dag	102	109	119	145	206	265	310	306	224	213	214	220	223	223
» år	102	109	119	142	198	256	295	271	209	203	211	216	221	224
Levnadskostnader	102	115	130	162	225	261	269	241	195	177	174	176	172	171
Reallön:														
per timme . . .	102	95	91	91	95	109	138	152	137	143	148	151	156	158
» dag	100	95	91	90	92	101	115	127	115	121	123	125	130	131
» år	100	95	92	88	88	98	110	112	107	115	121	123	128	131

Indextal (1913=100)	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936	1937	1938	1939	1940	1941
Löneinkomst:														
per timme . . .	274	281	289	289	284	274	274	279	281	290	307	321	346	372
» dag	226	233	242	238	235	227	228	235	235	243	256	267	289	309
» år	221	232	234	225	213	213	222	226	232	242	250	260	279	296
Levnadskostnader	171	169	164	159	156	153	154	156	158	162	166	171	192	218
Reallön:														
per timme . . .	161	166	176	182	182	179	178	179	178	179	185	188	180	170
» dag	132	138	147	150	151	148	148	150	149	150	154	156	151	142
» år	129	137	142	141	136	139	144	145	147	150	152	152	145	136

vilket innebär, att motsvarande reallöner under denna period voro lägre än utgångsåret 1913. Från och med år 1919 har förhållandet blivit det motsatta. Även årslönerna ha varit underkastade en liknande utveckling, fastän jämvikt mellan löner och levnadskostnader i detta fall inträdde först ett år senare eller 1920. Sedan sålunda de tre reallöneserierna — ehuru delvis under olika år — ånyo passerat basårets löneläge (100), ha de fortsatt att stiga ända till år 1939 — med undantag allenast för enstaka år. Under år 1940 har ett markerat avbrott i reallönernas fortgående stegring inträtt, som pressat ned reallönen per år räknat med 4 à 5 % i jämförelse med föregående år. Denna nedgång har fortsatt även under redogörelseåret 1941, varigenom reallönen ytterligare sänkts med 5 à 6 % i förhållande till år 1940 (tab. 31 avd. e). Därmed har reallönen återgått till ungefär samma läge som år 1929.

Det torde emellertid böra framhållas, att i det föregående anförda genomsnittstal icke kunna göra anspråk på annat än att giva en ungefärlig bild av förändringarna i löner och prisutveckling. Härtill kommer, att beträffande särskilda orter och industrigrenar speciella förhållanden kunna åstadkomma betydande avvikelser från de allmänna genomsnittstalen. För närmare belvnsning härav hänvisas till följande kapitel.

c. Löneinkomster per timme.

Genomsnittliga timförtjänster. Givetvis inrymma de i det föregående meddelade genomsnittstalen för timlönerna rätt betydande olikheter i de faktiskt utgående lönebeloppen. Förutom efter ålder och kön samt dyrtorsförhållanden (jfr sid. 108) växla lönevillkoren allt efter de anställdas olika yrken, och även inom samma yrke variera lönerna bl. a. med hänsyn till arbetarens kompetens och ställning till yrket. I viss utsträckning ha kollektivavtalen verkat normerande och utjämnande. Olikheterna i de faktiska lönebeloppen äro emellertid fortfarande ganska stora, att döma bl. a. av vissa undersökningar över lönernas »spridning» i fråga om arbetare m. fl.¹ På grund av det summariska primärmaterialet för förevarande undersökning måste man emellertid här begränsa sig till den jämförelse mellan medellönerna för män, kvinnor och minderåriga inom olika näringsgrenar och näringsgrupper, som lämnas i tab. 33. Beträffande de i tabellen meddelade lönesiffrorna för minderåriga arbetare bör särskilt beaktas, att de icke utan vidare kunna läggas till grund för en jämförelse mellan lönenivån inom olika näringsgrenar, enär åtskilliga skiljaktigheter torde föreligga med hänsyn bl. a. till de redovisade arbetarnas medelålder. Medan de vid spårvägs- och omnibusdrift, övriga kommunala verk och byggnadsarbeten samt skeppsvarv m. fl. anställda minderåriga, vilka haft de högsta genomsnittliga löneinkomsterna per timme, merendels torde vara ynglingar, som nalkas (eller överskridit) adertonårsåldern och mången gång utföra en vuxen mans arbete, synes inom glasindustrin m. fl. näringsgrenar, där lönenivån är avsevärt lägre, i betydande utsträckning sysselsättas yngre personer.

Såsom i översiktstabellen över lönenivåns förändringar (tab. 31) meddelats, har den genomsnittliga timförtjänsten (inkl. övertid, naturaförmåner o. dyl.) för samtliga redovisade arbetare, oavsett ålder och kön, år 1941 beräknats till 1'47 kr. Tab. 33 visar därutöver, att timförtjänsten vid tidlön var 1'17 kr. och vid ackordsarbete 1'39 kr. Med ledning härav och av tabellens uppgift, att 44·7 % av medeltalet arbetstimmar per år och arbetare utförts på ackord, kan den genomsnittliga timförtjänsten på ordinarie tid beräknas till 1'27 kr. eller 86·4 % av ovannämnda totallön. Återstoden av den genomsnittliga totallönen eller 20 öre per timme utgjorde rörligt tillägg för stegrade levnadskostnader, tillägg för övertidsarbete och värdet av åtnjutna naturaförmåner o. dyl.² För arbetande förmän (1'92 kr.) och vuxna manliga arbetare

¹ Se härom: Sveriges officiella statistik: socialstatistik. Anställnings- och avlöningsförhållandena för lägre personal i allmän tjänst (utg. 1931). — Betänkande med förslag till civilt avlöningsreglemente. Statens offentliga utredningar 1937: 48, sid. 552 o. f.

² Det rörliga tillägget för stegrade levnadskostnader (a), övertidstillägget (b) och värdet av åtnjutna naturaförmåner o. dyl. (c) utslaget på totalantalet utgjorda arbetstimmar framgår av efterföljande tablå:

	I medeltal per timme, öre				Därav industrigrupper			
	Samtliga redovisade grupper							
	a	b	c	s:a	a	b	c	s:a
Förmän	11·9	1·2	8·0	21·1	11·0	0·9	8·1	20·0
Män	13·2	2·4	7·0	22·6	12·6	2·2	6·7	21·5
Kvinnor	8·3	0·6	3·9	12·8	8·0	0·6	4·0	12·6
Minderåriga	5·5	0·3	2·3	8·1	5·4	0·3	2·3	10·7
Samtliga arbetare	11·8	1·9	6·1	19·8	11·0	1·7	5·8	18·5

(Forts. å sid. 104.)

Tab. 33. Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1941.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme						per dag (inkl. över- tid, natu- ra- för- mån- er o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- ra- för- mån- er o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, natu- ra- för- mån- er o. d.)			
			antal	där- av på ac- kord %	tid- lön. kr.	ac- kord, kr.	inkl. övertid, kr.	indextal			kr.	indextal		
								1929 =100				1940 =100	1929 =100	1940 =100
<i>Malmbrytning o. metallin- dustri</i> (2 075)	167 661	2 257	60.5	12.55	74.39	3 527	129	107		
förmän	1 864	2 287	10.1	1.75	1.75	1.99	134	108	15.93	93.77	4 541	131	107	
män	139 194	2 269	62.3	1.28	1.55	1.67	108	108	13.50	80.15	3 800	107	107	
kvinnor	10 348	2 194	60.4	0.84	1.08	1.12	137	109	8.96	52.47	2 468	134	106	
minderåriga	16 255	2 191	50.8	0.55	0.84	0.80	143	107	6.25	36.80	1 751	139	104	
<i>Gruvor o. anrikningsverk</i> (56)	11 397	2 153	76.7	14.70	88.34	4 098	117	106		
förmän	169	2 168	27.6	2.05	1.55	2.20	101	101	17.13	102.05	4 776	117	98	
män	10 548	2 151	79.4	1.37	1.83	1.96	119	107	15.15	91.10	4 223	117	105	
minderåriga	588	2 203	47.8	0.67	0.92	0.90	138	111	7.07	42.16	1 979	132	108	
<i>Däruv i mellersta Sverige</i> (43)	6 785	2 182	78.2	11.85	71.17	3 347	134	109		
förmän	105	2 211	43.5	1.37	1.55	1.76	105	105	13.75	81.64	3 902	134	103	
män	6 233	2 180	80.3	0.98	1.47	1.58	137	110	12.22	73.43	3 451	134	109	
minderåriga	391	2 220	55.0	0.51	0.82	0.78	147	111	6.15	36.67	1 733	139	109	
<i>norra Sverige</i> (13)	4 612	2 110	74.4	19.02	114.46	5 202	107	102		
förmän	64	2 096	.	2.72	.	2.97	89	89	22.97	137.66	6 216	107	84	
män	4 315	2 108	78.0	1.89	2.37	2.53	109	103	19.52	117.52	5 337	107	102	
minderåriga	197	2 168	33.3	0.89	1.26	1.14	125	110	8.92	53.23	2 466	124	107	
<i>Järn-, stål- o. kopparverk</i> (50)	23 393	2 244	79.7	12.33	73.73	3 458	142	110		
förmän	95	2 343	12.9	1.37	1.70	1.67	111	111	13.34	80.00	3 902	142	112	
män	21 707	2 246	81.1	1.05	1.41	1.59	149	110	12.70	75.95	3 563	142	110	
minderåriga	1 522	2 215	64.4	0.52	0.98	0.90	173	117	7.12	42.72	1 993	171	115	
<i>Järn- o. stålmanufaktur</i> (451)	24 279	2 213	52.9	11.31	66.01	3 156	134	108		
förmän	344	2 269	4.8	1.65	1.88	1.84	109	109	14.44	85.58	4 164	131	108	
män	19 292	2 222	53.7	1.17	1.51	1.55	137	108	12.37	72.17	3 452	131	108	
kvinnor	2 065	2 148	61.2	0.74	0.94	0.98	163	113	7.67	44.88	2 114	152	113	
minderåriga	2 578	2 188	47.1	0.53	0.82	0.75	150	103	5.83	34.02	1 635	150	102	
<i>Mekaniska verkstäder</i> (1 153)	82 409	2 291	59.5	12.85	76.27	3 630	132	107		
förmän	948	2 299	11.6	1.78	1.80	2.03	108	108	16.49	96.34	4 674	134	107	
män	70 432	2 299	60.8	1.32	1.55	1.68	135	108	13.69	81.46	3 871	134	107	
kvinnor	3 287	2 247	67.4	0.84	1.12	1.17	133	109	9.39	54.40	2 637	135	109	
minderåriga	7 742	2 234	50.1	0.52	0.82	0.78	134	108	6.18	36.30	1 737	130	107	
<i>Skeppsvarv</i> (78)	14 722	2 331	79.4	13.70	80.24	3 930	139	108		
förmän	75	2 238	1.1	1.70	1.61	1.94	111	111	16.03	93.45	4 336	138	105	
män	13 713	2 338	80.5	1.30	1.55	1.74	137	108	14.15	82.94	4 062	138	109	
minderåriga	900	2 250	71.6	0.60	0.85	0.87	138	110	6.88	39.67	1 970	125	110	
<i>Övriga verkstäder</i> (1 075)	67 687	2 283	55.3	12.66	75.38	3 565	130	106		
förmän	873	2 304	12.5	1.79	1.80	2.04	107	107	16.53	96.58	4 704	133	107	
män	56 719	2 290	56.1	1.32	1.54	1.67	135	108	13.58	81.07	3 825	133	106	
kvinnor	3 253	2 251	68.0	0.83	1.12	1.18	134	109	9.41	54.48	2 645	136	108	
minderåriga	6 842	2 232	47.4	0.52	0.82	0.76	136	106	6.08	35.84	1 706	136	106	
<i>Elektriska verkstäder</i> (123)	17 598	2 267	48.7	12.62	74.60	3 520	126	105		
förmän	126	2 338	.	1.83	1.60	2.09	108	108	17.17	100.60	4 886	130	107	
män	11 472	2 334	44.7	1.41	1.73	1.78	129	108	14.75	87.08	4 160	130	107	
kvinnor	3 400	2 190	60.9	0.92	1.12	1.19	124	108	9.62	56.93	2 615	125	103	
minderåriga	2 600	2 067	54.0	0.67	0.86	0.88	160	100	6.62	39.28	1 813	150	94	

Tab. 33 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1941.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. övertid, natura- för- mån o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, natura- för- mån o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaförmåner o. d.)		
				ordinarie tid		inkl. övertid, naturaförmåner o. d.						kr.	indextal	
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	indextal		kr.	1929 =100	1940 =100			
							1929 =100	1940 =100						
Metallmanufaktur . . . (191)	7 461	2 211	44.9	10.79	63.12	3 005	120	107	
förmän	161	2 297	2.4	1.68	2.45	1.89	.	126	102	14.95	89.25	4 335	119	102
män	4 992	2 234	45.6	1.25	1.51	1.55	.	108	108	12.33	72.19	3 457	.	108
kvinnor	1 166	2 161	49.4	0.80	1.09	1.07	127	108	8.47	49.71	2 311	122	103	
minderåriga	1 142	2 155	43.4	0.55	0.77	0.72	.	109	5.64	32.73	1 552	.	107	
Guld- och silvervarufabriker (51)	1 124	2 230	29.2	11.17	66.04	3 269	112	106	
förmän	21	2 352	.	2.07	.	2.21	.	99	102	18.17	103.76	5 203	102	107
män	751	2 254	35.1	1.41	1.74	1.70	.	106	106	13.52	80.02	3 826	109	104
kvinnor	271	2 143	20.6	0.86	1.08	1.01	109	109	7.94	46.96	2 154	109	105	
Jord- o. stenindustri (672)	25 503	.	42.7	9.68	57.39	.	.	.	
förmän	430	.	3.9	1.43	1.41	1.60	.	103	103	12.66	75.50	.	.	.
män	21 449	.	43.9	1.04	1.26	1.31	.	135	107	10.30	61.08	.	.	.
kvinnor	1 849	.	50.7	0.60	0.79	0.80	121	107	6.32	37.33	.	.	.	
minderåriga	1 775	.	29.1	0.50	0.68	0.61	139	105	4.77	28.32	.	.	.	
Kolgruvor (4)	1 433	2 144	51.3	11.04	65.79	2 996	131	113	
förmän	7	2 400	.	1.36	.	1.66	.	105	105	13.28	79.70	3 985	130	105
män	1 381	2 142	52.4	0.94	1.41	1.42	.	109	109	11.24	66.98	3 045	.	113
Torvindstri (84)	1 828	.	68.3	8.54	50.99	.	.	.	
förmän	21	.	12.1	1.08	1.23	1.18	.	111	9.35	55.42	.	.	.	
män	1 587	.	67.8	0.94	1.13	1.15	.	126	8.82	52.77	.	.	.	
Stenbrott o. stenhuggerier (162)	4 506	.	45.0	9.75	57.80	.	.	.	
förmän	122	.	5.6	1.38	1.56	1.51	.	101	11.78	69.81	.	.	.	
män	4 280	.	46.3	1.11	1.17	1.26	.	109	9.78	57.94	.	.	.	
Byggnadsämnesindustri (328)	8 831	2 174	41.6	10.24	60.44	2 836	128	107	
förmän	142	2 236	5.6	1.39	1.35	1.54	.	107	12.13	72.16	3 499	126	105	
män	8 171	2 177	42.8	1.06	1.29	1.33	.	106	10.48	61.86	2 903	.	107	
Cementfabriker (20)	1 182	2 208	14.5	11.22	67.05	3 096	127	112	
förmän	29	2 300	.	1.49	.	1.65	.	104	13.26	78.95	3 798	126	102	
män	1 089	2 211	15.5	1.18	1.48	1.43	.	108	11.51	68.75	3 171	.	112	
Tegelbruk (164)	4 081	.	52.2	9.92	58.63	.	.	.	
förmän	31	.	5.8	1.32	1.08	1.46	.	108	11.53	68.58	.	.	.	
män	3 689	.	53.9	0.99	1.26	1.31	.	106	10.29	60.88	.	.	.	
Kalkbruk o. cementvarufabriker (144)	3 568	2 137	40.1	10.25	60.24	2 799	121	106	
förmän	82	2 206	7.5	1.38	1.42	1.53	.	108	11.95	71.09	3 382	121	106	
män	3 393	2 134	41.1	1.06	1.30	1.32	.	105	10.32	60.64	2 816	.	106	
Porslins-, kakel- o. lergods-fabriker (23)	4 011	2 177	42.7	8.34	49.52	2 307	114	108	
förmän	36	2 306	.	1.46	.	1.68	.	97	13.38	79.59	3 867	109	97	
män	2 084	2 192	35.8	1.03	1.29	1.32	.	106	10.34	61.66	2 887	.	108	
kvinnor	1 328	2 162	57.0	0.62	0.78	0.82	114	106	6.54	38.48	1 780	117	109	
Porslinsfabriker (8)	2 299	2 175	46.2	8.15	48.84	2 223	112	109	
förmän	21	2 354	.	1.51	.	1.73	.	102	13.70	81.89	4 067	108	105	
män	1 013	2 194	41.3	1.02	1.25	1.33	.	106	10.76	64.37	2 920	.	111	
kvinnor	959	2 159	56.2	0.62	0.77	0.82	115	106	6.44	38.64	1 760	117	110	

Tab. 33 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1941.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst															
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme						per dag (inkl. över- tid, natu- raför- månar o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- raför- månar o. d.), kr.	per år						
			ordinarie tid	inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.	indextal		kr.	1929 =100			1940 =100	kr.	indextal				
					tid- kr.	ac- kord, kr.							1929 =100	1940 =100	kr.	1929 =100	1940 =100
Kakel-, sten- o. lergods- fabriker (15)	1 712	2 180	38.0	8.58	50.89	2 420	111	105					
förmän	12	2 214	.	1.37	.	1.57	85	12.71	74.89	3 483	117	83					
män	1 071	2 189	30.5	1.04	1.34	1.36	111	9.96	59.24	2 855	110	106					
kvinnor	369	2 171	59.1	0.65	0.81	0.84	111	6.80	38.06	1 830	110	104					
Glasbruk (71)	4 894	1 989	31.8	9.70	57.76	2 431	155	108					
förmän	102	2 193	.	1.57	.	1.84	108	14.68	87.57	4 038	151	105					
män	3 946	1 996	36.9	0.99	1.30	1.34	141	10.64	63.31	2 670	151	108					
minderåriga	520	1 891	10.8	0.43	0.66	0.66	206	4.00	23.75	970	178	110					
Kristall- o. smäglasbruk (35)	2 948	1 848	36.3	8.56	50.83	2 028	157	109					
förmän	33	2 148	.	1.38	.	1.60	105	12.73	76.12	3 445	151	105					
män	2 354	1 840	43.3	0.93	1.16	1.23	140	9.58	56.92	2 261	151	108					
Fönsterglasbruk (7)	309	1 874	61.6	14.08	83.65	3 306	162	111					
förmän	5	2 371	.	1.72	.	1.80	107	14.51	87.05	4 267	163	108					
män	285	1 884	62.9	1.22	1.72	1.82	196	14.51	86.17	3 421	163	111					
Buteljglasbruk (7)	969	2 351	21.2	11.73	70.61	3 338	133	109					
förmän	30	2 152	.	1.84	.	2.34	115	18.71	112.16	5 036	136	107					
män	852	2 397	21.2	1.01	1.46	1.45	99	12.04	72.52	3 482	136	110					
Träindustri (1 224)	38 913	2 134	37.0	9.70	57.12	2 610	121	108					
förmän	1 098	2 253	4.9	1.34	1.41	1.47	106	11.77	69.84	3 397	119	104					
män	34 170	2 134	39.3	1.03	1.23	1.27	108	10.10	59.60	2 728	119	108					
kvinnor	492	2 042	40.5	0.69	0.99	0.90	130	7.16	42.14	1 837	121	101					
minderåriga	3 153	2 116	23.9	0.51	0.72	0.62	117	4.90	28.30	1 309	122	104					
Flottning (14)	1 931	.	26.9	10.14	60.16	.	.	.					
förmän	117	.	.	1.20	.	1.34	110	10.75	64.22	.	.	.					
män	1 794	.	28.4	1.04	1.35	1.24	114	10.13	60.10	.	.	.					
Sågverk o. hyvlrier (482)	17 789	2 116	49.7	9.67	57.32	2 614	126	110					
förmän	415	2 270	8.8	1.26	1.38	1.42	109	11.30	67.92	3 274	123	109					
män	16 010	2 113	52.1	0.97	1.15	1.26	109	10.00	53.24	2 702	123	109					
minderåriga	1 364	2 103	35.7	0.54	0.70	0.67	120	5.29	31.42	1 419	125	108					
Snickeri- o. möbelfabriker (635)	16 491	2 144	26.2	9.65	56.32	2 602	116	106					
förmän	504	2 239	2.8	1.42	1.57	1.53	101	12.23	72.25	3 428	113	101					
män	14 232	2 145	23.1	1.07	1.35	1.27	107	10.14	59.59	2 733	113	107					
minderåriga	1 483	2 120	15.1	0.49	0.76	0.59	137	4.62	26.04	1 242	134	101					
Annat trävaruindustri (93)	2 702	2 172	35.0	9.80	57.21	2 642	118	105					
förmän	62	2 282	7.0	1.52	1.15	1.65	113	13.31	78.18	3 776	109	101					
män	2 134	2 187	36.9	1.04	1.36	1.31	103	10.59	61.71	2 859	109	106					
Pappers- och grafisk indu- stri (744)	42 941	2 186	41.7	11.78	69.72	3 233	122	110					
förmän	474	2 303	4.2	2.00	1.46	2.25	136	17.86	106.33	5 172	125	107					
män	33 045	2 187	46.7	1.48	1.24	1.63	107	13.04	77.20	3 571	111	111					
kvinnor	5 983	2 200	33.3	0.85	0.96	1.04	141	10.9	48.45	2 280	135	111					
minderåriga	3 439	2 134	12.4	0.54	0.72	0.64	136	5.08	29.96	1 381	127	108					
Pappersmassfabriker (81)	12 643	2 082	60.3	11.43	68.12	3 035	111	113					
förmän	14	2 252	39.4	1.37	1.96	1.91	115	15.30	91.88	4 308	112	114					
män	12 079	2 096	61.9	1.16	1.27	1.48	106	11.68	69.60	3 117	112	113					
minderåriga	549	1 765	16.9	0.56	0.66	0.66	114	5.10	30.42	1 196	92	100					

Tab. 33 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1941.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- rare under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme					per dag (inkl. övertid, na- tura- för- mäner o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, na- tura- för- mäner o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaformänar o. d.)			
			ordinarie tid	inkl. övertid, naturaformänar o. d.	kr.	indextal				kr.	indextal		
						tid- lön, kr.	ac- kord, kr.				1929 =100	1940 =100	1929 =100
Pappersbruk o. pappfabriker (73)	12 525	2 108	75.1	10.23	60.25	2 681	112	106	
förmän	94	2 317	11.3	1.50	1.13	1.69	127	102	13.57	80.88	3 114	103	
män	9 947	2 137	78.1	1.06	1.17	1.36	104	11.06	65.09	2 915	112	106	
kvinnor	1 790	1 977	76.4	0.66	0.84	0.93	139	107	7.20	42.52	1 841	126	109
minderåriga	694	2 008	37.1	0.50	0.72	0.66	138	106	5.24	30.96	1 332	121	109
Finpappersbruk (12)	4 885	2 165	83.8	10.53	61.51	2 844	124	108	
förmän	36	2 330	.	1.69	.	1.96	132	104	15.72	93.94	4 559	121	101
män	3 862	2 199	87.2	1.15	1.18	1.41	105	11.41	66.53	3 093	108	108	
kvinnor	797	2 018	79.9	0.70	0.84	0.96	145	107	7.31	42.95	1 936	131	109
minderåriga	190	2 050	44.5	0.49	0.62	0.62	124	103	4.81	27.93	1 275	111	100
Grovpappersbruk (61)	7 640	2 071	69.3	10.03	59.40	2 577	106	106	
förmän	58	2 309	18.3	1.36	1.13	1.52	125	102	12.22	72.74	3 514	107	105
män	6 085	2 097	72.0	1.03	1.16	1.34	103	10.84	64.13	2 802	107	104	
kvinnor	993	1 944	73.5	0.63	0.83	0.91	134	108	7.10	42.15	1 765	121	110
minderåriga	504	1 992	34.2	0.50	0.78	0.68	145	110	5.42	32.20	1 354	127	112
Annan pappersindustri (179)	6 400	2 305	16.0	9.66	56.42	2 744	126	110	
förmän	103	2 300	2.4	1.85	1.79	2.01	106	15.88	94.54	4 614	128	105	
män	2 211	2 350	14.0	1.31	2.02	1.65	130	108	13.43	79.67	3 883	111	111
kvinnor	2 925	2 292	21.0	0.83	1.17	1.05	138	111	8.37	49.41	2 397	134	111
Tapetfabriker (13)	398	2 170	1.8	9.89	57.30	2 715	129	109	
förmän	11	2 272	.	1.71	1.67	1.93	145	110	15.14	91.33	4 887	130	108
män	264	2 145	1.3	1.31	1.75	1.49	114	11.72	67.83	3 188	113	113	
kvinnor	47	2 192	.	0.79	1.02	0.90	132	113	7.18	42.45	1 979	118	114
Annan hithörande industri (166)	6 002	2 314	16.8	9.54	56.36	2 746	126	110	
förmän	92	2 304	2.7	1.86	1.79	2.02	105	15.97	94.92	4 642	124	105	
män	1 947	2 377	15.5	1.31	2.02	1.67	126	106	13.65	81.21	3 977	110	110
kvinnor	2 878	2 293	21.4	0.83	1.17	1.05	138	111	8.39	49.51	2 404	134	111
Grafisk industri (411)	11 373	2 328	1.6	14.92	88.14	4 338	142	110	
förmän	263	2 303	.	2.27	.	2.56	187	107	20.29	120.73	5 885	139	106
män	8 808	2 337	1.1	1.78	2.34	2.08	110	16.67	98.49	4 856	110	110	
kvinnor	1 268	2 315	6.5	0.94	1.16	1.14	143	110	9.08	53.64	2 630	139	110
minderåriga	1 034	2 279	0.3	0.60	0.77	0.71	169	111	5.62	33.26	1 622	166	111
Grafiska anstalter (51)	1 176	2 306	1.3	13.86	82.96	4 011	161	115	
förmän	14	2 330	.	2.58	.	2.93	105	23.55	139.13	6 335	147	106	
män	857	2 327	0.2	1.68	2.22	2.01	114	11.4	16.10	96.83	4 687	113	113
kvinnor	154	2 251	8.0	0.91	1.27	1.09	145	112	8.61	51.19	2 462	141	112
minderåriga	151	2 240	0.7	0.59	1.04	0.67	172	114	5.33	31.19	1 504	163	111
Bok- och accidenstryckerier (259)	6 857	2 349	2.4	13.97	82.64	4 085	143	110	
förmän	159	2 304	.	2.01	.	2.34	106	18.52	109.96	5 383	136	105	
män	5 053	2 362	1.9	1.65	2.34	1.97	138	109	15.86	93.76	4 647	110	110
kvinnor	917	2 325	7.8	0.94	1.14	1.16	143	107	9.25	54.64	2 687	141	108
minderåriga	728	2 292	0.3	0.60	0.63	0.72	167	111	5.72	33.93	1 660	166	110
Tidningsstryckerier (101)	3 340	2 299	17.26	101.33	4 971	139	109	
förmän	90	2 297	.	2.60	.	2.89	107	22.93	137.18	6 630	143	106	
män	2 898	2 299	.	2.01	.	2.29	135	109	18.29	107.30	5 270	109	109
kvinnor	197	2 323	.	0.97	.	1.08	106	110	8.66	50.87	2 497	103	110
minderåriga	155	2 261	.	0.62	.	0.69	160	111	5.42	32.10	1 554	154	112

Tab. 33 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1941.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Genomsnittlig löneinkomst												
	Medel- antal arbete- tare under verk- sams- hets- tiden	Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme						per dag (inkl. över- tid, na- tura- förmå- ner o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- förmå- ner o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaformåner o. d.)		
			antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	inkl. övertid, naturaformåner o. d.				kr.	1929 =100	1940 =100
							kr.	indextal					
<i>Livsmedelsindustri</i> . . . (1 195)	36 911	2 264	9.6	11.52	67.51	3 249	117	107	
förmän	1 374	2 312	0.5	1.80	1.45	2.08	105	16.18	95.70	4 697	115	105	
män	22 780	2 308	3.7	1.37	1.99	1.63	148	13.19	77.58	3 754	105	105	
kvinnor	10 801	2 185	23.9	0.88	1.06	1.07	124	8.46	49.28	2 339	120	108	
minderåriga	1 956	2 160	10.4	0.55	0.74	0.64	136	5.02	28.79	1 385	129	103	
<i>Kvarnar</i> (59)	1 673	2 322	2.5	12.82	75.53	3 688	114	105	
förmän	55	2 315	.	1.61	.	1.85	96	14.91	88.15	4 278	118	95	
män	1 428	2 323	0.2	1.40	1.25	1.67	120	13.49	80.09	3 870	106	106	
<i>Pressjästfabriker</i> (5)	180	2 322	14.07	83.29	4 053	126	106	
förmän	8	2 379	.	1.65	.	1.93	97	15.50	92.37	4 584	125	97	
män	154	2 320	.	1.51	.	1.82	108	14.69	86.89	4 224	108	108	
<i>Bagerier</i> (294)	6 496	2 274	2.2	12.49	73.52	3 572	119	108	
förmän	161	2 316	.	2.19	.	2.34	109	18.55	110.29	5 412	112	108	
män	4 007	2 290	.	1.66	.	1.79	108	14.29	84.15	4 107	107	107	
kvinnor	2 073	2 249	6.5	1.06	1.12	1.18	120	9.39	55.85	2 661	120	106	
<i>Mjukbrödsbagerier</i> (251)	4 356	2 303	13.33	77.63	3 837	115	107	
förmän	134	2 312	.	2.28	.	2.41	109	19.08	113.62	5 566	114	108	
män	3 055	2 300	.	1.73	.	1.84	108	14.74	86.32	4 244	108	108	
kvinnor	998	2 312	.	1.11	.	1.19	127	9.63	56.36	2 763	135	109	
<i>Spisbrödsbagerier</i> (40)	1 505	2 242	11.63	70.15	3 320	117	106	
förmän	26	2 335	.	1.77	.	2.01	103	16.04	94.79	4 693	103	103	
män	818	2 252	.	1.47	.	1.66	106	13.13	78.61	3 738	104	104	
kvinnor	650	2 229	.	1.09	.	1.24	114	9.78	58.97	2 771	113	104	
<i>Käxfabriker</i> (3)	635	2 155	23.2	8.47	51.33	2 345	128	104	
män	134	2 308	0.4	1.23	.	1.41	124	11.00	67.20	3 263	123	102	
kvinnor	425	2 137	32.9	0.82	1.12	1.05	130	8.18	49.63	2 253	132	103	
<i>Råsockerbruk och raffinaderier</i> (26)	4 928	2 334	6.9	10.85	64.01	3 130	127	107	
förmän	34	2 310	.	1.42	.	1.67	107	13.43	78.29	3 863	127	108	
män	4 075	2 355	3.5	1.20	1.60	1.41	107	11.41	67.18	3 314	106	106	
kvinnor	690	2 240	29.2	0.80	1.04	1.00	130	8.01	47.93	2 249	132	109	
<i>Råsockerbruk</i> (20)	2 225	.	1.2	10.86	63.14	.	.	.	
förmän	21	.	.	1.37	.	1.62	114	13.02	75.78	.	.	.	
män	2 121	.	1.3	1.15	1.54	1.35	105	11.00	63.96	.	.	.	
kvinnor	68	.	0.74	.	.	0.86	137	6.90	40.26	.	.	.	
<i>Raffinaderier och komb. fabriker</i> (6)	2 703	2 297	11.7	10.83	64.76	3 094	130	107	
förmän	13	2 284	.	1.52	.	1.76	106	14.09	82.34	4 022	130	108	
män	1 954	2 324	5.9	1.25	1.61	1.47	129	11.87	70.83	3 418	105	105	
kvinnor	622	2 233	32.4	0.81	1.04	1.02	129	8.13	48.81	2 277	132	110	
<i>Choklad- o. karamellfabr.</i> (83)	4 233	2 197	21.5	8.19	47.36	2 268	126	104	
förmän	138	2 253	2.8	1.64	1.56	1.84	102	14.79	85.48	4 153	101	101	
män	840	2 299	9.6	1.27	1.66	1.55	106	12.70	72.95	3 565	125	107	
kvinnor	2 677	2 164	23.0	0.73	1.02	0.92	135	7.28	42.04	2 000	125	103	
minderåriga	578	2 185	14.4	0.46	0.67	0.54	129	4.20	24.60	1 176	124	105	

Tab. 33 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1941.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbet- tare under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme				per dag (inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.) kr.	per vecka (inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.) kr.	per år (inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.)			
				ordinarie tid	inkl. övertid, natu- raför- månar o. d.	kr.	indextal			kr.	indextal		
		antal	där- av på ac- kord %					tid- lön, kr.	ac- kord, kr.			1929 =100	1940 =100
Bryggerier och läskedrycksfabriker (254)	5 618	2 245	10·0	13·57	79·69	3 790	115	106	
förmän	259	2 314	.	1·71	.	2·07	.	103	16·50	97·20	4 791	104	
män	4 304	2 261	9·8	1·32	2·26	1·80	118	105	14·48	85·21	4 058	105	
kvinnor	913	2 154	15·9	0·93	1·28	1·20	125	108	9·55	55·30	2 589	109	
Brännerier och destilleringsverk (9)	326	2 088	3·7	14·51	86·72	3 785	116	107
förmän	11	2 239	.	2·47	.	2·92	123	111	23·33	139·75	6 530	118	122
män	246	2 092	4·9	1·67	1·40	1·90	102	102	15·35	91·64	3 978	118	109
kvinnor	68	2 046	.	1·15	.	1·30	137	108	10·11	60·61	2 666	126	105
Bryggerier (202)	4 660	2 265	9·6	13·49	79·07	3 798	114	107
förmän	222	2 325	.	1·69	.	2·04	116	103	16·27	95·70	4 748	110	104
män	3 633	2 278	9·8	1·30	2·28	1·78	106	106	14·34	84·27	4 049	110	105
därav utkörare	1 146	2 250	30·8	1·22	2·30	2·12	.	103	16·84	99·23	4 769	.	103
övriga	2 487	2 290	0·4	1·32	1·41	1·62	.	107	13·18	77·37	3 717	.	107
kvinnor	668	2 185	14·0	0·90	1·29	1·18	122	108	9·40	54·12	2 577	118	109
Mineralvatten- och läskedrycksfabriker (43)	632	2 180	16·0	13·71	81·02	3 734	134	103
förmän	26	2 254	.	1·65	.	1·96	136	103	15·61	92·86	4 426	127	100
män	425	2 220	13·1	1·34	2·37	1·89	.	99	15·19	90·10	4 187	.	99
därav utkörare	164	2 287	34·1	1·32	2·38	2·34	.	98	18·89	112·62	5 340	.	99
övriga	261	2 181	0·4	1·35	2·20	1·59	.	103	12·77	75·53	3 466	.	102
kvinnor	177	2 075	26·3	0·97	1·27	1·25	156	108	9·98	58·03	2 604	141	109
Tobaksfabriker (9)	1 776	2 197	61·2	12·37	63·37	3 044	142	129
förmän	22	2 175	.	1·97	.	2·32	141	102	18·37	106·83	5 054	137	106
män	374	2 262	32·9	1·53	1·67	2·21	.	112	17·94	100·77	5 003	137	121
kvinnor	1 218	2 178	73·6	0·94	1·10	1·40	152	113	11·14	61·14	3 051	149	132
Slakterier och konserverfabriker (267)	7 279	2 268	6·2	11·44	67·19	3 188	120	106
förmän	357	2 342	0·6	1·94	.	2·15	119	109	17·21	102·19	5 039	118	109
män	4 523	2 360	1·3	1·39	1·61	1·59	.	104	13·20	77·46	3 744	118	103
kvinnor	1 933	2 099	19·9	0·82	1·00	0·97	121	107	7·56	44·40	2 029	110	109
Slakterier och charkuterifabriker (206)	4 913	2 377	0·2	12·39	75·90	3 708	120	104
förmän	290	2 347	.	2·06	.	2·29	115	108	18·34	108·92	5 363	117	109
män	3 867	2 388	0·2	1·42	2·20	1·62	.	103	13·61	79·30	3 876	.	102
kvinnor	576	2 335	.	0·95	.	1·05	118	107	8·44	50·37	2 445	121	106
Konserverfabriker (61)	2 366	2 041	20·8	8·10	47·35	2 109	103	109
förmän	67	2 322	2·8	1·41	1·34	1·57	118	105	12·40	73·53	3 649	108	107
män	656	2 193	8·7	1·15	1·53	1·35	.	109	11·21	65·70	2 963	108	105
kvinnor	1 357	2 000	29·7	0·74	1·00	0·93	122	108	7·15	41·64	1 853	105	113
Annan livsmedelsindustri (198)	4 728	2 258	1·3	10·66	63·20	3 017	98	106
förmän	340	2 308	0·3	1·67	.	1·86	103	103	14·61	87·21	4 279	97	103
män	3 075	2 255	0·4	1·29	1·50	1·46	104	103	11·67	69·22	3 288	97	104
kvinnor	1 132	2 247	4·1	0·83	0·89	0·96	.	108	7·65	45·20	2 165	.	107
Mejerier och margarinfabriker (141)	3 689	2 257	0·3	10·73	63·92	3 043	92	105
förmän	304	2 304	0·3	1·66	.	1·88	101	103	14·63	86·78	4 259	93	104
män	2 477	2 253	0·1	1·28	.	1·46	.	102	11·67	68·95	3 266	93	103
kvinnor	792	2 252	0·9	0·81	.	0·95	.	108	7·51	44·62	2 133	.	108

Tab. 33 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1941.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbet- tare under verk- sams- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, natu- räför- män o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, natu- räför- män o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, natu- räför- män o. d.)		
		antal	där- av på ac- kord- %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	indextal		kr.			1929 =100	1940 =100	
							ordinarie tid	inkl. övertid, natu- räför- män o. d.						
													indextal	
Annan hithör. industri (57)	1 039	2 258	4·8	10·42	60·66	2 924	131	106	
förmän	36	2 335	.	1·73	.	1·91	.	122	98	15·30	90·81	4 448	123	99
män	598	2 264	1·4	1·29	1·75	1·49	.	106	12·11	70·30	3 383	.	108	
kvinnor	340	2 236	11·8	0·88	0·91	1·00	.	109	7·98	46·53	2 241	.	105	
<i>Textil- och beklädnadsindu- stri (895)</i>	69 546	2 124	51·9	8·23	48·64	2 207	131	105	
förmän	1 221	2 234	6·8	1·64	1·55	1·82	.	107	14·52	84·91	4 062	125	104	
män	20 034	2 176	37·4	1·06	1·23	1·30	133	107	10·48	59·80	2 837	.	103	
kvinnor	41 354	2 098	62·7	0·77	0·87	0·95	140	108	7·45	42·04	1 987	131	104	
minderåriga	6 937	2 103	39·4	0·52	0·71	0·65	148	107	5·12	29·10	1 375	150	104	
Spinnerier, väverier o. d. (412)	44 150	2 118	53·1	8·23	46·45	2 190	135	105	
förmän	761	2 221	9·8	1·49	1·55	1·69	137	106	13·51	78·67	3 754	129	104	
män	16 370	2 178	38·0	1·00	1·20	1·26	108	108	10·16	57·86	2 742	.	105	
kvinnor	22 516	2 076	68·1	0·69	0·84	0·91	142	108	7·20	40·34	1 891	133	104	
minderåriga	4 503	2 096	43·2	0·51	0·73	0·67	152	106	5·26	29·70	1 406	151	104	
Bomullsindustri (69)	13 462	2 127	58·0	8·34	46·85	2 221	140	105	
förmän	196	2 225	16·0	1·52	1·63	1·74	139	105	13·91	81·26	3 879	133	103	
män	5 687	2 200	43·9	1·00	1·15	1·25	109	108	10·08	57·07	2 744	.	105	
kvinnor	6 273	2 063	74·1	0·68	0·82	0·90	143	108	7·10	39·59	1 853	137	104	
minderåriga	1 306	2 105	53·2	0·52	0·72	0·70	149	108	5·47	30·85	1 461	153	106	
Linne-, hamp- och jute- industri (20)	3 403	2 017	47·8	8·16	43·59	2 072	136	104	
förmän	71	2 210	15·2	1·34	1·45	1·58	142	103	12·53	71·87	3 493	129	99	
män	1 292	2 051	33·2	0·99	1·25	1·25	106	106	10·11	53·60	2 571	.	102	
kvinnor	1 749	1 985	59·6	0·65	0·83	0·88	142	109	6·96	37·21	1 755	128	104	
minderåriga	291	2 014	52·9	0·53	0·72	0·70	171	109	5·49	29·76	1 412	165	103	
Ylleindustri (77)	13 386	2 127	53·9	8·34	47·39	2 201	131	103	
förmän	235	2 227	13·0	1·43	1·48	1·66	110	103	13·43	77·50	3 689	123	103	
män	5 383	2 172	36·7	0·99	1·17	1·24	132	107	10·09	58·14	2 692	.	101	
kvinnor	6 494	2 089	72·1	0·67	0·83	0·91	147	107	7·27	40·83	1 892	134	102	
minderåriga	1 274	2 109	44·9	0·52	0·71	0·68	170	106	5·36	30·17	1 432	159	103	
Trikåfabriker (130)	9 094	2 092	58·5	7·88	44·53	2 113	128	109	
förmän	107	2 230	0·8	1·46	1·99	1·58	145	103	12·47	73·71	3 525	134	101	
män	1 824	2 167	50·3	1·06	1·37	1·39	107	107	10·99	62·54	3 012	.	107	
kvinnor	5 945	2 073	67·1	0·72	0·89	0·95	136	109	7·96	41·52	1 964	125	108	
minderåriga	1 218	2 058	35·0	0·52	0·76	0·67	143	108	5·15	29·12	1 370	133	106	
Band-, gardin- o. bindgarns- fabriker (47)	2 013	2 146	38·5	8·15	47·28	2 220	125	109	
förmän	59	2 232	.	1·63	.	1·75	119	109	13·35	82·02	3 994	111	110	
män	747	2 171	33·0	1·07	1·27	1·30	107	107	10·21	60·11	2 819	.	108	
kvinnor	993	2 116	47·9	0·72	0·85	0·88	131	106	6·98	39·91	1 869	123	109	
minderåriga	214	2 162	25·8	0·48	0·71	0·59	144	94	4·58	26·87	1 267	147	94	
Färgerier, blekerier o. im- pregneringsfabriker . (43)	1 338	2 206	11·1	8·97	51·59	2 452	129	104	
förmän	71	2 127	.	1·61	.	1·80	130	106	14·83	83·54	3 838	123	102	
män	909	2 228	9·7	1·00	1·07	1·17	104	104	9·52	54·71	2 616	.	105	
kvinnor	303	2 175	17·1	0·72	0·87	0·85	133	101	6·77	39·04	1 841	122	105	
minderåriga	55	2 121	16·3	0·52	0·73	0·61	127	102	4·85	27·84	1 301	114	104	

Tab. 33 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1941.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst																			
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare	per timme						per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturlaför- mån- er o. d.)										
			antal	där- av på ac- kord %	ordinarie tid		inkl. övertid, naturlaför- mån- er o. d. kr.	indextal 1929 =100			1940 =100	kr.	1929 =100	1940 =100	indextal						
					tid- lön, kr.	ac- kord, kr.										kr.	1929 =100	1940 =100	kr.	1929 =100	1940 =100
Annan hith. industri. (26)	1 454	2 248	38.4	7.98	47.17	2 261	.	103									
förmän	22	2 243	1.2	1.67	.	1.95	.	99	15.55	89.72	4 391	96									
män	528	2 290	14.3	1.05	1.24	1.25	.	102	9.96	59.98	2 853	103									
kvinnor	759	2 212	59.3	0.72	0.86	0.90	.	103	7.07	41.47	1 986	106									
minderåriga	145	2 283	23.3	0.45	0.66	0.54	.	93	4.27	24.91	1 229	94									
Skrädderier o. sömnadsfabriker (436)	23 670	2 129	49.6	8.27	47.20	2 243	118	104									
förmän	436	2 257	1.8	1.88	1.61	2.04	107	102	16.29	95.98	4 605	99									
män	3 461	2 171	33.9	1.32	1.35	1.50	.	105	11.89	68.55	3 253	101									
kvinnor	17 538	2 120	56.1	0.85	0.92	0.99	125	108	7.77	44.15	2 102	121									
minderåriga	2 235	2 112	32.9	0.54	0.63	0.63	147	109	4.91	28.28	1 327	153									
Hatt- och mössfabriker. (47)	1 726	2 185	51.9	7.58	43.89	2 162	121	110									
förmän	24	2 277	.	1.63	.	1.74	112	112	13.66	80.46	3 951	107									
män	203	2 116	45.5	1.11	1.67	1.56	108	108	11.56	66.91	3 293	108									
kvinnor	1 300	2 196	57.9	0.78	0.90	0.96	133	107	7.35	42.52	2 100	127									
Läder-, hår- och gummivarufabriker (458)	23 017	2 021	51.0	9.63	54.94	2 539	128	102									
förmän	485	2 223	5.5	1.65	1.46	1.81	130	105	14.32	84.18	4 031	103									
män	11 528	2 052	53.0	1.18	1.49	1.53	109	109	11.88	67.77	3 142	101									
kvinnor	7 963	1 972	57.8	0.81	0.97	1.02	136	110	7.74	43.91	2 022	130									
minderåriga	3 041	2 000	33.6	0.52	0.81	0.68	139	111	5.20	29.87	1 369	137									
Garverier (34)	2 342	2 239	48.9	10.95	63.50	3 080	138	105									
förmän	49	2 265	4.1	1.52	1.50	1.78	105	105	14.24	83.26	4 023	102									
män	1 796	2 242	55.1	1.09	1.49	1.62	133	109	12.12	70.84	3 406	136									
Päls- o. skinnvarufabriker (92)	1 775	2 256	23.7	8.95	52.78	2 528	121	105									
förmän	63	2 274	.	1.99	.	2.11	115	115	16.68	99.66	4 792	110									
män	546	2 282	28.0	1.30	1.39	1.48	106	106	12.08	71.94	3 372	121									
kvinnor	950	2 246	26.7	0.88	0.89	0.97	128	105	7.71	45.26	2 189	130									
Skofabriker (181)	9 514	1 870	50.6	9.12	50.25	2 319	124	97									
förmän	199	2 189	7.8	1.72	1.46	1.87	104	104	14.74	86.06	4 087	101									
män	4 642	1 904	57.8	1.17	1.49	1.53	128	105	11.40	63.13	2 913	122									
kvinnor	3 351	1 807	52.8	0.78	1.00	1.02	136	109	7.34	39.80	1 841	125									
minderåriga	1 320	1 864	27.2	0.49	0.76	0.63	131	109	4.62	25.76	1 177	125									
Gummivarufabriker (39)	5 998	2 020	63.1	9.88	57.88	2 563	126	104									
förmän	72	2 200	0.9	1.40	1.76	1.61	106	106	12.45	74.23	3 548	113									
män	2 773	2 046	47.9	1.17	1.56	1.57	115	115	12.36	71.48	3 211	105									
kvinnor	2 495	2 002	82.9	0.72	0.93	1.03	137	117	7.96	47.06	2 070	125									
Annan hithörande industri (112)	3 388	2 175	48.2	9.97	57.96	2 750	128	111									
förmän	102	2 253	8.6	1.55	1.42	1.68	98	98	13.44	78.47	3 817	96									
män	1 771	2 188	55.3	1.27	1.39	1.50	129	111	12.03	70.22	3 304	130									
Kemisk-teknisk industri (307)	14 336	2 238	34.2	11.47	67.23	3 178	138	107									
förmän	346	2 214	4.4	1.72	1.87	1.97	106	106	15.73	93.37	4 361	104									
män	9 593	2 265	35.0	1.26	1.55	1.62	141	107	13.15	77.00	3 660	134									
kvinnor	3 580	2 174	37.3	0.79	0.96	1.00	141	109	7.93	46.85	2 165	132									
minderåriga	817	2 208	23.0	0.53	0.79	0.66	122	103	5.24	31.08	1 459	120									
Färg-, olje- o. parfymfabr. (132)	3 404	2 246	7.5	10.71	63.12	3 007	131	104									
förmän	135	2 281	0.8	1.66	1.96	1.85	107	107	14.76	87.96	4 217	108									
män	1 987	2 269	3.1	1.33	1.64	1.58	133	105	12.74	75.21	3 579	128									
kvinnor	1 021	2 215	17.7	0.81	1.04	0.99	129	104	7.82	45.78	2 199	124									

Tab. 33 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsrennar år 1941.

Näringsrennar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbet- tare under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.)		per år (inkl. övertid, naturaformån- er o. d.)		
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	indextal		per dag (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.), kr.	per vecka (inkl. över- tid, na- tura- för- mån- er o. d.), kr.	kr.	indextal		
							1929 =100	1940 =100				1929 =100	1940 =100	
Färg- o. färrnissfabriker (41)	681	2 246	2:8	11:32	66:49	3 169	129	109		
förrnän	45	2 293	2:3	1:62	1:96	1:83	130	102	14:63	86:57	4 187	121	109	
män	517	2 254	1:7	1:29	1:10	1:49	.	108	12:00	70:57	3 370	107	103	
kvinnor	84	2 185	10:5	0:80	0:98	0:95	114	107	7:59	44:09	2 074	.	.	
Olje-, tvål-, ljus- o. parfym- fabriker (91)	2 723	2 246	8:7	10:56	62:28	2 967	131	103		
förrnän	90	2 275	.	1:68	.	1:86	110	110	14:83	88:65	4 232	131	112	
män	1 470	2 275	3:6	1:35	1:73	1:61	134	104	13:01	76:85	3 653	103	103	
kvinnor	937	2 218	18:4	0:81	1:05	1:00	133	105	7:84	45:93	2 211	127	105	
Konstgödningsfabriker (7)	567	2 363	41:6	12:97	76:87	3 802	127	109		
män	541	2 362	42:9	1:26	1:52	1:64	132	106	13:26	78:51	3 882	126	109	
Sprängämnesfabriker (10)	2 792	2 239	79:5	13:67	81:01	3 787	146	108		
förrnän	23	2 332	50:1	1:53	1:87	1:99	121	105	16:50	97:47	4 650	152	130	
män	1 806	2 267	86:2	1:32	1:68	2:00	155	105	16:41	96:90	4 544	105	105	
Tändsticksfabriker (8)	1 603	2 146	39:7	9:50	56:17	2 492	121	107		
män	940	2 226	33:3	1:08	1:27	1:33	124	106	10:96	64:77	2 971	117	103	
kvinnor	612	2 109	47:9	0:74	0:83	0:90	130	108	7:36	43:58	1 825	112	106	
minderåriga	50	2 190	70:3	0:55	0:72	0:73	124	106	5:81	34:56	1 601	119	113	
Annan kemisk-teknisk industri förrnän (150)	5 970	2 246	26:0	11:24	65:08	3 117	128	106		
män	187	2 150	0:4	1:79	1:92	2:06	104	104	16:38	97:00	4 429	128	98	
kvinnor	4 319	2 259	27:6	1:25	1:45	1:53	133	106	12:43	72:03	3 450	105	105	
kvinnor	1 085	2 211	27:8	0:81	0:99	0:97	108	108	7:80	44:55	2 152	.	108	
Samtl. industrigrupper inkl. säsongsindustri (7 570)	418 828	2 185	48:0	1:11	1:30	1:39	109	109	11:07	64:82	.	.	.	
förrnän	7 292	2 263	5:6	1:67	1:62	1:87	106	106	14:95	86:34	.	.	.	
män	291 793	2 208	49:0	1:25	1:46	1:56	108	108	12:55	74:01	.	.	.	
kvinnor	82 370	2 119	53:0	0:81	0:93	1:00	109	109	7:86	45:04	.	.	.	
minderåriga	37 373	2 129	37:9	0:53	0:80	0:72	107	107	5:60	32:64	.	.	.	
Samtliga industrigrupper exkl. säsongsindustri (7 084)	406 086	2 197	48:1	1:11	1:30	1:39	109	109	11:11	65:04	3 081	.	107	
förrnän	6 917	2 269	5:7	1:69	1:64	1:90	106	106	15:16	87:39	4 309	105	105	
män	280 079	2 225	49:1	1:25	1:46	1:58	108	108	12:65	74:59	3 507	107	107	
kvinnor	82 251	2 120	52:9	0:81	0:93	1:00	109	109	7:86	45:05	2 119	106	106	
minderåriga	36 839	2 140	37:8	0:53	0:80	0:72	107	107	5:61	32:65	1 532	105	105	
Byggnadsverksamhet (1 490)	28 500	.	37:3	15:09	88:22	
förrnän	574	.	35:7	1:73	2:18	2:11	110	98	16:45	94:27	.	.	.	
män	27 492	.	37:7	1:44	2:24	1:94	131	104	15:19	88:86	.	.	.	
minderåriga	434	.	12:0	0:70	1:08	0:81	109	109	6:26	36:35	.	.	.	
Egentl. byggnadsarbete (624)	19 583	.	35:1	15:32	89:53	
förrnän	98	.	17:9	1:75	2:69	2:16	111	111	16:30	92:76	.	.	.	
män	19 332	.	35:3	1:43	2:34	1:95	111	105	15:37	89:87	.	.	.	
Husbyggnadsarbete (591)	14 278	.	34:1	15:37	89:30	
förrnän	93	.	19:0	1:74	2:69	2:16	116	112	16:45	93:33	.	.	.	
män	14 081	.	34:3	1:42	2:46	1:98	116	104	15:41	89:58	.	.	.	

Tab. 33 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1941.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- samt- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst											
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme					per dag (inkl. övertid, natu- raför- mån- er o. d.), kr.	per vecka (inkl. övertid, natu- raför- mån- er o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaför- mån- er o. d.)		
		antal	där- av på ack- ord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	inkl. övertid, naturaför- mån- er o. d. kr.	index- tal 1929 = 100 1940 = 100	kr.			kr.	kr.	index- tal
									1929 = 100	1940 = 100			
Väg- o. vattenbyggnadsar- bete (33)	5 305	37.5	15.19	90.09
män	5 251	37.8	1.44	2.08	1.88	101	111	15.27	90.59
Installationsarbete . . . (415)	6 781	40.6	14.48	84.88
förmän	440	41.1	1.72	2.14	2.12	.	96	16.59	95.09
män	6 237	41.0	1.43	1.94	1.84	.	101	14.48	84.96
Elektriska installationsar- beten (122)	2 013	35.0	14.91	87.72
förmän	31	2.6	1.85	3.29	2.08	.	100	16.90	98.07
män	1 933	36.1	1.44	2.05	1.87	.	102	15.11	88.90
Rörledningsarbeten . . . (293)	4 768	43.2	14.30	83.66
förmän	409	44.2	1.70	2.18	2.12	.	95	16.53	94.64
män	4 304	43.3	1.43	1.90	1.82	.	99	14.18	83.14
Målning och glasmästeri (451)	2 136	48.4	15.09	87.55
förmän	36	2.8	1.88	2.72	1.92	120	98	14.84	86.55
män	1 923	53.4	1.61	2.43	2.21	.	104	15.93	92.43
Statliga verk o. byggnads- arbeten m. m. (209)	38 088	2 076	41.7	13.87	81.21	3 564	.	99	.
förmän	450	2 308	18.4	1.76	2.01	2.19	.	102	17.99	105.82	5 060	.	102
män	32 728	2 090	42.9	1.33	1.68	1.79	.	110	14.48	84.77	3 742	.	99
kvinnor	3 237	2 192	33.6	0.83	1.27	1.23	.	113	9.86	57.80	2 703	.	112
minderåriga	1 673	1 510	42.8	0.69	0.82	0.89	.	113	7.14	41.70	1 348	.	76
Mek. o. elektr. verkstäder samt skeppsvarv (64)	15 381	2 241	50.6	14.92	87.37	4 091	.	109	.
förmän	206	2 307	3.7	1.79	1.98	2.20	.	104	18.13	106.04	5 081	.	102
män	12 256	2 255	56.3	1.41	1.66	1.99	.	111	16.81	95.73	4 479	.	110
kvinnor	2 168	2 185	23.2	0.84	1.22	1.18	.	110	9.42	54.79	2 578	.	110
minderåriga	751	2 153	48.2	0.64	0.74	0.87	.	114	6.93	40.10	1 865	.	109
Elektriska linjearbeten och kraftverk (26)	8 253	2 290	29.4	14.45	86.38	4 074	.	112	.
förmän	88	2 370	74.7	1.88	3.38	2.17	.	104	17.72	106.51	5 151	.	109
män	7 816	2 291	29.2	1.34	1.86	1.81	.	114	14.69	87.86	4 142	.	112
Sågverk o. d. (17)	4 142	.	61.1	10.43	60.67
förmän	11	.	1.82	.	1.53	.	.	105	12.18	72.38	.	.	.
män	3 523	.	62.2	1.00	1.24	1.36	.	111	10.80	62.71	.	.	.
Bau- o. byggnadsarbeten (31)	7 911	2 223	34.7	11.95	68.32	3 378	.	96	.
förmän	10	2 049	75.9	1.26	2.11	1.98	.	85	15.44	92.78	4 055	.	74
män	7 893	2 223	34.7	1.27	1.66	1.52	.	102	11.95	68.31	3 378	.	97
Intendenturverkstäder, förråd o. d. (71)	2 401	2 244	40.5	13.40	79.44	3 700	.	114	.
förmän	135	2 292	0.8	1.83	2.11	2.26	.	107	18.63	108.65	5 176	.	106
män	1 240	2 266	31.4	1.32	1.72	1.83	.	111	14.93	83.19	4 138	.	110
kvinnor	977	2 217	58.2	0.80	1.32	1.36	.	119	10.96	65.36	3 016	.	118
Kommunala verk o. byggnads- arbeten m. m. (268)	21 744	2 252	20.9	15.82	93.78	4 411	123	108	.
förmän	290	2 253	20.6	1.74	2.15	2.13	124	88	16.93	100.46	4 806	123	95
män	20 828	2 252	21.5	1.56	2.11	1.99	.	107	16.04	95.06	4 469	.	108
kvinnor	337	2 224	0.1	0.96	1.56	1.11	.	109	8.71	52.22	2 468	.	113
minderåriga	289	2 247	6.1	0.76	1.02	0.94	125	108	7.45	44.42	2 118	126	109

Tab. 33 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1941.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbete- tare under verk- sam- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst										
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme				per dag (inkl. övertid, natu- raför- mån- er o. d.)	per vecka (inkl. övertid, natu- raför- mån- er o. d.)	per år (inkl. övertid, naturaför- mån- er o. d.)		
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	ordinarie tid	inkl. övertid, naturaför- mån- er o. d.			kr.	indextal	kr.
								1929 = 100	1940 = 100			
Kraft-, belysnings- och vatten- verk (149)	6 952	2 240	21.8	14.36	84.58	3 988	117	104
förmän	197	2 266	19.7	1.79	2.33	2.22	87	17.71	104.51	5 042	116	96
män	6 677	2 239	22.0	1.41	1.98	1.79	122	14.36	84.58	3 984		105
minderåriga	78	2 239	8.3	0.64	0.95	0.74	125	5.83	34.59	1 656	121	112
Byggnads- o. anläggningsar- beten (99)	9 805	2 193	32.1	15.60	92.62	4 314	124	109
förmän	90	2 225	22.9	1.61	1.81	1.93	107	15.25	91.45	4 296	126	106
män	9 233	2 192	33.5	1.45	2.17	2.01	109	15.94	94.58	4 402		110
kvinnor	387	2 224	0.1	0.96	1.56	1.11	109	8.71	52.22	2 468	.	113
minderåriga	85	2 174	14.6	0.80	1.09	0.90	130	7.08	42.27	1 989	121	105
Spärvägsdrift (14)	3 974	2 393	0.7	19.10	113.93	5 432	136	105
män	3 972	2 393	0.7	1.88	2.36	2.27	121	19.10	113.96	5 434	135	105
Omnibusföretag (6)	1 013	2 305	14.70	88.18	4 244	.	117
män	886	2 306	.	1.57	.	1.95	100	15.54	93.23	4 439	.	104
minderåriga	126	2 296	.	0.84	.	1.10	117	8.72	52.20	2 505	.	119
Handel o. varulager (971)	9 287	2 316	2.7	11.57	67.21	3 340	122	107
förmän	466	2 325	.	1.83	.	1.97	105	15.75	93.80	4 584	119	105
män	6 785	2 316	2.5	1.42	1.92	1.58	107	12.64	73.66	3 649		107
kvinnor	1 654	2 316	4.3	0.89	0.90	0.95	117	7.63	43.36	2 206	118	109
minderåriga	382	2 285	1.6	0.52	0.65	0.55	157	4.39	26.02	1 256	144	107
Samfärdsel (212)	9 063	2 210	32.9	13.51	76.48	3 729	117	101
förmän	86	2 283	.	1.55	.	1.77	85	14.07	83.10	4 053	120	82
män	8 658	2 206	34.5	1.20	2.02	1.73	132	10.4	13.33	78.16		3 811
minderåriga	319	2 294	1.4	0.54	0.72	0.63	166	4.96	29.27	1 437	152	117
Järnvägsdrift ¹ (35)	2 660	2 329	16.3	9.63	56.59	2 818	100	109
män	2 641	2 329	16.4	1.03	1.46	1.21	110	9.65	56.75	2 826	100	109
Omnibusföretag ² (81)	2 125	2 337	10.59	62.62	3 137	.	106
förmän	45	2 314	.	1.54	.	1.78	103	14.10	83.98	4 113	.	101
män	1 845	2 346	.	1.24	.	1.42	106	11.21	66.33	3 334	.	107
minderåriga	235	2 272	.	0.52	.	0.62	127	4.86	28.69	1 407	.	124
Åkerirörelse (40)	887	2 372	0.2	14.23	82.92	4 063	132	105
förmän	16	2 316	.	1.78	.	1.98	104	16.04	95.55	4 590	128	104
män	812	2 373	0.2	1.57	1.97	1.79	107	14.86	86.49	4 240		106
Lastning o. lossning (56)	3 391	.	82.6	19.07	100.49	.	.	.
män	3 360	.	83.2	1.31	2.13	2.41	127	19.15	100.82	.	.	.

¹ Härunder redovisas huvudsakligen endast banarbetare, medan verkstadsarbetare hänförs till mekaniska verkstäder och s. k. linjepersonal (lokförare, konduktörer, eldare, stationskarlar, banvakter, extra linjearbetare o. dyl.) till förvaltnings- och befälspersonal. Jfr sid. 79, 81 och 84.

² Då löneläget är skiljigen olika vid mindre och vid större företag, har här nedan verkställts en fördelning av hithörande företag efter antalet anställda vuxna män:

Företag	Antal företag	Antal anställda	Genomsnittlig löneinkomst för vuxna män i kr. per			
			timme	dag	vecka	år
med mindre än 5 anställda	12	39	1.25	9.67	56.66	2 771
med 5—9	28	187	1.34	10.74	62.46	3 078
med 10 och fl.	41	1 619	1.44	11.30	67.00	3 378

Tab. 33 (forts.). Arbetstid och löneinkomster för arbetare inom olika näringsgrenar år 1941.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Medel- antal arbeta- re under verk- samt- hets- tiden	Genomsnittlig löneinkomst												
		Medeltal arbetstim- mar per år och arbetare		per timme						per dag (inkl. över- tid, natura- för- månar o. d.), kr.	per vecka, (inkl. över- tid, natura- för- månar o. d.), kr.	per år (inkl. övertid, naturaförmånar o. d.)		
				ordinarie tid		inkl. övertid, naturaförmånar o. d.						kr.	indextal	
		antal	där- av på ac- kord %	tid- lön, kr.	ac- kord, kr.	kr.	indextal		kr.	1929 =100	1940 =100			
<i>Tvättinrättningar</i> (49)	1 786	2 300	8·7		8·31	48·17	2 323	108	103
förmän	43	2 293	.	1·57	.	1·74	.	115	101	13·81	82·83	3 996	111	102
män	337	2 323	3·0	1·33	1·86	1·53	.	109	109	12·37	70·90	3 554	.	112
kvinnor	1 349	2 312	10·7	0·74	1·00	0·87	.	113	101	7·23	41·97	2 015	109	103
minderåriga	57	1 878	3·1	0·53	0·85	0·58	.	104	104	4·44	25·89	1 086	.	87
<i>Så övriga grupper inkl. säsongindustri</i> (3 199)	108 448	2 141	31·4	1·36	1·91	1·78	.	106	106	14·26	83·29	.	.	.
förmän	1 909	2 242	17·9	1·76	2·12	2·08	.	98	98	16·54	97·04	.	.	.
män	96 808	2 143	32·8	1·42	1·95	1·85	.	106	106	14·82	86·69	.	.	.
kvinnor	6 577	2 249	19·6	0·84	1·22	1·08	.	110	110	8·68	50·43	.	.	.
minderåriga	3 154	1 799	22·3	0·64	0·85	0·79	.	110	110	6·39	36·23	.	.	.
<i>Så övriga grupper exkl. säsongindustri</i> (1 709)	79 948	2 170	29·4	1·34	1·78	1·73	.	107	107	13·97	81·58	3 759	.	103
förmän	1 335	2 300	10·9	1·76	2·06	2·06	.	98	98	16·58	98·20	4 742	.	100
män	69 316	2 175	30·9	1·41	1·82	1·82	.	108	108	14·68	85·85	3 959	.	103
kvinnor	6 577	2 249	19·6	0·84	1·22	1·08	.	110	110	8·68	50·43	2 425	.	110
minderåriga	2 720	1 786	24·1	0·62	0·83	0·79	.	110	110	6·42	36·20	1 422	.	88
Samtliga grupper inkl. säsongindustri (10 769)	527 276	2 176	44·7	1·17	1·39	1·47	.	132	108	11·71	68·56	.	.	.
förmän	9 201	2 259	8·2	1·69	1·85	1·92	.	104	104	15·28	88·52	.	.	.
män	388 601	2 192	45·1	1·30	1·54	1·63	.	131	107	13·10	77·13	.	.	.
kvinnor	88 947	2 129	50·4	0·81	0·94	1·01	.	136	109	7·94	45·45	.	.	.
minderåriga	40 527	2 103	36·9	0·54	0·80	0·72	.	141	107	5·66	32·88	.	.	.
Samtliga grupper exkl. säsongindustri (8 793)	486 034	2 193	45·1	1·16	1·35	1·45	.	108	108	11·57	67·71	3 175	128	106
förmän	8 252	2 274	6·5	1·70	1·75	1·93	.	104	104	15·39	89·11	4 379	127	103
män	349 395	2 215	45·6	1·29	1·51	1·62	.	107	107	13·04	76·79	3 597	.	106
kvinnor	88 838	2 130	50·3	0·81	0·94	1·01	.	109	109	7·92	45·45	2 142	131	107
minderåriga	39 559	2 116	37·0	0·54	0·80	0·72	.	107	107	5·66	32·86	1 525	139	104

(1·63 kr.) har medellönen legat över men för kvinnor (1·01 kr.) och minderåriga (0·72 kr.) avsevärt under den genomsnittliga timförtjänsten för samtliga arbetare. Den ordinarie timförtjänsten utgjorde i genomsnitt för förmän 1·70 kr., för män 1·41 kr., för kvinnor 0·88 kr. och för minderåriga 0·64 kr. eller resp. 88·5, 86·5, 87·1 och 88·9 % av totala löneinkomsten.

Timlönernas fluktuationer inom olika näringsgrenar. Tidigare har påvisats, att löneutvecklingen tett sig rätt olika för manliga och för kvinnliga arbetare. Från år 1913 till år 1941 har sålunda för vuxna manliga arbetare timlönen stigit med i genomsnitt 264 %, medan kvinnornas timförtjänst under motsvarande tid ökats med 321 %. En närmare undersökning visar, att denna utvecklingstendens är starkast under första delen av perioden 1913

—1941. Men även en jämförelse mellan åren 1929 och 1941 visar, att löneutvecklingen i allmänhet varit något gynnsammare för kvinnorna än för männen: stegringen i timlönerna från 1929 till år 1941 uppgick i genomsnitt till 31 % för män och 37 % för kvinnor (tab. 31). — Lönefluktuationerna bli givetvis mera varierande, om man med hjälp av tab. 33 undersöker motsvarande förändringar inom de särskilda företagsgrupperna. För att underlätta ett närmare studium av löneutvecklingen ha i tablån här nedan sammanställts högsta och lägsta variationerna i fråga om timförtjänster under perioden 1929—1941.

Timförtjänstens procentuella förändringar åren 1929—1941.

Män.		Löneökning (+) eller löneminskning (—).			
Män.	%		%		%
Fönsterglasbruk	+96	Spisbrödsfabriker	+ 9	Bok- o. accidenstryckerier	+43
Torvindustri	+62	Porslinsfabriker	+ 9	Bomullsindustri	+43
Stenbrott och stenhuggerier	+56	Gruvor och anrikningsverk		Linne-, hamp- o. juteindustri	+42
Grafiska anstalter	+56	i norra Sverige	+ 9	»Annan» pappersindustri	+38
Sprängämnesfabriker	+55	Skrädderier o. sömnadsfabriker	+ 7	Bryggerier	+22
Järn-, stål- och kopparverk	+49	Mejerier o. margarifabriker	+ 1	Slakterier o. charkuterier	+18
Tapetfabriker	+45	Guld- o. silvvervarufabriker	— 1	fabriker	+17
Triåfabriker	+45			Handel och varulager	+17
Linne-, hamp- o. juteindustri	+42			Porslinsfabriker	+15
Tobaksfabriker	+41			Färg- o. fernissfabriker	+14
	—	<i>Kvinnor.</i>		Spisbrödsbagerier	+14
Hatt- och mössfabriker	+12	Järn- o. stålmanufaktur	+63	Tvättinrättningar	+13
Väg- o. vattenbyggnadsarb.	+11	Mineralvatten- och läskedrycksfabriker	+56	Kakel-, sten- o. lergodsfabriker	+11
Kakel-, sten- o. lergodsfabriker	+11	Tobaksfabriker	+52	Guld- o. silvvervarufabriker	+ 9
Järnvägsdrift (banarb. o. dyl.)	+10	Ylleindustri	+47	Tidningstryckerier	+ 6
		Finpappersbruk	+45		
		Grafiska anstalter	+45		

Arbetslönerna inom de industriella näringsgrenarna äro i allmänhet fastställda genom kollektiva avtal, ingångna mellan vederbörande arbetsgivar- och arbetarorganisationer. De under år 1941 ingångna avtalen gingo i regel ut på prolongation av tidigare avtal, endast med den ändringen, att det den 15 januari 1942 träffade nya ramavtalets bestämmelser om dyrtidstillägg skulle tillämpas.¹

Vill man undersöka, i vad mån tendensen till stegring i avtalslönerna även påverkat de faktiska timförtjänsterna, framträder i tab. 33 i jämförelse med föregående år beträffande manliga arbetare ökning särskilt inom följande näringsgrenar (med bortseende från grupper med mindre än 250 redovisade arbetare): torvindustri (26 %), fönsterglasbruk (16 %), gummivarufabriker (15 %), tapetfabriker (14 %), grafiska anstalter (14 %) samt statens elektriska linjearbeten (14 %). För kvinnornas del märkes ökning av timförtjänsterna inom statens intendenturverkstäder (19 %), gummivarufabriker (17 %), järn- och stålmanufaktur (13 %), tapetfabriker (13 %) och tobaksfabriker (13 %).

Ackords- och tidlön. Vid en lönestatistisk undersökning av de genomsnittliga timförtjänsternas höjd inom olika företagsgrupper bör beaktas även deras samband med avlöningsformen och särskilt utbredningen av ackordsarbete.

¹ För närmare upplysningar hänvisas till de kvartalaredogörelser för ingångna kollektivavtal, som meddelas i Soc. Medd. (Årg. 1941, sid. 385, 640, 851, Årg. 1942, sid. 336).

Beträffande arbetstidens användning ger tab. 33 vid handen, att i genomsnitt för samtliga redovisade arbetare 44·7 % av antalet arbetstimmar beräknas ha använts för ackordsarbete. Under ackordsarbete inbegripes därvid även arbete mot premielön, tonlön o. dyl. lönesystem, genom vilka lönen i väsentlig mån göres beroende av arbetsprestationen eller arbetsprodukten. Tabellen visar, att riksnedeltalet för männen (45·1 %) låg obetydligt över men för kvinnorna (50·4 %) ej oväsentligt över det allmänna genomsnittet. Inom de särskilda i tabellen redovisade arbetargrupperna växlade motsvarande tal från så gott som ingenting till över 90 %. För att mera överskådligt belysa, inom vilka arbetsområden ackordsarbetet dominerar, ha i tabelln här nedan sammanställts de yrken och fack, inom vilka ackordstimmarna under redogörelseåret uppgått till minst hälften av totala timantalet.

Ackordsyrken.

<i>Män.</i>	Ackords-		Ackords-		Ackords-
	tim.,		tim.,		tim.,
	%		%		%
		»Annan» läder-, hår- o.		Spinnerier, väverier o. d.	68·1
Sprängämnesfabriker . . .	84·2	gummivaruindustri . . .	55·8	Mekaniska verkstäder . . .	67·4
Lastning o. lossning . . .	83·2	Garverier	55·1	Järn- o. stålmanufaktur . . .	61·2
Järn-, stål- o. kopparverk	81·1	Järn- o. stålmanufaktur . . .	53·7	Elektriska verkstäder . . .	60·9
Gruvor o. anrikningsverk	79·4	Målning och glasmästeri . . .	53·4	Statens intendenturverk-	
Pappersbruk o. pappfabri-		Kolgruvor	52·4	städer, förråd o. d.	58·2
ker	78·1	Sågverk o. hyvlerier	52·1	Hatt- o. mössfabriker	57·9
Torvindistri	67·8			Porlins-, kakel- o. lergods-	
Statliga sågverk	62·2			fabriker	57·0
Pappersmassfabriker	61·9	<i>Kvinnor.</i>		Skrädderier o. sömnadsfab-	
Mekaniska verkstäder	60·8	Gummivarufabriker	82·9	riker	56·1
Skofabriker	57·8	Pappersbruk o. pappfabri-		Skofabriker	52·8
Statliga mek. o. elektriska		ker	76·4		
verkstäder	56·3	Tobaksfabriker	73·6		

Avlöningsformens betydelse för löneläget inom olika näringsgrenar sammanhängar med att arbetsförtjänsterna i regel ställa sig väsentligt olika, allteftersom avlöningsformen är tid- eller ackordslön. Vid en undersökning av timlönernas växlingar i tab. 33, till vilken hänvisas för närmare detaljer, bör dock beaktas, att de högre ackords- och tidlönsförtjänsterna företrädesvis avse företag å större och dyrare orter, medan de lägre i ganska stor utsträckning härröra från sådana företag, som äro förlagda till landsbygden.¹ För samtliga i tabellen redovisade arbetargrupper var den genomsnittliga timförtjänsten vid tidlönsarbete 1·17 kr., medan den vid ackordsarbete uppgick till 1·39 kr. eller 18·8 % mera. Motsvarande tal för vuxna män voro resp. 1·30 och 1·54 (överskott 18·5 %) samt för kvinnliga arbetare resp. 0·81 och 0·94 kr. (överskott 16·0 %). Dessa allmänna genomsnitt — som ej inrymma det rörliga tillägget för stegrade levnadskostnader — påverkas emellertid, förutom av det skiftande antalet tidlöns- och ackordsarbetare, även av fluktuationerna i arbetsförtjänsterna per timme inom olika industrigrenar.

Den för hela undersökningsområdet eller för en viss del därav erhållna genomsnittliga tidlönen och motsvarande ackordslön avse vidare ej sällan olika arbetargrupper och äro därför ej alltid jämförbara. Med nuvarande primärmaterial för den industriella lönestatistiken kan denna felkälla endast till en del elimineras därigenom, att man begränsar undersökningen till arbetargrupper, som i större omfatt-

¹ Beträffande arbetslönerna inom olika dyrtorsgrupper hänvisas till sid. 108 o. f.

ning arbetat både på ackord och tidlön (i genomsnitt för varje grupp minst 20 och högst 80 % av arbetstiden på ackord). Efter sådan bearbetning av de i tab. 33 publicerade uppgifterna finner man, att merförtjänsten vid ackordsarbete växlar för män mellan 2—64 % och för kvinnor mellan 1—65 %. Ordnar man dessa procenttal i tvänne stigande serier och söker gränserna för deras mittersta hälfter (genom bortskärande av första och sista fjärdedelen eller »kvartilen»), befinnas de på sådant sätt beräknade normala överskottsvariationerna utgöra för män 18—33 % och för kvinnor 17—33 %.

d. Löneinkomster per dag, vecka och år.

Antal utgjorda arbetstimmar. I syfte att närmare belysa, i vad mån lönerna inom olika näringsgrenar sammanhånga med olikheter i arbetstidens längd, har med ledning av i tab. 33 meddelade siffror verkställt en bearbetning av primärmaterialets uppgifter om arbetstimmarnas antal per dag, per vecka och per år under redogörelseåret. Beräkningarna, som omfatta 98·5 % av samtliga i lönestatistiken redovisade arbetare, visa, att den genomsnittliga arbetstiden per arbetare (inberäknat övertid¹) år 1941 uppgått till per dag 8·0, per vecka 46·7 och per år 2 176 timmar (mot resp. 8·0, 47·0 och 2 206 timmar året därförut).²

För ett närmare klarläggande, hur motsvarande siffror variera för de olika i undersökningen ingående industrigrenarna, hänvisas till tabellen.

I fråga om de s. k. säsongyrkena, för vilka på grund av materialets bristfällighet årsförtjänstuppgifter ej publicerats, kunna ur andra tillgängliga källor anföras några siffror rörande arbetssäsongens normala längd inom vissa hithörande yrken bl. a. för att möjliggöra en beräkning av den normala medelförtjänsten per år eller säsong.³

Löneinkomster per dag. I tab. 33 föreligga även beräkningar om den genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke för samtliga i lönestatistiken redovisade näringsgrenar. Den genomsnittliga löneinkomsten per dagsverke (inkl. säsongindustrier) år 1941 utgjorde för förmän 15·28 kr., för män 13·10 kr., för kvinnor 7·94 kr. och för minderåriga 5·66 kr. Begränsar man undersökningen till den egentliga industrin, bli de genomsnittliga dagsförtjänsterna lägre för förmän (14·95 kr.) och män (12·55 kr.) men praktiskt taget oförändrade för kvinnor (7·86 kr.) och minderåriga (5·60 kr.).

Löneinkomster per vecka. I tab. 33 har även uträknats den normala veckoinkomsten, varvid som sådan ansetts den genomsnittliga arbetsförtjänsten per vecka under den tid, arbetaren sysselsatts inom vederbörande företaget.

¹ Övertidsarbetets andel av den totala arbetstiden utgjorde under 1941 2·3 %. Motsvarande procenttal under vart och ett av åren 1929—1940 uppgick till resp. 2·0, 1·8, 1·5, 1·3, 1·5, 1·9, 2·0, 2·1, 2·2, 1·9, 2·2 och 2·6.

² Dessa siffror torde giva ett något för högt uttryck för den genomsnittliga arbetstiden under året. På grund av redovisnings sättet komma de närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under året eller den del därav företagen varit i gång (jfr noten, sid. 78).

³ Se Lönestatistisk årsbok för Sverige 1940 (sid. 97).

Tabellen visar, att den genomsnittliga veckoinkomsten år 1941 i genomsnitt för samtliga redovisade näringsgrenar (inkl. säsongindustrier) uppgick till för förmän 88·52 kr., för män 77·13 kr., för kvinnor 45·45 kr. och för minderåriga 32·88 kr. För den egentliga industrin voro motsvarande veckolöner resp. 86·34, 74·01, 45·04 och 32·64 kr.

Löneinkomster per år. Enär för arbetare med säsonganställning den faktiska genomsnittsinkomsten per år ej kan med nöjaktig noggrannhet beräknas, har man funnit lämpligt att för vissa säsongyrken endast meddela uppgifter om arbetsförtjänster per vecka och per dag. För övriga arbetargrupper återfinnas i tab. 33 beräknade genomsnittliga årslöner, av vilka här nedan återges några sammanfattningssiffror.¹

För samtliga undersökta näringsgrenar ger tabellen vid handen, att den genomsnittliga totala arbetsförtjänsten under år 1941 var för förmän 4 379, för män 3 597, för kvinnor 2 142 och för minderåriga 1 525 kr. Härav beräknas det rörliga tillägget, övertidstillägget och värdet av åtnjutna naturaförmaner tillsammans utgöra resp. 11·0, 14·0, 12·7 och 11·1 0/0.² Vid begränsning till den egentliga industrin bli siffrorna lägre för förmän samt manliga och kvinnliga arbetare, i det att den totala arbetsförtjänsten utgjorde för förmän 4 309, för män 3 507, för kvinnor 2 119 och för minderåriga 1 532 kr.

e. Arbetslöner inom olika dyrortsgrupper, inom olika län samt å olika orter.

Arbetslöner inom olika dyrortsgrupper. De till lönestatistiken redovisade arbetslönerna ha, såsom förut antytts, rönt inflytande av arbetsplatsens förläggning i dyrortshänseende. För att undersöka hur långt sambandet mellan löner och levnadskostnader sträcker sig för här redovisade arbetargrupper, jämföras i det följande de genomsnittliga löneförhållandena inom de olika dyrortsgrupperna (efter 1935 års dyrortsgruppering), och denna jämförelse utsträcker även till de särskilda näringsgrenarna. (Jfr Svensk författningssamling 1939, nr 367.) Därvid redovisas de nio i den officiella lönegrupperingen utskilda grupperna (A, B, C, D, E, F, G, H och I) var för sig, ehuru de i vissa tabeller sammandragas till tre, nämligen grupperna A—C, D—F och G—I.³ I detta samband bör emellertid beaktas, att den senast företagna grupperingen medfört vissa förändringar, som försvåra jämförelser med tidigare år.

Beträffande manliga (m) och kvinnliga (kv) arbetare ger en jämförelse mellan lönenivån inom olika dyrortsgrupper följande resultat:

¹ Jfr not 1, sid. 78.

² Procenttalen äro beräknade på grundval av i manuskript förvarade arbetstabeller berörande samtliga i lönestatistiken redovisade företag exkl. säsongindustri.

³ Ortsgrupperna A och B omfatta i stort sett landsbygd, grupperna C, D och E flertalet städer och tätare bebyggda samhällen, grupp F—H en del större städer och industrisamhällen samt grupp I Stockholm (med förstäder).

Ortsgrupp	Levnadskostnader (riksmedeltal=1 000)		Genomsnittlig löneinkomst år 1941 för vuxna arbetare				Indextal (medeltal i D-grupp =1 000)				levnads- kostna- der
	grupp- gränser	medel- tal	kr. per år		kr. per timme		per år		per timme		
			m	kv	m	kv	m	kv	m	kv	
A	t. o. m.	930	2 750	1 798	1:27	0:85	777	902	799	885	806
B	931—	990	3 120	1 872	1:42	0:90	882	939	893	938	889
C	991—	1 050	3 174	1 975	1:51	0:92	897	990	950	958	944
D	1 051—	1 110	3 539	1 994	1:59	0:96	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
E	1 111—	1 170	3 824	2 048	1:69	0:96	1 081	1 027	1 063	1 000	1 056
F	1 171—	1 230	3 716	2 089	1:68	1:00	1 050	1 048	1 057	1 042	1 111
G	1 231—	1 290	4 250	2 300	1:87	1:07	1 201	1 153	1 176	1 115	1 167
H	1 291—	1 350	4 770	2 601	2:18	1:19	1 348	1 304	1 371	1 240	1 232
I	1 351 o. däröver	1 426	4 777	2 588	2:11	1:17	1 350	1 298	1 327	1 219	1 320

Medeltalen för de särskilda ortsgrupperna visa både för män och för kvinnor en tendens till stegring av löneinkomsterna från billigaste till dyraste ortsgrupp i fråga om såväl årslöner som timlöner. Förhållandet mellan lönenivå och levnadskostnader inom de olika dyrortsgrupperna åskådliggöres närmare genom i tablån inlagda indextal. Till bas för dessa har valts medellönen och medelindextalet för levnadskostnaderna i ortsgrupp D, bl. a. för att minska verkningarna av det förhållandet, att den till stadssamhällena lokaliserade industrin upptar den övervägande delen av den kvinnliga arbetarstammen, medan de manliga arbetarna mera jämnt fördela sig på land och stad.

En föreställning om i vad mån liknande divergenser i lönehänseende även framträda för särskilda näringsgrupper och viktigare näringsgrenar, erhålles genom tab. 34.¹ Tabellen utvisar, att lönedifferenser mellan olika dyrortsgrupper göra sig gällande även inom de särskilda näringsgrenarna, om också i växlande grad. En åskådlig bild av löneläget inom olika dyrortsgrupper ges i diagram III (sid. 114), som visar timlönerna för manliga industriarbetare m. fl. inom olika näringsgrenar, sedan dessa fördelats på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G—I.

Det relativa löneläget för arbetare inom olika näringsgrenar. Såsom framgår av det föregående, måste vid en mera ingående jämförelse mellan löneläget inom olika näringsgrenar hänsyn tagas till deras olikformiga lokalisering i dyrortshänseende. I sådant syfte ha lönesummorna för företag, som kunnat hänföras till en viss ort, omräknats med användande av socialstyrelsens för 1935 års dyrortsgruppering uträknade dyrortsindextal för denna ort, varvid man begränsat sig till vuxna manliga och kvinnliga arbetare inom den egentliga industrin. Sedan lönerna på detta sätt, i den mån dyrortsindextalen ge uttryck för de faktiska olikheterna i levnadskostnader för här ifrågakommande arbetargrupper, reducerats till samma levnadskostnadsnivå (riksmedeldyrhet), ha beloppen inom företag tillhörande samma nä-

¹ Såsom framgår av tabellen, ha vid redovisningen efter dyrortsgrupper järnvägspersonal och vissa andra kategorier av anställda och arbetare måat uteslutas, enär primäruppgifternas art ej möjliggör en sådan uppdelning. Sådana lönesiffror, som gälla blott ett mindre antal (färre än 150) personer och vilka därför knappast kunna tillmätas mera allmän betydelse, ha i tabellen betecknats med mediealstil.

Tab. 34. Genomsnittlig löneinkomst år 1941 per arbetstimme och

(Siffror i medialstil ange, att medel-

Näringsgrenar m = män kv = kvinnor		Antal redovisade arbetare (exkl. arbetande förmän) inom dyrtortgrupp								
		A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Malmbrytning och metallindustri . . . m	13 307	22 087	17 340	19 769	15 432	16 925	15 142	3 251	13 624
2	kv	661	947	725	838	850	1 143	1 476	338	3 035
	därav:									
3	Gruvor och anrikningsverk m	1 070	2 712	2 533	223	398	.	1 493	1 658	.
4	mellersta Sverige m	1 070	2 712	1 894	86	10
5	norra Sverige m	.	.	639	137	388	.	1 493	1 658	.
6	Järn-, stål- och kopparverk m	2 196	7 314	5 338	5 046	861	951	.	.	.
7	Järn- och stålmanufaktur m	4 969	3 854	1 427	2 339	2 943	2 277	537	60	896
8	Mekaniska verkstäder m	4 182	6 717	7 185	11 339	9 315	10 584	12 440	712	6 291
9	Elektriska verkstäder m	64	388	134	456	1 207	2 540	561	558	5 384
10	Metallmanufaktur m	826	1 101	664	361	413	519	68	243	797
11	Jord- och stenindustri m	10 400	3 555	3 360	1 242	489	1 044	194	24	234
12	kv	647	57	698	157	140	132	6	.	12
	därav:									
13	Kolgruvor m	816	476	89
14	Stenbrott och stenhuggerier m	1 426	821	279	344	159	239	50	10	72
15	Byggnadsämnesindustri m	3 506	1 534	1 496	613	263	555	64	14	98
16	Porslins-, kakel- och lergodsfabriker m	806	27	777	212	52	187	23	.	.
17	Glasbruk m	2 406	552	717	72	15	63	57	.	64
	därav:									
18	Kristall- och småglasbruk m	1 874	342	.	72	.	19	47	.	.
19	Träindustri m	9 055	7 334	6 093	3 755	1 906	2 595	377	61	513
20	kv	108	94	14	20	57	57	20	1	120
	därav:									
21	Sågverk och hyvlerier m	3 118	4 222	3 605	2 296	631	1 438	66	26	110
22	Snickeri- och möbelfabriker m	5 240	2 156	2 341	1 417	1 195	1 036	290	35	333
23	Pappers- och grafisk industri m	4 463	7 365	6 121	3 274	1 759	3 937	1 165	188	4 773
24	kv	574	935	465	305	425	943	439	12	1 885
	därav:									
25	Pappersmassfabriker m	1 438	3 476	4 391	2 109	139	485	.	41	.
26	Pappersbruk och pappfabriker m	2 889	3 589	1 168	400	463	1 367	53	.	18
27	kv	487	706	346	42	58	141	6	.	4
28	Kartongvarufabr., bokbinderier o. d. m	116	180	40	155	176	555	225	2	762
29	kv	86	205	60	200	238	604	186	7	1 349
30	Grafisk industri m	20	120	522	610	981	1 530	887	145	3 993
31	kv	1	24	59	63	139	198	247	5	532
32	Livsmedelsindustri m	3 172	1 620	2 725	2 577	2 469	3 371	2 277	607	3 950
33	kv	287	372	1 267	1 115	837	2 603	1 294	611	2 139
	därav:									
34	Kvarnar m	115	85	204	80	361	285	125	.	173
35	Bagerier m	68	157	627	311	355	1 004	398	89	998
36	kv	13	50	434	105	72	630	233	26	520
37	Råsockerbruk och raffinaderier m	1 294	332	468	619	631	.	419	.	312
38	Choklad- och karamellfabriker kv	71	16	62	149	150	952	439	516	322
39	Bryggerier och läskedrycksfabriker m	128	350	448	511	401	725	454	182	1 070
40	utkörare m	45	85	129	181	137	265	127	64	260
41	övriga m	83	265	319	330	264	460	327	118	810
42	kv	15	42	88	101	66	164	118	44	273
43	Tobaksfabriker m	.	.	20	51	7	120	23	.	153
44	kv	.	.	33	64	12	586	25	.	498
45	Slakterier och konservfabriker m	269	504	727	763	395	628	326	132	589
46	Annan livsmedelsindustri m	237	187	210	95	277	333	398	5	546
47	Textil- och beklädnadsindustri m	2 662	3 875	736	1 962	813	7 010	1 209	9	923
48	kv	4 054	4 367	1 960	5 037	2 141	13 613	4 219	23	4 545
	därav:									
49	Spinnerier, väverier o. d. m	2 184	3 721	566	1 298	665	6 109	693	2	344
50	kv	2 278	3 557	974	2 219	1 228	8 371	1 738	11	1 004
51	Skrädderier och sömnadsfabriker m	473	152	144	635	132	808	504	7	558
52	kv	1 735	784	883	2 592	870	4 664	2 366	12	3 373
53	Hatt- och mössfabriker kv	41	26	103	226	43	578	115	.	168

Tab. 34 (forts.). **Genomsnittlig löneinkomst år 1941 per arbetstimme och**
(Siffror i medialstil ange, att medel-

Näringsgrenar		Antal redovisade arbetare (exkl. arbetande förmän) inom dyrortgrupp								
		A	B	C	D	E	F	G	H	I
1	Läder-, hår- och gummirvarufabriker . m	964	1 883	1 889	2 469	968	2 426	373	49	507
2	därav: kv	504	951	569	1 683	1 310	2 143	272	53	478
3	Garverier m	104	582	700	336	13	32	26	.	3
4	Skofabriker m	275	380	405	1 290	222	1 871	74	.	125
5	Gummirvarufabriker m	335	624	9	774	644	222	.	35	130
6	därav: kv	182	425	.	609	1 025	203	.	23	28
7	Kemisk-teknisk industri m	477	1 304	1 298	1 950	1 440	1 473	339	97	1 144
8	därav: kv	240	576	194	370	662	579	126	33	797
9	Färg-, olje- och parfymfabriker . . m	15	75	246	60	236	503	176	16	658
10	därav: kv	.	3	49	8	180	221	52	16	492
11	Konstgödningsfabriker m	5	.	.	.	365	154	17	.	.
12	Tändsticksfabriker m	23	494	43	51	329
13	därav: kv	20	325	60	22	185
14	Samtliga industrigrupper m	43 500	49 023	39 562	36 998	25 276	38 781	21 126	4 286	25 668
15	därav: kv	7 075	8 299	5 892	9 525	6 422	21 213	7 852	1 071	13 011
16	Byggnadsverksamhet m	1 185	1 091	1 213	1 460	2 004	4 840	1 796	395	4 188
17	därav: Husbyggnadsarbete m	889	698	714	624	1 010	2 689	676	187	1 952
18	Väg- och vattenbyggnadsarbete . . m	16	119	14	110	56	241	.	.	466
19	Installationsarbete m	99	119	284	494	758	1 455	975	166	1 445
20	Målning och glasmåsteri m	181	155	201	232	180	455	145	42	325
21	Statliga verk och byggnadsarbeten . m	2 065	3 343	7 129	3 511	4 789	5 474	1 801	1 143	2 770
22	därav: kv	.	81	933	110	119	463	113	80	1 312
23	Mek. o. elektriska verkstäder samt skeppsvarv m	141	281	925	509	3 615	3 442	787	686	1 861
24	därav: kv	.	59	815	.	49	389	.	22	818
25	Elektr. linjearbeten och kraftverk . m	100	1 589	1 499	1 541	486	906	478	154	375
26	Sågverk o. dyl. m	438	145	2 693	79	.	168	.	.	.
27	Ban- och byggnadsarbeten m	1 386	1 307	1 789	1 254	569	797	325	237	229
28	Intendenturverkstäder, förråd o. dyl. m	.	21	223	128	119	161	211	66	305
29	därav: kv	.	22	118	104	70	70	86	58	449
30	Kommunala verk och byggnadsarbeten . m	169	255	798	1 522	2 330	4 133	3 153	426	6 655
31	därav: kv	13	67	21	3	233
32	Kraft-, belysnings- och vattenverk m	126	197	483	612	738	1 693	513	159	773
33	Byggnads- och anläggningsarbeten m	43	58	315	910	1 359	1 998	1 514	225	2 871
34	Spårvägsdrift m	222	376	978	38	2 358
35	Omnibusdrift m	11	66	148	4	653
36	Handel och varulager m	83	155	302	410	674	1 387	1 253	142	2 147
37	därav: kv	1	10	14	52	81	206	346	34	897
38	Samfärdsel ¹ m	27	158	266	401	248	919	574	630	816
39	därav: Lastning och lossning m	27	158	249	401	245	780	394	627	346
40	Tvättinrättningar m	7	.	.	19	21	34	54	.	202
41	därav: kv	11	.	.	142	100	186	194	.	716
42	Samtliga övriga grupper m	3 536	5 002	9 708	7 323	10 066	16 787	8 631	2 786	16 778
43	därav: kv	12	91	947	304	313	922	674	117	3 158
44	Samtliga grupper år 1941 ² m	47 086	54 025	49 270	44 821	35 342	55 568	29 757	7 022	42 446
45	därav: kv	7 067	8 390	6 839	9 829	6 735	22 185	8 526	1 188	16 169
46	Samtliga grupper år 1940 m	41 544	50 556	43 199	41 210	33 542	55 276	29 550	6 588	40 635
47	därav: kv	5 864	8 162	6 317	9 612	5 732	23 288	8 327	1 456	15 069

¹ Härav ha 4 619 manliga arbetare vid enskilda järnvägar och omnibusföretag ej kunnat fördelas på räknas dessa, fördelas sig återstoden på dyrortgrupper på följande sätt: män gr. A 12·8 %, gr. B 14·8 %, gr. A 8·2 %, gr. B 9·6 %, gr. C 7·9 %, gr. D 11·3 %, gr. E 7·7 %, gr. F 25·5 %, gr. G 9·8 %, gr. H 1·4 %,

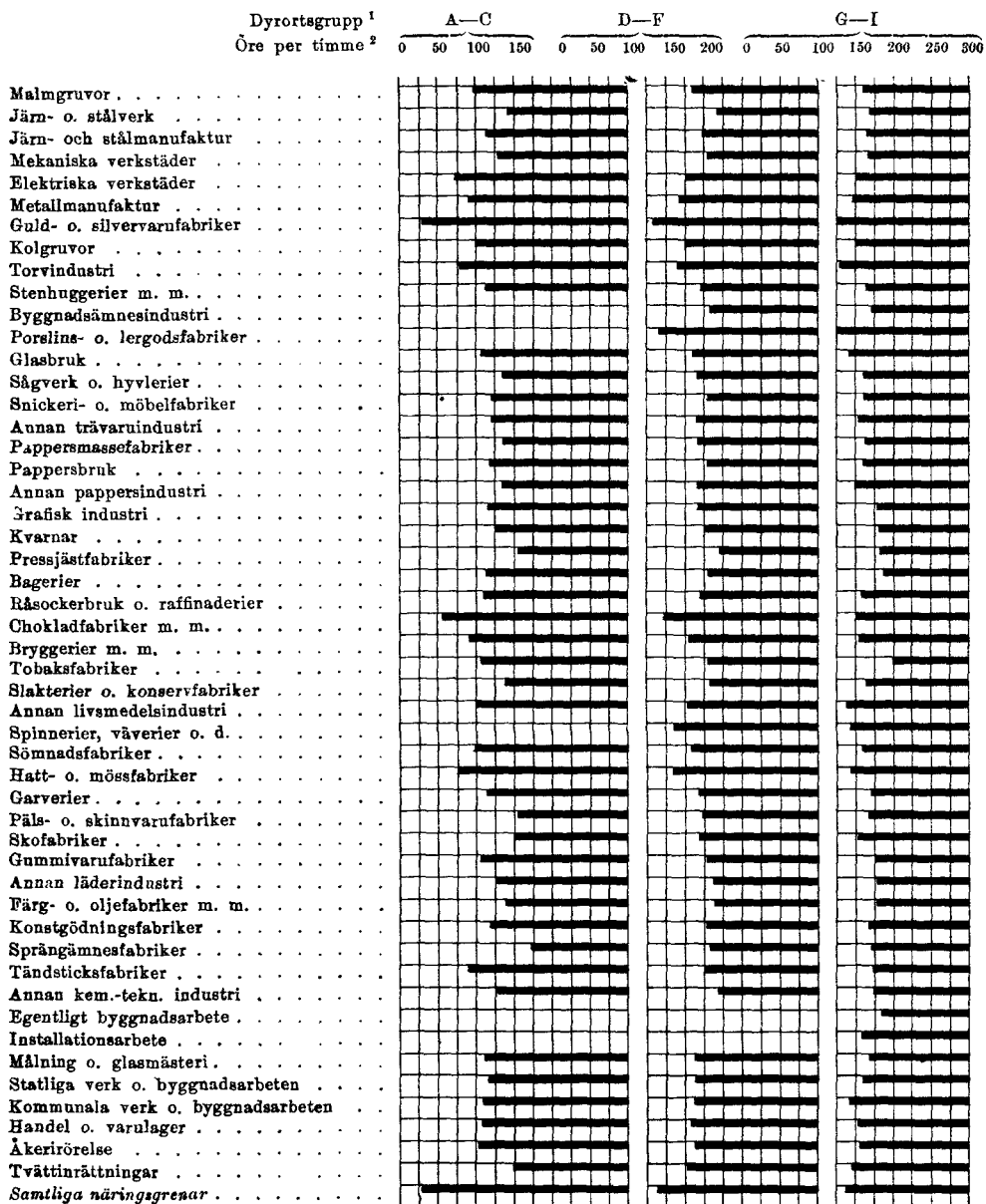
per år för arbetare (fyllda 18 år) inom olika dyrortsgrupper.
talet avser mindre än 150 arbetare.)

Genomsnittlig löneinkomst (inklusive övertidsersättning, naturaförmåner o. dyl.), kronor																		
per timme									per år									
A	B	C	D	E	F	G	H	I	A	B	C	D	E	F	G	H	I	
1:31	1:45	1:49	1:48	1:70	1:61	1:70	1:66	1:82	2 821	3 075	3 272	2 817	3 608	3 091	3 651	3 615	4 025	1
0:87	0:94	1:07	0:98	1:06	1:07	1:05	0:98	1:17	1 842	1 967	2 239	1 760	2 177	1 992	2 242	2 166	2 547	2
1:32	1:52	1:51	1:59	1:43	1:53	1:63	.	1:79	2 952	3 335	3 458	3 590	3 077	3 220	3 525	.	4 107	3
1:35	1:37	1:40	1:45	1:59	1:66	1:64	.	1:65	2 652	2 763	2 719	2 717	3 205	3 069	3 295	.	3 505	4
1:38	1:56	1:18	1:48	1:77	1:46	.	1:69	1:83	2 947	3 189	2 766	2 618	3 859	3 203	.	3 617	4 255	5
0:94	1:02	.	0:97	1:09	1:01	.	1:07	1:16	2 079	2 108	.	1 686	2 234	2 186	.	2 468	2 633	6
1:19	1:40	1:48	1:91	1:56	1:57	1:66	2:18	1:74	2 653	3 214	3 303	4 349	3 560	3 523	3 582	5 044	4 028	7
0:89	0:90	0:90	1:22	0:98	0:93	0:97	1:39	1:06	1 845	1 946	1 946	2 725	2 057	2 082	2 113	3 084	2 334	8
1:02	1:25	1:46	1:37	1:59	1:61	1:58	1:67	1:66	2 281	2 720	3 272	3 030	3 747	3 702	3 232	3 945	3 804	9
.	0:77	0:88	0:80	0:99	0:89	0:90	1:10	1:06	.	1 634	1 908	1 660	2 180	2 017	1 911	2 491	2 350	10
1:58	.	.	.	1:65	1:60	1:94	.	.	3 674	.	.	.	3 932	3 764	3 951	.	.	11
1:17	1:27	1:42	1:46	1:43	2 526	3 050	3 159	3 442	2 786	12
0:81	0:87	0:95	0:99	0:97	1 638	1 892	1 951	2 204	1 641	13
1:26	1:40	1:48	1:56	1:64	1:61	1:83	2:27	2:03	2 747	3 094	3 290	3 503	3 721	3 605	4 151	5 062	4 641	14
0:85	0:90	0:91	0:87	0:97	0:99	1:07	1:17	1:17	1 798	1 865	1 927	1 990	2 045	2 076	2 304	2 554	2 595	15
1:58	1:67	1:75	1:77	1:86	1:86	1:96	2:00	2:26	16
1:61	1:67	1:81	1:77	1:95	1:87	1:93	1:90	2:43	17
1:57	1:76	1:38	1:74	1:47	1:54	.	.	1:84	18
1:32	1:48	1:55	1:65	1:75	1:79	1:92	2:01	2:07	19
1:57	1:78	1:87	2:07	2:00	2:27	2:42	2:42	2:90	20
1:28	1:56	1:64	1:65	1:88	1:92	1:93	2:04	2:22	2 764	3 470	2 523	3 770	4 354	4 237	4 301	4 476	5 002	21
.	1:17	0:99	1:23	1:19	1:35	1:38	1:45	1:37	.	2 643	2 282	2 695	2 668	2 942	3 073	3 285	2 869	22
1:34	1:64	1:67	1:82	1:98	2:00	2:09	2:15	2:27	2 972	3 369	4 013	4 090	4 499	4 391	4 498	4 750	5 118	23
.	1:15	0:99	.	1:12	1:37	.	1:21	1:32	.	2 598	2 281	.	2 510	2 950	.	2 651	2 709	24
1:37	1:71	1:80	1:78	1:82	1:84	1:87	1:89	2:17	3 205	3 870	4 146	4 016	4 238	4 234	4 243	4 180	4 847	25
1:43	1:30	1:36	1:24	.	1:34	26
1:23	1:38	1:55	1:50	1:56	1:78	1:85	1:85	2:05	2 724	3 067	3 452	3 369	3 523	3 919	4 142	4 026	4 570	27
.	2:05	1:55	1:74	1:90	1:83	1:68	1:82	2:13	.	4 397	3 465	3 932	4 416	4 076	3 941	3 939	4 813	28
.	1:22	1:00	1:25	1:23	1:29	1:50	1:54	1:47	.	2 762	2 287	2 721	2 777	2 913	3 403	3 527	3 202	29
1:52	1:45	1:51	1:65	1:73	1:78	2:12	1:72	1:77	3 214	3 387	3 333	3 701	3 841	3 998	4 940	3 832	5 351	30
.	.	.	.	0:96	0:92	1:15	1:11	1:16	2 045	1 820	2 656	1 344	2 676	31
1:43	1:45	1:52	1:73	1:70	1:78	2:06	1:82	2:29	3 097	3 387	3 327	3 866	3 789	4 021	4 617	4 095	5 027	32
1:64	1:45	1:49	1:60	1:72	1:74	2:16	1:76	2:49	3 558	3 386	3 342	3 591	3 808	3 868	4 963	3 706	5 221	33
.	.	.	.	1:83	1:98	2:13	1:64	2:42	4 213	4 497	5 212	3 523	5 822	34
.	.	.	.	1:59	1:99	1:75	1:47	2:00	3 846	4 472	4 032	3 328	4 612	35
1:15	1:37	1:37	1:34	1:44	1:48	1:63	1:65	1:75	2 673	3 170	3 130	3 049	3 300	3 430	3 800	3 754	4 094	36
0:73	0:74	0:79	0:73	0:75	0:85	0:97	1:10	1:00	1 585	1 704	1 867	1 594	1 706	1 922	2 162	2 584	2 361	37
2:30	2:42	1:62	2:36	2:49	2:32	2:08	2:35	2:37	2 847	2 852	3 499	4 721	5 153	4 420	4 997	4 190	5 640	38
2:30	2:42	1:64	2:36	2:50	2:50	2:20	2:36	3:00	39
1:32	.	.	1:19	1:37	1:40	1:49	.	1:62	3 107	.	.	2 845	3 025	3 188	3 401	.	3 792	40
0:77	.	.	0:82	0:50	0:77	0:87	.	0:99	1 800	.	.	1 868	1 785	1 679	1 878	.	2 204	41
1:38	1:59	1:63	1:69	1:82	1:85	1:97	2:03	2:24	2 795	3 428	2 651	3 764	4 139	4 072	4 555	4 238	5 054	42
0:76	1:12	0:98	0:95	0:79	1:09	1:02	1:34	1:15	1 782	2 535	2 276	2 122	2 111	2 378	2 248	3 031	2 560	43
1:27	1:42	1:51	1:59	1:69	1:68	1:87	2:18	2:11	2 750	3 120	3 174	3 539	3 824	3 716	4 250	4 770	4 777	44
0:85	0:90	0:92	0:96	0:96	1:00	1:07	1:19	1:17	1 798	1 872	1 975	1 994	2 048	2 089	2 300	2 601	2 588	45
1:18	1:31	1:38	1:47	1:55	1:55	1:75	2:04	2:00	2 553	2 882	3 042	3 352	3 571	3 461	4 005	4 588	4 482	46
0:80	0:88	0:83	0:88	0:87	0:91	0:99	1:08	1:07	1 702	1 772	1 784	1 910	1 895	1 964	2 147	2 384	2 406	47

dyrortsgrupper. — 1 Härav ha 23 814 män och 2 049 kvinnor ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper. Frångr. C 13 5 %, gr. D 12 4 %, gr. E 9 7 %, gr. F 15 2 %, gr. G 8 1 %, gr. H 1 9 % och gr. I 11 6 %; kvinnor gr. I 18 6 %.

Diagram III. Löneläget för manliga industriarbetare m. fl. inom olika
dyrortsgrupper.

Salaires des ouvriers de l'industrie, etc., suivant le coût de la vie des différentes localités.

¹ Groupes localités. — ² Öre par heure.

Tab. 35. Jämförelse mellan medelförtjänster för manliga och kvinnliga arbetare (exkl. arbetande förmän) inom olika näringsgrenar.

a = utan hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrtortshänseende;
b = med hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrtortshänseende.

Näringsgrenar	Genomsnittlig löne-inkomst i kr. per timme		Index-tal		Näringsgrenar	Genomsnittlig löne-inkomst i kr. per timme		Index-tal	
	a	b	a	b		a	b	a	b
<i>Män.</i>									
Sprängämnesfabriker	2.00	2.00	128	139	»Annan» livsmedelsindustri	1.46	1.29	94	90
Gruvor och anrikningsverk	1.96	1.81	126	126	Färg-, olje- o. parfymfabriker	1.58	1.29	101	90
Tobaksfabriker	2.21	1.74	142	121	»Annan» kemisk-teknisk industri	1.53	1.29	98	90
Pressjästfabriker	1.82	1.71	117	119	Choklad- o. karamellfabriker	1.55	1.28	99	89
Garverier	1.52	1.67	97	116	Snickeri- och möbelfabriker	1.27	1.27	81	88
Grafisk industri	2.08	1.62	133	112	Sågverk o. hyvlerier	1.26	1.25	81	87
Järn-, stål- o. kopparverk	1.59	1.57	102	109	Spinnerier, väverier o. d.	1.26	1.18	81	82
Kolgruvor	1.42	1.57	91	109	Samtliga grupper	1.56	1.44	100	100
Järn- o. stålmanufaktur	1.55	1.50	99	104	<i>Kvinnor.</i>				
Pappersmassefabriker	1.48	1.50	95	104	Tobaksfabriker	1.40	1.10	140	126
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1.80	1.50	115	104	Mekaniska verkstäder	1.17	1.02	117	117
Skofabriker	1.53	1.50	98	104	Bagerier	1.18	0.98	118	113
Bagerier	1.79	1.49	115	103	Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1.20	0.98	120	113
Mekaniska verkstäder	1.68	1.48	108	103	Gummivarufabriker	1.03	0.97	103	111
Gummivarufabriker	1.57	1.48	101	103	Pappersbruk o. pappfabriker	0.93	0.96	93	110
Konstgödningsfabriker	1.64	1.44	105	100	Skofabriker	1.02	0.98	102	107
Metallmanufaktur	1.55	1.42	99	99	Järn- o. stålmanufaktur	0.98	0.92	98	106
Glasbruk	1.34	1.41	86	98	Metallmanufaktur	1.07	0.92	107	106
Slakterier och konserverfabriker	1.59	1.41	102	98	Råsockerbruk o. raffinaderier	1.00	0.90	100	103
»Annan» läder-, hår- o. gummi- varuindustri	1.50	1.40	96	97	Tändsticksfabriker	0.90	0.89	90	102
Elektriska verkstäder	1.78	1.39	114	97	Elektriska verkstäder	1.19	0.88	119	101
Kvarnar	1.67	1.39	107	97	Grafisk industri	1.14	0.87	114	100
Byggnadsämnesindustri	1.33	1.37	85	95	Skrädderier o. sömnadsfabriker	0.99	0.86	99	99
Råsockerbruk o. raffinaderier	1.41	1.37	90	95	Slakterier o. konserverfabriker	0.97	0.85	97	98
Päls- o. skinnvarufabriker	1.48	1.37	95	95	Päls- o. skinnvarufabriker	0.97	0.85	97	98
Porlins-, kakel- o. lergodsfabr.	1.32	1.36	85	94	Guld- o. silvvervarufabriker	1.01	0.84	101	97
Guld- o. silvvervarufabriker	1.70	1.35	109	94	Spinnerier, väverier o. d.	0.91	0.83	91	95
»Annan» pappersindustri	1.65	1.35	106	94	»Annan» pappersindustri	1.05	0.83	105	95
Pappersbruk och pappfabriker	1.36	1.34	87	93	Porlins-, kakel- och lergods- fabriker	0.82	0.82	82	94
Stenbrott o. stenhuggerier	1.26	1.33	81	92	Hatt- och mössfabriker	0.96	0.82	96	94
»Annan» trävaruindustri	1.31	1.33	84	92	»Annan» livsmedelsindustri	0.96	0.81	96	93
Hatt- och mössfabriker	1.56	1.33	100	92	Färg-, olje- o. parfymfabriker	0.99	0.79	99	91
Tändsticksfabriker	1.33	1.33	85	92	Choklad- o. karamellfabriker	0.92	0.76	92	87
Torvindustri	1.15	1.30	74	90	Samtliga grupper	1.00	0.87	100	100
Skrädderier och sömnadsfabriker	1.50	1.30	96	90					

ringsgren adderats, varefter nya medeltimförtjänster framräknats, som ställts i relation till en på motsvarande sätt beräknad genomsnittlig timlön för samtliga grupper. I ovanstående tab. 35 representera b-talen dylika till medeldyrhet omräknade timlöner jämte motsvarande index-tal, efter vilkas höjd näringsgrenarna ordnats i sjunkande skala, medan a-talen återgiva på vanligt sätt beräknade genomsnittliga timlöner utan hänsyn tagen till näringsgrenarnas olika lokalisering i dyrtortshänseende.

En närmare granskning av siffrorna visar, att de olika näringsgrenarnas placering på löneskalan merendels blir en annan, om man — såsom skett i tabellen — utgår från b-talen, än om man låter a-talen vara bestämmande för graderingen. Endast 2 (för män 1, för kvinnor 1) av de i tabellen redovisade industrigrupperna behålla sina platser oförändrade, oavsett om man tar hänsyn till dyrortsförhållandena eller ej, medan 34 grupper (för män 22, för kvinnor 12) flyttas upp och 30 (för män 19, för kvinnor 11) ned på skalan. Av de 64 grupper, vilkas ordningsföljd sålunda förändras, äro förflyttningarna för 24 (för män 16, för kvinnor 8) av större betydelse. Såsom avsevärt bättre ställda i löneavseende än vad de vanliga riksmedel-talen ge vid handen visa sig följande näringsgrenar: 1) i fråga om lönerna för manliga arbetare: kolgruvor, garverier, pappersmassfabriker, glasbruk, byggnads-ämnesindustri, skofabriker samt järn- och stålmanufaktur, 2) i fråga om kvinnolönerna: tändsticksfabriker, pappersbruk och pappfabriker samt järn- och stålmanufaktur. Motsatsen äger rum beträffande timlönerna för manliga arbetare bl. a. vid färg-, olje- och parfymfabriker, choklad- och karamellfabriker, guld- och silvvervarufabriker, »annan» pappersindustri, »annan» kemisk-teknisk industri, hatt- och mössfabriker, elektriska verkstäder, skrädderier och sömnadsfabriker samt kvarnar, vilka näringsgrenar skjutas ned på skalan, om lönen ställes i relation till levnadskostnaderna. Detsamma gäller för de kvinnliga arbetarna vid »annan» pappersindustri, elektriska verkstäder, färg-, olje- och parfymfabriker, grafisk industri samt guld- och silvvervarufabriker.

För flertalet industrier blir emellertid icke endast den inbördes rangordningen förändrad, utan även avståndet mellan medellönerna minskas i regel. De gränser, inom vilka löneindex-talen variera, ligga sålunda något närmare varandra hos b-talen än hos a-talen. I fråga om männen växla sålunda b-talen mellan 82—139 och a-talen mellan 74—142, medan motsvarande intervall för kvinnornas vidkommande bliva för de förra 87—126 och för de senare 82—140. Att denna tendens till hopträngning av b-serien icke endast gäller gränsvärdena, visas av efterföljande tablå, som återger spridningen av samtliga i tab. 35 förekommande index-tal.

Löneindex-tal	under 60	60— 69	70— 79	80— 89	90— 99	100— 109	110— 119	120— 129	130— 139	140 o. över
Män:										
b-tal	—	—	—	4	22	10	3	2	1	—
a-tal	—	—	1	10	13	10	4	2	1	1
Kvinnor:										
b-tal	—	—	—	1	10	7	5	1	—	—
a-tal	—	—	—	1	11	6	4	1	—	1

Som slutresultat av dessa övertväganden kvarstår, att lönenivån för industriarbetarna ter sig något mindre söndersplittrad, sedan lönerna korri-gerats med hänsyn till industrins lokalisering i dyrortshänseende. Sanno-liket är därjämte, att olikheterna i löneläget inom olika industrier skulle ytterligare reduceras, om hänsyn även kunde tagas till arbetarpersonalens

Tab. 36. Löneinkomster i vissa större städer för arbetare inom olika näringsgrenar år 1941.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme för		Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst i kr. per timme för	
	manliga arbetare	kvinn- liga ar- betare		manliga ar- betare	kvinn- liga ar- betare
Ortsgrupp I.					
<i>Stockholm.</i>					
Samtl. arb. (m. 41 794, kv. 15 781)	2·11	1·17	Snickeri- och möbelfabriker . . .	1·53	.
Järn- o. stålmanufaktur	2·09	1·18	»Annan» pappersindustri	1·62	0·94
Mekaniska verkstäder	2·09	1·17	Grafisk industri	2·03	1·06
Elektriska verkstäder	1·91	1·27	Bagerier	1·93	1·26
Metallmanufaktur	1·84	1·21	Råsöckerbruk o. raffinaderier . . .	1·55	.
Guld- o. silvervarufabriker	1·94	1·06	Choklad- o. karamellfabriker . . .	1·57	0·88
Snickeri- o. möbelfabriker	1·94	.	Bryggerier o. läskedrycksfabriker	1·99	1·28
»Annan» pappersindustri	1·92	1·14	utkörare	1·79	.
Grafisk industri	2·31	1·32	övriga	2·54	.
Kvarnar	2·10	.	Slakterier och konserverfabriker . .	1·73	1·08
Bagerier	2·01	1·37	»Annan» livsmedelsindustri	1·75	1·16
Råsöckerbruk och raffinaderier . . .	1·68	.	Spinnerier, väverier o. d.	1·40	0·93
Choklad- o. karamellfabriker	1·57	0·98	Skrädderier o. sömnadsfabriker . .	1·71	1·03
Bryggerier o. läskedrycksfabriker	2·15	1·44	»Annan» läder-, hår- och gummi-		
utkörare	2·74	.	varuindustri	1·72	1·09
övriga	1·97	.	Färg-, olje- och parfymfabriker . .	1·53	0·90
Tobaksfabriker	2·47	1·52	»Annan» kemisk-tekn. industri . . .	1·77	1·02
Slakterier o. konserverfabriker . . .	2·07	1·32	Egentligt byggnadsarbete	1·92	.
»Annan» livsmedelsindustri	1·95	1·14	Installationsarbete	1·91	.
Spinnerier, väverier o. d.	1·54	0·98	Målning o. glasmästeri	2·44	.
Skrädderier o. sömnadsfabriker . . .	1·79	1·10	Statliga verkst. o. skeppsvarv . . .	2·19	.
Hatt- o. mössfabriker	1·05	Kraft-, belysnings- o. vattenverk	2·08	.
Påla- o. skinnvarufabriker	1·20	Kommunala byggnads- och anlägg-		
»Annan» läder-, hår- och gummi-			ningsarbeten	2·19	.
varuindustri	1·94	1·19	Spårvägsdrift	2·13	.
Färg-, olje- och parfymfabriker . . .	1·66	1·06	Kommunala omnibusföretag	1·75	.
»Annan» kemisk-tekn. industri	1·80	1·05	Handel och varulager	1·65	0·97
Egentligt byggnadsarbete	2·30	.	Åkerirörelse	1·82	.
Installationsarbete	2·09	.	Lastning o. lossning	2·20	.
Målning o. glasmästeri	2·90	.			
Statliga verkst. o. skeppsvarv	2·27	1·32	Ortsgrupp F.		
Statliga ban- o. byggn.-arb.	2·05	.	<i>Malmö.</i>		
Försvarsväsendets intendentur-			Samtl. arb. (m. 13 126, kv. 6 910)	1·71	0·97
verkstäder, förråd o. d.	2·13	1·46	Järn- o. stålmanufaktur	1·54	0·94
Kraft-, belysnings- o. vattenverk	2·29	.	Mekaniska verkstäder	1·64	.
Kommunala byggnads- och anlägg-			Metallmanufaktur	1·36	.
ningsarbeten	2·49	1·16	Byggnadsämnesindustri	1·54	.
Spårvägsdrift	2·42	.	»Annan» pappersindustri	2·02	1·04
Kommunala omnibusföretag	2·00	.	Grafisk industri	2·10	1·02
Handel och varulager	1·75	1·00	Bagerier	2·06	0·87
Åkerirörelse	1·88	.	Choklad- o. karamellfabriker	1·62	0·91
Lastning och lossning	3·00	.	Tobaksfabriker	2·18	1·39
Tvättinrättningar	1·62	0·99	Spinnerier, väverier o. d.	1·49	0·96
			Skrädderier o. sömnadsfabriker . .	1·55	0·96
			Hatt- o. mössfabriker	0·94
			Gummivarufabriker	1·44	1·01
			Sprängämnesfabriker	1·59	.
			»Annan» kemisk-teknisk industri	1·46	0·88
			Egentligt byggnadsarbete	1·78	.
			Installationsarbete	1·81	.
			Målning och glasmästeri	2·17	.
			Statliga verkst. o. skeppsvarv . . .	2·10	.
			Kraft-, belysnings- o. vattenverk	1·66	.
Ortsgrupp G.					
<i>Göteborg.</i>					
Samtl. arb. (m. 25 033, kv. 8 200)	1·85	1·06			
Järn- o. stålmanufaktur	1·75	0·97			
Mekaniska verkstäder	1·82	1·41			
Elektriska verkstäder	1·59	0·93			
Stenbrott o. stenhuggerier	1·45	.			

Tab. 36 (forts.). Löneinkomster i vissa större städer för arbetare inom olika näringsgrenar år 1941.

Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst i kr. pr timme för		Orter och näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst i kr. pr timme för	
	manli- ga ar- betare	kvinn- liga ar- betare		manli- ga ar- betare	kvinn- liga ar- betare
Kommunala byggnads- och anlägg- ningsarbeten	1'80	.	Grafisk industri	1'82	1'03
Spårvägsdrift	2'08	.	Spinnerier, väverier o. d.	1'27	0'90
Handel och varulager	1'53	0'86	Skrädderier o. sömnadsfabriker	1'42	0'95
			»Annan» kemisk-teknisk industri	1'63	.
<i>Norrköping.</i>			Egentligt byggnadsarbete	1'81	.
Samtl. arb. (m. 6 244, kv. 2 788)	1'54	0'92	Installationsarbete	1'78	.
Mekaniska verkstäder	1'52	.	Kraft-, belysnings- och vattenverk	1'67	.
Snickeri- och möbelfabriker	1'32	.	Kommunala byggnads- o. anlägg- ningsarbeten	1'59	.
Pappersbruk o. pappfabriker	1'59	.	Spårvägsdrift	1'82	.
»Annan» pappersindustri	1'47	1'01	Handel och varulager	1'43	.

skiljaktiga sammansättning bland annat med hänsyn till ålder och yrke. Såsom närmare framgår av det följande, är emellertid även de särskilda industriernas betalningsförmåga en viktig faktor vid lönesättningen.

Arbetslöner inom konkurrens- och skyddad hemmamarknadsindustri. I lönestatistiken har under åren 1929—1939 verkställtts vissa beräkningar i syfte att belysa löneläget inom å ena sidan den del av industrien, som är direkt beroende av den utländska konkurrensen, och å andra sidan den, som är någorlunda skyddad för dylik konkurrens.¹ På grund av de betydande rubbningar i industriens produktionsförhållanden, som inträtt genom det pågående världskriget och den därav föranledda avspärrningen från tidigare handelsförbindelser, ha dessa beräkningar ej fullföljts i årets lönestatistik.

Arbetslöner å vissa viktigare orter samt inom olika län. Den föregående redogörelsen har avsett medellönerna inom olika näringsgrenar dels för hela riket och dels för olika dyrortsgrupper. Under sistnämnda gruppmedeltal dölja sig emellertid ej sällan ganska avsevärda variationer i lönesatserna, beroende på näringslivets lokala gestaltning samt organisationsförhållanden etc. För att, i den mån så kan ske utan obehörigt blottande av enskilda näringsidkares förhållanden, även belysa dylika avvikelser från det genomsnittliga löneläget, ha i tab. 36 (sid. 117) sammanförts ett antal löneuppgifter för de fyra största städerna beträffande sådana näringsgrenar, inom vilka sysselsättes ett större antal (i regel minst 150) vuxna män eller kvinnor, härrörande från flera särskilda företag. Liksom i tab. 34 redovisas därvid den totala löneinkomsten per timme (inkl. övertidsersättning, naturaförmåner o. dyl.).

¹ Se Lönestatistisk årsbok för Sverige 1939, sid. 109 o. f.

En närmare granskning av tab. 36 kompletterar de i tab. 34 meddelade genomsnittslönerna för olika dyrortsgrupper genom att belysa det stundom rätt växlande löneläget å särskilda orter inom samma grupp. Vid dessa jämförelser måste dock reservation göras för bristande jämförbarhet på grund av de redovisade företagens växlande art och produktionsinriktning på olika orter.

För att ytterligare tillmötesgå uttalade önskemål om komplettering av lönestatistikens allmänna medeltal medelst regionala siffror, har i tab. 37 (sid. 120) det lönestatistiska materialet fördelats på län och inom varje län — i den mån så kunnat ske — på de tre dyrortsgrupperna A—C, D—F och G—I. För var och en av dessa sammanfattningsgrupper meddelas i tabellen medelförtjänster under år 1941 per timme, dag, vecka och år. Liksom eljest i detta kapitel har därvid undersökningen begränsats till vuxna manliga och kvinnliga arbetare, medan ingen hänsyn tagits till förekomsten av minderårig arbetskraft.

De särskilda länsmedeltalen måste användas med en viss försiktighet, särskilt när de grunda sig på fåtaliga primäruppgifter. De giva emellertid en antydning om landets så att säga lönegeografiska struktur, särskilt om de här meddelade industrilönerna sammanställas med förut meddelade medeltal för arbetslöner inom jordbruk (sid. 42), trädgårdsodling (sid. 64), skogsbruk (sid. 72) och vägarbete (sid. 75).

f. Löneförhållandena för sjöfolk, hotell- och restaurangpersonal samt hembiträden.

För att komplettera lönestatistiken för industriarbetare o. dyl. med motsvarande uppgifter för vissa ej tidigare berörda arbetargrupper har i tab. 38 och 39 beräknats dels genomsnittliga lönebelopp för sjöfolk, restaurangpersonal och hembiträden, dels de procentuella löneförändringar, som ägt rum under åren 1940—1941 samt 1929—1941, i den mån motsvarande medeltal för jämförelseåren 1929 och 1940 föreligga. I tabellerna lämnade uppgifter grunda sig på av föreståndarna för de offentliga arbetsförmedlingskontoren gjorda uppskattningar av den normala kontanta lönen för ifrågavarande grupper.

Såsom även angivits i tabellerna, åtnjuta de inom sjömansyrket samt i restaurangrörelse och husligt arbete anställda månadslön, dock med undantag för tvätt- och rengöringsarbeterskor, vilka pläga erhålla dagspenning. Tvätterskor och strykerskor (vid mindre tvättinrättningar) samt springpojkar ha veckolön. Förutom angivna kontanta lönebelopp ingå i löneförmånerna inom sjömansyrket fri kost och logi. Naturainkomsterna för hemhjälpn utgjordes däremot endast av fri kost. Inom restaurangyrket och det husliga arbetet, där tidigare fri kost och logi var regel, förekommer numera — som även framgår av tab. 39 — båda löneformerna fri kost och fri kost och logi. — I efterföljande tablå meddelas likaledes på grundval av uppgifter från arbetsför-

Tab. 37. Löneinkomster för industriarbetare m. fl. inom olika län och dyrortsgrupper år 1941.

(Siffror i mediealstil ange, att medeltalet avser mindre än 30 arbetare.)

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för vuxna manliga arbetare (exkl. för- män) i kr. per				Genomsnittlig löneinkomst för vuxna kvinnliga arbetare i kr. per			
	timme	dag	vecka	år ¹	timme	dag	vecka	år ¹
Stockholm (57 575)	2:11	17:08	100:20	4 780	1:17	9:29	54:07	2 622
Stockholms län (18 077)	1:83	14:76	94:88	4 155	1:14	8:96	52:15	2 474
dyrortsgr. A—C (3 475)	1:36	10:91	64:07	3 008	0:91	7:30	42:97	1 924
D—F (9 409)	1:90	15:54	100:96	4 359	1:15	9:19	53:19	2 496
G—I (4 360)	1:95	15:71	109:17	4 632	1:21	9:37	54:68	2 656
Uppsala län (7 513)	1:58	12:63	74:01	3 448	1:01	7:86	46:51	2 208
dyrortsgr. A—C (2 581)	1:86	10:82	64:11	2 913	0:84	6:71	40:16	1 804
D—F (4 922)	1:70	13:71	79:78	3 819	1:05	8:12	47:88	2 301
Södermanlands län (16 742)	1:64	13:23	80:24	3 701	0:99	7:79	45:17	2 132
dyrortsgr. A—C (4 422)	1:48	11:82	68:72	3 253	1:16	9:12	53:77	2 508
D—F (12 150)	1:70	13:82	85:25	3 879	0:97	7:64	44:17	2 086
Östergötlands län (22 894)	1:50	11:96	76:63	3 292	0:91	7:19	41:60	1 937
dyrortsgr. A—C (9 784)	1:42	11:41	66:92	3 165	0:89	7:00	40:89	1 940
D—F (12 946)	1:57	12:42	86:67	3 410	0:91	7:27	41:88	1 935
Jönköpings län (18 822)	1:46	11:65	67:80	3 203	0:92	7:30	42:38	2 003
dyrortsgr. A—C (13 634)	1:41	11:37	66:16	3 134	0:93	7:22	42:83	1 998
D—F (4 720)	1:56	12:37	72:00	3 400	0:87	7:24	41:21	2 017
Kronobergs län (6 589)	1:80	9:97	58:76	2 566	0:76	5:98	35:28	1 573
dyrortsgr. A—C (6 589)	1:30	9:97	58:76	2 566	0:76	5:98	35:28	1 573
Kalmar län (11 181)	1:37	11:00	64:10	3 006	0:84	6:64	38:82	1 728
dyrortsgr. A—C (6 772)	1:24	9:89	57:59	2 651	0:79	6:23	36:58	1 732
D—F (4 365)	1:57	12:73	74:38	3 624	0:88	6:93	40:45	1 726
Gotlands län (1 442)	1:32	11:77	70:30	3 297	1:02	8:49	48:57	2 399
dyrortsgr. A—C (712)	1:34	10:67	65:75	2 863	0:73	6:45	38:64	1 927
D—F (726)	1:32	12:33	74:66	3 611	1:18	9:47	53:06	2 609
Blekinge län (8 114)	1:46	11:57	65:84	3 072	0:82	6:31	36:84	1 727
dyrortsgr. A—C (4 833)	1:31	10:20	57:22	2 605	0:78	6:04	35:08	1 607
D—F (3 150)	1:67	13:58	78:28	3 803	0:96	7:12	42:20	2 130
Kristianstads län (10 803)	1:34	10:62	62:23	3 008	0:86	6:78	39:85	1 884
dyrortsgr. A—C (10 644)	1:34	10:62	62:23	3 008	0:86	6:78	39:85	1 884
Malmöhus län (45 977)	1:57	12:60	73:36	3 549	0:95	7:44	42:11	2 006
dyrortsgr. A—C (10 418)	1:36	10:95	63:80	3 101	0:86	6:68	38:16	1 833
D—F (35 400)	1:65	13:21	76:89	3 713	0:97	7:54	42:65	2 022
Hallands län (6 257)	1:39	11:98	64:01	3 091	0:83	6:62	37:75	1 762
dyrortsgr. A—C (2 153)	1:26	9:98	53:04	2 729	0:77	6:03	35:14	1 609
D—F (4 034)	1:46	11:71	67:51	3 285	0:86	6:85	38:74	1 821
Göteborgs o. Bohus län (44 540)	1:76	14:12	82:56	4 007	1:04	8:14	46:68	2 206
dyrortsgr. A—C (3 121)	1:31	10:37	61:10	2 983	1:06	8:03	47:82	2 074
D—F (7 715)	1:46	11:77	68:83	3 331	0:97	7:64	42:46	2 032
G—I (33 233)	1:85	14:86	86:83	4 212	1:06	8:33	48:14	2 285

¹ S. k. säsöngindustri ej medräknad.

Tab. 37 (forts.). Löneinkomster för industriarbetare m. fl. inom olika län och
dyrortsgrupper år 1941.

(Siffror i medialstil ange, att medeltalen avse mindre än 30 arbetare.)

Län och dyrortsgrupp (Siffrorna inom parentes angiva antalet redovisade arbetare)	Genomsnittlig löneinkomst för vuxna manliga arbetare (exkl. för- män) i kr. per				Genomsnittlig löneinkomst för vuxna kvinnliga arbetare i kr. per			
	timme	dag	vecka	år ¹	timme	dag	vecka	år ¹
Älvsborgs län (32 044)	1:39	11:31	64:39	3 013	0:95	7:42	41:32	1 943
dyrortsgr. A—C (15 245)	1:28	10:48	59:37	2 761	0:89	7:08	39:00	1 815
, D—F (16 780)	1:51	12:10	69:20	3 275	0:99	7:72	43:08	2 041
Skaraborgs län (12 910)	1:38	11:11	65:23	3 081	0:90	7:29	42:99	2 010
dyrortsgr. A—C (11 074)	1:36	10:92	64:39	3 034	0:91	7:37	43:52	2 022
, D—F (1 727)	1:52	12:35	70:24	3 414	0:87	6:82	39:92	1 933
Värmlands län (15 752)	1:38	10:96	63:20	3 290	0:97	7:61	44:97	2 026
dyrortsgr. A—C (10 311)	1:39	10:84	63:77	3 409	0:97	7:61	44:99	2 033
, D—F (5 184)	1:36	11:20	61:71	3 029	0:98	7:66	45:76	2 025
Örebro län (22 981)	1:63	12:60	75:15	3 757	1:08	8:44	45:59	2 219
dyrortsgr. A—C (8 297)	1:37	10:09	64:19	2 994	0:94	7:37	41:70	1 900
, D—F (14 508)	1:79	14:29	81:75	4 261	1:10	8:63	46:24	2 276
Västmanlands län (15 815)	1:59	12:97	77:33	3 583	0:98	7:36	46:20	2 141
dyrortsgr. A—C (8 651)	1:60	12:05	73:14	3 307	0:92	7:05	41:78	1 928
, D—F (7 094)	1:69	14:18	83:78	3 942	1:00	8:06	47:24	2 191
Kopparbergs län (20 519)	1:54	12:22	72:98	3 001	0:91	7:22	43:09	1 938
dyrortsgr. A—C (16 302)	1:54	12:24	73:23	2 914	0:90	7:06	42:10	1 867
, D—F (3 839)	1:53	12:16	72:34	3 375	0:94	7:48	44:72	2 051
Gävleborgs län (20 105)	1:54	12:36	73:30	3 316	0:93	7:42	43:52	1 994
dyrortsgr. A—C (8 104)	1:47	11:84	70:36	3 149	0:74	5:88	33:26	1 536
, D—F (11 988)	1:59	12:73	75:43	3 438	0:94	7:53	44:26	2 027
Västernorrlands län (12 536)	1:54	12:00	71:20	3 256	1:00	8:08	47:15	2 193
dyrortsgr. A—C (5 356)	1:42	11:17	66:42	2 957	0:79	6:54	37:57	1 680
, D—F (5 564)	1:54	12:03	71:46	3 371	1:18	9:18	54:24	2 605
, G—I (1 521)	1:92	14:59	85:51	3 932	1:15	9:34	55:31	2 602
Jämtlands län (2 482)	1:63	12:92	76:05	3 538	1:26	9:92	58:58	2 795
dyrortsgr. A—C (970)	1:42	11:19	65:93	3 126	0:87	6:96	40:67	1 737
, D—F (607)	1:52	12:03	70:43	2 897				
, G—I (890)	1:91	15:37	90:68	4 309	1:33	10:47	61:97	3 024
Västerbottens län (6 830)	1:71	13:56	79:74	3 693	1:09	8:57	52:89	2 453
dyrortsgr. A—C (3 093)	1:51	11:98	70:93	3 216	0:93	6:32	40:55	1 958
, D—F (3 072)	1:93	15:28	90:27	4 209	1:11	8:78	52:62	2 536
, G—I (615)	1:66	13:35	74:17	3 693	1:25	9:37	74:75	2 655
Norrbottnens län (8 723)	2:09	16:40	96:50	4 459	0:95	7:53	44:27	2 143
dyrortsgr. A—C (1 305)	1:50	11:30	69:65	3 167	0:83	6:93	40:17	1 932
, D—F (1 615)	1:56	12:27	69:96	3 279	0:81	6:34	38:18	1 864
, G—I (5 616)	2:36	18:48	109:91	5 063	1:05	8:43	49:17	2 374
Hela riket² (477 548)	1:63	13:10	77:13	3 597	1:01	7:94	45:45	2 142
dyrortsgr. A—C (167 856)	1:39	11:07	65:27	3 019	0:89	7:03	40:72	1 890
, D—F (171 521)	1:63	13:15	78:14	3 676	0:98	7:71	43:68	2 066
, G—I (103 810)	2:03	16:31	96:25	4 583	1:14	8:99	52:27	2 517

¹ S. k. säsongindustri ej medräknad. — ² Inberäknat arbetare, som ej kunnat fördelas på dyrortsgrupper och län.

Tab. 38. Löneförhållandena år 1941 för sjöfolk.

Yrkesgrupper	A. Ång- och motorfartyg			B. Segelfartyg		
	Månads- lön, kr. ¹	Löneökning i %		Månads- lön, kr.	Löneökning i %	
		1929— 1941	1940— 1941		1929— 1941	1940— 1941
Timmermän (o. båtsmän)	220	+ 40	+ 13	209	+ 38	+ 19
Matrosor	209	+ 45	+ 12	186	+ 45	+ 18
Lättmatrosor	141	+ 28	+ 12	136	+ 60	+ 17
Jungman	79	+ 49	+ 14	79	+ 84	+ 13
Eldare och motormän	209	+ 48	+ 13	.	.	.
Lämpare	130	+ 37	+ 12	.	.	.
Stuertar	(294)	(+ 38)	(+ 14)	.	.	.
Kockar	(227)	(+ 36)	(+ 14)	96	+ 63	+ 22

medlingsanstalterna en beräkning av det uppskattade värdet av kvinnliga tjänarens naturaförmåner.

Dyrortsgrupp:	Stockholm	I	H	G	F	E	D	C	B	A	Samtliga
Antal redovisade orter	1	1	5	8	21	17	32	38	34	10	167
Kost och logi, värde pr månad, kr.	100	75	72	71	63	60	56	54	53	47	57

Tab. 39. Löneförhållandena år 1941 för i hotell-, kafé- och restaurangrörelse samt husligt arbete m. m. anställd personal.

Yrkesgrupper	Genomsnittlig avlönning i kronor					Löneökning (+) eller löneminskning (—) i %						
	Stock- holm	Övriga dyrortsgrupper				Samt- liga dyr- orts- grup- per	Stockholm		Övriga dyr- ortsgrupper		Samtliga dyrorts- grupper	
		G-I	D-F	A-C	S-a		1929-1940-	1929-1940-	1929-1940-	1929-1940-		
							1941	1941	1941	1941		
<i>Per månad.</i>												
Köksbiträde med kost och logi	60	47	55	54	54
» » endast kost	128	106	101	95	99	99
Månadskarlar » kost och logi	125	118	76	95	95
» » endast kost	215	174	153	149	153	154
Hotelldiskerskor med kost och logi	55	55	53	53	53
» » endast kost	116	108	97	91	95	96
Köksor med kost och logi	125	78	60	67	67
» » endast kost	122	113	102	97	101	101
Hushållerskor med kost och logi	60	61	52	59	56	56	+ 20	+ 3	+ 22	+ 10	+ 22	+ 8
Husjungfrur » » »	75	58	53	52	53	53	+ 67	+ 3	+ 56	+ 10	+ 56	+ 10
» » endast kost	105	74	73	64	69	71
Ensamjungfrur » kost och logi	75	59	57	55	56	56	+ 67	+ 10	+ 60	+ 10	+ 60	+ 10
» » endast kost	105	76	79	68	75	75
Kokerskor » kost och logi	83	78	76	74	75	75	+ 38	+ 6	+ 44	+ 7	+ 44	+ 7
» » endast kost	115	100	105	90	97	98
Köksor » kost och logi	60	56	52	51	52	52	+ 100	+ 3	+ 49	+ 8	+ 49	+ 8
<i>Per vecka.</i>												
Tvätterskor och strykerskor	47	38	36	30	34	34	+ 31	+ 24	+ 36	+ 13	+ 36	+ 10
Springpojkar: 14—15 år	25	19	14	13	14	14
15—16 »	30	23	18	16	17	17
16—17 »	38	23	22	20	21	22
<i>Per dag.</i>												
Tvätt- och rengöringsarbeterskor (till- fällig städhjälp o. d.) med endast kost	6·50	5·52	5·24	4·71	5·00	5·01	+ 44	+ 8	+ 36	+ 12	+ 37	+ 12

¹ Inkl. fri kost och logi ombord.

Enligt denna sammanställning uppskattades det månatliga värdet av kost och logi för samtliga redovisade orter till 57 kr. år 1941. För orterna inom den lägsta dyrortsgruppen stannar motsvarande värde vid 47 kr. och stiger sedan successivt med växande levnadskostnader till 100 kr. i Stockholm.

g. Löneinkomster vid statens anläggningsarbeten.

Till komplettering av de i tab. 33 meddelade genomsnittslönerna vid statens anläggningsarbeten lämnas i det följande vissa uppgifter, vilka ställts till förfogande av järnvägsstyrelsens statistiska kontor och vattenfallssty-

Tab. 40. Medelförtjänster under år 1941 för arbetare vid statens järnvägars banavdelning.

Arbetarkategorier	Medel- antal arbete- tare under året	viddrift och un- derhåll samt föränd- rings- och ny- bygg- nadsarb- beten	Löneinkomst i öre per arbetstimme									
			D ä r a v å d y r o r t s g r u p p									
			A	B	C	D	E	F	G	H	I	
a. Arbete mot tidlön å ordinarie tid	4 982	127	106	113	121	127	135	148	159	165	162	
1. Stadigvarande banarbetare	114	156	122	120	131	134	148	160	164	175	168	
Grupp I (arb. utan särsk. yrkes- kunnighet)	66	150	113	120	127	130	140	159	158	169	162	
Grupp II (yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	48	163	124	—	141	142	156	161	173	184	176	
2. Ban- och byggnadsarbetare	4 868	126	106	113	121	127	135	148	158	164	161	
Grupp I (arb. utan särsk. yrkes- kunnighet)	4 325	124	105	112	120	126	134	146	157	161	156	
Grupp II (yrkesk. arb., såsom cement slipare, stenarb. m. fl.)	543	143	116	124	129	136	145	155	166	174	170	
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnicka- re, elektriker m. fl.)												
b. Arbete å ackord (eller enligt arbets- avtal) å ordinarie tid	2 760	166	146	150	164	166	170	194	198	193	221	
1. Stadigvarande banarbetare	6	189	181	134	158	180	181	210	187	224	215	
Grupp I (arb. utan särsk. yrkes- kunnighet)	4	186	181	134	158	185	185	212	187	186	218	
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnicka- re, elektriker m. fl.)	2	195	—	—	—	175	177	207	—	262	212	
2. Ban- och byggnadsarbetare	2 754	166	146	150	164	166	170	194	198	193	221	
Grupp I (arb. utan särsk. yrkes- kunnighet)	2 581	164	145	148	163	165	169	194	197	196	219	
Grupp II (yrkesk. arb., såsom cementslipare, stenarb. m. fl.)	173	184	155	177	179	178	186	196	205	186	231	
Grupp III (särsk. yrkesk. arb., såsom byggnads- o. finsnicka- re, elektriker m. fl.)												
Samtliga arbetare	7 742	141	115	126	145	140	145	163	168	167	184	
därav: stadigvarande banarbetare	120	157	132	120	134	134	151	160	165	175	172	
ban- och byggnadsarbetare	7 622	140	115	126	145	140	145	163	168	166	185	
Medelantal arbetare under året	7 742	—	1364	1207	1791	1251	570	790	318	227	224	

Tab. 41. Medelförtjänster under år 1941 för arbetare vid statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per arbetstimme	Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per arbetstimme
a. Götaälvsarbetena: Trollhättan	1'76	Järn- och metallarbetare (special-)	1'87
Kraftstationsbyggnad samt ändrings- och reparationsarb. å kraftstationsanläggningar	1'56	Reparatörer	1'97
Lönegrupp I	1'68	Cementarbetare och klinkermurare	2'01
Betonggjutare (hjälparb.)	1'58	Dykare	2'87
Transport- och diversearbetare	1'62	Suorva	
Hjälparbetare (även i verkstad)	1'47	Dammbyggnadsarbeten	2'10
Elektr. hjälparbetare	1'81	Lönegrupp I	2'01
Armerare (hjälparb.)	1'35	Betonggjutare	2'04
Förrådsarbetare	1'82	Transport- och diversearbetare	2'00
Lönegrupp II		Hjälparbetare (även i verkstad)	1'96
Armerare	1'90	Elektriska hjälparbetare	1'85
Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1'85	Armerare	2'16
Tunnelsprängare	2'17	Lönegrupp II	2'19
Gråstensmurare, cementarbetare o. yrkeskunniga betonggjutare	1'82	Armerare	2'32
Timmermän	1'76	Bergarb. (utom tunnelsprängare)	2'24
Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	1'75	Gråstensmurare och cementarbetare	2'08
Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1'43	Timmermän	2'21
Elektriska montörer	1'54	Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	2'04
Biltförare	1'63	Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	2'17
Lönegrupp III	1'88	Elektriska montörer	2'26
Byggnadsnickare	1'88	Lönegrupp III	2'36
Fullt yrkeskunniga smeder (förråds- och borsmeder)	2'07	Byggnadsnickare	2'35
Järn- och metallarbetare (special-)	1'87	Järn- och metallarbetare (special-)	2'34
Elektriska montörer (special-)	1'61	Cementarbetare (special-)	2'73
Cementarbetare och klinkermurare	2'20	Dykare	3'22
Grävmaskinister	1'74		
Förråds- och modellsnickare	1'60	c. Stadsförens kraftstationsbyggnad	1'77
Dykare	3'19	Lönegrupp I	1'51
b. Luleälvsarbetena: Porjus		Transport- och diversearbetare	1'48
Byggnadsarbeten för Porjus kraftstation	1'98	Hjälparbetare (även i verkstad)	1'87
Lönegrupp I	1'63	Elektriska hjälparbetare	1'37
Betonggjutare	1'76	Traktorförare	1'51
Transport- och diversearbetare	1'83	Lönegrupp II	1'94
Makadamslagare	1'79	Armerare	1'76
Hjälparbetare (även i verkstad)	1'87	Bergarb. (utom tunnelsprängare)	2'06
Lönegrupp II	2'06	Timmermän	1'87
Armerare	1'97	Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	2'03
Bergarb. (utom tunnelsprängare)	2'11	Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1'71
Gråstensmurare, och cementarbetare	1'92	Elektriska montörer	1'33
Timmermän	2'14	Betonggjutare	1'93
Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	2'06	Lönegrupp III	2'00
Lönegrupp III	2'13	Byggnadsnickare	2'11
Byggnadsnickare	2'12	Fullt yrkeskunniga smeder (förråds- och borsmeder)	1'97
Fullt yrkeskunniga smeder (förråds- och borsmeder)	2'54	Järn- o. metallarbetare (special-)	1'92
		Elektriker	1'60
		Traktorförare	1'67
		Cementarbetare	2'06
		Dykare	2'42

Tab. 41 (forts.). Medelförtjänster under år 1941 för arbetare vid statens vattenfallsverks byggnadsföretag.

Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per arbetstimme	Arbetarkategorier samt byggnadsföretag	Löneinkomst i kr. per arbetstimme
d. Gimåarbetena		e. Kattstrupeforsens kraftstationsbyggnad	1 95
Kraftstationsbyggnad	1 76	Lönegrupp I	1 80
Lönegrupp I	1 57	Jordarbetare	1 75
Jordarbetare	1 57	Betonggjutare	1 94
Betonggjutare	1 62	Transport- och diversearbetare	1 76
Transport- och diversearbetare	1 53	Hjälparbetare (även i verkstad)	1 80
Makadamslagare	1 60	Elektriska hjälparbetare	1 72
Hjälparbetare (även i verkstad)	1 72	Armerare (hjalparbetare)	1 99
Elektriska hjälparbetare	1 56	Skogsarbetare	1 75
Armerare (hjalparbetare)	2 05	Sågarbetare	1 76
Lönegrupp II	2 02	Lönegrupp II	2 04
Armerare	2 08	Armerare	2 12
Bergarb. (utom tunnelsprängare)	1 80	Bergarb. (utom tunnelsprängare)	2 04
Tunnelsprängare	2 28	Gråstensmurare, cementarbetare och yrkeskunniga betonggjutare	2 03
Cementarbetare	1 89	Timmermän	2 07
Timmermän	1 91	Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	1 93
Järn- o. metallarbetare (verkstadsarbetare)	1 76	Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1 89
Maskinister, smeder med lägre yrkeskicklighet, rörläggare m. fl.	1 86	Elektriska montörer	1 89
Elektriska montörer	1 61	Stenkrossarbetare	1 82
Betonggjutare	1 73	Skogsarbetare	1 29
Lönegrupp III	1 98	Lönegrupp III	2 12
Byggnadssnickare	1 97	Byggnadssnickare	2 13
Fullt yrkeskunniga smeder (förråds- och borrsmeder)	2 14	Fullt yrkeskunniga smeder (förråds- och borrsmeder)	2 39
Järn- och metallarbetare (special-)	1 99	Järn- och metallarbetare (special-)	2 03
Elektriska montörer (special-)	1 67	Elektriska montörer (special-)	1 96
Förrådssnickare	1 41	Dykare	3 17

relsens kanslibyrå. Hur arbetsförtjänsterna beräknade i genomsnitt per arbetstimme gestaltat sig för år 1941 framgår av tab. 40 och 41.

Vid statens järnvägars banavdelning¹ uppgick medelförtjänsten för samtliga vid drift och underhåll samt förändrings- och nybyggnadsarbeten sysselsatta arbetare (i medeltal 7 742 man) till 1 41 kr. per timme; förtjänsten utgjorde i medeltal 1 27 kr. vid tidlöns- och 1 66 kr. vid ackordsarbete. — Skillnaden i fråga om genomsnittsförtjänsterna mellan de tvenne huvudkategorier, i vilka banarbetarna uppdelats efter anställningform, nämligen stadigvarande banarbetare samt ban- och byggnadsarbetare, uppgick till 30 öre vid tidlönsarbete och 23 öre vid ackordsarbete.

Vattenfallsverkets byggnadsföretag, vid vilka år 1941 sysselsattes i genomsnitt 2 431 arbetare, redovisas i tab. 41. Siffrorna utvisa, att inom denna arbetargrupp de genomsnittliga timförtjänsterna för samtliga arbetare vid de olika arbetsföretagen växla mellan 1 76 och 2 10 kr.

¹ Här ingår numera även den personal, som tidigare varit anställd vid statens järnvägsbyggnader.

D. Industrins sysselsättningsvolym och lönebudget åren 1929—1941.

De i föregående kapitel verkställda undersökningarna av årslönens fluktuationer komma, såsom förut påpekats, på grund av redovisningssättet närmast att avse sådana arbetare, som varit i arbete oavbrutet under redogörelseåret eller den del därav företagen varit i gång. Särskilt under tider med ogynnsamma förhållanden på arbetsmarknaden ger en sådan undersökning av löneutvecklingen för arbetare med anställning en i viss mån vilseledande bild av industrins försörjningsmöjligheter för landets industriarbetarstam som helhet betraktad. Under den av lönestatistiken berörda tidsperioden har tillgången på arbete varit underkastad betydande växlingar, vargenom arbetslönerna — om de beräknades i genomsnitt per arbetare både med och utan sysselsättning — skulle visat vida större fluktuationer än som kommit till synes i den i det föregående meddelade lönestatistiken. Det bidrag, lönestatistiken kan ge till dylika kalkyler, inskränker sig emellertid till vissa approximativa beräkningar rörande förändringarna i den totala lönebudgeten och i sysselsättningsvolymen, mätt i antalet utgjorda arbetstimmar. Härvid måste hänsyn tagas till det förhållandet, att lönestatistikens material vid resp. undersökningstillfällen icke omfattar alldeles samma företag. Dylika variationer i primärmaterialet ha mindre att betyda vid ett studium av de genomsnittliga förändringarna i tim-, dag- och veckolöner, men innebära däremot, att uppgifterna om antalet sysselsatta arbetare och utgjorda arbetstimmar samt företagens totala löneutgifter icke kunna utan vidare jämföras från det ena året till det andra. För att möjliggöra en dylik jämförelse har man i tab. 42 gjort en sammanställning av arbetarantal, arbetstimmar och lönesumma enbart vid de företag, som lämnat uppgift till lönestatistiken såväl för år 1940 som år 1941. Vid denna bearbetning har man liksom tidigare begränsat sig till den egentliga industrin. Däremot har någon uppdelning i konkurrensindustri och skyddad hemmamarknadsindustri ej verkställts i årets lönestatistik (jfr sid. 118).

Med användande av dessa uppgifter, vilka under år 1941 avse 5 734 företag med 379 230 arbetare och en lönebudget av över 1 162 milj. kr., ha med 1940 som basår i tabellen uträknats indextal för antalet sysselsatta arbetare och hela antalet utgjorda arbetstimmar samt totalsumman utbetalda arbetslöner.

Vid samtliga i tab. 42 redovisade företag har antalet sysselsatta arbetare under år 1941 minskats med 4 176 eller med ungefär 1.1 % i förhållande till år 1940. Vid liknande jämförelse mellan åren 1940 och 1939 sjönk arbetarantalet med 3.1 %. Under redogörelseåret har tillbakagången i sysselsättningen särskilt drabbat gruppen textil- och beklädnadsindustri, där antalet sysselsatta arbetare minskat med 4 853 eller med c:a 7 % i förhållande till år 1940. Även inom läder-, hår- och gummivarufabriker samt kemisk-

Tab. 42. Arbetarantal, arbetstimmar och lönesumma vid industriella företag, varifrån uppgifter föreligga både för 1940 och 1941.

Näringsgrenar (Siffrorna inom parentes angiva antalet företag)	Antal arbetare		Summa utgjorda arbetstim- mar per år (milj.)		Totalsumma arbetslön i kronor un- der år (milj.)		Indextal för 1941 (1940=100)		
	1940	1941	1940	1941	1940	1941	Antal ar- be- tare	S:a utgj- ar- bets- tim.	Total- summa arb- lön
<i>Malmbrytning o. metallind.</i> (1 646)	150 952	155 590	344.3	351.0	498.8	550.9	103	102	111
Gruvor o. anrikningsverk (48)	10 058	10 959	22.0	23.6	39.0	45.2	109	107	116
Järn- o. stål- o. kopparverk (47)	20 480	21 422	46.0	47.8	65.0	73.2	105	104	113
Järn- o. stålmanufaktur (381)	22 628	22 778	50.3	50.5	66.6	72.6	101	100	109
Mek. verkst. o. skeppsvarv (865)	73 349	75 507	169.8	173.2	250.1	276.2	103	102	110
Elektriska verkstäder . . . (92)	16 352	17 011	38.1	38.5	54.6	59.8	104	101	110
Metallmanufaktur . . . (170)	7 117	6 900	15.9	15.2	20.0	20.7	97	96	104
Guld- o. silfvervarufabr. . (43)	968	1 013	2.2	2.2	3.0	3.2	105	103	110
<i>Jord- o. stenindustri</i> (563)	22 916	23 223	45.5	47.7	52.4	58.7	101	105	112
Kolgruvor (4)	1 404	1 433	2.9	3.1	3.8	4.3	102	105	114
Torvindustri (71)	1 099	1 359	1.9	2.3	1.7	2.5	124	124	154
Stenbrott o. stenhuggerier (131)	4 234	3 917	7.9	7.9	9.1	9.8	93	99	108
Byggnadsämnesindustri . (279)	7 986	8 095	16.2	16.7	19.8	21.8	101	103	110
Porlins-, kakel- o. lergods-f. (21)	3 737	3 983	8.0	8.7	8.0	9.2	107	109	115
Glasbruk (57)	4 456	4 436	8.6	9.0	10.0	11.1	100	105	111
<i>Träindustri</i> (852)	33 286	33 003	69.6	69.0	79.4	84.9	99	99	107
Flöttning (14)	2 051	1 931	5.1	4.8	6.0	5.9	94	94	99
Sågverk o. hyvlerier . . . (372)	16 323	16 008	32.5	31.7	36.6	38.9	98	97	106
Snickeri- o. möbelfabr. . (413)	12 679	12 872	27.2	27.7	31.1	34.0	102	102	109
»Annan» trävaruindustri . (53)	2 233	2 192	4.8	4.8	5.7	6.1	98	101	107
<i>Pappers- o. grafisk industri</i> . (630)	40 705	39 995	87.4	87.5	119.9	129.6	98	100	108
Pappersmassfabriker . . . (69)	12 216	11 553	24.6	24.1	33.5	35.0	95	98	105
Pappersbruk o. pappfabr. (62)	12 545	12 230	26.0	25.9	31.6	32.9	98	100	104
»Annan» pappersindustri . (141)	5 538	5 549	12.6	12.8	13.8	15.5	100	101	112
Grafisk industri (358)	10 406	10 613	24.2	24.7	41.0	46.2	102	102	113
<i>Livsmedelsindustri</i> (866)	32 926	33 020	74.3	74.8	100.2	108.5	100	101	108
Kvarnar (53)	1 605	1 608	3.8	3.7	5.7	6.0	100	100	106
Pressjästfabriker (5)	142	181	0.3	0.4	0.6	0.7	127	127	135
Bagerier (234)	5 766	5 915	13.3	13.5	19.0	21.4	103	101	112
Råsockerbruk o. raffinad. (25)	4 717	4 899	11.1	11.4	13.8	15.4	104	103	112
Choklad- o. karamellfabr. (67)	4 032	4 091	9.0	9.0	8.7	9.3	101	100	107
Bryggerier o. läskedrycksf. (217)	5 934	5 371	13.3	12.1	21.4	20.5	91	90	96
Tobaksfabriker (9)	2 167	1 776	4.2	3.9	5.7	6.0	82	93	106
Slakterier o. konserverfabr. (147)	4 884	5 225	11.0	11.9	14.8	17.0	107	108	115
»Annan» livsmedelsind. . (109)	3 679	3 954	8.3	8.9	10.6	12.2	107	108	116
<i>Textil- o. beklädnadsindustri</i> (627)	67 662	62 809	148.1	133.3	142.0	140.0	93	90	99
Spinnerier, väverier o. d. (334)	43 823	41 525	95.6	88.0	90.8	91.4	95	92	101
Skrädderier o. sömnadsf. (256)	22 178	19 694	49.0	41.8	48.0	45.1	89	85	94
Hatt- o. mössfabriker . (37)	1 661	1 590	3.5	3.5	3.2	3.5	96	98	106
<i>Läder-, hår- o. gummi-varu- fabriker</i> (329)	21 457	18 939	46.6	37.9	53.3	48.2	88	81	90
Garverier (29)	2 576	2 262	6.0	5.1	7.6	7.0	88	85	93
Päls- o. skinnvarufabriker (49)	1 017	982	2.3	2.2	2.5	2.6	97	96	105
Skofabriker (136)	10 157	8 733	21.3	16.2	24.2	20.3	86	76	84
Gummi-varufabriker . . . (34)	4 369	3 958	9.7	7.9	10.7	9.9	91	81	92
»Annan» hithörande ind. . (81)	3 338	3 004	7.3	6.5	8.3	8.4	90	89	101
<i>Kemisk-teknisk industri</i> . . (221)	13 502	12 651	30.4	28.2	40.4	40.9	94	93	101
Färg-, olje- o. parfymfabr. (87)	3 294	2 729	7.4	6.1	9.6	8.3	83	83	87
Konstgödningsfabriker . . (7)	621	567	1.4	1.3	2.2	2.2	91	93	99
Sprängämnesfabriker . . . (7)	2 418	2 414	5.5	5.4	8.9	9.7	100	99	108
Tändsticksfabriker (8)	2 109	1 603	4.6	3.5	4.9	4.0	76	74	81
»Annan» kemisk-tekn. ind. (112)	5 060	5 338	11.5	11.9	14.8	16.7	105	104	113
Samtliga industrigrenar . (5 734)	383 406	379 230	846.2	829.4	1085.9	1161.7	98.9	98.0	107.0

teknisk industri är minskningen i sysselsättningen ganska betydande (resp. 12 och 6 %). Tendensen till nedgång i arbetarantalet under år 1941 är emellertid ej enhetlig. Inom vissa näringsgrenar har antalet sysselsatta arbetare t. o. m. stigit i förhållande till föregående år. Den absolut största tillväxten har — liksom år 1940 — ägt rum inom gruppen malmbrytning och metallindustri, som ökat sin arbetarstam med 4 638 arbetare.

Även den genomsnittliga arbetstiden per år och arbetare har under år 1941 något minskats i förhållande till året därförut (2 187 timmar 1941 mot 2 207 timmar 1940). På grund härav har nedgången i totalantalet utgjorde arbetstimmar (2·0 %) blivit något större än för antalet sysselsatta arbetare (1·1 %). Enär emellertid den genomsnittliga arbetslönen per timme inom industrin undergått en icke oväsentlig höjning under 1941 (jfr sid. 101), kommer trots nämnda nedgång i sysselsättning industrins totala lönebudget att visa en stegring på 7·0 % i förhållande till föregående år.

På samma sätt ha jämförelser anställts mellan företag, som lämnat uppgift både 1940 och 1939, resp. 1939 och 1938 och vidare bakåt i tiden till och med år 1929, varvid dock är att märka, att uppgifterna bliva ofullständigare, ju längre man går tillbaka. Med utgångspunkt från dessa jämförelser har man enligt den s. k. kedjemetoden med år 1929 som basår beräknat indexserier, vilka ge ett approximativt uttryck åt förändringarna under perioden 1929—1941 i arbetarantal, genomsnittlig arbetstid per år och arbetare, totalantal utgjorda arbetstimmar samt totalsumma arbetslön under året. Det må framhållas, att dessa indexserier, som meddelas i tab. 43 och diagram IV, icke fullständigt kunna återspegla förändringarna i sysselsättningsgraden, enär de bl. a. ej omfatta nytillkomna företag eller sådana, där driften helt nedlagts. Detta medför framför allt i tider med uppåtgående konjunkturer, då antalet nytillkomna företag ofta bli mångdubbelt flera än de nedlagda, att den faktiska sysselsättningen växer hastigare än här beräknade indexserier utvisa.

De i tab. 43 anförda indextalen återspegla ett betydande uppsving i löneinkomster och sysselsättningsmöjligheter sedan depressionsåren 1932 och 1933 inom så gott som samtliga näringsgrenar. Bortses från de förändringar i arbetarantal, som åstadkommas genom grundande av nya och nedläggande av äldre företag, skulle antalet arbetare inom det industriella näringslivet ha ökats med c:a 27 % och den genomsnittliga arbetstiden med nära 4 % från år 1933 till år 1941, samtidigt som den totala sysselsättningsvolymen — mätt i antalet utgjorda arbetstimmar — utvisat en ökning av 32 %. Denna utökade sysselsättning tillsammans med en ganska betydande höjning i timlönen har kommit industrins totala lönesumma att stiga med icke mindre än 85 % under perioden 1933—1941. Därmed har sysselsättningen under år 1941 för industrin som helhet betraktad nått ungefär samma omfång som utgångsåret 1929. Lönebudgeten år 1941 överstiger däremot med c:a 43 % 1929 års siffra (jfr diagram IV).

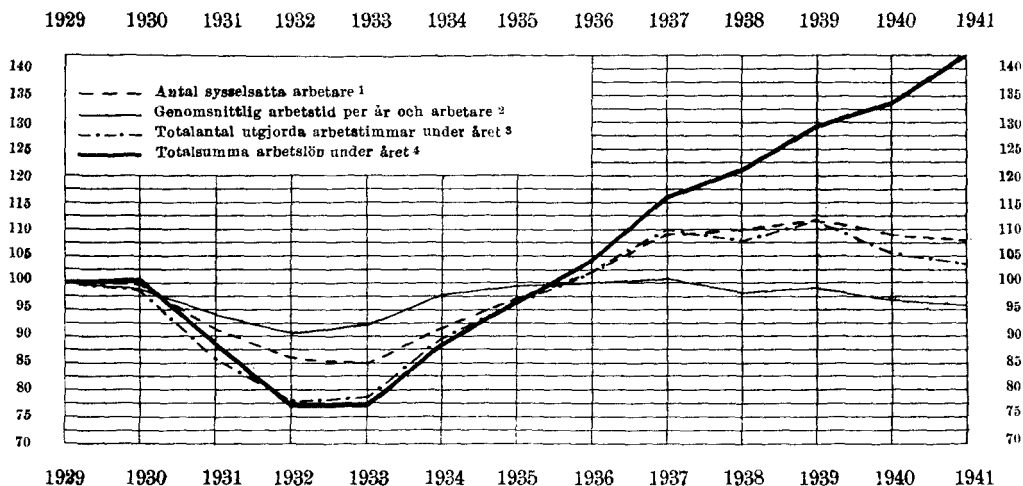
Den utveckling, vars huvuddrag här skildrats har emellertid varit rätt olikartad under olika år. Under år 1933 var arbetstillgången praktiskt taget

Tab. 43. Sysselsättningsvolym och lönebudget för arbetare vid vissa industriföretag under åren 1929—1941.

Indextal för	Malm- bryt- ning o. metall- ind.	Jord- sten- ind.	Trä- ind.	Pap- pers- o. gra- fisk ind.	Livs- me- dels- ind.	Textil- o. be- kläd- nads- ind.	Läder, hår- o. gummi- varu- ind.	Ke- misk- teknisk ind.	Samt- liga indu- stri- grup- per	Därav	
										kon- kur- rens- ind.	skyd- dad hemma- markn- ind.
Antal sysselsatta arbetare	1929	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	101	102	93	95	103	102	104	98	99·8	98·9
	1931	89	81	86	90	99	100	101	88	91·3	89·6
	1932	80	75	76	87	99	100	101	82	86·0	83·5
	1933	81	71	73	85	97	100	104	82	85·0	82·6
	1934	92	74	79	87	97	111	108	79	91·6	89·4
	1935	105	82	78	89	99	111	111	81	96·9	94·6
	1936	114	85	80	92	103	116	113	83	102·1	98·9
	1937	127	90	84	95	106	120	118	85	109·1	106·8
	1938	129	91	82	96	111	119	120	91	110·0	108·0
	1939	132	92	81	97	116	121	131	100	112·7	108·7
	1940	133	73	72	87	115	123	137	96	109·2	·
1941	137	74	71	85	115	114	121	90	108·0	·	
Genom- snittl. arb- tid per år o. arb.	1929	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	98	102	100	97	100	101	102	96	98·8	98·6
	1931	93	97	96	93	100	89	102	94	93·9	92·2
	1932	87	89	91	86	99	97	96	84	90·4	88·1
	1933	90	86	87	95	98	97	96	82	92·3	92·3
	1934	98	95	96	100	99	100	98	89	97·7	98·3
	1935	99	98	98	100	100	100	101	95	99·3	99·7
	1936	100	99	99	101	99	102	101	95	100·1	101·5
	1937	100	100	99	102	101	101	102	97	100·7	101·5
	1938	98	100	98	95	99	98	103	95	97·9	98·6
	1939	98	100	96	97	98	101	104	95	98·9	99·7
	1940	98	93	93	91	97	97	103	94	96·7	·
1941	97	96	93	93	97	94	95	93	95·8	·	
Totalantal utgjorda arb.- tim. under året	1929	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	99	104	93	92	103	102	105	94	98·6	97·6
	1931	83	79	83	84	99	89	103	83	85·8	82·7
	1932	70	66	69	75	97	97	97	69	77·8	73·6
	1933	73	61	64	81	95	97	100	67	78·4	76·8
	1934	89	70	76	86	96	111	105	71	89·5	87·9
	1935	104	81	76	89	99	111	112	77	96·2	94·2
	1936	113	85	79	92	103	119	115	79	102·2	99·4
	1937	127	90	84	97	107	122	120	83	109·8	108·4
	1938	127	91	80	90	110	116	124	86	107·7	106·5
	1939	130	92	78	94	114	122	136	95	111·5	108·4
	1940	131	68	67	79	111	120	141	90	105·6	·
1941	133	72	67	79	112	108	115	84	103·5	·	
Total- summa arbetslön under året	1929	100	100	100	100	100	100	100	100·0	100·0	100·0
	1930	101	106	95	95	104	104	109	98	100·6	99·4
	1931	85	82	83	87	102	91	105	89	88·2	84·5
	1932	69	68	67	74	100	98	99	73	77·3	71·6
	1933	71	62	61	79	97	97	101	70	77·3	73·8
	1934	87	72	72	86	98	111	106	74	88·2	85·7
	1935	102	83	75	89	100	113	114	81	96·3	93·7
	1936	114	90	77	95	105	122	118	85	104·0	101·1
	1937	131	97	86	104	111	131	127	91	115·7	114·5
	1938	141	105	86	101	118	129	134	101	120·7	121·2
	1939	150	110	89	108	125	144	153	112	129·3	126·8
	1940	165	89	82	97	132	155	175	118	133·5	·
1941	182	99	88	105	143	153	158	119	142·8	·	

**Diagram IV. Industrins sysselsättningsvolym och lönebudget åren
1929—1941.**

Nombre d'heures de travail effectuées et somme globale des salaires pendant les années 1929—1941.

oförändrad, i det att den något utökade arbetstiden per år och arbetare till större delen neutraliserades genom inskränkning i antalet sysselsatta arbetare. Däremot tog sig den förbättrade arbetstillgången under år 1934 i förhållande till år 1933 uttryck både i nyanställning eller återanställning av arbetare (8 %) och utökning av arbetstiden för den sysselsatta personalen (6 %). De tre därpå följande åren i perioden har tillväxten i antalet sysselsatta arbetare (resp. 6, 5 och 7 %) varit proportionsvis större än ökningen av arbetstiden per arbetare, som endast utgjort resp. 2, 1 och 0,6 % om året. Under år 1938 har nyanställning av arbetare skett i väsentligt mindre utsträckning än närmast föregående år (1 %), varjämte arbetstiden per arbetare minskats (—2 %). Ungefär hälften av denna inskränkning i arbetstiden har återtagit under år 1939 samtidigt som de goda konjunkturerna under året särskilt inom hemmamarknadsindustrin medfört en icke obetydlig nyanställning av arbetare (2 %). Under år 1940 har både den sysselsatta personalen, arbetstiden per år och arbetare och totalantalet utgjorda arbetstimmar minskat (resp. 3,1, 2,2 och 5,3) i förhållande till föregående år, då den högsta punkten passerades under här ifrågakarande period. Industrins lönebudget har däremot fortsatt att stiga även under år 1940 (3,3 %). En liknande utveckling har, såsom ovan visats, ägt rum under redogörelseåret 1941.

Särskilt intresse erbjuder ett jämförande studium av motsvarande utveckling inom de båda huvudgrupper, vari materialet tidigare delats i förevarande undersökning, nämligen konkurrensindustri och skyddad hemmamarknads-

¹ Nombre moyen d'ouvriers employés. — ² Nombre moyen d'heures de travail par ouvrier et par an. — ³ Somme globale des heures de travail effectuées. — ⁴ Somme globale des salaires.

Tab. 44. Sysselsättningsvolym och lönebudget under åren 1940 och 1941 för förvaltningspersonal och arbetare inom olika län och viktigare industrigrenar.

Län och industrigrenar	Förvaltnings- o befälspersonal				Arbetare				
	Antal personer 1941	Utbetald lönesumma 1941 (1000kr.)	Indextal för 1941 (1940=100)		Antal personer 1941	Utbetald lönesumma 1941 (1000kr.)	Indextal för 1941 (1940=100)		
			Antal personer	Löne-summa			Antal personer	Summa arbetstimmar	Löne-summa
Stockholms stad	11 471	54 444	101.8	108.0	37 877	147 489	97.2	96.6	106.0
Malmbrytning o. metallind. . .	5 415	27 097	102.3	107.5	16 697	67 635	100.2	98.4	107.2
Pappers- o. grafisk industri . .	2 224	11 067	100.8	109.2	6 897	30 813	101.9	102.8	114.2
Livsmedelsindustri	1 814	7 574	101.5	107.2	6 061	24 745	93.8	94.6	102.6
Textil- o. beklädnadsindustri .	830	3 233	103.3	110.2	5 123	13 419	91.9	90.2	96.9
Kemisk-teknisk industri	682	3 202	99.5	106.6	1 438	4 835	92.1	93.9	101.9
Stockholms län	3 313	16 714	103.8	111.5	14 960	54 285	99.5	97.5	106.9
Malmbrytning o. metallind. . .	2 176	11 145	105.8	111.4	9 379	37 232	101.7	99.6	109.8
Livsmedelsindustri	370	1 608	107.2	117.5	1 627	5 362	100.2	99.4	107.6
Uppsala län	887	3 834	95.5	102.5	5 643	16 370	96.2	94.9	102.7
Malmbrytning o. metallind. . .	296	1 397	95.8	102.5	2 010	6 420	102.0	101.8	109.9
Södermanlands län	2 397	10 541	103.0	113.2	14 674	46 512	99.0	97.9	107.2
Malmbrytning o. metallind. . .	1 586	7 466	103.7	115.0	10 154	34 733	100.1	99.2	108.4
Textil- o. beklädnadsindustri .	151	677	101.6	107.5	1 652	3 569	94.8	89.4	99.2
Östergötlands län	3 293	14 355	97.8	106.1	19 543	54 256	95.3	93.9	103.2
Malmbrytning o. metallind. . .	1 270	5 918	99.5	107.1	7 073	21 952	95.1	95.6	105.0
Träindustri	179	700	126.9	140.0	1 411	3 846	102.3	100.9	104.6
Pappers- o. grafisk industri . .	497	2 229	101.6	107.2	2 452	7 654	97.0	98.5	106.2
Textil- o. beklädnadsindustri .	753	3 160	99.9	109.3	5 694	12 494	92.9	88.4	98.5
Jönköpings län	2 338	9 625	102.9	111.1	16 629	47 622	101.4	99.6	110.5
Malmbrytning o. metallind. . .	1 003	4 428	104.1	116.9	6 973	22 848	112.7	111.1	121.0
Träindustri	254	901	104.0	107.7	2 929	7 387	104.8	107.2	116.2
Läder-, hår- o. gummivaruind. .	271	1 165	108.2	117.5	2 026	5 359	86.1	82.1	93.3
Kemisk-teknisk industri	88	420	103.8	104.2	522	1 348	68.2	63.2	71.2
Kronobergs län	593	2 220	105.4	113.2	5 973	13 955	100.0	103.9	112.5
Jord- o. stenindustri	96	354	104.3	108.9	1 960	3 846	105.6	117.0	123.8
Träindustri	61	247	99.8	112.4	786	1 727	99.8	100.8	109.7
Pappers- o. grafisk industri . .	195	915	103.7	111.5	1 845	4 737	97.7	102.0	108.7
Kalmar län	1 220	4 913	104.0	113.5	9 803	26 710	98.9	99.3	108.0
Malmbrytning o. metallind. . .	520	2 228	109.5	122.2	4 025	12 720	104.5	102.6	111.1
Jord- o. stenindustri	84	332	98.0	100.3	1 388	3 223	98.3	100.9	108.4
Träindustri	178	666	110.0	117.2	2 283	5 074	99.9	105.7	114.3
Gotlands län	206	775	97.4	108.5	1 003	2 873	93.9	97.5	104.9
Jord- o. stenindustri	68	340	86.4	101.6	586	1 585	87.3	92.4	98.0
Blekinge län	620	2 290	100.2	104.5	4 268	10 996	96.9	97.9	103.1
Malmbrytning o. metallind. . .	263	1 059	99.5	100.5	2 152	5 762	95.2	94.7	101.2
Kristianstads län	1 377	5 225	103.7	110.8	10 032	25 738	102.7	102.0	110.9
Malmbrytning o. metallind. . .	206	824	102.8	108.7	1 665	4 628	103.8	103.0	113.1
Jord- o. stenindustri	158	708	109.2	110.7	2 132	4 890	114.9	117.0	126.0
Träindustri	69	247	96.4	102.5	1 188	2 768	111.9	114.3	127.3
Livsmedelsindustri	420	1 230	103.3	104.8	1 240	3 991	107.6	108.4	115.9
Malmöhus län	7 717	30 024	100.0	108.9	39 224	112 068	98.2	96.4	105.9
Malmbrytning o. metallind. . .	1 764	8 269	103.5	112.8	10 455	35 721	102.4	102.7	111.2
Jord- o. stenindustri	521	2 376	87.6	85.4	4 912	14 230	104.6	106.3	113.8
Livsmedelsindustri	1 578	5 542	102.0	111.1	6 673	20 476	99.3	99.7	107.5
Textil- o. beklädnadsindustri .	1 381	5 178	99.9	111.3	9 334	19 637	92.1	87.7	96.3
Läder-, hår- o. gummivaruind. .	729	2 381	98.6	113.3	3 415	7 701	93.0	81.3	90.6

Tab. 44 (forts.). Sysselsättningsvolym och lönebudget under åren 1940 och 1941 för förvaltningspersonal och arbetare inom olika län och viktigare industrigrenar.

Län och industrigrenar	Förvaltnings- o. befälspersonal				Arbetare					
	Antal personer 1941	Utbetald lönesumma 1941 (1 000 kr.)	Indextal för 1941 1940=100		Antal personer 1941	Utbetald lönesumma 1941 (1 000 kr.)	Indextal för 1941 1940=100			
			Antal personer	Lönesumma			Antal personer	Summa arbetstimmar	Lönesumma	
Hallands län	757	2 851	102·0	106·4	5 196	13 604	90·4	91·4	101·2	
Malmbrytning o. metallind.	289	1 096	107·2	113·9	1 777	5 558	112·9	112·3	121·7	
Textil- o. beklädnadsindustri	188	843	94·4	94·1	1 817	3 770	78·5	78·8	84·5	
Göteborgs o. Bohus län	8 057	34 191	99·9	108·0	38 004	121 042	95·3	95·6	104·0	
Malmbrytning o. metallind.	3 149	16 843	102·2	113·6	15 801	60 807	101·1	101·8	109·0	
Pappers- o. grafisk industri	635	2 692	94·4	102·3	3 444	10 786	96·4	100·2	105·8	
Livsmedelsindustri	2 092	5 980	104·6	109·6	5 233	15 858	95·8	95·3	102·5	
Textil- o. beklädnadsindustri	1 579	6 149	95·9	103·5	9 894	23 007	90·0	89·2	97·0	
Älvsborgs län	3 293	15 209	101·6	110·6	31 108	77 713	99·2	96·6	105·1	
Malmbrytning o. metallind.	616	3 063	112·0	119·6	3 975	13 682	110·5	106·8	116·2	
Pappers- o. grafisk industri	344	1 666	105·7	107·7	2 543	6 507	104·2	103·1	104·3	
Textil- o. beklädnadsindustri	1 672	7 701	96·8	107·1	19 567	43 544	96·1	93·1	101·6	
Skaraborgs län	1 143	4 777	104·4	113·3	9 113	23 567	106·2	106·5	114·9	
Malmbrytning o. metallind.	408	1 890	103·5	115·9	2 843	8 663	118 8	115·0	121·3	
Jord- o. stenindustri	194	792	106·7	104·7	2 197	5 119	106·0	109·8	118·4	
Träindustri	68	261	91·2	112·9	718	1 593	93·8	89·4	98·5	
Värmlands län	2 098	9 433	102·2	113·5	16 241	47 055	103·3	103·3	112·4	
Malmbrytning o. metallind.	1 073	4 928	103·6	112·9	8 278	25 025	105·3	103·4	112·2	
Träindustri	138	516	98·9	106·4	1 612	4 033	97·4	95·7	104·2	
Pappers- o. grafisk industri	486	2 585	102·0	117·8	4 099	11 958	103·6	108·5	116·0	
Örebro län	3 355	16 823	102·4	110·2	22 196	68 594	97·8	94·5	103·5	
Malmbrytning o. metallind.	1 745	10 126	102·6	109·5	10 400	35 396	102·4	100·7	109·7	
Träindustri	65	236	96·7	107·9	1 024	2 594	98·8	98·9	107·1	
Läder-, hår- o. gummivaruind.	608	2 288	99·4	105·7	4 889	11 473	88·0	76·5	83·7	
Kemisk-teknisk industri	322	1 998	106·0	118·5	2 446	9 587	99·9	98·9	108·0	
Västmanlands län	3 188	14 886	107·0	111·6	15 118	48 761	99·2	98·1	107·2	
Malmbrytning o. metallind.	2 853	13 500	108·4	111·7	12 912	42 588	103·0	101·5	110·1	
Kopparbergs län	2 017	8 620	107·0	110·6	15 772	49 836	103·4	101·9	111·7	
Malmbrytning o. metallind.	1 464	6 479	108·6	110·7	10 051	34 816	104·7	103·0	112·4	
Träindustri	124	517	105·3	113·7	2 084	5 226	106·7	106·9	119·4	
Gävleborgs län	2 390	11 815	100·9	110·3	18 683	56 778	100·9	101·9	110·8	
Malmbrytning o. metallind.	1 382	7 316	103·5	112·6	9 066	31 313	104 8	104·1	112·5	
Träindustri	226	872	93·3	97·2	3 884	10 115	102·6	103·7	113·6	
Pappers- o. grafisk industri	294	1 645	95·4	107·3	2 878	8 342	92·6	98·2	104·3	
Västernorrlands län	1 081	4 860	97·9	103·5	10 804	31 434	97·6	97·0	104·4	
Träindustri	351	1 464	102·0	102·3	4 222	11 023	98·7	97·6	104 8	
Pappers- o. grafisk industri	317	1 807	94·6	104·0	4 045	12 617	95·8	96·2	101·9	
Jämtlands län	242	1 046	106·1	115·1	1 326	3 712	92·5	87·9	96·8	
Västerbottens län	736	3 419	112·4	117·3	4 996	18 378	108 8	110·8	119·9	
Malmbrytning o. metallind.	375	2 009	113·5	115·0	2 281	10 233	117·9	117·1	124·1	
Träindustri	96	388	101·1	103 8	1 456	4 074	102·2	106·6	112·5	
Norrbottnens län	430	2 832	101·6	110·3	5 120	24 116	105·4	103·1	109·7	
Malmbrytning o. metallind.	267	2 145	100·8	110·3	3 890	20 790	103·8	107·9	112·0	
Hela riket	65 591	291 128	102·4	109 8	379 230	1 161 761	98 9	98 0	107 0	

1 Inberäknat personer, som ej kunnat fördelas på län.

industri (jfr tab. 43). Då några jämförelsesiffror ej föreligga för redogörelseåret kan man dock här inskränka sig till att hänvisa till tidigare årgångar av denna årsbok.

Nu utförda beräkningar rörande förändringar i lönebudget och sysselsättningsvolym avse i lönestatistiken representerade industrigrenar tagna dels tillsammans och dels var för sig. Som komplettering till de så erhållna riks-siffrorna har i tab. 44 det lönestatistiska materialet fördelats på län och inom varje län på de med hänsyn till arbetarantalet viktigaste industrigrenarna, varvid man av kostnadsskäl begränsat beräkningen till åren 1940 och 1941. Härvid har bearbetningen — i olikhet mot kapitlet i övrigt — omfattat såväl arbetare som förvaltnings- och befälspersonal. För var och en av de redovisade lokala näringsgrenarna meddelas i tabellen antalet anställda och till dem under år 1941 utbetalade lönesummor, varjämte utvecklingen sedan 1940 belyses genom indextal.

Även om det lönestatistiska materialet som helhet betraktat torde representera en för statistikens huvudsyften tillräcklig andel av inom berörda arbetsområden anställd personal, får vid denna långt gående uppdelning av de redovisade företagen den omständigheten ej lämnas obeaktad, att representativiteten kan ställa sig ganska växlande i olika landsdelar. En viss ojämnhet i redovisningen sammanhänger med att uppgiftsplikt ej föreligger. Men den viktigaste orsaken till variationerna i representativiteten torde vara att söka i det förhållandet, att lönestatistiken företrädesvis avser den stora och medelstora industrin och endast i mindre utsträckning berör småindustri och hantverk, vilka storleksgrupper av näringsfång förete olika utbredning i lokalt hänseende.